

A portrait of an elderly woman, Desanka Maksimović, wearing a light-colored hat and a dark, patterned jacket. The background is a soft, teal gradient with faint circular patterns.

*Десанка
Максимовић*

ЦЕЛОКУПНА ДЕЛА
ДИГИТАЛНО ИЗДАЊЕ

Том 8
Садржај

Десанка Максимовић
ЦЕЛОКУПНА ДЕЛА

Приређивачки одбор

Проф. др Александра Вранеш

Проф. др Бојан Ђорђевић

Проф. др Љубица Ђорђевић

Академик Радован Вучковић

Проф. др Живан Живковић

Проф. др Душан Иванић

Зорица Ивковић Савић

Проф. др Слободан Ж. Марковић, председник

Др Нада Мирков Богдановић, секретар

Проф. др Миодраг Сибиновић

Проф. др Бошко Сувајџић

Проф. др Станиша Тутњевић, уредник

Др Ана Ђосић Вукић

Десанка Максимовић
ЦЕЛОКУПНА ДЕЛА
Том 8

Преводи

Приредио
Миодраг Сибиновић

© Задужбина Десанка Максимовић, ЈП Службени власник, Завод за уџбенике, 2012

Издање *Целокућних дела* помогли су: Министарство просвете и науке Републике Србије, Министарство вера и дијаспоре Републике Србије, Министарство културе, информисања и информационог друштва Републике Србије, Народна библиотека Србије, Српска академија наука и уметности, Секретаријат за културу Градске управе града Београда.

ПОЕЗИЈА ЈУЖНИХ СЛОВЕНА

БУГАРСКИ ПЕСНИЦИ

ПЕТКО СЛАВЕЈКОВ

ЗВЕЗДЕ

Као у пољу беле овчице,
свуда по небу јасне звездице,
чини се: овчар-месец их води.
Једна се од друге не растаје,
једна другој на пут не стаје –
свака по својој стази ходи.

5

ХРИСТО БОТЕВ

Хаџи Димитар

Жив је он, жив! Тамо на Балкану,
сав у крви, јечи без одушке,
јунак, на грудима стиска рану,
јунак, пун младости, снаге мушке.

На једну страну бацио пушку, 5
на другу сломљену сабљу ону,
очи мркну, глава клоне,
уста куну сву васиону.

Лежи јунак, на небу само 10
сунце жарко срдито пече;
жетелка пева у пољу тамо
и крв све јаче јунаку тече!

Жетва је сада... Појте, робиње,
те тужне песме! Греј, сунце, крути
тај крај ропски! Ето, гине 15
и тај јунак... Али, срце, ћути!

Тај који падне за слободу
никада не мре: њега све жали,
земља и небо, звер и природа,
песник га својом песмом хвали. 20

Дању му сенку чини орлица
и вук му кротко лиже ране,
над њим је соко, јуначка птица,
како се смркне и како сване.

Падне вече – месец му стражу чува, 25
звезде му обаспу небесне своде;
гора зашуми, ветар задува,
низ Балкан хајдучка песма оде!

И горске виле му на смену
певају дивне, кроз шуме густе, – 30
лагано газе траву зелену
и крај јунака све се спусте.

Једна рану са груди врже,
друга прска водом – капљом леда,
трећа га у уста пољуби брже, 35
а он је милу, веселу гледа!

„Кажи ми, сестро, где је Караџа?
Шта је од моје верне дружине?
Реци, па ми онда душу тражи, –
мени се, сестро, овде гине!“ 40

Па их радост, грљење стане,
и с песмом к небу прхну туда, –
лете, певају док не сване.
И дух Караџе траже свуда...

Али већ свиће. И на Балкану 45
јунак лежи, крв му тече, –
вук му лиже љуту рану
и сунце опет пече ли, пече!

У МЕХАНИ

Тешко ми је! Вина лијте,
не бих ли заборавио
што ви, глуши, не слутите
је ли понос ил стид био!

Да заборавим крај свој родни 5
и кров оца свога мили,
те што су ми дух слободни,
дух борбени оставили.

Заборавим ту земљу пуну 10
и гроб очев и плач мајчин, –
те што и залагај с уста
на благородан глобе начин –

глобе народ по сто пута:
глобе подле чорбације,
трговци жудни злата жута, 15
и поп од божје литургије.

Глобите га, неразумни!
Глобите га! Ко вам смета?
Он се скоро неће дићи:
механа га држи клета! 20

Пијемо и певамо песме,
косимо се на тирана,
механе су нама тесне –
и вичемо: „До Балкана!“

Вичемо, али све то трезни заборавимо као лањско лето, немимо и смејемо се кад видимо народа страдање свето.	25
А тиранин жари, пали и родни нам крај бешчасти, коље, бије, псује, дави, глоби жељан силе, власти!	30
О, налијте! Дај да пијем, хоћу души да одлакне, трезне мисли да убијем, рука мушка да омекне!	35
Дај да пијем уз инат врагу, уз инат вама, патриоти! Више немам мило, драго, а ви... ви сте идиоти!	40

ЂУРЂЕВ-ДАН

*„Пасийсь, мирные народы,
Вас не йробудий чesийи кличь!
К чему сйадам свободы!?
Их должно резайь или сйричь...“*

Ликуј, народе! Старо и младо нека хвали данас бога и цара! Ђурђев-дан је. Оваца стадо ту блејаше јуче покрај овчара, када тај цар, бездушан, глунав, као и сви цареви света, потера стадо батином лепом и с министрима, умним псима, без портфеља, а без плате, на које тај цар, и да погледа, рекао би: „Благо њима, живе, од реда, и овце боље од народа мога!“ И одлази стадо с малом јагњаци, иде, миче се, путем убијено, под нож ће сви ти јагањци млади за светог Ђурђа – божјег разбојника... Бездушан, глуп, трули покојник, зар жртве тражи? Овчар иште,	5
	10
	15

гладно грло, и поп пијани,
 као што тебе, народе, цар гули, 20
 тражи за своје хареме гнусне
 и за оне што те глобе;
 а ти им дајеш крв, руке обе,
 и играш чак када те бију!
 Гле – данас богати и сиромаси 25
 заједно певају тамо и пију
 и хвале с попом бога и цара...
 Ликуј, народе! То овце блеје
 и иду с псима покрај овчара.

Посланица св. Трновском

Свети владико! Пастиру народни!
 Данас певам теби хвале и славе
 и говорим: достојан ти си
 не епархије – већ државе;
 али као човек религиозан, 5
 желим да знам – разагнам таму –
 где ли је наш запопљен попа –
 да ли у цркви или амаму?
 Јер људи веле у мом крају
 у Ески-Загора када си био, 10
 дрво или попа – то не знају,
 тек неког си у бањи запопио.

Патриот

Патриот је, душу даје
 за науку, за слободу,
 само туђу, а не своју,
 душу даје свог народа!
 И свакоме добар он је, 5
 само, знате, кад се плати,
 као човек, – шта да кажем?
 и душу ће тај продати.

Добар је он и хришћанин,
 литургију сваку чује, 10
 али и у цркву ходи,
 јер у њој се и тргује!

И свакоме добар он је,
само, знате, кад се плати,
као човек, шта да кажем?
и жену ће у залог дати. 15

И човек је доброг срца:
бедном помогне покојем;
само што он вас не храни,
већ ви њега својим знојем! 20

И свакоме добар он је,
само, знате, кад се плати,
као човек, шта да кажем?
појео би... да вам је знати!

КОНСТАНТИН ВЕЛИЧКОВ

ЖЕТЕЛАЧКА ПЕСМА

Ветар дише, тихо њише њиве златне, благодатне. Ветар збори и шумори од њивице до кућице:	5
– Жито јасно, жито красно, све је бело и узрело. Жетеоци млади момци!	10
Што лежите, што стојите? Време тече, сунце пече, клас врх њива се прелива. Жито зове, за српове! Пораните па жањите!	15
	20

КРАЈ

Свршисмо ову годину ура, ура, ура! И испит лако промину, ура, ура, ура!	
Добро се увек трудисмо, ура, ура, ура! Похвале, књиге добисмо, ура, ура, ура!	5
Били смо смерни, без кретње, ура, ура, ура! Сад напред у игре и шетње, ура, ура, ура!	10

СТОЈАН ПОПОВ

ИГРАЧКА – ПЛАЧКА

Игрó пуж, мали муж, удари се, расплака се, – од играчке	5
ето плачке! Дође жаба, стара баба, ухвати га, подиже га,	10
прошло све је, сад се смеје, и од плачке гле играчке!	

МАЛИ УЧИТЕЉ

Погледајте како Коста већ учитељ мали поста.	
Милки, Сави, па и Кати он ће сада предавати.	5
Лупне прво па затим он прутићем махне злим,	10
а гласићем танко збори, слушај како све жубори!	15
Са свих страна птице миле крај њега се начетиле.	20

ЦАНКО ЦЕРКОВСКИ

ПЕТЛИЋ

Кукуреку, петлићу,
бабин леши момчићу,
сад ће баба устати,
проса ће ти додати,
налиће ти водицу 5
у ту нову зделицу.
Зобај, просо позобај,
па напуни гушицу
и затреси крестицу,
те запевај песмицу: 10
– Куку-кукуручи,
хајде, Иво, учи!

ДЕДИНИ ПРАСЦИ

Седи деда на прагу,
деље себи тојагу,
ем је деље, ем клима
и смеје се очима:
– Спремајте се, прашчићи, 5
ви дедини момчићи!
Када деда устане,
стави торбу на раме,
гониће вас, дечице,
до храстове шумице. 10
Слатко жир ту јешћете,
слатко воде пићете,
масти себи збраћете.
Њу узмите, прашчићи,
моји драги момчићи; 15
мени дајте сланину,
да ми греје грбину.

МЕДИНО РУНО

Ој, ђиди, Медо, Медано,
пусто ти руно непрано!

- Девет се баба сабрало,
у бистром га Дунаву опрало.
- Прале га бабе три пута, 5
бистри се Дунав помути.
- Помути, руно понесе,
бабе грозница затресе.
- Гледају испод веђа,
и тужно свака ми ређа: 10
- Мути се, пени се, о, реко,
не носи руно далеко,
- оно је наша хаљица,
на девет грба бундица.

СУНЦЕ ГРЕЈЕ

- Сунце греје
небесима,
светлост веје
по пољима.
- Хеј, сестрице, 5
да трчимо,
мале птице
да ловимо!
- Не, сестрице,
оставите, 10
мале птице
не ловите.
- Не ловите
птице моје,
нек се сите 15
сад напоје.

ЦОЊО КАЛЧЕВ

Пачићи

Мали, мали
пачићи,
жути, мили
братићи!

Где сте данас ходили? 5
Којом водом бродили?

Чуј, рођена,
милице,
бејасмо 10
до водице,

скупа да се гњуркамо
слатко да се брчкамо,

а са својом
мајчицом,
под врбовом 15
сенчицом.

Сад идемо снени,
чисти, измивени.

Први мај

Већ је први мај, дечице,
већ је први мај,
мајске ноћи, лепотице,
иду у наш крај.

Сваки врт и дô, дечице, 5
сваки врт и дô,
пун је шуме и травице,
није више гô.

Није више сад, дечице,
наш шумарак црн, 10
окитио сад главице
сваки глог и трн.

Већ је први мај, дечице,
већ је први мај,
сви у поље сад, душице,
па скачи, играј.

15

ЕЛИН ПЕЛИН

ЗРИКАВАЦ

Мој зрикавче, мој свирачу
нико тебе не позива,
а ти свираш, а ти певаш,
сваког бојјег лета жива.

Тргни ми се, постиди се, 5
какав си ти свирач, брате?
Сви са тобом шалу праве
од колибе до палате.

Знаш шта пишу по књигама 10
у шалама, у гаткама,
у баснама, у песмама,
у бајкама, читанкама.

Мој зрикавче, мој свирачу,
нико тебе не позива,
а ти свираш, а ти певаш 15
сва ког бојјег лета жива.

ВРАПЧЕВО ПИСМО

Писмо пише сив врапчићу
на буковом, на листићу.

По ветру ће да га шаље
у незнане земље даље.

У Африку, преко воде, 5
куда чворак певач оде.

Топла нада срцу годи,
пише писмо и наводи:

– Ти побеже, чворче мали,
нас остави, не зажали! 10

Овде сада снег већ паде,
нечувена глад настаде.

Нема зрна, ни мушице;
нити мрава, ни мравице.

Пошаљи ми ти овамо
проса једно зрнце само. 15

Па кад дођеш на пролеће,
узалуд ти бити неће.

Ако спасем душу живу,
вратићу ти целу њиву. 20

Ко?

Ко посеја
ово цвеће
по пољу, планинама?

Ко удахну
мирис дивни 5
тим ружама,
травама?

Ко обуче
гору јуче 10
тако лепо
зелено?

Ко нареди
у тој ноћи
украшеној звездама
славуј дивно 15
да запева
горама?

Тај чаробник
чудотворни,
сада знај! 20
наш је млади
месец славни,
месец мај!

ЈЕСЕН ЗЛАТОКОСА

Јесен златокоса,
подерана, боса,
ходи из горице
и стреса гранчице.

А на грани клена
мајушна – малена
љуљушка се птица,
сама, сиротица. 5

Жалосна се њише,
удешава тихо
слатку песмичицу
чисту ко пшеницу. 10

Ал' гора не звони
и лишће се рони...
И заћута птица,
мала сиротица. 15

ЗБОГОМ, ПТИЧИЦЕ!

Збогом, птице,
крила лака,
са пољана,
шумарака.

Јесен већ вас
гони даље,
у друге вас
земље шаље. 5

Растанака
час удари,
срећан пут вам,
ој, другари! 10

На пролеће
ви овамо,
пријатељи,
да певамо. 15

КИРИЛ ХРИСТОВ

НАД КОЛЕВКОМ

Тамна ноћ. У кући
није све поспало.
Мајка крај колевке
љуља чедо мало.

А напољу бура 5
фијуче проклета,
страховито љуља
суморна дрвета.

Мајка дете њише, 10
љуљушка га лако
и над њиме нежно
попева, полако:

Ветри, не дувајте,
гране, не шумите!
Сад ми је заспало 15
у колевци дете.

Бура ће престати,
спи ми, надо мила,
мајчина молитва 20
сан ти заштитила.

Сутра кад отвориш
веселе очице,
опет биће сунце
и небо и птице!

ЈОРДАН СТУБЕЛ

ДОБРО ДОШЛА

Добро дошла. Седи. Шта те носи?
Зашто ме гледаш радознано тако
и стављаш питање као увек што си
волим ли још те незаситно, јако?

О, не; хтео бих, али не могу. Сада 5
у сумраку срце ми се усамљено
спомиње бесциљних својих јада –
кад је због тебе на све било спремно,
кад сам толико дана незаборављених
теби се предавао цео. 10

Сада – дођи к мени. Седи. Кажи ми –
зашто сам те тако дубоко волео...

ФЕБРУАР

– Добро јутро, бубо мала!
– Добро јутро, фебруаре!
Јуче од медведа чух
леден да је твој кожух,
и беличаст ко снег мек, 5
а на њему кукурек,
на Јорданов кројен дан,
сметовима опасан.

– Јесте, јесте, ево га,
широк као планина. 10

Ши ми га мајка Година
и тетка ми Мразовина –
кад на земљу дођох ја
да покријем семена,
да сачувам знанце старе 15
и земљицу и другаре,
док у гори
не заори
песму премалећа цар –
жути шафран барјактар. 20

ПРЕЛА МАЦА

Прела маца, прела,
баш на празник, ето
на Петрово лето,
па девет испрела
наша маца преља
шарених кудеља. 5

Али лија стара
мацу оговори
код младих овчара
у зеленој гори. 10

Јекнуше синцири,
скочише пастири.
„Еј, овчари браћо,
не дирајте мене,
сиромашне жене. 15
Ја сам удовица,
мала ми дечица
и прела сам зато
вуну као злато
на Петрово лето.“ 20

Чуше је овчари
па се са жалише,
дар јој подарише –
две торбе дуката
чак до горе пуне 25
и два џака вуне.

Тужибابي лији,
ка да је видеше,
кожу одераше.

КОС И МЕДО

Медо мали, Медо плави,
где то идеш? – кос се јави,
– Где по таквој киши греш?
Да ли за мед не идеш?
– Ој, Косићу, зар не чу? 5
Скотрља се лешник ту
и позва ме на игру

у зелену горицу...
 Браћу росом рошене
 јагодице црвене, 10
 крушке меке и узреле,
 као злато пожутеле;
 отићи ћу мами, тати,
 па и њима крушке дати.

РОДИНА КОЛЕВКА

Колевку сред хлада
 веза рода млада,
 где цветају дрењци –
 да буде у сенци,
 где је крушка сува – 5
 да је добро чува.
 У колевци слабе
 две-три мале жабе
 тужне, јадне стоје,
 тиху песму поје: 10
 „Нама се сад хода!
 Ова млада рода
 као хала зија,
 дуга јој је шија.
 А кад заклепеће, 15
 добро бити неће.
 Сјајне звезде благе,
 дајте нама снаге
 да се одвежемо
 па да побегнемо, 20
 да се чуди рода
 ко крај нас прохода,
 те нас ослободи,
 па да она гладна
 после пољем хода.“ 25

МИШИ УЧЕНИЦИ

И миши од јуче
 почели да уче,
 сред таванског кута
 где је клопка љуга.

Клекнули мишићи, миши мушкарчићи, сви иза мишица уз џак препун трица. Па их учи стари	5
како се буквари, читају и лаке уче песме сваке. Али тек од јуче миши школу уче, па им тешко иде	10
када слова виде, и још мање знају када рачунају. А учитељ сав љут је као лав.	15
Када ђаци граје докле им предаје, како кога стигне, прут на њега дигне.	20
Али ту из кута шкљоцну клопка љута. И гле јада нова: мациних бркова!	25
Миши књиге скупе па бежи у рупе.	30

ЗА СТОЛОМ ДЕДА СЕЂАШЕ

За столом деда сеђаше, ситне парице бројаше, ситне парице, грошеве, да за њих купи волове, да их у кола упрегне, па да у гору потегне, у зору тамо да стари црвене дренке узвари.	5
У деде има хранице, хранице, жуте пшенице, и од два педља сланине, сушене целе године, само још нема да пије – од дренка љуте ракије.	10

Птичица – кукавица

Врх зелене чуке никле младе букве, стоје јаснооке, витке и високе.	
А посред њих птица,	5
мала кукавица, голуждрава, сива, кука и позива: „Миле, лепотице, малене мушице,	10
дођите овамо, да вам кажем само: да нити сам пловка нити мухоловка.	
Дођи, комарчићу, и ти, другарчићу, порасла сам сада као меца млада, и од јуче знам	15
лудо да играм.	20
Свираће нам страном, под зеленом граном, наш чувени свирац, ћосави скакавац.	
Само не сме стати, јер га могу одмах целог прогутати“.	25

Мравак кућу градио

Мравак ваздан радио, кућицу саградио украј цветне пољане подиго је да стане.	
Помагали играчи,	5
лепотани свирачи, и комарци гајдаши, и зидари лењивци, бојације пчелице, и дунђери мушице.	10
Часа не почасили, кућицу украсили	

с два димњака висока,
два прозора широка.
Па исплели вратнице 15
од зелене травице.
Тад мрав позва госте
отмене и просте.
И затим настрада
како се не нада: 20
када кућу отвори,
ветар му је обори.

КАД СЕ ЖЕНИ...

Кад се жени чучуг – шеврљуга,
то не беше као свадба друга.
Одјездише низ трново поље
сто врабаца – који може боље.
И прођоше свом гором зеленом 5
сложни свати, у руху свадбеном.
Заљуља се тад шума букова,
викну један врабац сред другога:
„Тихо, браћо, кроз гору јездите
и још тише путеве мините! 10
Не шалим се, биће данас боја,
овде живи соко љутог соја,
изодавна он се по злу слави,
изићи ће кавгу да направи!“
Побегоше – ко брже, ко боље, 15
сто врабаца низ трново поље.

ДЕТЕ И ЗЕЦ

Дет̃е:

Зече, мило зече,
сиво и страшљиво,
што ме не погледаш,
што си поношљиво?
Даћу ти водице 5
и сочне травице,
после да играмо,
како само знамо.

Зеџ:

Журим, дете, журим,
у оближњу гору 10
где сам оставио
своју маму саму
да шије чизмице
и кожущчић нови,
када дође зима 15
да су ми готови.
А ја сам ишао
да позовем баку,
она живи близу,
доле у лесјаку. 20
Мами својој ја сам
помоћ и одмена,
јер је остарила
и уморна жена.

Дејџе:

Кад те чека мајка, 25
жури, зече сиво,
она те изгледа
брижно и страшљиво,
она се већ нада
да ћеш скоро стићи, 30
па је загрлити,
па је пољубити.

Зеџ:

Збогом, збогом, дете,
али догодине
срешћемо се опет 35
кад пролеће сине.

ЛЕЊА НЕДА

Понедељак беше,
кишица падаше,
кад уторник мину,
кишица премину,
па помисли Неда: 5
„Сад је пуста среда
и долазе гости

и ваздан се пости;
у четвртак треба
умесити хлеба, 10
па ће петак доћи
и на трг ћу поћи,
а суботе ове
ићи у сватове.
Недељу дан цели 15
платно ћу да белим.“

ДЕДА МРАЗ

Над пољем се чује глас,
виче ведри деда-Мраз:
– Дижите се сад, дечице,
ево зиме, лепотице,
донесе нам беле данке 5
за клизаљке и за санке.
На двориште похрлите,
беле Снешке направите,
са брадом и брковима,
нек шубару сваки има. 10
Нека се сви пољем мају,
као деца поиграју.
А стане ли мрак да пада,
скушите се кући тада,
јер сад идем по земљици, 15
носим приче у торбици.
Бакица ће да вам прича
само докле траје цича.
Будите ми сви добри
у школици и игри. 20

ЂУРЂЕВДАН

О, Ускрсе црвени,
Ђурђевдане зелени!
Окити нам дворе,
куће и оборе.
Обиђи дрвеће 5
и птице и цвеће,
паше и ливаде,

и овчаре младе. Лозу и лозаре, и беле станаре, и децу, немирке, њине ведре свирке.	10
Ти обиђи свуда, и овде и туда, на њивама жито, да расте честито.	15

ДИМИТАР БАБЕВ

КИША

Кап... кап... киша гре,
(све је мутно од магле),
низа поља, низ дубраве,
потоци се свуда праве.

По окнима, по вратима, 5
лупка, куцка већ сатима,
са улица старих дигне
и односи што год стигне.

Нека, нека пада, пада, 10
али када се напада,
сунце јасно ће да блесне,
и чућемо птичје песме.

ВАСИЛ СТОЈАНОВ

ЗМАЈ

Јуче змаја направих,
друзима се похвалих:

„Кад се дигне
па полети,
до неба ће
да долети.“

5

Ја се хвалим,
он се трже
па на земљу
паде брже.

10

Сабраше се другари,
сваки у смех удари.

СТИЛИЈАН ЧИЛИНГИРОВ

ПРЕЛА БАБА

Прела баба две недеље, па испрела две кудеље.	
Продала их за парицу, па купила	5
стар дедицу, баш дедицу белобрадог – педаљ висок, дуга брада.	10
Однесе га право кући, остави га украј ватре: прасну жишка, изгоре га;	15
премести га код олука; – паде капља, удави га;	20
остави га на полицу, на полицу под зделицу; – дође мишић, однесе га.	25
Тражи баба деда стара, деда стара, кожушара.	30
Тражила га две недеље, па заплака због кудеље.	35

СТОЈАН ДРИНОВ

ШАФРАНЕ, БРАТЕ

- О, шафране, брате,
да ли имаш тате,
па да ми те мази,
па да ми те пази?
- Имах... он премину
има већ годину. 5
Јануар се зваше,
мног љут бејаше.
- О, шафране, брате,
када немаш тате, 10
јел' ти жива мајка,
да се за те вајка?
- Маћеха ми мајка,
за ме се не вајка,
нит ме нуди чиме. 15
Марта јој је име.
- Шафране, брате,
када немаш тате,
маћеха ти мајка,
за те се не вајка – 20
имаш ли сестрицу,
малу мезимицу?
- Ој, висибабиче,
моје су сестрице. 25
И оне су саме,
без тате и мама.
- Ми смо сиротани,
немамо имања.
Лепо се дружимо,
слатко се тешимо. 30

РАН БОСИЉАК

БЛАГА ГОДИНА

Хтео бих да идем
у сунчеве дворе,
о којима приче
често нам говоре.

Сунчева ће мајка 5
да ме тад запита:
„Шта тражиш од сунца
јутра магловита?“

„Тражим, рећи ћу јој,
годинице благе, 10
сунчевога злата
за босе и наге.“

А мајка ће молити
златоглавог сина,
да се често сети 15
на земљи долина.

ПОРУКА

Сунце јасно нам долази,
баба Зима већ одлази.

„Збогом, сунце, она рече,
журим док не падне вече.

Порука ти моја света: 5
чувај жито све до лета.

Врх плодова бди ми малих,
на срцу су мом клијали.
Греј им добро стабла танка,
поји росом са уранка, 10

да порасту, наједрају,
златно класје зањихају.

ТРАЈКО СИМЕОНОВ

ЗЛАТНИ ОБЛАЧИЋИ

Облачићи златни небесима плове. Ко ће на ноћиште да их сад позове?	
Можда ће ноћити у далеком своду, можда ће са ветром чак тамо да оду.	5
Далеко за својим родним крајем тада заплакаће сваки од туге и јада.	10
Где год пут нанесе облачиће златне, свуда ће ронити сузе благодатне.	15
Сузе благодатне – каљице кишице – блеснуће им нежно кроз тужне очице.	20

ДОРА ГАБЕ

Пст...

Спавај, спавај, кокице –
Мака ти је – лисица,
Тата ти је – вук...
Славка те мази,
Анка те пази. 5
Мир, Анчице – мук!

Спавај, спавај, кокице –
Мајка ти је – лисица,
Тата ти је – вук... 10
Под крило се свила
Од света се скрила.
Мир, Анчице – мук!

Мека је, нек' спава,
Отац јој је – вук... 15
Жар му с ока бије,
Кроз длаку ветар вије.
Мир, Анчице – мук...

АМИН

И врху твојега гроба трава би,
и свену – и друга опет ниче разна.
Неопажено туђинац гнездо сви
на остављеном твоме месту празном. 5
И вал се неки прели врх стопа твојих
и чини се: ништа није било...
Једно питање огромно само стоји
и без одговора срце ми се свило.

Сада неће прозборити моја уста
ни речице, ни у које доба ни време... 10
Заувек је легао изнад света
живот мој, као огромно време.

СУДБА

Сви говоре: тако је суђено,
и тако је одувек драго Богу.

Нека ми је, Господе, проштено,
што не могу да верујем, не могу.

Јуче их закопах, драге кости 5
очеве, у земљу пуну воде.
Народ – редом се прекрсти,
„Божја воља“ рече и оде.

А у мене, у мене леже тешка 10
жалост му и поглед последњи...
Ја нећу та судбина људска,
нећу тај усуд му бедни

као мушицу да га задави,
као грану тешку да га скрши,
тужну речцу своју да не јави, 15
и хлеб начети да не сврши...

И да чујем: тако је суђено,
тако је одувек драго Богу...
Нека ми је, Господе, проштено,
не верујем у то, нећу, не могу.

СУСРЕТ

Мравићу, братићу,
мравићу мали,
жега те пали,
сунце те пече,
а збираш, збираш, 5
зрнце по зрнце,
стани, одмори се,
док греје сунце.

– Шта говориш, дете,
зар да се почине? 10

А дан по дан мине
и целе године,
ако ја застанем,
стаће и другари,
а ми смо задружни, 15
и млади и стари.

Збирамо за зиму
све зрнце по зрнце,
док су дани дуги,
докле греје сунце. 20

ЈУНАК

Свако ми се чуди,
(ко ме не познаје)
јер јуначка снага
вечито ми траје.

Медведе сам лако 5
хватао за гушу,
свакоме сам вуку
извадио душу.

Мачка хвата јеца, 10
куца већ се крије,
страх их од јунака
који сваког бије.

С пушком о рамену 15
по свету се скитам,
никог се не плашим
нити зашто питам.

ПЕСМИЦА

Баба Месечино,
бела, оседела, много
си ми рано, кућу
огрејала.

Рано пођоx, дете, уз 5
прву звездицу, треба
да успавам малену
дечицу.

Сутра када почне 10
сунце да их буди нек'
су испавани,
несташни и луди.

БАЈКА

Снежана, Снежана бела,
испод танких, лаких вела,
спавала си сто година
иза поље и долина.

- Месец сребрни где је 5
 где звезда велика греје,
 кроз окно те царе спази,
 суза му за сузом слази.
- Снежана, Снежана бела, 10
 испод танких, лаких вела,
 усред далеког поља,
 најлепша и најбоља.
- Хоћеш ли проћ овим путићем,
 покуцати малим прстићем,
 свратити нама у госте, 15
 у кућице наше прсте?
- И за нашу зделу сести,
 и са нама скупа јести?
 И пити из наших чаша,
 и бити помало наша? 20
- Снег веје мек као свила,
 Снежана, где си била?
 По снегу су стопе ти целе
 као марамице беле.
- Не иди где вукова има, 25
 гладни су кад је зима,
 у село долазе свуда
 и гладни праве чуда.
- Мала је у нас собица,
 стола нема већ софрица, 30
 али слатког хлеба имамо,
 и теби ћемо, Снежана, да дамо.
- Снежана, Снежана бела,
 испод танких, лаких вела,
 у собицу своју, крај себе, 35
 примићемо радо и тебе.

РАДОСТ

- Градинице мала, расцветала,
 од цвећа си цела побелела,
 од цвећа си цела пожутела,
 макове се крунице црвене.
 Градинице, ах, узми и мене, 5

начини ми цветак од ручица,
начини ми стабло од ножица,
ко најлепше цвеће да процветам,
и да зору увек рано сретам.

Сунце

Сунце већ залази,
и мрак се увлачи,
где ли то одлази
сунце, кад се смрачи?

Где ли јадно лута, 5
ко ли му је тата,
има ли креветац
и малог брата?

Да ли зором рано 10
само се и буди.
Ко ли њега створи
да се свако чуди?

Ћутање

Не сећам се речи,
памтим твоје ћутање
и собу до вршка пуну
наших мисли.

Не сећам ти се лика, 5
губе се црте
у мом памћењу,
али се сећам како сам осећала
да си овде,
у широкој наслоњачи, 10
иза тебе прозор,
ланац Старе Планине,
високо небо
и облачак који лебди.

Ти први упита: 15
– Зашто ћутиш?
Одвратих ти:
– Не ћутим!

Погледа ме, осмехну се
и одсјај стакла 20
обли нам лица светлошћу.

Ђутање!
Ђутање препуно
љубави и нежности и поверења!
Да смо цела живота 25
ђутали заједно,
не би се реч ниједна
усудила да нас растави.

Интимно

О, моје ствари,
не иштете од мене ништа
јер знате
да ћете ме надживети 5
и жао вам је...

Осећам како ме гледате
из свих углова
и читате ми на лицу,
када отварам коверат,
да ли ме је писмо ожалостило. 10

Осећам како ме гледате другарски
када се вратим уморна
и бацим маску с лица,
избришем осмех
и наките скинем. 15

Када седнем за писаћи сто
ви се
тако умирите
да бих могла да откријем у себи
оне приче и песме 20
које се претварају у осмех!

Понекад сам вас напуштала
јер су ме привлачили
даљина и високо небо,
а чим се вратим, 25
видим како вас је без мене
туга покрила прахом,
на лице вам спустила вео.

О, моје ствари,
с колико радости се сретамо 30
кад засветлите
избрисане мојом руком,
кад разговарамо ћутке
свако вече
а не помишљамо 35
да се једног дана
нећу више вратити,
а ви ћете ме чекати, чекати...

Тишина

У мом ћутању
притајене су мисли
које изненада долете
и буду у мени
док се не расцветају у пламичак. 5
Ја чекам њихово цветање,
да бих широм отворила све прозоре
свога срца за овај свет.

Ти који долазиш у мој дом
и плашиш тишину 10
и собом испуњаваш
моје ћутање – схвати:
Ја морам бити ћутљива
јер тражим речи,
јер тражим чини 15
које би претвориле
твоје мисли
у видљиве и гласне
које би их створиле птицама,
како би излетеде и запевале. 20

Не плаши их.
Седи мирно до прозора
и удуби се у тишину.
Дотаћи ће те моја мисао
и тугу ти разагнати. 25
Тада ћеш схватити
магију речи
зачетих у ћутању,
рођених у тишини.

ТЕЛЕПАТИЈА

- Невидљива се рука
таче мога рамена...
Једно лице, давно заборављено,
изрони ми у сећање
и стаде испред мене. 5
Да ли му је мисао била
до мене долетела
кроз време
претворено у простор?
- Волшебна мисао? 10
Бржа и од светлости,
окатија и од очију нам,
осетљивија и од додира
наших руку?
Претворила у живи лик 15
моје сећање!
- Наука ће је свакако открити,
постаће видљива као небо,
и јасна као музика,
али како ће допрети 20
до душа нам дна
где је вечност
пустила клицу.
- Сад је тихо у мојој соби.
Туте зидови, ствари, 25
само сам ја жива
и твој лик и она тајна
коју ниједна наука неће открити.

МОЈ ЧАС

- Када мој час куцне,
не знам како ћу се растати
од овога света,
од необухватног му загрљаја
с хоризонта на хоризонт, 5
од осмеха његова сунца,
топлијег чак и од миловања.
- Како ћу откинути од очију
замагљену Витоше груд

с прозорима-жутим светлинама
под небом звезданим? 10

Како ћу се растати
од пене нашег мора
с таласима долетелим издалека
што носе полет неког срца
загледаног у њих? 15

Како ћу заборавити наше ждрале
чији се тужни зов у облацима
плачно рони над Добручком?

Како загушити писак
оближње фабрике
која ме буди уплашену
с питањем „Што лежиш?
Руке су нам потребне,
потребне су нам руке.“ 20
25

Не знам како ћу се растати
од овога света
када речи нису довољне
за ову ненаситу жеђ
коју ми је знао утолити
и пробудити опет –
чак према тој смрти
која се непрестано
у живот препорађа? 30

Речи ће ми бити
као у океану,
а неизречено ће остати у мени
и ишчезнуће с мојим ћутањем. 35

Не знам како ћу се растати
од овог света? 40

НЕВИДЉИВЕ ОЧИ

„Нема чуда“ – говориш ми,
а ја сам стално зачуђена.
Зачуђена сам што живим,
што, чим отворим очи,
кроз прозор угледам и
небо, 5
што, чим се из постеље дигнем,

спазим у огледалу себе и мислим: ја сам двојна, а он не постоји.	10
И још мислим: можда живим једино да бих се сећала. Тако живот постаје двојан. А највеће је чудо	15
што њега видим живог невидљивим неким очима. „Уображење“ – одговараш. Али да оно не постоји, да огледала нема	20
са мојим двојним ликом, да невидљивих очију немам – како бих живела? Не, ни трена нема без чуда! Без чуда не би било живота!	25

СУДБИНА

Спокојни смо, избегли смо људска прегрешења: постоји суд и мера за њихову величину.	
А наше срце? Ко ће открити грех нашега срца и зауставити га да нам душе не дубе.	5
Где је рентген који прониче у његов свет да га испита и рекне: то је грех?!	10
Није ли суђено да буде неоткривен и да га однесем у небиће?	15
Срце клето, никад ти неће одлакнути. Неће нико твога греха дознати да би те судио или оправдао...	20

ВРАЋАЊЕ

Минућу стазу ми узалудну
и отићи на ону страну
мени туђу и незнану
и тако далеку и тако чудну.

Угаснуће мој поглед горе, 5
али Бог ће дићи десницу
и послати звезду, звездицу
у тамно плаве неба просторе.

Тада ће по свету поћи 10
мој дух, огромних крила ће бити,
и у тузи ти и самоћи
познаће те и запамтити.

И тихо, тихо, пошто се вине, 15
свиће крај тебе крила. И длан
невидљив, али теби већ знан,
таћи ће те се сред тишине.

ПРИЗНАЊЕ

Живот ми је ниска заблуда
и грешака,
заселих дубоко у моје сећање.
Водим с њима борбу постојану,
мада су одживеле давно. 5

Зато ми је тако тешко
да се бацам каменом на грешне,
да тражим од људи да буду онакви
каква ја не умедох бити.

Земљо моја, 10
ниси ли и ти грешна,
а још више трпела
туђа сагрешења?

За тебе сам спремна 15
посегнути
крвожедним рукама
на твоје непријатеље
и целу стену
бремениту

тешком мржњом
на њих сручити. 20

Тада нећу осећати
да поново грешим.

ТАЈНА

Ко би измерио
у погледу ластавице
њен пут од нас
до друге стране
земаљске лоште 5
и пребројао у њему
мора, океане, планине?

Ко би проникао у њено сећање
да нађе
мало гнездо 10
под стрехом
у неком забитом сеоцу,
сред необухватне васељене?

Шта је природа утиснула
у такво једно мало птичје тело 15
те је ластавица
неизмерна тајна,
те је лакше стићи до месеца
него
до њенога срца?! 20

ПИТАЊЕ

Препуна сам
ужаса и усхићења,
љубави и мржње.

О, столеће генија варварства
и човека 5
који се братими са звездама!

Како бих могла да сместим
у једну душу

ту амплитуду
од најнижег 10
до најузвишенијег –
како да решим
нерешива питања
овога бескрајног света?

Завидим врапцу 15
на голом дрвету
јер верује да се свет пружа
од те гране
до видика.

Звук

Лежим отворених очију,
не смем да се крећем –
забрањено.
Не смем ни да мислим!

Пустош... 5

Где сам?
Има ли земље пода мнош?
Не чујем,
не осећам.

Тишина... 10

Шта сам?
Нека истопљена материја?
Мелодија
давно отпевана?
А можда нисам ни рођена? 15

Ех, доктори,
шта од мене направисте!

Али наједном
зачух нешто иза зида.
Звук! 20
Прави звук!

О, боже!
Придижем се и слушавам
и вичем
и чујем свој глас! 25

Животе!
То сам ја,
То сам ја!

ЖАЛБА

Владимире Иличу,
молим ти се
кроз сузе,
али не кроз своје,
него оне које ми капљу 5
у срце
из очију девојчице
зачудо преживеле
усред лешева
у Сонг Ми. 10

Опрости што нарушавам
вечни мир
твога маузолеја –
али ти не би опростио
моје прећуткивање. 15

Зато вичем од бола,
али не свога
него од бола хиљада
затворених,
потпаљиваних 20
и живих сагорелих.

Свет је плануо. Лењине!
Земља се тресе од експлозија,
смрт се преселила на небо
и отуда плаши. 25

Излази из маузолеја,
закључало се срце света.
Дођи да га откључаш!

ОКТОБАР

На рођају ти се родих
по други пут
и по други пут живим, –

С извора твојих отпих по гутљај да бих могла с твоје воде жубором певати	5
Ти велиш: „Крила су нам потребна“ и ја бивам крилата.	10
Ти велиш: „Срца су нам потребна“ – и ја се у срце претварам. „Руке су нам потребне“ – велиш, и ја хитам обе руке дајући. „Али треба и снаге, воље, крви“ и ја ти се цела предајем.	15
А тајни глас ми тихо проговори: „Шта си оставила себи?“	20
Себи остављам небеске двери које ти отвори!	

Дозив

Помози ми! Потребна ми је снага да будем тиха, потребна ми је нечија рука да ме изведе с моје стазе неспокојне.	5
Ходи и не говори више како сам била рођена да се лактовима пробијам кроз тишину, да круним обале као вал, да их усхићењем обливам.	10
Ја желим тиху милошту као у птице кад леже пилиће – желим да познам одакле је узела кроткост	15

како бих и ја постала кротка,
како ми не би био недовољан
вечни мир
када ми дође крај. 20

Воља

Самоћо моја,
моја друга мајко,
од кога ме чуваш
те затвараш
сва врата 5
и густо набране завесе навлачиш
да не налети, не дај боже,
врашче кроз прозор.

Који је непријатељ већи
од онога у мени, који ме 10
мори прекорима због грешака
и кљује горким речима
које сам кад изрекла
своме и несвоме.

Пусти у мој дом светлост! 15
Није ми она непријатељ!
Неће она у мене,
него ћу ја у њу грунути –
да прегорим,
да ништа за смрт не оставим, 20
кад падне на мој праг.

Мимогредно

Брезу засадих
уз твоју помоћ.
Листови су јој били срдашца
загледана
како се месец и сунце 5
јуре
а не могу да се достигну.
Брезица засенчи
облак на небу,
ја засенчих твоје лице. 10

- Одбегли тренутак!
Остаде запечаћен
на екрану
мога сећања.
Понекад га пројектујем 15
на небу,
негде у стратосфери.
- Када ти је ноћ тешка
и гледаш кроз прозор
можеш ли да га ухватиш? 20
- Залевај моју брзицу.
Ниси ли ми обећао!

РАСТОЈАЊА

- С десне стране:
напуцале младе воћке –
чишке нацртане
на плавом небу.
- Слева: 5
вековне зидине,
чудесне фигуре
обасјане огњеним заласком.
- Идемо алејом –
ти млад, нестрпљив, ужурбан, – 10
ја тонем полако
у вековни мук
тих утврђења.
- Идемо... 15
И у тој непокретној тишини
деле нас растојања
неизмерна.

ЈЕЛИСАВЕТА БАГРЈАНА

ИЗГНАНИК

Још траје борба – тешка, крвава.
 Још лутам далеко од младости и покоја,
 да те поново сретнем – једном заувек –
 незаборављена моја,
 последња, а можда и прва... 5

Крв ми из срца истиче,
 усне су ми мртве од јада –
 нема на њима више ни обећања ни објашњења.
 Никада те нисам волео кô сада
 и никад страшније фијукао бич 10
 нада мном,
 и над нашим растанком.

А ти – да ли заборави,
 ослепи ли од плакања,
 онеми ли од чекања, – 15
 или ти живот о концу виси,
 и чекаш крај безнадежно и бестрасно?
 Сећаш ли се још ко сам,
 или ти ништа већ није јасно?
 – Умри тада. 20

Јер ћу и ја без тебе умрети.
 О, удесу мој проклети,
 о, проклета моја славо!...

Али не! – Доћи ћу, макар се преврнуо свет,
 доћи ћу – уз снег први – 25
 живу или мртву да те загрлим!
 Разбићу жељезна врата,
 прескочићу огњени праг.
 Оставићу овај пламен у крви,
 у срца твојега пепелу, 30
 у хладну ти руку, белу...

Доћи ћу једном изненадно, знам,
 љубоморан, сморен од Живота,
 заувек сломљен и сам...
 Доћи ћу, кунем ти се у главу! 35
 Макар погинуо,
 али да видим: је ли ти срце као у сваке жене
 или је срце – Марије и Магдалене.

СУСРЕТ

Дотакле се чаше и зазвониле,
очи нам се бездано згледале,
и све на свету заборавив, прегорев,
заклесмо се обоје тог вечера.

Ишчезе некуд шум и дворана 5
и чак улица беше заспала.
Не знам. – Не знам да ли ће бити на добро
и тај касни сусрет и оброк.

Растанка суђен нама је час љути,
знане нам наше стазе пуне бола. 10
Зато можда сад пијемо наискап вино
и залогај делимо напола.

И можда се нећемо видети више,
ветровима Бог зна где понесени.
И само – стег после боја и слома – 15
у срцу ћемо свити овај спомен.

ЈЕСЕН

Ти јесени блага,
много си нам драга
с тешким гроздовима,
с пуним кондирима.

Ти не брзај много, 5
не суди нам строго,
не треба нам зима,
још времена има.

Ветар што је прати
грање ће сурвати, 10
лист ће да одрони,
птице да прогони:

заstraшене њиме
сад стрепе од зиме,
па ће поћи, ето, 15
да потраже лето.

А ми, сиротице,
без цвета, без птице,
овде да седимо,
дане да бројимо. 20

КАО ДЕ ТЕ КОЈЕ...

Као дете које су из очинског дома извели
и негде успут оставили сурово, без заштите,
тако и ја остах сама по свету да се скитам.
Помолићу се, сузе отрти и поћи у свет бели.

У најбучнији и пренасељен град, у гомилу многу 5
ићи ћу да се помешам и да збацам муку своју паклену,
– под милионе људских сурових немилосрдних ногу,
да прах постане и да је ветар развеје са мене.

Остане ли ипак у мени – поћи ћу у планине голе 10
с највишег и стрмог врха бацићу је у дно бездна,
као одрођен камен, хитнут у понор доле,
низ усове да се откотрља и да јој се траг не зна.

Не пропадне ли тамо, почнем ли опет с њом да се
бочим,
у море ћу је бацити, у најдубље, да се удави...
Ако ме не напусти ни тад и однекуд се опет јави, 15
носићу је цели живот, док обе не склопимо очи.

СУДБИНА

Кроз улице загушљиве, кроз куће, зидине збите,
кроз расплакан ромор и дан јесењи сив,
кроз овај град погребен у гвожђе, граните,
осећам чекаш ме победан, збуњен ти!

Осећам твој поглед упрт у дно мрака, 5
осећам ти руке пружене као кроз сан,
осећам очекујеш одјек познатих корака
и како ти срце стрепи чим штогод шушне ван.

И ја треперим с тобом. Невидљиве нити 10
вуку моју вољу, руке, очи, снагом свом.
И више не мислим и крећем и не питам
где ћу осванут ни чији је ни где тај дом.

REQUIEM

Не плачем што ми је невесео, пуст и скршен
без тебе живот сада дужност само и бреме,
што дан ми, тек почет, мора да се сврши
и што ми ни празне утехе не носи време.

Не плачем над собом. – Да је крут и оскудан 5
живот међ нама своје преграде поставио,
да нам је суђено да вечно растављени будемо,
да си ме чак престао волети, заборавио, оставио...

али само да знам да овде на земљи јоште 10
живиш и мисли да ми могу до тебе да стигну,
да дишеш и гледаш, и чујеш, и касно у ноћи
да прозор ти светли кад бдиш нагнут над књигу.

ГОВОРИМ С ТОБОМ

У овом селу срели смо се тада,
после бомби обома нам срушен дом.
Схватих онда да лажљив и јадан
био је свет осуђени на слом.

да досад љубави, живота, уметности, 5
лик ми није био потпуно чист,
и ти с великом вештином све упрости
и осветли ми и с друге стране лист.

Не жалим што паде у прах, рушевину 10
све што сам имала до овог трена,
с тобом ми изгрев великолепно сину
и приближише се звезде удаљене.

Како да верујем да и ти смири се 15
у два метра земље, испод трава,
уз високе и тамне кипарисе,
жив и покретан каквог те познавах.

И све ти говорим: – Знаш шта је ново...
Погледај месец и с друге стране.
И тако ти враћам на земљи овој 20
од тебе ми светлости дароване.

ЗОВ

Ту сам иза тројих врата закључана
и на мојему прозорцу је жица,
а душа, слободна у кавезу птица,
на простор је свикла и светлост дана.

Почињу пролећних ветрова сеобе, 5
чујем гласове јасне ко дозиви.

Мој пламен још неразгорео, живи,
згаснуће у тами онемеле собе.

Поломи браве рђом нагрижене!
Пут ми отвори кроз ходнике тамне! 10
Нису једном у даљи обасјане
крила високо узносила мене.

И зачуће се победни звуци светли
тада са устрепталих груди мојих...
Но пригушен иза тих врата тројих 15
мој дозив да ли ће до тебе допрети?

ЉУБАВ

Ко си ти, што си ми на пут стао,
што несаницом очи моје прели,
што смех мој у парампарчад слама?
Да ме није когод омађијао?
Видим те свуд на старим иконама, 5
чујем те касно кроз сан врели:
очи ти нису никад сите,

а у гласу ти сваки звук ме гали.
Ко си ти што дух ми немиром пали –
Мефистофел или Крститељ. 10

А срце, поверљиво сваког тренута
пева-птица усред цветала дрена,
пева о Драгог ти даје име.
И покорна шапнем и ганута
као Исусу Магдалена: 15
Ево ти мојих руку и води ме!

ПЛАВООКА

Еј, ти судбо мени досуђена!
Мајко моја, моја љута туго!
Шта да кажем, шта да кажем друго –
било је то писано од бога...
Зар ја платно деверско не срезих, 5
зар ја нисам млада, бела лика?
зар ја немам стас као јасика
и кошуље пуне тешка веза?
Не метем ли дворове широке

пре сванућа цвећа росном китом? 10
Не певам ли танко, гласовито
на поселу, низа засеоке?
Зашто ће ми очи трњинице,
тамносвиле обрве и косе?
Никад није на њих обазро се. 15
Данас сам га видела код стрица,
гонио је до на пашњак стоку.
Беше лица као восак бледа.
Нит ми рече штогод ни погледа.
Разумедох да ми буде теже: 20
заљубљен је он у плавооку
која синоћ другоме одбеже.

ПОТОМАК

Не постоје прадедовски портрети,
родослова не записа ниједан син,
и не знам њине завете, заклетве,
њихова лица, душе, живот њин.

Но осећам у мени тече древна, 5
скиталачка и непокорна крв.
Иза сна ме ноћнога буди гневно
и води ме греху не устукнув.

Можда ми је прабаба тамноока 10
зграбив брзо шалваре и турбан,
побегла усред ноћи дубоке,
занео је какав страни светли кан.

Од копита је можда одзвањала
подунавска раван у недоглед
и ветар их је обоје од кинжала 15
спасао замећући брзо след.

Зато ја можда не бих ни с чим
мењала равница необухват,
коњски галоп уз фијуке бича,
глас ветром повијан као влат. 20

Могуће сам грешна и рђава,
можда ћу негде доживети слом –
ја сам само твоја кћерка права,
мајчице – земљо, моје родно тло.

Вечна

- Сад је она бескрвна и скоро бестелесна,
непомична, без даха, ућуткана.
Очи су јој затворене и упале
и свеједно – да ли је Марија или Ана
и свеједно – да ли плачете пред распећем – 5
танке трепавице подићи се неће,
покренути се неће стиснуте усне –
чији последњи дах и вапај чу се.
И ето, већ је широк и туђ обруч прстена
на њеним рукама занавек скрштеним. 10
- Но да ли чујете онај плач невини
новорођенчета у колевци недалеко? –
Тамо је прешла крв бесмртна њена
и душа јој на овај свет досељена...
Низаће се дани, године, столећа смене 15
и уснице ће двоје младих сливене
шапнути опет „Марија“ или „Ана“,
једне пролећне поноћи, једног дана.
А на земљи унучица све понеће:
име, очи, усне, вितिце њене постојеће. 20

Моја песма

- Узми ме, лађару, на своју барку лаку
која нечујно просеца смоласту воду
и као да одовуд се пробија облаку,
и да се гони с галебима смелим у своду.
- Кад изиђемо из залива на пучину 5
и кад нам усне ороси капљица слана,
и ветри јужни развијена једра кад вину
и бела барка на пут крене омађијана,
- лађару, ја ћу песму запевати тада,
још нечувену, о домовини својој маленој, 10
чије је име облак изнад мене лаган,
чија је песма мед и вино за мене!
- Певају на жетвама девојке тамнооке,
момци отпевају и чекају у час уречен,
певају на свадби, седу, у ноћи дубоке, 15
и мајке певају, певају кад суза тече.

О, песму такву где се и претња и патња крије
нигде ниси чуо – а можда је nigде и нема,
јер нема ни народа те судбе и историје,
те патње тешке, те нарави покорне, неме. 20

У нас с планина снег се не топи ни у јуну,
море нам је мало, али је Црним названо,
и врх је Црни, вечно љут, спреман на буну,
и црна земља, плодна, али тужна бескрајно.

Узми ме, лађару, на лаку своју барку 25
коју не плаше црни таласи, узаврели,
да по њима опишемо путању дугу, жарку,
да стигнемо небо, да стигнемо галебе смеле.

Кућа у Бојани

Кућа испод горе снежно беле
на удару сваком ветру бива,
од севераца се заледи цела,
јужњак јој оков леден раскива.

На чуку се спустила малена 5
ширећи страхе к'о крила птице,
чини се да ће ме однет у трену
да врх софијске летим равнице.

У олујну ноћ светлости доле 10
у граду надалеко трепере само,
ко у лумпингу видим звезда кола
на земљу сеју Кумову Сламу.

Али кад отуд с планинске стране 15
сунце све надвиси моћним ликом,
кроз прозоре ми усред куће бане
планина са скијашким повиком.

Очију отворених у пространство, 20
загледана у маглено море,
личи на брод какав уз котву засто
са катаркама – јелама из горе.

Зато не знам да ли да се сматрам
у луци после бурнога пута,
или сам вечно пред пистом, на старту,
и дани ће ми се у лету прекинути.

ШАКА СНЕГА

Прсти дрхте од телеграма. Мртав... Мртав? Већ пети дан. И у души ти се заврши драма уз такав финал неочекиван.	5
Глухо врх екватора и тропика летео је тај црни глас и преко Атлантика и Европе на руке ми пао овај час.	10
Радио јавља – по плочницима због жеге – у сенци педесет – од сунчанице се тамо падало. Ти не осећаш ни жар ни лед.	15
А у нас је двадесет испод нуле и веје диван сипкав снег. Сећаш ли се нашега испод куле о Бојани разговора вечерњег?	20
Три дана и три ноћи затворише ме у кући снегови и олуј јак, мишљах да ће се одозго слеме у поноћни сурвати мрак.	25
Отеше ти се речи неуловиме: – Како чезнем за снега шаком. А да сам био с тобом тамо усред зиме, пола бих живота дао лако.	30
Ја се нашалих: – То је лака ствар, ако други пут овамо долетим, у термосу, са Витоше, донећу ти шаку снега на дар. А сад те је притиснула заувек туђинске, помајке,	35 40

обале жега.
И на тебе бацам само у мислима
обећану ти шаку снега.

ПЛАМЕНО ДРВО

Иза нас, крај нас, пред нама древне горе сиве
неукротивог другог океана
с валима сливеним у тамне масиве,
са плимом зеленом преко пољана.

А ми четвртом брзином путујемо, 5
сунцу, штите нас наочари тмасте,
и само хуку простора чујемо,
и посматрамо магле зеленкасте.

Ал гле, овде-онде жбуње поста жарче 10
ко да га пожар распирени хвата.
– Стани, молим, стани – скоро плачем,
скрени мало са пута, са асфалта.

И, ето, засија сада испред мене 15
тропско дрво – фламбуајан звано,
с огромним сочним цветовима црвеним,
лишће црвено – пламење занихано.

За суше, за време плахог пљуска,
ти не гаснеш, пламене живи, чисти.
Дрво – срце, песниче прашумски,
научи ме како да будемо исти. 20

Заувек те у очи своје сместих,
сијај у радости и у плачу њином.
А ја да стигнем време које лети,
да опет четвртом појурим брзином.

ОСВЕТА

Зашто си данас тако блед, зашто ћутиш,
зашто ти није до смеха ни до шале?
Можда љубоморе јад трпиш љути,
док ме губиш, туге те можда обхрвале?

Грејао си се на мога срца ватри, 5
а знаде ли патње које тиште мене?

Због тебе се причешћивах, патих
и певах смирене песме молитвене.

Сада – слободан си. Онамо се врати
и ако можеш, заборави све сместа, 10
за сан мој горки, неми, немој знати,
од данас он и за саму мене преста.

Иди њој сада и мене прокуни –
ја и не волим ко други заљубљени: 15
мене и вејавица пијанством пуни,
и свака нова песма занос је мени.

Занос

Говори, говори, говори –
склапам очи и слушах истодобно:
– Ето, прођосмо врхове гори
и летимо над морем и копно...

Налево криво вече гори, 5
надесно се пуше пожари тамни. –
Куд ли ћемо стићи када зазори?
Куд ли води овај пут замамни?

Онамо где ћемо у самоћи,
два пламичка, слити се опојно 10
и сред безбројних звезда по ноћи
засветлуцати као звезда двојна?
– Не знаш?

Ни ја. Ниједно не знамо,
али води ме, води ме онамо. 15

Вече

Изнад мог прага спушта се вечерњача
и кроз отворена врата ми тече,
надире с планине хладноћа све јача, –
како се неосетно ближи вече.

Како неосетно мрак се склопи, 5
испуни срце, дом у смрчину грађу
пред којим ме твоје не чекају стопе,
не успев да ми прокрче путању.

С ниске дана ће тако хитно
тешка зрна да се снижу, сметну, 10
а жедан поглед увек незаситно
тражи угашену јару летњу.

Напрегнут слух се удубљује стално
у реч ону пресечену по среди. 15
Отргнуте од твојих, руке ми давно
теже као да су од тешке меди.

И не би било ни дана спокојнога,
ни ноћи надахнуте кад сам снила,
да нису носиле оне имена твога 20
и очију ти јасна плаветнила.

ДОЗИВ МОРА

Кад не бих била жена у тешке дане ове,
кренула бих оставивши овде све,
новом животу, на нове упореднике.
Служила бих на каквом броду који плови 5
сред континената као мали свет покретан,
међу океанске запао просторе,
под небески свод тропским сазвежђем ткан,
свет који стално мења климате, фауне, флоре.

Сада бих била далеко некуд свакако,
бацила котву у непознати залив 10
сред дугиног шаренила туђинских барјака
под сунцем које као жеравица европску кожу ми
пали.

Докле товаре у чађаве хамбаре
кафу, памук, банане, вуне бале,
што ће западне престонице до труни прогутати 15
као але –

без блиских, познатих, без другова старих,
улицама пристанишним градом бих скитала,
изгубљена сред њихових разнокожих житеља,
тело међу телима у светини, 20
низ плочнике, низ дуге булеваре,
туђа, непозната усред људи њиних.

Ушла бих под вечер у морнарски бар на кеју
где ваздух плав од снова мирише на гар,

где прозукла од страсти хармоника мами под
 стреју
 и поблескује кроз стакло неухвативи фар. 25

Наздрављала бих морнарима како који свраћа,
 стискала им жуљевите и јаке руке
 као да су ми пријатељи и браћа –
 до пловидбе у нове луке.

БИСЕР

Откако знам за себе,
 једна љубав свеобухватна
 у срчевини мојој
 непрестано се пласти. 5
 Ма у шта да погледам,
 ма чега да се такнем,
 ма шта да учиним,
 од ње проистиче.
 Али она у тамном,
 невиђена, расте. 10
 Расте као бисер у шкољци
 на дну океана.
 (Да ли је за шкољку бисер који је у њој – радост
 или патња?)

Ловче бисера,
 ти знаш да свака шкољка 15
 не крије у љусци
 драгоцену зрну.
 Да се свако твоје гњурање
 не намери на њега.
 А ти трагаш, трагаш. 20
 Ти се у најдубље
 таме подводне спушташ,
 међу спрудове оштре,
 у двобој на живот и смрт
 са ајкулама. 25

Напослетку их нађеш,
 раставиш их ножем
 и на видело дана вадиш
 бисере.

БРЕТАЊА

Нека ми ослепе очи – очи обе,
нека ме здеси од Бога проклетство,
ако заборавим икад оно лето,
Атлантик и Лаита обале.

Низ пространи песак крај мора 5
стопе су остале наше утиснуте.
И можда у руменилу вечера
и сада тамо наше сенке блуде...

Широкоскуте Бретонке их мотре 10
испод црних им пијавки – обрва
погледом плавим, мрким као море.

И пламте при заласку камени домови, –
и сред валова – привидне као нада –
избављене лађе се враћају.

INTÉRIEUR

Ти ме гледаш тако љубавнички нежно,
реч ти је тако и топла и одана.
Напољу завија вејавица снежна.
Ја те слушавам далеко некуд загледана.

Веју необични мириси и маме 5
са цветова изнад мене наднесених,
и напомињу без речи, они сами,
да су ми јуче од тебе донесени.

Ти си одан, веран и нежан све више, 10
ти си неопозиво крај мене засто –
и опрости мој смех намеран и смишљен,
и моје женско понеко лукавство.

Јер и ја волим љубављу из приче –
безнадежност, патња и мени су знани,
и често се само напразно заричем 15
да не идем на састанак заказани.

Али када те зачујем да се ближиш,
рекло би се ненадно, нагло пробуђена,
тамо кроз други улаз, да не видиш,
утекнем сва збуњена, изгубљена. 20

И одлазим ка њему покорна
 као у мутном, хипнотисаном стању.
 И враћам се убијена и уморна,
 понижена, у горком покајању.

ИНДУСТРИЈА

- Сјајнији и од птичјег јата,
 од риба и од цветова,
 облика невероватнога,
 боја и шаренила,
 у Бразилији су крила
 лептирова 5
 такмаци по лепоти
 драгог камења и злата.
- Поседале крај пута
 неке често за цветове сматрах. 10
 Видех, плави као ватра,
 најлепши међу њима,
 промичу стреловито
 светлуцајућ шумом ко метеори.
 Најређе, уз плоче прибодене, 15
 посматрах по музејима.
- Али ево сада
 пред радњом стојим као омађијана,
 и онемела гледам:
 у излогу иза стакла 20
 прстење сафирно плаво
 од крила лептирских
 исфабриковани.
- Индустријо. Верујем
 у твоју будућност безграничну 25
 и клањам ти се...
 Али ме асоцијација плаши
 зла: – О, да слично
 у индустрију не бисмо претворили
 своју поезију
 и песме 30
 крила наша.

НЕ ЗАМЕНИ ТЕ НИКО

Не замени те нико у кући овој,
сто твој је празан и уза њ кут,
у књизи нико не прочита ни слова
с листа недочитаног онај пут.

Не гледа у летњу вечер покрај мене 5
нико са прага звездани екран
и нико не прима сада задивљено
букет свежи у рано јутро бран.

Када ми је хладно, нико ми на плећа 10
с љубављу не ставља топли шал
нити се ико по врућини сећа
да витошке воде пружи ми бокал.

Пролазе зиме, лета, пролећа плава,
не застави ништа њихов ход. 15
Дуже се олуја, отискује лава,
а гране ломи или снег или плод.

А у кући ништа видљиво не стоји
да подсети на тебе сваки миг,
нити има омиљених ствари твојих,
на зиду није уоквирен твој лик. 20

Ти ме грлиш ваздухом около мене,
у крв ми ушао, твој пулс у њој ври.
Нико те у кући овој не замени
у коју не стиже ни да ступиш ти.

МОНОЛОГ

И твоје кратко присуство,
и твоје дуго одсуство,
сватих, била су ми потребна.

Један топао поглед носим 5
у очима толико дуго
да се у њима ватром створи.

Осмех за мене изгрејао
и само од мене ухваћен
чини да пијем смешећи се 10
горке гутљаје дана,
а нико ми чемерни грч
иза осмеха не наслути.

- Једина жељена реч
једва полугласно речена
откључа у мени извор понорник 15
тако изобилан клокотом
да већ годину за годином
говорим – и много изрекох –
али може ли се рећи све?
Увек понешто неказано остане, 20
увек тај монолог траје.
- Да ли си антена таква
која и неисказано хвата,
не знам нити ћу дознати кад.
Али знам судбоносни смисао 25
твога краткога присуства
и твога одсуства другог.

ПРЕ 13. ВЕКА

- Моје столеће, дај своје светлости звеле
данашњим погледима мојим устремљеним
тренутно назад у маглине беле
оног века суровог и туђег мени.
- Мада крвав – нашем племену 5
проницљивог вођу је доно –
хана Аспаруха да у одсутном трену
назре будућност у мутном добу оном.
- Да доведе оно „племе јахача“
с Волгиних обала Дунава до кута, 10
да њиме Мизију у борби надјача,
с непријатељем надмоћним три пута.
- Да народу нам подари државу,
у историју ујахава на коњу смело.
Прапрародитељу дужну, закаснеду, 15
Бугарска одаје сад хвалу и славу.

СЛАВОСПЕВ

- О, наша бугарска речи свештена
с млеком мајчиним у крви нам ушла,
зар један дан само да величам
присуство твоје хиљадулетње.

Од потковице Аспарухове звонке 5
прозвуче данас космосом и васељеном
увек иста – стара и преображена нова...
Ризнице вековна – ти наша реч жива,
род нам очува од непросвећености,
од оног вековног црног пакла, 10
несрећу претвори – у песму и везиво,
страхоту и плач – у лепоту.
Ти, реч тврда као кам црновршки,
и нежна као ружа росна казанлишка.
Ти – судбо моја – и славна и тешка, 15
даноноћна муко и радости људска...
Ти – Речи Бугарска – буди благословена
и ниње и присно
и во веки веков!

НА ДАН СВОЋЕЊА РАЧУНА

Отаџбино мајко,
ти ми даде дух што лети високо
и здраво земаљско тело.
Укрсти планину Рилу са Балканом
да ме створиш 5
с честицама где се трагови виде
ветрова, хриди, усова, потока наглих.

И мајка – родиља Бугарка –
овакву ме роди
Могадох не једно дете, већ као она, 10
седморо изродити.
Али згреших, крива сам, опрости!
Сама реших уместо да рађам синове,
да рађам стихове.

Сада, на дан свођења рачуна, 15
отаџбино мајко, ти ми кажи:
јесам ли те кћи била достојна.
И ако данас поставиш на своју вагу
моје колебање,
која страна ће претегнути? 20

Ако ти се чини да сам у младости
правилно решила,
срећна ћу и мирна
отићи са овога света.

НЕВЕСТА

Дигни и ти горе очи полако
и помоли се заједно, без речи,
У детињству тако сам говорила с мајком
и обе се мољасмо клечећи.

Чекам у белој венчаној одори 5
да дођеш ти вољени, поносити,
живот да ми у радост претвориш,
да те цветом младости закитим,

да се стоим ко пахуљица на огњу 10
и твој први огањ теби да будем.
О, моја стрепња је позната богу
и моја љубав – и он нека суди.

Чуј, вечерње звоно већ се јави, 15
по путањама паде пухор слане
и ледено цвеће, лишће и гране
сутонска стакла сјајем зави.

Узми ме и љубав моју бескрајну
и дар ми драгоцен који нема име.
Ако је и смрт сама у тој тајни,
и тада ме узми – усррти ме.

НЕПОЗНАТИ ЧОВЕК

Зашто ме данас узбуди
ти човече непознати?
Вас дан нисам ко други људи,
чини се у другом свету живим, патим.

Не познајем те никако, никако, 5
ни лично, нити по причи.
Али неко унутра, у мени, виче:
„Жури, не оклевај, – пут важан јако
чека те и иза обале оне...
и уз то сукоби безмерни, 10
и уз то љубав верна.

Речи братске? Непријатељске?
Неказане, нечувене – писао их
непознат човек? Преодреддио
неки век што протече? 15

– Добродошао у срце ми –
ч о в е ч е!

ВАЛИ

- Опет сам крај твоје вечите стихије,
опет сам крај тебе море.
Великим гутљајима дах ти пијем
и већ ми је боље.
- И као некад започиње трка 5
о младости вољена,
бројим, све бројим, и бројеве бркам,
а деветог вала нема.
- Са сваким валом стиже ново сећање 10
и број им бива све већи.
Навиру као вал са сваке стране,
а „Стани“ мору не можеш рећи.
- Али прастара мудрост ми рече:
„Богат сећањима, ти 15
последњи би једнак био, човече,
да се немаш чега сећати“.
- Гледам на море. Грива валова
на месечини се пени.
Зар да не сањам? Све нови и нови 20
сан ми се јавља у срцу скривени.

ИЗМЕЂУ ЈЕСЕНИ И ЗИМЕ

- Сустрет наш био је с јесени
неопходан, неизбежан
обома,
и теби и мени. 5
- Премного смо били патили
прохујалих година,
каменовани,
шибом тучени.
- Али, душе нам напуклине 10
лучиле су још веру
и љубав, и срца наша
била су жива јоште.
- И нека јесен данас пооткида
пожутело наше лишће 15
и у ноћи зимске у нама биће
светлости и милоште.

АПРИЛ

Априлско окно све од сунца зрочно,
земљу снежак покрива цветни
као чипкана хаљина брачна.
Дође нам април неосетно.

Бог је мудар и благ и прашта 5
свако пролеће грешном свету.
А пчеле сад опрашују баште
и медоносне јабуке у цвету.

Вечером благ прекоморски ветар 10
запахне сваки пупољак нови.
Ја волим и безумно и свето,
бог ми срце благослови.

Моја страст је неугасива,
и зов мој жедни нем је осто – 15
ако тај ни лик ни име не има,
саму љубав ја волим просто.

КЊИГА

С болом је пуниш свим драгим у бићу,
од љубави крадеш и од среће,
живот и сан ти у њој се преплићу
и последње своје пале свеће.

Над њом, предан јој и невин, ноћу бдиш, 5
од овога света лица отуђена,
тако ће заувек над њом да заспи
и само твоје срце похарано.

А људи ће прелиставати ту књигу малу 10
и у вечер ће, мирно, једног минута
прогрмљати пре но што буду заспали:
„Какве ли судбе и завидног пута“!

ТОЧАК

Врти се, врти, ту глатко и право,
ту олујно, лудо, стрмоглаво.

Са севера на југ, на западну страну,
по бурама, сунцу, по ноћи и дану.

Кроз наших и туђих срдаца удесе
где се брине, кличе, плаче и смеје се. 5

Врти се точак живота, врти опет,
живот је стремљење и вечити покрет,

а још смо млади и жедни милоште,
и још сањамо и твоји смо јоште. 10

Нек нема застоја јер он је почетак смрти –
а дуго ћемо, дуго бити мртви.

ТЕЖАК ЧАС

Кад на земљу падне тама ноћи,
град заспи, шумови утону у сан,
украј тебе се пробуди самоћа
коју рад и брига успава прекодан.

И видиш свој удес незавидан, 5
у њему радости и мира ни гутљај,
дан минуо измучен и постидан,
ноћи стигао хладан бескрај.

Шта ћеш ако ти срце љубав прожима
као што је медом прожета воћка која, 10
ако ти у срцу сунчевог сјаја има
и цветних мириса свих без броја.

Она неком даје хиљаду наслада,
а у твоје срцу патња горчи
и самотан си и смртно си жедан 15
да те огреју једне драге очи.

ХОРИЗОНТИ

У младости је био бескрајан
твога простора хоризонт,
Јури, лети
с пута на пут,
с обале на обалу, 5
са брега на брег.

Понекад си говорио:
– Како је лепо овде,
доћи ћу опет –

Али се никада ниси враћао, јурећи за ширинама новим.	10
У младости је бескрајан био и времена твога хоризонт. – Године су биле дуге, месеци су били дуги, дан је био дуг и час био је дуг.	15
Како често си говорио: – Има времена!	20
О, има много, много времена...	20
Сада осећаш како се сваким кораком хоризонт твога простора сужава	
Сваким даном и часом хоризонт твога времена краћа.	25
Сада говориш: – немам времена, немам времена!	
А то пространство и време ушли су у тебе дубе ти у мислима друге хоризонте	30
Бескрајност другу траже, – бескрајност свељудске бесмртне мисли	35

НЕ ЗНАМ И ЗНАМ

И још сам с ове стране, али већ видим, видим почетак и крај како се брзо ближе како се хоризонт мој неосетно сужава и ускипео надолази девети вал.	5
Не знам да ли ћу на крају залазак имати благ – у животу ми не би дано да благ имам дан. Али зато бар знам	10

да неће бити благ
и досадан неће бити 15
на мене ни спомен.

Триптих на стогодишњицу Бојана Пенева

Била је наша усамљеност
неисцрпна васељена
за тебе и за мене.
И мада су се немири и бриге
низали неизбежно – 5
дана тадашњих и дана прошлих
и у срцима нам било рана, –
у нашим душама
било је скривених снага
и оне одолеше 10
бурама са свих страна.
И кад год смо бивали заједно,
било нам је топло, спокојно и тихо
у свом надземном ореолу
науке, музике, стихова. 15
У твојој близини
расла сам и расцветала се.
Већ није довољна била мала свеска
плава.
У твој поглед загледана
видех како се ближи 20
наш велики час,
путеве под звезданим небом
и како се рађа на хоризонту
наш велики дан
И као омађијана 25
наслутих зло, све,
као неко зао
да нас прокле?
У најсрећнији час
изненада занеме твој глас, 30
изненада и неповратно се угаси
твој поглед јасни.
Али ти си жив и данас.
До год будем жива ја,
живећеш у мени и ти. 35

ВЕЧЕРЊА ПЕСМА

Рони се, рони бројаница мојих људских дана незадрживо се измичу мојим дрхтавим прстима зрна бело-црна.	5
И свеједно, била она лака или тешка, празна или пуна, свеједно утонуће зрно по зрно у загонетност вечности тајну, бескрајну...	10
Да, тешко ми је као сваком ко пође крају.. Али не рошћем нити се плашим, – захваљујем: Родих се на овом нашем хиљадугодишњем тлу. И грејаше ме неба свод и окусих и најслађи и најгорчи му плод. И радовах се и страдах много – но никада те не проклех. него благосиљах, животе.	15 20 25

ДЕТЕ

Једно дете ми узбуђује мисли и улива ми радост у биће.	
Једно дете обасјава моје вече својим сванућем, својим лицем.	5
Једно дете, једна нада нова,	10

изненада
дочекана драж сна.

Моје јесени
пролећна обнова
и живота ми
жива лепота.

15

АСЕН РАСЦВЕТНИКОВ

ВУЈО И ЛИЈА

Кажи, кумице Лисице,
где си ишла пре зорице?

– Ходила, Вујо, с дечицом,
зобала грожђе лозицом.

– Зашто, кумице Бистрице,
подераше ти се сукњице? 5

– Луто си, Вујо, ноћима,
па сад не видиш очима.

– Реци, кумице Лисице,
зашто идеш без дечице? 10

– Послах их, Вујо, с пударом,
да проходају пазаром.

– Лисице, мајчице лепа,
зашто си данас без репа?

– Скрих га код куће у куту,
да се не прља по путу. 15

РЕКА

Дуга, дуга, Брборанка,
нема краја, нема станка,
пева, јури како сване
кроз њивице и пољане.

Што је дуже сунце греје
све се јадна тише смеје,
све постаје мршавија. 5

А падне ли киша тада,
разведри се изненада,
све је дебља, већа све је,
па лудује, па се смеје.

10

КАЛИНА МАЛИНА

СВИРАЦ

- Пуста ми свирала
Нит једе, нит пије,
А како засвира,
Цео свет се вије.
- Сви скачу по кући – 5
То је право чудо –
Шарка, маца, баба,
Заврте се лудо.
- Свирала им моја 10
Никад мира не да!
Али зашто тата
Тако мрко гледа?
- Мир, глупави свирче,
Веће заглуши ме!
Свирачем ме зову, 15
Ко да немам име.
- Свирала ми свира,
Шарко, маца скачу.
А мене карају 20
Док ме не расплачу.

ЛАЛКА

- Ето каква нам је Лалка
плавокоса,
расчупана, распасана,
увек боса.
- Хаљинице ни обућу 5
не обува,
само лутке она своје
пази, чува.
- Дигне се чим зора сване
крмељива, 10
крај пећи се запослена
ваздан скрива.

Шије, пара, својој лутки,
веже, стеже...
Не вечера добро никад,
касно леже.

15

БЛЕНИКА

ЗЕМЉА

Не знам да ми није можда душа пала
са звезда у овога света кут;
али знам, земљо, да ти си ми живот дала,
и твоји у мени су и крв и пут.

Ко дете привијено уз мајке недра драга 5
осећам те сваком честицом дубоком,
осећам како кључа твоја снага,
сваки цвет мали како пунуш соком.

Када тешка од моћи очекујеш жетву,
када те ките цвет, плодови рујни, 10
и када лије плодносну жртву
над тобом свуда пролетњи пљусак бујни –

осећам у мени да твоја крв гори,
и твоја плодна груди где говори:
за десет синова и кћери 15
наручја своја да раширим желим!

Да ти узвратим за поједно – десет,
као малени пшенични клас,
за сваку боју, звук, мрвицу, трепет
којима сваки ме обасипаш час... 20

Заспиш ли у бескрајним просторима,
кад беле љуљашке зима ниша,
заспе и моје чежње уморно
и неко пева у мени тихо, тихо.

Проћи ће зиме, пролећа и лета, 25
снег ће по коси пасти немилице,
и најдраже ће чежње одлетети
као на југ што одлећу птице.

И каквог зимског дана, раширив руке,
поново ћеш ме увести у свој врт, 30
тад осећати нећу туге ни муке –
кротко ћу дочекати ја своју смрт.

Као снег стопиће се моја пут,
крв ће ми упити сву твој плодни бок
и – случајно пустивши корен – какав прут 35
као дете испиће из мене снагу и сок.

Туџинац

- У ту летњу вечер –
туџинац непознат –
стиже ти крај мене
у овај туђи град.
- Откуда си стигао, 5
ни куда пут ти гре,
ја не питам. Нека
благословен је.
- Греје ме погледа 10
твога чисти сјај,
ко да сија нада мном
завичајни крај.
- И зове ме чудно 15
и вуче: нека тај
пут мени незнани
сада буде и мој!
- Као зачарана 20
идем с тобом и знам
у светли крај магични
Бог нас води сам.
- У дворани нас је двоје –
твој портрет и ја.
Срезани профил чудном
моћи нада мном сја.
- И као да смо живели 25
у давни век и час,
сећање на њих мрачно
поново зове нас.
- Ти си био вођ победник, 30
девојка плашљива ја,
пленом, после битака,
пала у твоју власт.
- У ратни свој шатор си 35
стигао уморан,
тражећ крај мене одмора
за тежак сутрашњи дан.
- И моја понизност
и твоја стара власт

пробуђени су поново,
осећам, данас код нас. 40

* * *

Свеједно осећаш ли љубав према мени,
мислиш ли на неку другу више.
Ти ниси у стању сада да измениш
оно што ми у дну срца пише.

Свеједно хоћу ли ти рећи ил' ћутати... 5
Када поглед зауставиш на мени
и загледаш ми у уплашене очи,
све моје тајне биће откривене.

И свеједно да ли ћу једног дана 10
љубав или крст ставити на се.
Ја од свакога ропства омађијана
не желим никако да се спасем.

ПИСМА

Памтиш ли још вече оно –
за мене је, признајем, незаборавно,
сећање на њега, већ толико давно,
постало је ко старо вино опојно.

Не беше ли сан и мала сцена 5
и та шарена дворана пуна хуке,
и та публика шумна, усхићена,
и ја сама – руменија од јабуке.

Збуњена, од саме сенке тише,
пожурих да се скријем, да ишчезнем, 10
али два ока ми се у очи упише
и свукоше ме у светли неки бездан.

Пауза напуни људима дворану,
мишљах не можеш ме ту наћи у мигу,
свод грејаше на мене као по дану, 15
отворив звездану судбоносну књигу.

Осећах јасно тад у целом бићу,
иако смо били непознати,
тесно да нам се судбине преплићу,
да ћемо једно крај другог заувек стати. 20

ЉУБАВ

Поново се твој поглед окреће мени,
његов зрак отапа с мене лед,
шуме моје крви вали пробуђени,
срећа поново дошла је на ред.

Поново ме одвлачи златна мрежа 5
у свет незнатних обала, нов,
пружа се поново рука нежна,
зове ме обасјани планински кров.

Ти опет из мене снаге вреле 10
стихијски дозво на бели дан,
снаге што и бусен земље скореле
претвара у хлеб мек, мирисан.

Опет ме нешто међу птице тера, 15
тера да растем уз житни клас,
да с ветром крила прозирних пера
развејем низ поља свих појас.

БЛАГО

Очи су ти склопљене уморно,
али малена ручица твоја
снажно стеже драгоцено благо –
нађени камичак мали 5
који је сваки газио
на баштенској стази.

Спи, моја мала чаробнице, спи,
ти што чудесно претвараш камење у злато,
ти што све правом мером мериш: 10
нисам ли због тебе богатија
него најбогатији милијардери?

ДЕТЕ

Ти се смејеш и руке ми пружаш,
твој је необухватни овај свет:
и небо и сунчана врела ружа
и земља, сваки на њој грм и цвет.

Уза те су твој отац и твоја мама, 5
а свако ти је сестра или брат,

- непријатеља немаш међу нама,
ни од кога те овде није страх.
- Ко би се усудио у твој свет прекрасан
од љубави и чистоте и нежности сав 10
да баци огањ ратнога ужаса
смртоносан, сулуд и крвав.
- Који безумник би у очи тек прогледале
зарио први метак или мач
и раскомадао ове руке мале 15
и крвљу загушио твој детињи плач.
- Прекините свађе и омразе,
деци једном дајте мир на дар.
Очи мајки, бдите са сваке стазе,
будите миру веран стражар. 20

* * *

- Стрним стазама идеш ти, младости,
не знаш странпутицу нити повратак.
Пробијаш пут кроз стене и белокости,
и падаш покошена као цветак лак.
- Не жалиш својих двадесетак лета, 5
ни добра света, нити своје снове,
нити љубав која ће да прецвета,
крилима летиш огњу, он те зове.
- О, мајко не кушај, и не почимај
са тога пута да одвратиш сина, 10
блеснуће му само муња у очима
и угледаћеш пред собом туђина.

* * *

- Каквим словима историја треба да запише
нечувену повест сваког овог трена,
да би тај који чита престао да дише,
да му крв ужасом буде залеђена,
да вративши се опет у своје доба 5
изоштреним оком се око себе обре
и рек нечим дах поврати:
„Градимо ли данас живот добар?“

МАГДА ПЕТКАНОВА

Туђи град

Да ли још мислиш на туђи град,
на непознате куће и улице,
где дан је тако свечан и млад,
а ноћ – вечито пламена блудница.

Где нас чекају небројене двери – 5
светле, пријатељске, широм отворене
и где људи бескрајно су добри,
где за горке се не зна успомене.

Можда је тамо света крајни врт, 10
можда је тамо свети и грех сам,
и мајчина милошта можда – смрт.
Да ли још мислиш на туђи град?

РАТ СЕ СВРШИО

Заспите мајке ову ноћ спокојно,
заспите спокојно сред победног клика.
Оружје скините, ви војници храбри!
Рат се сврши – јутра дошла су велика.

Градови више неће страховати, 5
неће их сатирати огањ, стрешња, и глад,
поља ће почиват и сунце сијати,
села у мирни утонуће рад.

И ти, земљо, крвљу напојена, 10
заспи спокојно ову кротку ноћ,
и ви, мртви, неупокојени,
спокојно спавајте сад. Лаку ноћ!

Рат се свршио! Како много рана 15
уминуће, и престати да горе.
Рат се свршио! Ударајте звона,
мир објавите још пре прве зоре.

ДЕВОЈАЧКА ПЕСМА

Зажелиш ли некад ракије љуте,
дођи у госте,

на коњу шаропуту.
Отац ће ти дати ракије
и певати песме старинске. 5

Зажелиш ли некад одринског вина,
дођи у госте
кротко и мирно.
Мајка ће ти га наточити из подрума,
туга јој моја не слази с ума. 10

Зажелиш ли једном девојачка уста,
прескачи ноћу
кашије пусте.
Одринским вином, љутом ракијом,
девојачка уста ће да те опију. 15

ПЕЧАЛБАРСКЕ ПЕСМЕ

Свеће ти запалих испред двери светих,
даре дадох по девет пута, не мање,
жив и здрав да ме се најесен сетиш,
и да ти лек буде путовање.

Кући дођох, учини ми се пуста, 5
погледах – а већ заспало дете,
чух мајка ти гуњја на пола уста.
и ко над мртвим заплаках од туге клете.

А тебе наши видели око села.
Веле, био си весео, викао бесно, 10
накрививши капу изнад белог чела
и песми твојој планина би тесна.

ГРАД

Дан је кренуо по својој путањи,
сунце се рађа, гледа поврх града.
И пара лака, од светлости тања,
после кише милује цвеће.
Дубоки бол огрће сваки дом, 5
тајну прикривају куће све.

Ко ли у граду живи том?
Долази ли тамо смрт?
Злокобно певају једна врата.
Да ли то смрт строга 10

у час уречен
 до дома тог убога
 издалека не тече?
 Рађа се сунце изнад града
 и кровови у расвитак дана 15
 горе црвени после кише,
 на сваком дому као отворена рана.

ЗАЉУБЉЕНИ

Има заљубљених
 које растављају огромна пространства,
 мора и пустиње и царства.
 Они горе од наде, успомене пламтеће,
 у одјеку наслућују љубавне речи. 5

Има заљубљених
 у истом граду, истој улици,
 чак их често заједно среташ,
 грозничава погледа, осушених усана,
 безнадежно у нешто загледане. 10

Али њих пустиње деле
 где се ветар песком поиграва
 и усхте ли когод да пустиње прође целе
 не дође до краја.
 Нема отуда путнику повратка, 15
 стално иде, лута, не зауставља се
 и изгубљен сред пешчаних путева
 од сунца и жеђи пропадне без гласа.

ВУЧИЦА

Она издалека вреба стадо,
 застане, крене поново напред,
 под ногама шкрипи земља хладна
 сва окована у снег и лед.

Поглед њезин зао, оштри, 5
 грабљиво блиста глађу се искрећ,
 она већ види крхке кости,
 дах свеже крви осећа већ.

Корача право на позив инстинкта,
 не тражећ путању ни богаз знан, 10

и после тога враћа се сита,
грудни кош јој крвљу покапан.

Поља снежна остају позади...
Вучица леже у свој горски кут
и брзо чопор мале вучјади
кидише на мајчину груд. 15

Спава тамних сила изопачен рој,
острвљених мисли крвав сплет.
Сада очи њезине зраче
бескрајну нежност, мир и благодет. 20

Писмо

Десанка, пишем ти мада не знајући
да ли ћеш писма добити мојег.
Сада је ноћ. Изван моје куће
бесни бура, вије кроз степски снег.

Али шта је то! Друге страшне буре,
стоглаве, ватрене, све ломе и дробе,
бесне нам кроз села и урвине суре
и кроз наше домовине обе. 5

Матица крвава стала је да нас хвата
и два народа сред заваде ниске
као два млада неразумна брата
била се ножем врх њине очинске. 10

Како сам могла веровати тада
да Ти и Ја смо смртно завађене,
кад исти стих нам обема на ум пада,
кад исто звони и код тебе и мене. 15

Када тако сличне су по беди
домовина и твоја и моја
и деца им се називају истим
именима словенским без броја 20

Када се сећам воза и станице
и твога сестринскога: „Срећан пут“
и с колико много радости дочеках
писмо једва стигло Ти у наш кут. 25

Али све је прошло. Дајте заборав
за крв што још се изнад њива пуши,

братство нека процвета врх дубрава
у земљама нам словенским и у души.

Нек и нас две грешне за све ово,
јер и нас застре магла што је прошла,
на станици се сретнемо поново
и да ти рекнем опет: „Добро дошла!“

30

МАРИЈА ГРУБЕШЛИЈЕВА

ДОМОВИНА

I

Познајем те, домовино: модре планине
као челичне тврђаве,
начичкане дуж угарених њива,
села, путем у црном неколико жена,
иза њих у тами сеоски плотови гнили. 5

Побожно на западу звук звона трне
као што је било у времена давна...
Али нико се данас не моли:
крај крста јато врана
као ветром развејане заставе црне, 10

И ако негде случајно пламен блесне,
то су жене на гробљу што оплакују са песмом,
однекуд као да дотупти коњски топот,
ветром кроз јесење блато донесен.

Познајем те, домовино моја: планине плаве 15
као челичне тврђаве,
дуж угарених поља начичкане,
села с пивницама, сељаци оборили главе
и мршавих сеоских паса злобно на месец лајање,

II

Не знам да сам имала икада 20
родни кут и родну груду.
Задојена отровним млеком
не знам како сам живела до сада.
Претежак посао ме је сузама
и знојем обасипао као кише. 25
Грубо сам прекинула са химерама
дозивајући смрт све више.

Моја домовина мени је маћеха,
с љубављу није певала мени.
Зато сам јој тако и плаћала, 30
не познах је до садашњег трена.

На географској карти насликана
чини ми се као коњски самари

на којима су јахали нестрпљиво
многи њезини господари. 35

Не знам докле јој се простиру међе.
Виђала сам на маши знаке и крстове
кад у свом детињству пређе,
сабирах њене границе прстима.

Кривудавам путевима су затим 40
протекли ми дани. Много проспавах.
Али данас се пуши дим, канда негде пламти,
плави дим што пожар наговештава.

РОМАН БЕЗ ЛАЖИ

Када јој мајка умре,
није имала ни петнаесту.
Као наследство јој остави
један подерани покривач,
две столице, сто, 5
рачун код хлебара
и... своју мржњу према свету.

Тако је расла мала.
Као чунак
живот ју је бацао ту и тамо... 10
Зачета у цсовци и проклетству, тако рећи,
рођена у црној беди
водила је свој живот псећи.

А имала је очи које су
крчиле јој само пут до ада. 15
Била је свежа упркос глади,
била је млада,
и, мада не богородица,
једног дана без мужа роди.

И као Маргарита 20
сломљена од срама,
не усудив се никога да пита,
(била је на свету сама),
ужаснув се пред смрћу од глади,
уби своје дете. 25

И, ето, затвором
грех јој казнише људи.
Тешки крст је једва носити могла,

- али не зачу с висине глас:
 „Спасена је!“ 30
 Јер није веровала ни у ђавола
 ни у бога.
- Истерана из прашљивог дуванског слагалишта
 мењала је врата и господаре.
 И она поче своју каријеру: спочетка 35
 младеж, спортисте, важна господа...
 а после редом, с велом на очима,
 догура до садисте дипломата
 који у бурним ноћима младост траћи,
 тргује у кабареу 40
 кокаином и вином –
 да би се вратио пред зору
 у свој богати дом
 и читао кћерима буквицу о моралу...
- А после је сањала да се врати у стовариште, 45
 прошав нераван и блудан пут!
- Али испред носа јој врата затворише.
 Била је још лепа, на гласу,
 и увек кад је нудила своју снагу,
 око трговчево је бестидно 50
 клизило по привлачном јој стасу.
- Затим је стрмим степеницама
 живот у крчме баци
 са случајним просјацима и гаменима...
 Низ дана без крова, 55
 скандали, затвори, кундаци,
 болница у најбољим случајевима.
- Тако је ишла наниже.
 Као бесно бескућно псето
 терали су је камењем одасвуда. 60
- Али она није била Магдалена из Магдале,
 о, мајка јој је живот дала
 негде на искрају града...
 Ни под високим ливанским кедрима
 није срела Исуса Назарећанина 65
 нити му је ничице пред свете ноге пала,
 ни целивала прашне сандале,
 да би је зауставио да даље пада.
- Већ се зближи с једним
 црвенокосим старцем 70

- пегава лица,
 пуних џепова
 и испражњене душе...
 И што је крива она што се
 сред полупаних боца шампањца, 75
 сред серпентина и цвећа,
 нашао његов хладан труп
 а у укоченим прстима
 два прамена њене косе?
- Широких зеница, полуголу, 80
 нашли су је људи на поду.
 И ето опет је ставили у затвор.
 Кад би из гроба дигла јој се мајка,
 не би познала данас своје дете –
 а оно једва је на крају двадесете. 85

Бура

- Када бура дуго одлаже,
 после неродице и суше,
 дође са громом,
 муњама,
 снажна, 5
 столетна стабла руши,
 дубе
 корита речна;
 и земљино недро
 ту кишу благодетну чека 10
 као жена –
 вољеног човека.
- Када бура одлаже дуго,
 дође да руши
 и да ствара друго. 15
- Како је низак и безбојан свод неба.
 И сунце под њим виси
 као препечен ражан хлеб.
- Ваздух трепери;
 као осе 20
 упијају се врели зраци у крв.
 Земља тешка од страха и слутњи
 спрема се
 да избаци огањ.

Тако је загушљиво! Као у брлогу! Какав тежак мир по свету свом! Какво затишје пред олују...	25
О, нека скоро јекне гром, нек се небо победоносно прене! Нека дође бура и моћно смете потрудело лишће и страшни застој који и море претвара у блато, нека се земља радосно занише, нека гране небески свод плаветни, у црници влажној од кише млада трава да се заметне, да путник, када превали брег и сенка му се преко поља пружи, пуним грудима свежину прогута и загледан у плаветне даљине да одахне и викне из грла свег: – Какав простор и колико ведрине!	30 35 40 45

Први зраци

Снег отопљени жуборити поче протичући кроз загрејани жлеб. С осунчаног прага гледа девојче како врашци кљују зрнца и хлеб.	
Скупа су, расперјана крила шире, завади их свака ситна стварца. Крв загрејана киши и надире у мала им птичја срдашца.	5
Девојка је свему данас рада, уцветали кукурек јој је драг, сунце што је расекло као брадва напола осунчани јој праг.	10
Но чим она каменчић баци, распршташе се врашци истог трена. У блату осташе тропрсти знаци и ниједна мрва заборављена.	15

СКИЦЕ

- Благословено јунско подне
и топола пухор
и нежни сунчев зрак...
А боје разливане језером
у неуморној игри сунца 5
трепте и мењају се сваки трен.
- Благословена тишина
у којој слушаш
како свака клица
и сваки изданак нежни 10
растући једва чујно шуми
и, као благ дажд, како ти у жилама
пролећна крв ромори.
- Благословено јунско подне.
Благословена умудрена старост – 15
после дуга пута застој на тихој станици
пред далеким, последњим путовањем.

ВИРИНЕЈА ВИХРА

КАКО ЈЕ ЧУДНО

Како је чудно... Као с пријатељем
с тобом сад разговарам.
Кад ми руку пружиш, не хвата ме
више дрхтавица стара.

Да ли ти некад чекаше ме жудно? 5
Ти би заљубљен у мене?
Да ли ја плаках и страдах лудо
кад цвет с пролећа крене?

Опраштам се... Чекају ме моји: 10
супруг и дете, дом чека.
Како је чудно... Не стојим
гледајући те издалека.

Но мину као дашак јоргована 15
лик за којим чезнух дуго.
Мину мојих шеснаест година дана
с првом љубави и тугом.

ЗИМСКА ПЕСМА

Зима. Одједном се смрче.
Све застре сутона плав вео.
Зазвони и ја пожурих.
Од снега ти сав бео.

Мама по кухињи шета 5
тамо-амо, лупка, обара,
ослушкује с пуно трепета.
Ни она још није стара.

Речи се једва слуте. 10
Одзвања наш смех млади.
У те празничне минуте
време се брзо краде.

А напољу бура жуфра. 15
И вејавице повесмо.
Пролеће надире унутра.
Ти и ја пролеће смо.

ОТКРИЋЕ

Ову вечер небо наноси размишљања. Мишљу се много, много чега тичем. Наш век бескрају тежи, о њему сања.	
Никад свет не беше тако динамичан. Творнице, брзине, космоси, чари интеграла, и филозофска питања што заносе... Нове путеве смо за ново изабрали.	5
Нови људи. По новоме све посматра се и наједном откриће: Где, било је на свету давно и оваквих ствари: Да се страда, да се воли, да љубав примаш једноставно, а на чекани сусрет да јуриш већом брзином од оних што су према космосу.	10
И да ти највећи проблем буде љубавни додир уздрхтали.	15
	20

ЉУБА КАСАРОВА

КОСИДБА

Рано јутро открива
плаве ливаде далеке,
као да чаробник разлива
светло-металне реке.

Тихо, тихо је тако – 5
врх поља и њива магла –
и над њом крила се полако
огњено-златна нагла.

Тамо у зори руде 10
свуд размахане косе,
и моје наде буде
и туге моје гасе.

Дивна косидба – паћеничка –
труд живота строструк. 15
Ево ме! – Идем да паднем
у твоме откосу кô струк.

ДИМИТАР ПАНТЕЛЕЈЕВ

КОСАЧ СЕ ВРАЋА СА КОСИДБЕ

Без икаквог звука звона вече паде, нити је какав трубач објави начас, али ми смо видели када стаде на врата прилика високог косача. Ко дечја играчка од челика сура,	5
на раме му забачена висока коса, за ухом му као рана струк божура, по раздељку вечерња хладна роса. Уђе и остави косу крај алата и преко високог прага прекорачи	10
како би можда само ветар с појата када бане у загушљив простор мрачни.	
У собу заплуснуше сунце и ведрина, одјекнуше речи срдачне, једноставне, замириса на пролећну душу долина, на зелене кошене просторе травне.	15
Занети смо пили мирисе ливада, знојећи се у пољском прохладу цветну, а син косачев се заниха и паде и као птица заспа у свом кревету.	20

НЕИСПЛАЋЕНИ ДУГ

Има минута – ноћи су их обично пуне, као у многог грађанина и човека, кад прегледам неисплаћене рачуне који чекају већ половину века: дужник сам, о, стид ме је онога суседа	5
који ми поправи крму на дечјем броду, дугујем и човеку који ме поведе мирно ка чистом небескоме своду и научи ме да сричем, као свог сина, гордо бугарске речи милозвучне,	10
и оној девојци младој пуној милина, главе светле и тршаве, и бучне, од које прво једног сутона начух шта је љубав и радост и снови,	

дугујем понајвише оном ковачу, 15
 најбољем ковачу земље ове,
 који ми једне вечери даде кључе
 истине и раскри сав живот голи
 и без учености знаде да научи
 да волим своју земљу, народ да волим. 20
 И данас загледан у дубину ноћи,
 богат и штедар, станем шапутати:
 где сте, добри људи, да ли ћу вас
 пронаћи да вам дуг неплаћен платим?
 А ако ви сада више не можете 25
 да устанете из гроба злехуда,
 реците ми да ли бар пристајете
 да оно што вама дугујем, људи,
 предам као дарове драгоцене
 не једноме, мало је један човек, 30
 нека ваша порука стигне до мене
 као шапат, као лахор, као одјек.

ЖДРАЛОВИ

Над Тракијом се спушта рана јесен.
 Бескућници сиви облаци лете
 над пожутелом гором, над виноградом
 и као непријатељска коњица језде
 изнад тихе равнице тракиске. 5
 А равница је данас тако тиха,
 да се чује како северни ветар
 каса низ раскаљане пољске путе,
 заплиће се у тополе успутне
 и свира као на огромну харфу 10
 у нов наштимован телеграфски стуб.

У то студено септембарско подне
 седимо и ћутимо нас двоје
 крај чаша старог црвеног вина
 које нам данас први пут горчи 15
 тонући у самоћу и пусте мисли
 далеко од људи и од света.
 Али тога трена из облака црних
 исплива с писком јато ждрала,
 изви се изнад поља, изнад реке 20
 и у простору откривши прави пут
 уздиже се и упути на југ.

Са неком гвозденом птичјом вољом и са широким и мирним размахом кроз мрачне облаке кише и олује	25
и кроз грозну смрт која прети јасним просторима сунчаним лети, ка непознатим путевима новим где ће пронаћи топло уточиште	30
и сачувати свој птичији род, а после ће опет кренути на се вер и на крилима својим ће донети живот и пролеће и топлину рођеноме своме крају.	
Занети слушамо победни им зов, погледамо се топло као браћа и некакав ненадно синуо пламен у очима почиње да нам пламса.	35
Руке нам се дотичу двеју чаша, испијамо их до последње капи као што смо некада испијали	40
горчине или беде или бриге, не поникнувши челом испред смрти и не одричући се од живота.	
О, горди ждралови, срећан вам пут.	45

АУТОБУСКА СТАНИЦА

Стојим гневан, расрђен и злобан у тај јунски дан, светао, слављен. Чекам аутобус од неко доба као војник на путу заборављен.	
Нада мном плавет планинских крајева, крај мене жита, погрбљена крушка, и једна путница која будно слуша певање двеју заљубљених шева.	5
Од љутине гледам у неба пену и видим како сутон планине таче, а плава путница нечујно плаче што ће пропустити у творници смену.	10
Како да је тешим, какве рекнем ствари? А хтео бих што нежно да јој речем. Предлажем јој да стојим цело вече и крај њезиних торби да стражарим.	15

Предлажем јој да је водим у тмицу
и топлим дахом својим да је згрејем,
да је пошнем највиши облак где је
и да је спустим у радионицу. 20

Предлажем јој... Што неће ни да трене,
куда се моја путница смеђа дела?
Увек се тако нешто догоди мени
кад дуго чекам аутобус из села.

Пијаница

Нек ме нестане у мраку преисподњем,
црна чума на путу нека ме стигне –
три дана писмо, нико да се дигне
и три дана хулих име господње.

Сто грла у оној крчми нашој 5
разбијаху се о сводове суре.
Само ја сеђах ћутљив и погурен,
наручивах, ћутах, дизах чашу.

Ех, ти моја песмо, тужни гласе, 10
никога немам, нити мрзим кога,
али скини мађије са срца мога,
пресвети великомучениче спасе.

Ове ноћи видех мртвачке кости
и нога ми се од ужаса сплиће,
а патуљци ме маме медним пићем: 15
господине, изволите нам у госте.

Од тешког лутања уморан све љуће
за кућом својом опет трагам
и у сузама застајем крај прага
тамо где никад није било куће. 20

Поподневни одмор

Беху петорица. Тридесетих година.
Голих рамена и увојите косе.
Не знам да ли мудри, не бих заклео се,
али беху јачи и од исполина.

- Поседаше по земљи, без шала,
говорећи: слаба је храна ова. 5
Па поједоше пет целих хлебова
и старог вина испише пет бокала.
- Махнуше затим пролећу момци ови,
насмешеше се, уздахнуше тихо. 10
Дисање им као луд нагли вихор
пет удаљених неких топола пови.
- Над њима никакве травке стручка жива,
нити бреста столетна паду склона. 15
У сенци густој товарних вагона
хрчу гласно као пет локомотива.

КАМЕН ЗИДАРОВ

Јелисавети Багрјани Зидаров Камен

Овакву те дуге године познавах,
кћери Аспаруха, дивна модроока,
што с ветрима обигра континенте
машући нам руком с полова и полутара.

Погазив без милости старе предрасуде, 5
ти поста грешница, и Вечна и Света,
и неће бити чудо кад се и то збуде
да нам се осмешнеш једном са месеца.

Теби земља нема обала ни граница, 10
ти би сишла да тражиш и Атлантиду,
твом духу немирном не има станица,
а увек се враћаш до у домовину.

Да, то си ти, потомко стена, Бугарко,
сестро вихора са обе полулопте 15
што ко мајка нежно и с љубављу грлиш
Бугарску, најдражу од земаља.

Песме ће ти народ славити, док је дана,
рођене из бола, борбе и страдања,
остаћеш у родне земље Пантеону 20
с једним јединим именом Багрјана.

ПАУЛИНА СТАНЧЕВА

НА БУЛЕВАРУ

Далеко је пролеће, а ево изненада
у зелено обучен међу голо дрвеће
ступа један кестен уцветао веће.
Оскудна светлост по њему плашљиво пада.

Зар пролеће раније стиже том дрвету? 5
Или је нестрпљиво, предуго му се чини
чекање листа и цвета у помрчини,
хтело би да младост часпре покаже свету?

Зар као овај смели и немирни кестен 10
и човек у животу не чини врло често?
Нема ли оних који су мужевни и силни
пролећа људскога први нам весници били?

ЛЕЖИ У ПИЈАНУ НАЈЛЕПША МУЗИКА

Лежи у пијану најлепша музика
И чека уснула царевна свога принца
да је пробуди из волшебнога сна,
из непокретне и глухе ћутљивости. 5
Лежи иза белих и црних дирки
бездани један кладенац звукова,
одвећ чаробан и одвећ исцрпљиван
и чека нечије руке да захвате
те живе, те чудотворне воде...

Мирно и немо стоји пијано усред собе. 10
Прекрасна једна, једна блештећа ствар
која стрпљиво очекује мајстора
свирањем својим да расплаче људе,
но не од бола, не од очајања.

Лежи у пијану најлепша музика. 15
Леже усхићења и олујине гневне,
леже уздаси и пролећне кише,
лежи страст, и лежи утеха и побуна,
лежи човеково непомућено веровање
да ће добро до данас neroђено 20
родити се напослетку.

Лежи у пијану најлепша музика.

ЛУЧЕЗАР СТАНЧЕВ

ХОР КОЛЕДАРА

Свуд кроз земљу драгу
носимо вест благу:
Христос се роди!

Брже устаните,
Врата отворите:
Христос се роди!

5

Бедни и богати,
у кући, палати:
Христос се роди!

Ведро нас сретните,
бол заборавите:
Христос се роди!

10

Млади или стари,
ми смо коледари:
Христос се роди!

15

Свуд кроз земљу драгу
носимо вест благу:
Христос се роди!

ЈАНА ЈАЗОВА

Јуни

Јуче сам те касно чекала
на прагу, гледала иза плота.
Месеџ је иза облака био, киша прскала,
дичући прашину са широког пута.

И опет је по њему свуда јасно. 5
И ниједна сенка ниси више ти...
Девојке иду загрљене... Гласно...
смеју се оном што младић тихо збори.

Пренула сам се од бола и влаге данас 10
рано. Отворила широм врата, –
стопе твоје на прагу су пуне блата!
Очајан долазио си мени ноћас?

А кад си већ прескочио ограду лудо,
зашто кроз прозор не ускочи мени?
Крај твоје туге ја премирем од радости 15
и нови дан ми се сав ведар румени.

ИВАН РУДНИКОВ

МУЛЕН РУЖ

- Чим падне ноћ кошмари дубоки
из потаје Париз плене.
Штапови, цилиндри, монокли,
пијане и развратне жене,
промичу као сенке живе, 5
сенчи лица кармин и туш,
уснице нуде похотљиве
у кабареу Мулен Руж.
- Разуздане игре. Гримасе с болом.
Разголићене груди жени. 10
Покрај чаше за својим столом
седи вечито усамљени,
с оловком у руци човек.
пије и не напушта сто
Пардон, нисте ли можда ви то, 15
месије Анри Тулуз Лотрек?
- Шта се у вашој души збива?
Опет сте сами? Опет ту?
Не утоли се рана жива
у неутоливом коњаку, 20
ни женама што у плесу
навикнуте на вечно бис
оживљују у своме бесу
кроз ваш чудесни живопис.
- Ослоњени о штап, још по тами 25
крећете уживајући жарко
у ноћи париској – својој дами.
И малу Мари, уличарку,
узмите у окриље
у свој усамљени и скромни дом. 30
И вас је љубав запленила
иако сте нелеп и хром.
- Али срећа је, веле, била,
једном само у животу том,
и његову је Мари милу 35
други одвео у свој дом.

И мада због ње страдате,
мада срце дадoste њој,
она се радосно врати,
у квартал и вертеп свој. 40

Но ваш бол времену чика,
по Паризу га носите целом,
а Мари је продала слику
где вам је била моделом. 45

Мада сте ко сликар ватра сама
мада сте ту снажан и нов,
слаби сте пред женама,
нисте неверни пустилов. 45

И данас, кад неко изблиза,
обузет чудним трепетом,
нађе се где Мона Лиза
смеши се; и редом 50

прође мимо целе листе
имена незаборављених, дуж
дворане, међу првима ви сте,
ви из бара Мулен Руж. 55

НЕИЗБЕЖНОСТ

Има ли младости –
биће
љубави
и растанка.

Има ли друмова – 5
чекаће нас
и мајка,
и драга.

Има ли недостигнутих висина –
биће 10
и смелих.

Има ли живота –
и смрти,
и бесмртности
биће. 15

ТЕЛЕГРАМ

У прозора ми стакла ко то куца занесено руком да јави нешто ново, и сваким својим звуком исписује слово?	5
Моја вишња из дворишта то је, откривам из небуха, тек из сна пробуђена, обучена у светло рухо.	10
Напушила шаље ми глас, пролећни хитни телеграм, у коме стоји од данас да не треба да будем сам, већ у двоје.	15
По стаклу прозора мога предаје знаке морзеве, из сна ме зове ноћнога за љубав, песме и снове.	20

МУМИЈА

Срце ти се одавно охладило, срце без капи светлости, без пламена, и све што је твоје прошло је и било, а ти сам си каменији од камена.	5
Ниси ли ти древна мумија хладна исушени леш неког фараона под круном подлости што је свакодневно силазио међу људе са трона, ниси ли тиранин што је свите дуге у смрт испраћао уз добоше громке, који је њине победе и заслуге јероглифом записао за потомке. Ниси ли тражио од ропског свештенства	10

и поданика смерне поклоне, ниске, 15
 у част себи, гдегод је било места,
 ниси ли до неба дизао обелиске.
 У загрљају си држао лепотице
 и оргијао дворцима под кровом
 и крв си жедно пио за здравице 20
 усред ноћи са жреца благословом.
 Ти сладострашћа и греха властелине,
 ти једнодневних жена одвећ сити,
 твој одмор и срећу знале су да чине
 пушта самовоља и прохтеви ситни. 25
 У дане кад би те досада сколила
 за разоноду си често бацао роба
 у ненасите таласе жедног Нила
 да га његова прогута утроба.
 Китио си палминим лишћем чело 30
 уз звуке фанфара и харфи нежних,
 и лотосово цвеће невино бело,
 прикривало је твој блуд неизбежни.
 И све је то данас давно славље,
 дворци у злату и раскошна свита: 35
 у саркофагу, на каменом узглављу,
 ћутиш ћутањем немога гранита.
 Године, векови, нико се не сећа
 тебе, мумио, време те помете,
 но не једном је, већ цела столећа, 40
 свет узнемирио твој лик проклети
 са ратољубцима што погроме праве,
 гонећи у нове смрти непрестанце.
 Они слободу пред народима славе,
 а за душе њихове кују ланце. 45
 Ниси, мумијо, већ за нас загонетка,
 са тим ликом суровости бескрајне.
 Крај је твом тајанству, одпочетка
 читам те јер нема вечите тајне.

ХАРФА

Киша растеже водене капље
 у танке и сребрнасте струне,
 затеже их између неба и земље
 и затрепери једна чудесна харфа
 какве нема ни на једној сцени. 5

А ветар испружи беле прсте
 и поче да плете мелодију
 једну од друге чистију и дубљу,
 и задиханију и пунију гнева.
 У њима слушах гласове заљубљених 10
 пленили су ме нештољивом жеђи
 и чежњом и узлетима маштовитим.
 И осетих неисплакане јаде света
 због погубљених нада и привиђења
 испред свингса суровости и мрака. 15
 Ту је одзвањала туга данашњице
 што је још много на свету гнусних зала,
 што су пред човеком зинуле подлости,
 понори грла жедна ненасита,
 што је лицемерје, мржња што је 20
 што су поквареност и властољубље
 подигле светом споменике „добра“.
 Но на крају се гордо извија акорд
 вере нам да ће добро победити
 и његова вечна недељива лепота. 25
 Кад су се струне харфе прекинуле,
 њене мелодије ми у срцу осташе
 да зазвуче можда са лире мојих стихова,
 да траже прави пут у будућност.

ГРАФИКА

Море постаје црно, црно као мука,
 кад облаци покрију обзорје
 и донесу буру с грмљавином.
 Прса му раздиру урагани,
 то личи на разјарену љубљену 5
 у чијим очима блистају муње.
 А чамци су неожаљени ковчези,
 море је сада море невоља,
 двобој мишића и водених тигрова,
 и хаос је од планина и бездана, 10
 непроходно је као џунгла,
 где господари само бура црна,
 тамо где чак се ни последњи узвик
 за помоћ више не може да чује.
 А овде је ивица обале песковита 15
 и бела, бела, као сама нада.

А колико је на тој обали оних
 који крше прсте и моле се,
 да стихија поштеди морнаре, рибаре,
 и с њима путнике ужаснуте. 20
 Заљубљени, загледани у море
 дижу руке уздрхтале изнад чела,
 као разлистали буром локвањи.
 Деца уплашена сакривају главу
 у мајчине скуте и загрљаје, 25
 да не виде и ништа да не чују,
 да се сакрију од страха и мрака.
 Но има и храбрих. Упркос урагану
 улазе у море црно, од смрти црње.
 Са веслима, чамцима и лађицама
 груди препуних самоуверења, 30
 да ће савладати буру и мрак
 и да ће помоћи утопљеницима...
 О, дајте, обале своје наде,
 да човек приђе и да одмори се, 35
 да измучен у помрчинама мора,
 најзад нађе белу оазу живота.

ПЕВАЧЕВА СУДБА

Шта славују оте
 мир овога трена,
 зашто страда, гине?
 Зашто глас извија
 над поља зелена, 5
 над модре планине?
 Паде тихо вече,
 он се сна не сећа,
 никад да се смири,
 пијан од пролећа 10
 он ноћ целу звони
 на својој златној лири.
 Песмом све крај себе
 занесе и покори –
 тако је слатко певô 15
 све до у доба касно:
 а кад би време зори,
 пуче срце певачево.
 Струје звука лију

из њушчице-фруле од врта девета, преломиле шију, загушиле грло песмопевца клета.	20
И паде сам, без крика. А блисташе мај цветни, небо, мириси и пчеле. Последњи му тренутак био је и крај сетни његове песме вреле.	25
Нико му споменика не диже, гроб не означи маленом китом цвећа. Имао је судбину као сви света певачи, весници шума и пролећа.	30
	35

ПРОЛЕЋНО ВИЂЕЊЕ

Ах, моја вишња сва је у цветноме везу и подсећа ме на Снежану принцезу.	
Пролеће је опет оденуло јуче, трава јој назула зелене папуче.	
Над њом се небеса искре попут круне, у песму за њу сав се славуј уне.	5
Чини ти се вртом прошетала лака сред ружиног жбуња кô сред патуљака.	
Пазе они добро да за њом не следе зле нечије очи, чувају је беде.	10
Њезина лепота завидника има, први је опака маћеха јој зима, која ће проћи планине и кланце да окује вишњу у ледене ланце.	
Украшће јој лишће, украсти мирисе, небо поново док не разведри се, докле је не загрле руке јужњака, док не затрепери у њој струна свака.	15

МАЛИ РОДОЉУБ

Поток јеца и плаче,
сузе бистре точи
уперио очи
у верно јатаче,
а лаган ветар само 5
као вапаје носи
по планинској коси
опроштајно: „Мама“.

Јунаку рањеном у сени
шуме било је братом 10
кад су глађу, зимом, ратом
стајали опкољени
кроз заседе се крало,
без страха од пораза,
све промрзло од мрза 15
јатаче, још дете мало.

Круница од свиле тања
процветалога мака
цветног пролећа свака
буди у нама сећања 20
на маленог јатака,
на крв његову просуту
на последњу минуто,
на подвиг храброг дечака.

А кад у болу одрања 25
поноћ две звезде чудне
на брежуљке сву ноћ будне,
у зелена наручја грања,
засја сва горска коса,
и тихо те опомене 30
на очи сад затворене,
добре, чисте као роса.

И маше грана свака
руком, и ниско се клања –
допре ли до зелена грања 35
када јаукне мајка,
Љубав се у теби прене
према малом јунаку
што лежи у гробном мраку
у сред горе зелене. 40

РИБАРСКЕ МРЕЖЕ

У њима дишу жеље и маштања
и спавају ветри црноморци,
и будне су
још пре раздања
њихови бројни малени прозорци. 5

Рибар њима увек барата,
ноћу испод месечева сјаја,
и лови прегршти суха злата
са сунчевих јасних рођаја.

Вода кроз мреже тече, шибана,
и дубине без дна раствара,
у њој се мучи као риба
немирна судбина рибара. 10

Кад се сунце летње зажари
рибарске матере и жене
позастиру мрежама старим
врата, 15

и колевке малене
да новорођенчад нејака
далеко од морских ветрова
у затишју собнога мрака
утоне у пределе снова. 20

Кроз њих хоризонат цеди
ветрове с морскога беспућа,
кроз њих и нада и беда
до рибарских долази кућа. 25
Прозорчићи у танкој мрежи
трепере изнад кућа, барки,
од морских плима тако свежих,
и тешких од брига рибарских. 30

НА КЕЈУ

Море се шири, одзвања,
тамо где се даљине смеју,
а ја идем често да сањам
на томе огромноме кеју.

Незнане земље зову мене,
а жеља ме жарко води: 5

да и ја на пут кренем
куд прекоморски пароброди.

Да пођем весео, зарана,
да будем храбар путник, 10
да с моста капетана
морнаре дозивам и будим.

У многе земље да свратим,
у многа прекоморска царства,
у љубави да се побратим 15
с људима жељним другарства.

И кеј овај опет да нађем
кад крај туђе све земље минем,
да овде ступим са лађе 20
под сунцем отаџбине.

ЧУДНОВАТО ДРВЦЕ

– Кажи ми, дрвце,
кажи ми ти,
ко те цветовима
сада
окити? 5

– Одавно сам
без лишћа ја,
али ме видиш
поново
бело, 10
јер ми је ноћас
на грудима
облаче једно
спавало
време цело. 15

ВОЛШЕБНИК

Дете котарицу носи,
у њој цветова сноп.
Детенце
само, без помоћи,
донесе цвећа потош. 5

Посеја изобилно плави цвет, и бео, и жут, закити цветовима брег и на ћувику прут.	10
Наби оно на плаве планине зелени калпак. И низа дубраве пусти поток обесањ, јак.	15
Начичка дрвеће узпут свуда птичјим јатом. Ово дете пролеће је, пролеће умиљато.	20

БЛАГА ДИМИТРОВА

ДОЗИВ

Имам још једну бригу. Она ми не да мира. Поста моја велика брига једна земља мала. Изнад те ране је закорачио	5
целом својом тежином кибернетички век. Храброст откривених груди усусрет оклопљеном роботу. Љубав безумна	10
усусрет електричном мозгу. Детињи плач усусрет реактивном грохоту. Нежност	15
усусрет запаљивој маси. Куцам корацама земљи: Еј, куца ли још срце у тој охлађеној планети? Ветар разноси	20
топли пепео са неколико самопотпаљених живих бакљи. Ако још имам срца нека у твом огњу изгори, Виетнаме.	25

ЈЕДНА РЕЧ

Тражим негде унутра у себи, тражим једну реч. Она неизоставно постоји, само је дубоко притајена, само се ућутала	5
и не могу да је нађем. Као да у касну ноћ заборавив кључ на врата куцам. Као да тражим палидрвце	

да осветлим пред собом помрчину. 10
Где ли ту реч изгубих?
Грозничаво претражујем до дна.
Нека све покраду и растуре.
Само једну реч
треба ми да нађем, да сачувам, 15
да бих дигла и васкрсла
срушени свет.

РАЊЕНИК

Пробуди се сред ноћи од ране,
пробада му је сваки дах.
Сваки му је ромор просврдла.
И сваки корак му је прегази. 5
Кроз њу киша коса лије,
И гори у њој врућина,
Лажљив говор је жари,
зле намере је позлеђују.
Свет свим својим рубовима
рану његову сече. 10
Он боловима мери
несавршенство света.

ЉУБАВ

Пошавши на састанак са пропашћу,
под небо избушено реактивима,
сретох изненадно чудо љубави.
Онамо где је земља пуцала,
осећање ниче с таквим напором 5
као да је вековима притискано каменом.
Никад ми рука није била
тако расипнички нежна,
тако приступачна и добра.
Некакав непознат мирис посети 10
моје срце и опи га
само на два корака од смрти.
Вани је беснео рат и мрак и ужас,
унутра у мени сунце, песма, усхит.
Љубави – најјача самозаштито. 15

ЏУНГЛА

Гране као чвор змија. Змије као чвор грана. Џунгла. Корак ми тоне дубоко, одовуд нећу изаћи	5
никада. У зеленом мраку слепим. Свака путања ишчезава у хаосу.	
А ипак предамном човек с обичним ножем просеца ми пут.	10

ТРУДНА ЖЕНА

Корача лагано и победоносно, отежала од свих болова света. Она једина усред грохота ослушкује унутра у себи чудо које тамо трепери	5
Тамо једна песничкица удара да пробије тесну помрчину и на сунце да искочи, Она пролази кроз рушевине и кроз крчевину поубијаних.	10
Како одјекује све у њеном срцу? Свака земна пукотина је боли. Она сакупља око себе парчад разваљеног света у своју заокругљену утробу – да би га цео и нов поново створила.	15
Корача мудро и забринута, чува у себи као у сасуду онај крхки смех будућега. И носи пред собом земаљску куглу.	20

СВЕТЛЕБИ МЛАЗ

Празном љуском кокосова ораха
захватила сам из огромне бачве,
укопане у земљу, пуне хладовине.

Било је топло, изнемогло вече,
поливих му да се умије, 5
да спере дневни умор и прашину.
Млаз тврдички танак
с месечевим сјајем текао је споро
и светлео у загонетном мраку. 10
Вода му је миловала руке
а мој смех је жуборио у њој.
Он је жедне шаке пунио ћутке.
Намерно сам му поливала споро,
тако споро да траје и до данас.

ARS POETICA

Сваку своју песму пиши
као да је последња.
У твојем веку насићеном
ултразвучном брзином
смрт долази у магновењу. 5
Сваку своју песму шаљи
као последње писмо пред стрељање,
поруку урезану у затворски зид.
Немаш права ни на какву лаж,
ни на малу лепу игру речи. 10
Нећеш просто имати времена
своју грешку сам да исправиш.
Кратко и немилосрдно
сваку своју песму
пиши крвљу као опроштајну. 15

НАД ПОГИНУЛИМ МЛАДИЋЕМ

Паде, а не испи до дна
своју провидну чашу ваздуха.
Два, три је само отпио гутљаја.
Ко ли ће чашу његову допити?
Дах ми застаје пред ведрим бескрајем: 5
колико недопивених чаша ваздуха!
Сви пијемо из чаше начете.

МАТЕРИНСТВО

Покретом, од памтивека урођеним, хватам незаштићену ручицу и вучем је себи снагом сличној земљиној тежи.	
У мојој руци крхка ручица лагано, поверљиво мекша и у крв ми улива топлу снагу као да сунце држим и штитим.	5
Улазим с њом у сан, пуна исконске надмоћи над страхом.	10
Неутоливо материнство пробудило се на педаљ од разбеснеле пропасти. Једна ручица је у мојој руци. И пролазим кроз свет бесмртна.	
<i>1966. Крај Хајфона</i>	

ВИЕТ-НАМ

Раздељена земља. Срце све у крви Стар дашчани праг очева, дедова, Породични портрет преко самог лица Громом расцепљено Раздерана река. Преполовљена Пожаром, вулканом	5
Располућен нар, раздвојено камом, стопом саструган пресечен на двоје, разрезан по среди покојне матере, бамбусово стабло. Распарчана њива, пиринча једна шака, распорено небо.	15
Проливена крв се у земљу слива	20

КИНИНОВА ПИЛУЛА

Човек расте као кининово дрво,
са сваким новим годишњим кругом
постаје му судбина све горча
Да није за лек предодређен?
Какву ли ће болест света 5
лечити својом горчином?

КОТАРИЧАР

Седећи на голој земљи
плете он истанчаним прстима
котарицу – кавез за ловљење птица,
котарицу – клопку за ракове,
котарицу – балон за лептире, 5
котарицу – спиралу за ловљење јегуља
Рој сламних фатаморгана.
Мајсторе, не можеш ли ми начинити
котарицу за ловљење тренутака
који ми непрестано беже? 10

ВИЕТНАМСКИ РАТ

Небесима је отета
суштина:
благонаклоност и мир.
Земљи је отета
суштина: 5
мирно зрење и плодност.
Градовима је отета
суштина:
шаренило и светлост. 10
Путевима је отета
суштина:
брзина и непрекидност.
Ноћима и дневима је отета
суштина:
разлика између њих. 15
Само љубав открива
своју суштину:
пожртвовање и чежњу.

НАД НОВОРОЂЕНЧЕТОМ

Замаха лудо двема песницама,
о ваздух се ухвати из све снаге
да би расло увис као дрвце.

И ваздух груну огроман,
наду му као нежне пупољке бронхије
и отвори их да приме дах. 5

А горе је реактивна муња,
пре него што је дошло на овај свет,
већ била одређена да га убије.

Али човек дрско, пуним грудима,
пусти свој повик да објави
како се упркос томе родио. 10

Незаштићен, крхак и го
замаха лудо двема песничницама
према небу које му је претило. 15

БУГАРСКА КРВ

Крв конзервирана, крв умирена,
крв запечаћена у срчи,
као пошиљка потегла на дуг пут.
Разбудиће се из летаргичног сна,
заклокотаће у извору врелом,
и улити се у вене које се гасе. 5

Огањ хајдучки, пепелом запретан,
у трену ће у њој поново букнути
и гурнути је у неустрашиву битку.

А у канцеларији, за уредском решетком,
у крлетци цеха, у стоваришта буци,
бледи ће стајати даваоци крви,
осећајући како им се она далеко 10

слободна
бори за слободу. 15

(Из њесама њосвећених Виет-нам)

ЗАГРЉАЈ

Срце уз срце. Дах уз дах сам.
Тако близу ми би да те видети не могадох.

Далеко преко врха твог рамена гледам,
рекло би се да бих од тебе отишла радо.
Слушах лудо лупање срца звезданог света. 5
Пресретох ветар задихан, затрпан у лист.
Хватах караван шума и планинских силуета
које су дизале руке у свод изведрен, чист.
Огромним гутљајима удисах даљине ноћног краја.
Притисак чуке, облаке и звезде уз своју груд. 10
У том тесном обручу једнога загрљаја
обухватај бескрај, ко да је луг мали и спруд.

СВОМ ОЦУ

Издисао си потпуно свестан,
скупио невероватне снаге
да би умро спокојно,
нем, без јаука, без стрепње –
да мени не буде страшно. 5
Рука ти се обазриво
охлади у мојој руци
и неосетно ме уведе
до иза саме смрти
да ме са њоме упознаш. 10
Тако брижљиво и некад
држао си моју ручицу
и водио ме кроза свет
и показивао ми живот –
да ме ни од чег није страх. 15
Поћи ћу после тебе
с поверењем детета
према тихој страни
у коју ти оде први,
да ми тамо не буде туђе. 20
И нећу осећати страха.

НЕВЕНА СТЕФАНОВА

НА ОБАЛИ

Целе ноћи дуне су ишле у дугом каравану.
Усамљен стручић траве играо је у круг.
Целе ноћи једна птица танко је везла по песку.
Једна шкољка је певала на ухо ветру
и успавала га...

Но ти не схвати ни када свану, 5
појузив по морској обали:
камиле, разбуђене, наједном се
претворише у дуне.

Пригњечени стручић клону,
а бела птица очајно писну,
пробуди море – море из дубина уздахну. 10

КИША НАД ПАРИЗОМ

Већ трећи дан овде пљушти без престанка.
Добровољно сам три дана у ропству
хотелске собе.

Читам стихове, слажем стихове, кујем стихове,
лежем и устајем са стиховима.
Лију као киша по жлебу – одакле? 5
из – бескраја.

Чини ми се овај град је судба венчала
са кишом:
град је од камена, баште с каменим ланцима,
дрвеће 10
уграђено
у камен.

И срца људска би се можда
скаменила
да није кише која им враћа 15
живот –
као сећање одразив природу
тако отуђену.

БАЛОН

Као у филму: – Да ли мене чекаш? –
Пратиш ме невидљиво за друге.
То је моја тајна. Друштво ме
не би примило с балоном коме
не зна порекла, намене, суштине... 5

А ја се радујем. Дигнеш ли се под небеса,
обузме ме безбрижност и лакомисленост,
но затим опет почну болови у зглобовима,
сумње и колебања да ме муче.

Балоне, хтела бих ти се ухватити за врвцу, 10
узлетети над свакодневицу, над баруштине.
Али шта је то с тобом: лежиш без живота...
Да ли те не пробих
испитујући ти јачину.

МАТЕРИНСТВО

Крви моје крви, тело мога тела!
Тако нежно, предвиђено би
твоје откидање од мене!
Тако беспомоћно дирљив би
твој почетак! 5

Нека је благословено биће
с том ритмиком
и задвиљујућом законитошћу
у микрокосмосу.
Најнестабилнија, најнедуговечнија 10
галактика
смо ми људи!

А после с задивљујућом краткотрајношћу
ритам се убрзава...
До потпуног откидања, 15
до победе
свесне, упорне независности.
Предвиђена је, а ипак улива ужас
и наступа без омашке!

И почиње стварање 20
нове галактике,
и постепено се погасе
сви сигнали између нас.

Духовно напуштање ме боли више него рађање и нема начина да се губитак поврати.	25
И било би потпуно безнадежно, да пре и после тога откидања не беше оне тако богате, тако светле гаме коју ми ти подари док си, као зрно жита, спавала и расла.	30
На крају ја ћу крај тебе боравити, као невидљиво, непознато биће, не спутавајући те, не збуњујући, ти крви моје крви, тело тела мога!	35

СВАКОМЕ ОД НАС

Одричеш ли се својих заблуда, или се, као птица, од кише отрешаш? Језик су ти, велиш, ишчупали – а да ли те служи савест?	
Да ли си ишао да тражиш правду која беше заточена, или си је у дому чекао? Проветри ли душу од подозрења? Да ли ласо догми смаче са врата? Да ли не посумња у доказе несумњиве?	5 10
Када први пут себе слага? Када се привиче на то? И тако даље...	
Природно, упитник се не односи на свеце. И нико не мора да одговара тачно.	15

ЉУДМИЛА ИСАЈЕВА

ПРОБУЂЕЊЕ

Да ли би на земљи љубав таква?

Постоја ли ти,
постојах ли ја –
бејаше ли нас?

Остадоше само стихови 5
да сачувају
први сусрет
и растанка час.

Тамо си ти,
тамо сам ја 10
и женска беспомоћност моја,
тамо је соба,
мирис кафе омамни,
и месечина –
и огроман јантар 15
усред ноћне кадифе тамне.

Тамо још протиче
пригушен мој плач
сред кише
која нестварно ромори... 20
Све је,
све је као онда,
само мене
већ ништа не боли.

СЕДМИ КОНТИНЕНТ

*Постоји ли седми континент?
(Из једног чланка)*

„За тебе не постоје чуда,
све је откривено,
све је казано...“ –
чујем глас скептика.
Боже мој, 5

како се у овом трену
осећам покрадена.

Затварам се у себе
зла и усамљена,
без воље, без жеље за узлет, 10
без циља...
И засушује ми на перу мастило
и срце ми огорчено неми.

Ах, не журите –
још је за подсмех рано! 15
Ћутим,
али у истом моменту
у дубинама вашег људског бића
тражим седми континент.

ПРЕДОСЕЋАЊЕ

Чак шуму која весело вене
неприкривена буди жал
куд с укроћеном врелом страшћу
жалости надире вал.

И овај плач по дрвећу, 5
усред равни опустошене,
нејасно осећање кривице
често пробуди у мене.

Чак птице вребају мутно
из занемелих гнезда и грања 10
у безнадежном писку ветра
јесени предосећања.

Тако бих утешити хтела
претешку жалост птичју,
али притварам брзо прозор 15
ја душу имам себичну –

и мислим: далеко је још зима,
што и мене да мори жал?
Те весело и безбрижно
у топли се увијам шал. 20

ДРУГА

Она беше призната владарка,
за тебе једина од свих што су
и пред чије ноге ти смерно
љубави многе дарове просу.

Можда сам завидела потајно, 5
патила, а показати нисам хтела.
У мислима је виђах често
ко краљицу уздигнута чела.

Виђах је, твоју изабраницу, 10
плови небом којим се руменило просу,
а сунце као накит златни
уплело јој се у расуту косу.

Синоћ лутах касно. Грубо 15
дуну ветар, залупаше врата отворена.
У трену склоних се иза неког стуба –
с тобом је ишла та жена.

С изразом досаде ступала је уза те
ставивши ти руку испод лакта...
Но тако се иде покрај псета,
иде се тако покрај непозната. 20

Плочником она охоло прокорача,
без круне и без крила...
И тебе ми је – међузвезданог скитача –
тога часа искрено жао било.

ЖЕНСКИ ОДГОВОР

Да, временом постах неповерљива,
али ко зна ко је за то крив.
Бејах добра, бејах трпељива
као ниједан човек жив.

Спремна да волим бејах у то доба, 5
да гостима пружим хлеб и со,
а ви сте скривали завист и злобу
кротко седајући за мој сто.

Ви зле интриге плести знате 10
и рукама својим нечистим

бесрамно, дрско упрскасте
лице ми, калом, блатом свим.

Женска судба. Поред увреде, муке,
не могох сурову да изрекнем реч,
ко човек да узмем нож у руке 15
ни да сручим на вас картеч.

Ја то не могу. Мени судбина даде
благо женско оружје нежности.
И камен да на мене падне,
дићи ћу га, и моћи да опростим. 20

ПРЕЛУДИЈ

Све се сврши.
Она пружи руке –
да га заустави,
да задржи... 5
Али чу само
глух одјек корака
однекуд из мрака
који је окружи.

Била је мртва земља испод ње
и у угљенисану ноћ 10
истанчани месеца сри
груди јој проби као нож.

Без речи посматрам ту девојку,
не тешим је, сузама се гушим –
исто такво страдање 15
у прах је претворило и моју душу.
И ја познајем те сузе вреле,
и растанка тај страшни час сам.
Ах, девојчице, не бих хтела
да већ знаш оно што ја давно знам. 20

ЛИЈАНА ДАСКАЛОВА

ПЕСМА У ЛИЛА

- Моја омиљена боја је лила,
не знам ни сама зашто.
Рукавице су ми лила,
лила је боја мог плашта,
- и кад зажелиш да ме загрлиш, 5
не привлачи с толико страсти.
Не заборави да сам просто
жбун јоргована у цвасти.
- и да под огртачем лила 10
срца сам устрептана
као какав срцолик
листак са јоргована,
- и да се да откинути 15
а приметити нећеш моћи,
и одлетети узбуркано
у бурне и позне ноћи.
- Не заборави, мили, јоргован 20
биће је најчудније,
од природе тајном огрнуто:
цвет није и дрво није.
- Горд је и црн ко кипариси,
нежан као цвеће бело.
Кад би песници грбове имали,
он би ми грб био зацело.
- Мој вољени цвет је јоргован, 25
лила је боја мог плашта
и рукавице су моје лила,
а рећи ћу ти зашто.
- Лила боја се добија 30
када се две основне споје:
црвена боја – револуције,
и мира – плаве боје.

* * *

- Ја сам земна. Као со.
 Као земни прах сам.
 И проста као он.
 Смирена. Притајена.
 Приземна сам као њива. 5
- Ја сам земна и проста
 као само тле
 које чудо
 ни од чега ствара:
 од кишне капљице, 10
 од прегршти тоpline.
- И ето: ружа сам кристалнија
 од сузе сваке,
 и струк сам бисерне лозе
 дивљаке. 15
- Земна сам као земни прах. Као он тамна.
 Ко зна у какав ћу се нов лик прелити замаман.

СРЦЕ

- На мене ти си навикао као на срце
 које не гуши, не изазива муке,
 које нико не ослушкује с немиром,
 не ставља му прсте на вене руке.
- Ја сам то срце које заборавља власник, 5
 које нити брза нити касни,
 које кад мало стане, не задрхти,
 не плаши залуд да је дошло до смрти,
 и ако кадгод дуже застане,
 застало је само за трен, да умре, 10
- За тебе ја сам навика, навика драга
 руку врелу да ми ставиш у хладни длан,
 за тебе сам кућа и драж кућног прага,
 ћутање покрај тебе када си сам.
- За тебе сам памћење свих речи скупа 15
 које до данас ниси ставио на лист,
 за тебе ја сам атмосфера – мириса кућа,
 да ти ваздух буде пријатан, топао, чист.

За тебе ја сам на сву вечност сусрет обећан,
удобност да се сваки дан не бријеш, 20
за тебе ја сам нешто што се осећа
једино кад је одсутно, кад за трен ту није.

За тебе ја сам утисак од морске пучине:
сећаш се првог, а сви остали не важе.
А ти си за мене све оно што, све 25
што... али други пут. Сада не могу то да ти кажем.

МАЈКА

Као свој ореол, као нежан венац изнад свога чела
већ десет година топлу реч: мама! слушам.
Већ десет година сам краљица која нема и није
хтела
других поданика сем три мајушне дечје душе.

Трипут пружам корак уз прве кораке босе, 5
говорим прве речи, показујем прву звезду.
Ја сам та насмејана понављачица радосна
која је већ трећу годину у клупи првој и разреду.

И ја три пута почињем познанство са животом,
као да трипут улазим на огромна врата света. 10
Опет путујем први пут, први пут летим с пилотом,
и преда мном је опет младост, још незапочета.

Њихове ране и на мојим коленима стоје,
и мене боду у њиховој обући камичци мали.
Да сам са њима на небу сазвежђе које, 15
заједничким би нас именом све назвали.

Моји малишани, који сте ме три пута назвали
мамом,
дали ми највишу титулу и орден највећи,
загрлите ме снажно, тако, да немамо
међу собом места болу и несрећи. 20

ПОРТРЕТ БАВИН

Без вере у силе небесне
и у загробни свет онај,
није знала ни псалме ни песме,
пренебрегавала пакао, рај.

Безбожница и подсмевачица, хладан, без усхита створ, недељом би села сред улице као да је села у двор,	5
и оне с јеванђељем светим што улазе у божји храм, изазивачки увек срете држећ у руци роман.	10
Као да је племићка жена имала је лик блед и строг. Висока и суха. Убрађена. Поглед јој шаљив, модроок.	15
Беше туђа оним послушним женама сломљеним од рада и њиним нејасним, ваздушним химерама о правди.	20
С исконском страсти према речи, не доброј и божијој, већ оној што као сребро звечи, оштрој, тачној и злој.	
Она је мртва. Ја сад живим. Ја говорим. А она је мук. Но понекада се задивим: реч ми има њених речи звук	25
и смисао безбожан и злобан ни паклом ни рајем обузет. Тврдоглава старица. И загробно изазива живи свет.	30

СТАНКА ПЕНЧЕВА

МОЈА ВЛАСТ

Долазим кући
као после пораза:
рани ме оштрим сечивом
једно понижење,
до саме сржи ме следи 5
једна равнодушност,
грунуше ми сузе на очи
од увреде –
као од љутог дима.
Враћам се кући 10
истекле крви, скочањена.
Хоће ми се да будем сама.
Тешко побеђеним...
Као смрт ме чека ноћ.
Само да зажмурим. 15
Али сан ми на очи неће.
И поново ми прозор светли
и седам за прости сто,
листова разбацаних се лаћам –
и пењем се на царски престо, 20
и узимам победоносно, господарски
своје перо као мач.
Светле ране – као звезде –
изнад мене,
и мисли су вреле као метак. 25
Слава побеђенима!

ЈЕСЕЊА ПРИЧА

Сврши се лето.
Танке магле
полако се чешљају
чешљем планина.
Прохладан бескућник ветар 5
целе ноћи шумори
у липама.

Оде лето. Шта да измислимо ове вечери? Не излази ми се на хладноћу – не иде ми се ни близу ни далеко.	10
Наложит ћемо ватру као зими, огрнућу велики шал и сешћу ти крај ногу, (нема ли и плавих циганки?) и гледати у длан. ...Ох, газда, пут ти је много вијугав: многим стазама ћеш проћи по води и по суву, крв ће ти тећи са колена – не од падања и пловљења, не од клечања...	15
Сад ћеш личити на јастреба у небу, сад ће ти се крила ломити перо по перо. Али ти си, господару, јака соја: на каме да паднеш, нићи ћеш. Злато ће од тебе одскакати као чекић од челика.	20
Све ће ти кроз главу проћи док је снег не окити и опет неће ти бити доста година... Жене ће те много волети, једна ти већ седи крај ногу, али ти ћеш је на рукама носити.	25
Мада је скоро зеленоока, мада је скоро риђокоса.	30
Не истржи руку! Не тражим сад да ме милујеш. Доста ми је да је прстима додирнем, доста ми је да је осећам – отежалу од љубави и снаге, ни од кога непокорену, а мени једино покорну, твоју врелу, твоју мушку десницу...	35
Гатање је завршено. А на длану ми твоје усне уместо дуката.	40
	45

РЕДОВ

Када би постојала војска песника,
барјактари би ишли први:
ти који гину под заставом.
После њих
добошари, трубачи, 5
певачи привлачни, пламени.
После њих ће наступити пуковници,
поседали маршали,
генерали намрштени –
командири мисли и емоције, 10
с лампасима славе, са златним медаљама
И најзад ће проћи безбројне чете
редова,
простих војника,
песничка пешадија. 15
И ја ћу тамо бити.
Не у последњем реду,
али не ни у првом.
Један мали војник с тешким оружјем,
рањив и смртан, 20
људски храбар
и људски слаб.
Над таквима гори Вечни огањ,
дичу се величанствени обелисци.
Хтела бих да будем један од многих 25
које незнатим јунаком називају –
ако би постојала војска песника.

ЖЕНЕ

Ми страшљивце и слабе волети не знамо,
с њима смо само љубазне и смерне,
главе њине на колена нежно стављамо,
не волимо их али смо им сестре верне.
Снажни – то су они који нас поробе, 5
и ставе на нас руку довека,
крај њих се ко лоза вијемо с руке обе,
сливамо се у њих као поток у реку.
Они нас краљицама и робињама чине.
Они нам никада не припадну сасвим. 10

Ал' уз њих патимо, летимо у висине,
њих волимо док се занавек не заспи.

ГЛАД

Елизабети Баџријани и Дори Гаде

Сладак си, свете,
као петровача јабука!
Слађи си од материнског слатког млека,
од сласти сна и хлеба,
од љубави, 5
од материнства,
од свега што ми рука створи –
чак од оног дивног
гутљаја ваздуха –
последњег, 10
горко меденог..
Очи ми се не нагледаше,
душа ми се не умори
читајући људе као писмена,
кушајући их као вино, 15
жалећи их
и презирући их,
бивајући им и судија и бранилац,
у себе их скупљајући.
Језик ми се не насити, 20
свете мој,
сласти твоје јабукове..
И не знам да ли су ми косе поседеле
или ме је цвет засуо.

РУКА

Ниједан човек се не би сетио
да вам пољуби руку,
моје сеоске сестре,
као што чине по градовима.
А ваше руке су најбоље: 5
вековима су овај народ љуљале,
носиле „девет месеци под срцем
и три године на рукама“ –

како сте у песмама опеване.
Оне саде руже и конопљу, 10
горче од дуванске смоле,
сладе од грозђа,
хлебно миришу на снопове,
не знају да се одмарају у крилу –
само у сну нису запослене... 15
Биографија вам се може прочитати
правце са руку –
нежних за косицу дечју,
за мотку – окорелих,
жуљевитих, с белегаме од српа и ножа, 20
од хладне воде отеких зглобова,
од мразева – испуцале коже...
Не, нико се не би сетио
да пољуби такву руку!
Љубе је само земља и кише, 25
сунцокрети им устају на ноге,
овце им се блејањем јављају...
Та рука благосиља све
што наша земља рађа.

МАТЕРИНСТВО

Сада си бисерна шкољка.
Када дође твој час,
један нож ће ти пробости утробу –
бићеш само бол и јаук.
И засветлеће ти на длану 5
једа мали човек
као топао бисер.

БЕСМРТНО ЖИТО

*„Убићемо ње!“
„Убијте ме, нисам жиито
ја да људи остјану јладни“
одговори Недељко Генев из Крушуне.*

Нису били жито.
Били су живи људи,
говора тиха и једначита,
младићи рукава окрачалих,

- жене у кошуљама од платна небелена. 5
 Сустигла их је ватра и жељезо,
 падали су као снопље пожневено
 и земља рођена ђутке их примаше
 као посејано семе.
- Да, жито сте били, били страшно жито, 10
 недопечено, недоубито,
 тврдо жито –
 свако мртво зрно
 у клас, у сноц, у њиву претвори се, црну,
 до у небеса страховито оде. 15
- Да, ви сте били жртвено жито
 у црну бугарску земљу засејано –
 само овој светој пшеници је дано
 да се од ње меси
 чисти хлеб слободе... 20

* * *

- Лепо је да се све сврши на време,
 да огњиште напустиш рано,
 пре него што ватра постане пепео;
 да из трпезе устанеш брзо 5
 како не би после мрве скуљао;
 и да окренеш очи
 пре него што се друге очи охладе.
- Не волим да посматрам сухо цвеће
 и празне чаше.
 Не дотичи ме се никада 10
 без љубави!

* * *

- Кара-Танасе, хајдучино црна,
 црних бркова и скута од срма –
 какви ли дарови, какво ли имање,
 од тебе ми оста у завештање?
- Кара-Танасе, црна орлушино! 5
 Дедовска стара кућа је срушена,
 само гробови нам осташе родбине
 у мртвом селу сред Балкан планине.

До данас име дедовско ја носим,
иако сам ти била, русокоса – 10
црне су очи негде похарчене
и пре но што дошле су до мене.

Ако се моје не савија тело,
ако ми глава стоји гордо, смело, 15
ако ме јачи никада не плаши,
ако је гнев мој умесан и страшан,
ако сам и без венчања верна,
ако ову земљу волим неизмерно
значи

текла је твоја крв црна, хајдучка 20
цела два столећа кроз срца мушка
да би запалила моје жиле,
да би ми снагу хајдучку повратила.

СВЕТЛЕЋИ ПЕПЕО

Страшнијег сна од овог не памтим:
изнад планина заслепљујући сину
и немим ужасом једна огромна печурка
испуни небо...

Људи бежаху као дивље стадо 5
(а сунце поцрне и угасну),
падаху и притискаху већ попадале
(а светли облак је тихо нарастао).

Са мном су били моји, сви:
брат и мајка, 10
муж кога волим,
кћерка.

Било нас је петоро.
И једино сам ја знала: 15
Само једно од нас може се спасти!

Све их пригрлих с потајним ужасом,
с нежношћу која срца цепа,
знајући да се с другима опраштам
док једно између њих бирам 20
(што брже облак се ближи!)

Још трен. И срце одлучи:
позвах у склониште
дете...

И вратих се својим осуђеницима.
Загрлисмо се као слепи. 25
А по нама је већ сипао светлећи пепео.

ЉИЉАНА СТЕФАНОВА

И ТРАЈЕ ЛЕТО

У свом загрљају
чуваш много сунца.
Од жарких сунчања јулских
остала је та мека кадифеност
твоје коже. Та препланула боја. 5
И траје лето.
И нема
ни касне јесени, ни леденог ветра,
ни болног шапата листопада.

И траје лето. 10
Постајем тиха
у треперењу овог сунчевог обруча,
сливам се и сама с твојим јулским ликом –
и све се, већ минуло, враћа:
и песак, 15
и чамац,
и жега.

Не знам
да ли сунцу, или теби, казујем тихо:
Не одлази, греј ме. 20
Твоја сам.

ХОЋУ ДА ТИ ВЕРУЈЕМ

Хтедох да ти верујем.
И веровах ти.
Ја пренебрегавах сплетке свих
и шапате речи двосмислених,
и услуге ревносних пријатеља, 5
и досадна јата доброжелатеља
што наговештаваху отворено
како смо много наивне ми жене.

Хтедох да ти верујем.
И веровах ти. 10
Могла сам зажмурити сваки час
и слушати да ми звони твој глас

- и без икакве сумње, са поверењем
 пратити те с љубављу и стрпљењем,
 пратити те у мрак и бол страшни, 15
 а да ме никаква беда не уплаши.
 Но ти ипак слага.
 Слага мене.
 Би лаж, мада привидно малена.
- Ти не одржа часне речи своје. 20
 Не расрдих се. И не прекорех.
 Нити о том икад напоменух.
- Само у срцу имам три глога.
 Хоћу да ти верујем,
 али не могу. 25

ЗАКАСНЕЛА РАЗМИШЉАЊА

- Умире човек
 кога ниси волео.
 И који није волео тебе.
 А како ипак то сједињује.
 Дије киша. 5
 Низ окна се полако сливају
 равнодушне струје.
 А тебе боли.
 Један живот, а не једна мржња
 свет уједињују. 10
 Сама омраза – и она
 живи,
 говори,
 стиже и на пут креће...
 Коров није цвеће, 15
 али и он расте,
 на ветру се нише
 и од сокова се пени.
 Како смрт несхватљива бива,
 како су тајанствени путеви њени. 20
- Шта сте ви
 мртва пространства,
 светови, сунца –
 без наше крви,
 без наших лица, 25

без наше љубави
и наших омраза?

Умире човек

кога ниси волео.

Када си га све ранио речи злом?

30

Обараш главу. Рањен си

једним растанком,

смрћу једном.

РЕКЕ

Реке

необухватне

с кобним ковитлацима,

плитке и водолавне,

рођене на разним меридијанима,

5

под разним небесима,

све сте ви однеле на својим дланима

део мене,

мога гласа,

мојих снова –

10

неизвесно куда.

Волим вас јер сте све колико вас је

дарежљиве и добре према мени,

и све сте ме понешто научиле:

да тражим смисао у гордом кретању,

15

да у себи огледам небеса

и сунце и једре звезде,

научиле ме како да занишем

у загрљају драго ми биће.

О, ви сте ме научиле

20

да ме увек чека дуг пут,

да нема нигде застајања,

да ћу распљускивати

дела

и љубав,

25

мисли

и тугу...

Да бих у неком, највишем, трену могла

и ја разарати обале.

И ти,

30

последња,
с којом ове ноћи
говори месецом обасјано небо.
Ниси за мене једина ми Марица,
ниси за мене бескрајна Мисисипа, 35
немаш опојне чари Сене,
ниси безумно храбра као Нева,
али у теби се огледа ово вече,
једна тајна ово вече допливава,
и ја се с очекивањем удубљујем 40
у твој жубор,
Темзо.

НЕ ОДЛАЗИ, ДАНЕ

Не одлази, дане,
не остављај ме, дане,
у загрљају ове вечери студене.
Не видиш ли – на одмор немам права, –
под оштром цртом црвеног заласка 5
последњи немилосрдан рачун чека мене.

Не свијајте се, бела платна,
не остављајте нас –
моле се моји узнемирени длани, –
зашто да сном будемо оковани, 10
када смо горели врло мало,
кад нас још много посла чека?

О, не залази,
не путуј у помрчину –
бојажљиво моле и моје зенице, – 15
како ћу моћи спустити трепавице,
када сувише мало смо гледали,
кад светлост у нама тако кратко сину?

Још обасјавај мој небесни свод –
срце виче – 20
још хоћу да сам будан саучесник
сваке радости
и муке сваке,
да са народом ликујем и страдам,
хоћу да све овако буде празник, 25
и да светлост заласка на хоризонту
не буде нашег растанка весник.

Зашто у даљину подбадаш коња?
 Не одлази јер је за сан рано,
 тако рано не спавају ни птице, 30
 не одлази – моле моји длани,
 далеки циљ хтела бих да догнам
 и још дуге путе превалити каним.

ДВЕ ПО ДВЕ

У спомен њослерајној Москви

Девојке играху две по две
 у цицаним блузама старим.
 Играху по такту
 на пространој плочи 5
 у парку,
 саме –

две по две,
 две по две,
 играху док им не помрче свест,
 корак напред, па назад, па напред, 10
 свако априлско вече –

две по две –
 и скути скројени у звоно
 кружаху,
 трептаху, 15
 до у ноћ позно,
 као тужно цвеће
 под хладним сводом.

Момци спаваху
 крај Харкова, Орела, Житомира, 20
 дугим сном, вечним сном.

У белоруском ражаном пространству
 они сањаху девојке танке
 у вечерњи час,
 они играху с витким девојкама 25
 први валс –
 у селима мртвим,
 у градовима смртно погођеним.

Кружаху шарене блузе
 на заравни у парку, 30
 саме –

две по две,
две по две.

Само се појавих ја
и уза ме мој Бугарин 35
црнокос, јак.

И засветлуца у рањеним погледима
питање страшно
и притом 40
кров валс,

кроз ритам,
спазих очи уперене у нас,
видех прекор,
и завист,
и љубомору, 45
и гладне жене.

Две по две,
две по две.
Танке потпетице. Дунавски валс.
И осетих тешку кривицу. 50
Кривицу неизмерну.

Само ја у тај час
на снажну руку
прозебао опирах длан.
Само ја. 55

Незаборавна година та!
И прва кривица невина.
И данас чујем ли кад
само кратку реч рат,
не видим ни смрт, ни пожаре, 60
ни градове погребане –

него парк
и девојке миле
играју крај мене
саме 65
две по две,
две по две.

ВАЊА ПЕТКОВА

СЛУЧАЈНОСТИ НЕМА

Ништа у животу није случајно.

Нити птице ни у шуми пруже,
ни цвеће броћа,
нити наше тајне немогуће,
нити наша самоћа. 5

Ништа у животу није случајно.

Нити моје сретање тебе,
нити стаза мога осуђеништва,
ни патња нужнија нам од хлеба,
случајно није ништа. 10

Ништа у животу није случајно.

Решено је све пре тебе и мене,
све још пре нас било је нацртано,
можда од судбе, од васељене,
али 15
ништа у животу није случајно.

И зато нека се све прима
као слатка или горка награда.
Не девет, већ безброј је црних спирала,
јер на земљи је почетак ада. 20

КРИСТАЛ

Једно дете сам назвала мужем
и волела га због свега детињег.
Због жуборастог смеха у ноћи
који небо као једрилицу носи.
За препуне праскозорја очи 5
где сунце никада не залази,
за речи с невиђеним цветовима
с дна песка по заливима.

Једну пламену жицу сваку ноћ
дотичем само врхом прстију, 10
а чујем симфонију целу
љубави која ми враћа

поново плаветне ватре у очи
које не греју већ сагоревају
невидљиве мраве, несвикле 15
на ново ми лето пшенице.
Земља на којој су ме одгајили
откровењима и митовима
и ваздухом пуним птица
које никада неће одлетети. 20

Воли ме тако...

Дотакнеш ли ме се,
сва ћу се разасути
и ни труни мога пепела
нећеш моћи наћи
између камења и стабала. 5
Затражиш ли да ме имаш,
постаћу ваздух, честица светлости.
Помислиш ли да могу бити твоја,
заувек ћеш за мене ослепети
и мој ће те дах двоструко изгарати 10
и моје мисли тиштаће у теби.
Никада не ишти тога.
Воли ме као звезде.
Изузетну, удаљену и саму,
ни за кога скривену. 15
Воли ме тако.

Сириус

Ја сам Сириус
из сазвежђа Кентавра.
Блистам најзагонетнијим сјајем
изнад усне сунчаног Мавра,
и у љубави Месецима тајним!
Ја сам Сирус! 5
Далека, сама неизречно.
Све у мени је обратно на свету.
Мој бол је што сам осуђена да будем вечна,
а радост што лепоту имам за мету.
Ја сам Сирус! 10
Планине моји су гроздови црвени

- у рубинима златопена вина,
 корење је круна код мене,
 пролећем ми не почиње година,
 већ црном зимом! 15
 Истина је истина само,
 чим слажеш, сунце згасне.
 Нема речи изнад мене, нема,
 само су погледи маглени или јасни.
 У љубави ја сам оно све 20
 што се зове и безумљем голим.
 У срцу ја сам срца сто,
 али нико не сме да ме воли!
 Пенео биће, дотакне ли ме се ко,
 погледа ли ме, постаће слеп, 25
 ко пожели да ме има
 двапут ће га спалити гром!
- Ја сам Сирус!
 Далека, сама неизречно,
 и тако обратна свету сурову 30
 да бих сто пута дала своју вечност
 за љубав коју обичном зову.
 Ја сам Сирус!

ЖЕЉА

- Једно дрво разлистало
 желела бих да имам
 над земљом.
- Једно дрво једино
 у коме ноћују птице 5
 мени непознате.
- Једно дрво
 које зачиње
 од ветрова различите плодове
 и сенка му уместо одеће 10
 да ми крије рамена.
- Да плачем пред стаблом и да му говорим
 о плодовима и годишњим добима
 и љубав ми неуморна
 да истину леже међу гранама. 15

- Да знам да ме никада неће пољубити,
али да ме никада није мрзело.
Да никад не обећава, не растаје се
и од издаје ме чува.
- Од њега да се учим упорности 20
коренова и жила.
Да упијем у себе мудрост
мудрога умирања.
- Једно дрво – земља да држи 25
с неземаљском снагом...
Ако истину једном изневерим,
да ми оно буде вешала.

НА ОЧЕВОМ ГРОБУ

- Мрави и сунце месе
црно брашно земље.
Једна једина травчица
љуља цвет мојих очију. 5
Шкрипућу кола
и шећерно жито
шушти међу прстима.
Волела сам те.
Без доказа. 10
И то што сам овде
не доказује моју љубав.
И то што не долазим
сваки дан
исто тако. 15
Вребама земљу
која ће рађати
први пут над тобом.
Чекаћу те
после дуга пута 20
овде, горе,
кроз честице, бујице,
кварц, кроз кречњак и хумус,
водопад, нежну влагу и плесан
Чекаћу те 25
после дуга пута
да те познам.
- И тада
мој узвик радосни

нека докаже све.
Моји прсти, 30
моје усне, колена...

Мој бол
и радост

што си опет овде.

МОЈА ЗЕМЉА И БОЛ

Ни пред ким никада не казах
колико те волим.
Ни пред чијим очима не пољубих
ни твој цвет ни камен голи.
Сузе ни пред ким не показах 5
због твога страдања и боли.

И зато ли ме, да ли зато,
огласише за твоју поћерку,
и с врхова потекоше кише
у неповерења мутну реку. 10
Попузише за мном и прсти и очи
и потсмех као шарен змај
поцеша сву васиону.

Врата су ме отискивала са прага,
пријатељи с љубављу проклели ме беху 15
и отежала од оловног јада
у теби једину потражих утеху.

Целивах те, целивах до патње,
засипах те сузама уместо семенки,
виках као напаћена породиља затим 20
молећ да се створим шаком земље навеки.

Шта још да кажем?
Не могу речи
да буду тачно љубави мерило. 25
Желим да утолим немилосрдног бога
неповерења, стављајућ руку у огањ.
Ни с којом земљом не могу да упоредим
твоју тиху узвишеност, блага твоја,
нити да те заменим. 30

Ни сама не знам колико си ми драга.

ЛЕГЕНДА О РОПОТАМУ И ЛЕПОТИ

„Украдоше пирати из Индије
најлепшу, прелепу, краљевску кћер,
на индијском названу – Ро.
Гоњени муњама и луковима
од индуске земље магија, 5
пирати са тешком муком доспеше
до Црнога мора олујнога.
У непознатом заливу спутивши котву
и запалив лађу са две катарке,
уз ушће наставише навише. 10
Лиане су се и трске граиле,
распарчано сунце се разлевало
у зеленим водама тишине,
љиљани су штедро мирисе нудили.
За сваким чамцем улаз се затварао. 15
Лиане су заплетале вреже.
И прешуне барке су потонуле
са богатством и тужним пиратима.
Остала је једна једина барка
у којој је лежала онесвешћена Ро, 20
и капетан – једнооки разбојник,
који није знао за љубав ни миловање.
Потамо, река тамошњих рибара,
сачувала је трагове индуса.
И Ро је заувек на тој обали остала 25
у напуштеној колиби непознатих.
Воде су застајале крај ње усхићене,
птице запевае, змије се разбежале.
Окорело око једноокога
први пут је од љубави заплакало. 30
Но Ро је туговала за Будиним песмама,
за слоновачом у дворце узиданом,
потражила своје лице изгубљено
у Потаму и тужна се утопила.
И мртве лиане су пале по стазама. 35
Отпловио некуда далеко капетан.
А прости се рибари прекрстили
и прозвали ту реку – Ропотамо.

НАДЈА КЕХЛИБАРЕВА

* * *

- Стоји девојчица на песку,
испраћа беле рибарске лађе
и мисли:
– Мој брат је најлепши,
нема мора као што је моје, 5
на мојим лађама плове
најхрабрији младићи.
- И много је мора.
И хиљаду девојчица
окреће се према њима, 10
испраћа лађе и мисли исто.
- И свака право мисли,
и свака обала је најлепша
чим деца на њој расту. 15
И родно море којим плове
звезде и сунце, нема равног.
И свуда постоје јунаци.
- Мора и обале сваке земље
повезани су, 20
и људи су слични један другом
и по томе што је воле.

ДОМОВИНА

- Она је загрљај маме.
Звонце у руци ветра.
И Кумова Слама
лаким прстима развејана
врх волшебних пољана 5
детињег ми лета.
- Над мојим дедом, добровољцем,
шарени ћилим од здравца.
Свеска Вапцаровљевих песама
из спорога ми зрења. И јоште 10
мушка рука дошла да ме распне

- на крст и несанице милоште.
Првога ми детета
свилене трепавице.
Славујски поклик радости. 15
И још стотину ствари
тако простих и тако сложних
да речи нису довољне.
- То си ти за мене.
Као цветак планински те носим 20
сваког дана, сваке ноћи, у срцу свом.
Да ми миришеш на зеленило,
да ме дубе твоја питања.
Да ме болиш.
Да ми светлиш. 25
- Откле без тебе
узела бих равнотежу?
Откле без тебе
узела бих песму?

СЛОВЕНАЧКИ ПЕСНИЦИ

ВАЛЕНТИН ВОДНИК

Вршац

Највиши глечер после Триглава

На Вршацу приседни,
непознат се отвори свет,
гле, у средини сурих ћела
род племенитих ружа цвета.

Слој по слој уздиже се 5
голих врхова каменит зид,
вечни Мајстор заповеда:
ходи, зидару, овамо да учиш!

Дивља коза слободно скаче, 10
од муха је далеко говече,
катунар Мину задиркује,
по снегу ловац тражи траг.

Ако вихор таласе гони, 15
у хриди се склања стадо,
брда громко одјекују,
гром потреса неба свод.

Ускоро сунце јасно засија, 20
из језера стоструко блешти;
стари мецесен гаји гране,
ветру, зими одупире се.

Ту извор има бистра Сава,
мати певачке вештине,
дванаест језера заједно скупља
школа трезвености здраве.

Баци поглед у висине, 25
где Триглав у небо кипи,
пребрајај глечера нагоре
докле год их оком видиш.

Тамо равну Фурландију, 30
бенечанско море овде,
Хрватску дубоко доле,
горе Швајцарске беле главе.

Близу је поље Коротанско,
Штајерца за плугом видим,

први сусед ми Љубљана,
зилска, тиролска чобанка. 35

Под великим овде Богом
бестелесан бих хтео бити,
усред свега овог чистог зрака
чини ми се да на небу живим. 40

ФРАНЦЕ ПРЕШЕРН

Војничка

- Висок сам пет стопа, палаца пет,
 збогом, драга, и стари,
 збогом, драга, и стари,
 Напунио сам деветнаест,
 висок сам пет стопа, палаца пет, 5
 снажно сам брда дете
 од главе до пете.
- Збогом остај, ти очев доме!
 Ко није ни за што боље
 нека чува жену до воље, 10
 нека учи, хоће ли се коме.
 Јунака бојно поље,
 зашто би се с пером рво,
 зашто тесао дрво.
- Учени сталез је презиран, 15
 брину неродна лета
 и сиромаша и кмета;
 најбољи је војнички чин,
 војник живи с дана на дан,
 од цара прима по хлеба 20
 и што још, треба.
- У дому никад, свуд му је дом,
 обиђе много света,
 због њег' жене, свака пета,
 и девојке направе лом, 25
 а кад војник оде за војском,
 бар једна, а њих и више
 сузе кришом брише.
- Тек једној драгој веран јесте,
 тој драгани част је име, 30
 та свуд иде у бој с њиме,
 прати га кроз горе без цеста,
 ровове утврђених места,
 куд смрт јунака зове
 себи у сватове. 35
- Знам да морам оставит свет,
 свако смрт дочека своју

у постељи или у боју,
суморна старост и млади цвет. –
Висок сам пет стопа, палаца пет, 40
живећу ко весељак,
и умрети ко јунак.

* * *

Песма моја је сасуд њвоја имена,
господара срца мојега твога имена;
у њему ће међ' браћу Словенце слатки глас разнети
од запада до истока твога имена;
на сасуду ће се у златним словима слава читати 5
од народа до народа твога имена;
из њега ће светлост горети и онда кад будемо
с оне стране Харонова брода твога имена.
Више него Делије, Корине, Цинтије или Лавре
штета би било не сећати се твога имена. 10

Газеле, 1

* * *

Коме је непозната жалосна истина да је волим,
моје песме говоре вазда једино о томе да је волим.
Зна већ ноћ која ми будном слуша горке уздисаје,
зна већ светла зора, родиља дана, да је волим.
Зна већ јутро, зна већ подне, зна мркли хлад вечери 5
тиху тугу мога бледа, увела лица да је волим.
Зидовима мога стана, самоћи је тихој знано,
ни метежу града није новина да је волим.
Зна и ружа што расте крај пута којим драга ходи,
зна и птица што над путем лети да је волим. 10
Зна већ влажни праг јој куће, сваки камен украј њега,
зна и стазица свака што ме мимо води да је волим.
Зна већ свака ствар што неће да сазна ни чује од мене
и неће да верује драга ми девица, да је волим.

Газеле, 3

* * *

С децом си се, драга, играла лане, – време јури;
летос већ плениш срца по Љубљани, – време јури.

Куд год идеш, младићи те прате погледом свуд,
 сателита рој нам показује где је звезда, – време јури. 5
 Сад је Ханибал код Кане победнички твој лик,
 наша срца заплашени, несавладив Рим, – време јури.
 Гордљивице млада, спомени се како је кратковечан
 цвет,
 да лето почиње старети већ у јулу, – време јури.
 Услиши несрећна песника кога твој поглед рани,
 пре но што ми старост излечи ране, – време јури. 10
 Да се Јеленина лепота, силних људи пред Тројом
 смрт
 не заборави, једино песма брани, – време јури.
 Газеле, 5

НА РАСТАНКУ

Што од мене кријеш око,
 лик окрећеш мили?
 Ко те гони да ме љубиш?
 Боље да се растанемо.

Безбрижно десну руку 5
 дај на љубазном растанку,
 сузе ни у једном оку,
 ни оптужбе на усни нема.

Жалости у срцу нема;
 та ни пре није било весело, 10
 кад је горело за тобом,
 па ни даље нек не буде!

Вратиће се старо доба;
 тамним ћу стазама ићи
 куда удеса гневна 15
 немила ме заповест погна.

Моја ће стара драга,
 стрпљивост ће мила
 обновити са мношћем везу,
 дати руку за венчање. 20

Ослоњен на њену помоћ
 подносићу терет живота
 док удеса гнев не победи
 последња драгана, – смрт.

МОЈ СЕЋАЊА

Други у брижљиво разапете мреже
нестално ти је уловио срце;
ипак за мене још те нешто веже,
а шта, – једва међ' нама се зна.

Каткад се у говору сплетеш 5
кад ме угледаш међу другима,
каткад твоме срцу недостајем,
тражиш ме околу плашљивим оком.

Често, док уморна од таште буке 10
у мисли утонула сама седиш,
надире ти у сећање безнадежни песник,
прошлост као да желиш да повратиш.

Понекад, кад ти твој драги запева,
срећом се у љубави задовољно хвалећ',
срца ти се такну моје песме 15
што сам их певао љубављу унесрећен.

Осуђивала си ме пре оштро,
и сада ме још оштро судиш;
говоре ипак да слабу награду
добија ко ме теби тужи. 20

Тврда се међ' нама уздиже стена
из понора дубока до стрмих небеса:
ипак не спречи пламен тајних жеља
да и преко ње чак сукне.

Да их не заборавиш, молили су те 25
други, а не моје охоло срце;
нису ти на уму они, ал' ћеш морати
мене се сећати до последњега дана.

РИБАР

Млади рибар весла целе ноћи,
високо с неба звезда сја,
указује морем опасне путе.

Низ година лепе звезде сјај 5
љубав у младо срце лије,
буди у прсима чисте жеље.

- Прети ли вихор издалека,
нагрне ли какав морски пас,
ил' понор који му усусрет режи,
- спасе се на звезду погледав журно. 10
Млад рибар обузет ватром чистом
морем је пловио мирно низ лета.
- Једном се отворе таласи мора
укажу се из њих девојке лепе,
до паса морске девојке наге. 15
- Купају се, смеју и поје овако:
„О, срећни рибару, срце верно!
Колико још каниш гледати у њу?
- Реци нам, рибару, збиља реци
чекаш ли да падне звезда с небеса,
или, да би до ње, чекаш крила? 20
- Било би другоме чекати дуго,
било би другоме чекати зима,
не би се други клонио нас.
- Отворио би други ноћас очи, 25
видео како близу Стрелца стоји
лепота за којом ти срце изгара.“
- О, истина је, камо среће да није
све истина што девојке морске поје,
очај му пуни срце верно. 30
- Момак свом снагом на весла навали,
не тичу га се вихори ни хриди,
на звезду се више не осврће.
- Напред без станка свој чун гони;
да л' за певачицама рибар жури, 35
ко зна, или од себе бежи.
- Страдаће, потонуће, ја се бојим;
ко без наде љуби, опомињем га
нека никако не весла за њим.

ОРГУЉАШ

Напусти световне ствари
оргуљашче и у пуну оде

да опева божју славу, собом своје цитре узе.	
Своје песме уз стогласне хорове птичје у шуми слива, од доласка златне зоре докле сунца сјај не згасне.	5
Ал' му срце преста да ужива полако у певању славујеву и осталих шумских бића, јер свако своје стално тера.	10
На пролеће друго он ти скупи птиће жутокљунце, пребира им своје струне, песмама их разним учи.	15
Коса, тврдокљуно дете, о предрагом Августину и главату зимовчицу учи певат свете песме.	20
Увек своје славуј гони, о љубави увек пева, срцу драге мелодије, пустињак га Богу тужи:	
Опат и монаси, ма премудри сви, не знаше му срца излечити.	25
Пости и учи и чита псалтир, али у срцу не поврати мир.	
И када прође година и дан, опет матери дође болестан.	30
И гроб поново посећује њен, плаче и уздише још неутешен.	
„Трећем ујаку пођи, сине мој, да срца свога стишаш тешки бол!“	
У војску пође храбро војујућ, не части да стекне, него мира кључ.	35
Пре но што мину година и дан, извештај матери беше послан.	
Црним печатом запечаћен би: „О, мати, твој је смирио се син.“	40

ГЛОСА

*Луд је ко се ђевањем бави,
Крањац мој ђа исмејава;
ђесника свуд сређа лаже,
он живи, умире без новаца.*

Почнимо само од Хомера,
просио је јадник под старе дане;
од зиме Овидије у Понту страда;
других песника дела читај:
прича нам и Алигијери 5
како сређа песника мази;
приповедају нам и писци
Лузијаде, Дон Кихота
какве су стазе на Парнасу:
луд је ко се ђевањем бави. 10

Шта ће нам Тасо и Петрарка
и песници милогласни?
Слушам где глупаци бучни
питају сада ко и некад. 15
Кога дирају пријатни гласи
песама што опевају Матијаше,
борбе око Хрватске страже
и песниково Илирије опевање,
кога дирају „Пчелица“ четири роја,
Крањац мој ђа исмејава. 20

Лане је старинар варалица
још продаво теглећ' кутије,
мерио платно, траку на аршин,
летос је замак купио себи. 25
Нек иде песник чак у Кину,
још даље му се пут помаља,
нек мастилом прсте прља,
нека се у љубав нада,
да ће занети девојче лепо,
ђесника свуд сређа лаже. 30

Ипак певати не престаје,
грабите у хрпе звечеће новце,
покупујте дворце себи,
животе у њима без патње. 35
Докле год се небо разапело,
двор је песнику без вратара,
у њему је злато зора чиста,

сребрњаци роса с траве,
с тим имањем он без мука
живи, умире без новаца. 40

РАСТАНАК ОД МЛАДОСТИ

Мојих дана лепша половино, брзо,
младости доба, брзо си минуло;
родило ти си мени цвећа мало,
и његове круне одмах се осуле;
сунце наде само ретко је сијало, 5
олуја гнев је сваки час урлао;
младости, ипак за твојом тамном зором
срце уздише горко, буди благословена!

Окусио сам рано твој плод, сазнање!
Радости многе његов отров уби: 10
сазнао сам да савести чисту, добро дело
свет се заклео да ниподаштава,
љубав верну наћи, краткотрајни снови,
одбегли сте чим је зазорила зора.
Мудрост, правичност, знање, девојке су 15
што без мираза, видех, чаме неудате.

Видех да свој чун по поветарцу среће
узалуд окреће онај коме није склона,
да се њен ветар окреће против оног
кога је у колевци видеела ко просјака, 20
да само новцем стиче се име славно,
да човек толико вреди колико има.
Видех, поштује се само то међ' нама
што ум опсени обманом, лажима.

То видети, грђе још видети мане, 25
срцу је ране задало кржаве;
младост ведра ипак мисли такве
изгони брзо из срца и главе,
куле светле зида у облацима,
зелене ливаде гаји у пустињи, 30
свуда јој веселе пламичке ужиже
варљива нада и мами је к њима из невоља.

Не помишља да ће дах првог лахора
однети оно што су гајиле мисли,
заборавља одмах прошлих невоља губитке, 35

и ране које су тек се зацелиле,
 док нас да смо пунили суд без данца
 под старост не подсети свемоћно време.
 Зато, младости, за твојом тамном зором
 уздисаће ми срце, буди благословена! 40

СОНЕТИ НЕСРЕЋЕ

1.

О, Врбо, срећно, драго село завичајно,
 где кућа мојега оца стоји;
 да ме жеђ за знањем из твога света
 није завела, та превртљива змија.

не бих знао да се у отров претвара 5
 све што срце себи слатко обећава;
 не би ми била вера у себе отета,
 не бих био играчка унутрашњих бура!

Верно срце и ручицу радну 10
 као мираз што нема ни милионарка
 уз изабрану бих добио девојку:

и мирно моја пловила би барка;
 дом од ватре, од града ми пшеницу
 чуво би први сусед – храм светог Марка.

2.

Путник у афричку пустињу стиже, 15
 стазу изгуби, ноћ на земљу паде,
 ниједан зрак се кроз облак не проби,
 чезнућ' за месецом он леже у траву.

Небо се отвори и месец засветли;
 виде како се ту гнезде отровне гује, 20
 а тамо легло с тигрићима младим,
 опази како лав диже гневну главу.

Тако је младића гонило да гледа
 случајност садашњих дана, док је испред
 будућности завеса навучена била. 25

Изведрила се ноћ, зија пред њим
 живота гадост, низ беда и невоља,
 дубоки понор без пута спасења.

3.

Храсту који олуј зимски на тле сруши,
кад топло пролећно сунце сине, 30
опет озелене ту и тамо гране,
не изгуби одједном некадашњу снагу;

али залуд, никаква му спасења нема;
кад опет падне са шуме огртач снежни,
младика мало или нимало нема, 35
лежи тамо ко плен трулежи прождрљиве:

Тако ти се сиромах, удесу душмане,
опире док га из висине јасне
на тле обара громовита ти снага;

ако не брзе, лагане смрти је свестан, 40
из дана у дан гасне живота свећа,
док јој не нестане хране, па се угаси.

4.

Коме је шамар био удар удеса,
ко му се као ја замерио,
нека би имао Гиганта стотину руку, 45
не би Плутових дарова најамио.

Куд ходи, пут му је осут трњем,
где дом потражи, море се невоља
сакупи одасвуд и непрекидно 50
тешким таласом о зидове бије.

Одасвуд га јуре брига и немаштина,
мира не нађе јадник, ма претражио
све куте што их свод неба покрива;

тек ће се у тихом миру хладне куће,
до које води поGREба стаза тамна, 55
одморити, смрт ће му зној с чела обрисати.

5.

Живот тамница, време у њој опак крвник,
брига сваки дан све млађа невеста,
патња и очај другови му верни,
а кајање чувар што никад не сустаје. 60

Љубазна смрти, задуго не оклевај:
ти си кључ, ти врата, ти си срећна стаза
која нас води из града болова
тамо где труљење све окове руши;

тамо где моћ силника не сеже, 65
 тамо где им насиље не иде за нама,
 тамо где човек се сваког терета спасе,
 тамо у постељу прострту у црној јами,
 у којој спи ко у њу једном легне
 тако да гласни шум га невоља више не буди. 70

6.

Због тебе већ неће, злотворко срећо,
 с мојих усана чути се роптање;
 навикао сам, Богу буди хвала,
 на твоју патњу, животна тамница!

Навикла су се плећа на нарамке, 75
 и уста на бокала горчину,
 сва кожа ми је потплата скроз постала,
 не плаши је више бодљикаво трње.

Утрнули су удови и чланци
 и окаменело срце ми преживо, 80
 дух су укротили окови невоља,

страх је побегао, с њим лукава нада;
 одсад ме, удесе, мази или туци,
 наћ' ћеш ме неосетљиву пању налик.

ПЕСНИКУ

Ко зна
 разведрити ноћ тамну што дух таре!

Ко уме
 отерати крагуја што срце кљује
 од зоре до мрака, од мрака до дана! 5

Ко учи
 избрисати из сећања негдање дане,
 очај будућних испред очију склонити,
 побећи од пустоши што сада мори!

Како 10
 хоћеш да будеш песник, а претешко ти
 у прсима носити или пакао или небо!

Позиву
 сећањем веран, трпи без станка!

КУДА?

Када без станка около јурим,
пријатељи ме питају, куда?
Боље питајте облак с неба,
боље питајте талас с мора
када их силни господар 5
вихор прогони тамо-амо.
Ни облак ни талас не зна куда,
ни ја куда ме очај носи.
Само то знам, то разумем,
да пред њезино лице не смем 10
и да кутка на земљи нема
где бих ту патњу заборавио!

СОНЕТНИ ВЕНАЦ

1.

Твој песник нов Словенцима венац вије,
из петнаест сонета тако ти га плете
да „мајисџирале“, песма трипут певана,
свих других склад у себи повезује.
Из њега извире, у њега се опет слива 5
узастопце песма свакога сонета;
идућа почиње на крају претходне;
песник је једнак са песама венцем:
Све мисли извиру из љубави једне,
и где су ноћу у сан утонуле, 10
буде се кад зора опет ноћ одагна.
Ти си живота мојега мајисџирале,
одзвањаће из њега, кад већ не буде мене,
спомен на моје ране и твоју хвалу.

2.

Спомен на моје ране и твоју хвалу 15
одзвањаће Словенцима у будуће дане
кад рани гроб ми покрије маховина,
поспе у њему садашњи болови.

Охоле као ти девојке лепе
кад буду слушале тих песама гласе, 20
збациће са срца гвоздене обруче,
верну ће љубав поштовати више.

Време ће се Крањцима разведрити,
лепше ће им звезде сјати него сада, 25
славније песме биће им певане;

ипак ће можда и ове остати
међ' њима, јер њине крунице миле
из самога су срца исклијале.

3.

Из самога су срца исклијале
које већ ћутке не може сносити боле; 30
једнак сам песнику што је Леонору
Естијанку песмама узносио.

Иако уста не споменуше љубав
што му је мрачила младости зоре,
што ни у нади потпоре не нађе, 35
песме су кришом о њој говориле.

Ватра се жеља у мени не смирује,
иако наде твој поглед у срце не улива,
страх да те не увредим језик ми везује.

Горчину од које се срце већ не одмара 40
и његове тајне чежње откривају
роснорасцветане руже поезије.

4.

Роснорасцветане руже поезије
откривају што се у грудима скрива. 45
Срце ми је постало врт и њива
где љубав сада сеје елегије.

Њино сунце си ти. У прозору куће,
позоришту, шетњи, ти љубави зрако,
не да ми те наћи усуд зао,
нити где се коло играчица вије. 50

Колико пута ме градом гони
жеља да те видим; а не укаже се
мени лице лепоте жељене.

У самоћи ми из очију сузе теку,
зато песме теби у част испеване
нису из краја у коме сунце сија. 55

5.

Нису из краја у коме сунце сија,
где твоје мило око се обзире,
где све бриге у погледу нестају твоме,
где заборав се свих болова пије; 60

где се радост по образу разлива,
где гнев се стишава сукоба унутарњег,
где песма из срца пунога извире,
слатки склад где се у срцу рађа.

Где орошене росом љубави чисте,
племените, лепе клице крену
као кад дах пролећни лишће буди, 65

нису отуда песме што тебе славе,
пролећа оваквог срећна, благодарна
недостајо им је све време дах благи. 70

6.

Недостајо им је све време дах благи
од тебе, драге девојчице горде;
није сиротицама донео милих
похвала које би их оживеле.

Биле су у страху да ћеш их ти и лепе
Словенке вичне немачкоме збору,
зато што су са родног Парнаса,
са презирањем можда дочекати. 75

Музе наше, јаднице напуштене,
заборављене су, саме, туговале,
само је туђинке крањски свет поштовао. 80

Цветови наше поезије су били
досад врх глечера ружице ретке,
око њих се дизале литице чврсте.

7.

Око њих се дизале литице чврсте. 85
као некад око Орфејевих звонких струна,
којима се народи сурове Тракије
около Хема, Родопа предадоше.

Нека би нам се небо смиловало
 да раскрави синове нашег Крања,
 Крањце и Словенце све што год их је,
 нек би с родном песмом послало Орфеја 90

да срца распламти за част домовине
 и размирице стиша међу нама,
 сједини опет сав род словеначки! 95

Да би од сласти његове поезије
 сав раздор престао и разведрио се
 хладни завичај срдитих олуја.

8.

Хладни завичај срдитих олуја
 беху нам покрајине, откако, Само,
 твој дух умре, откако над твојим гробом,
 од унука заборављеним ветар брише. 100

Приста­ле су нам прадедовске свађе
 с Пишиновим јармом ропска плећа;
 отад једино крваве буне знамо,
 борбе Витовца и разбојништва турска. 105

Прошла су среће и славе времена
 јер велика дела нису их будила,
 умукнули су песме слатки звуци.

Оне што их не уништи моћ времена,
 руже што нам расту на младом Парнасу,
 уздисаји су, сузе одгајиле. 110

9.

Уздисаји су, сузе одгајиле.
 ове нежне цветове са мога Парнаса:
 сузе из вреле љубави према теби,
 из домовинске љубави су лиле. 115

Болна помисао да Словенац миле
 не воли мајке која се у њ узда,
 да ти не можеш заволети мене,
 горчином су ми напуниле срце. 120

Из жеља мојих и врелог чезнућа
 да се са твојим моје име слави
 поникле су те родне песме миле.

Жеља да Словенију пробудим целу,
да нам се поврате часови среће,
дале су снаге расту им невеселу. 125

10.

Дале су снаге расту им невеселу,
ко што рана ружа расте заведена
младим фебруарским сунцем што снег крави
ако дан-два јој се осмехне весело; 130

али обори жалосну главу свелу
чим магла буром догнана долети,
и из небеса падне отровна слана,
покрије снег горе и поље цело.

Сијало је сунце прелепога лика,
погледа твог сам пио зраке миле,
цветови љубави су клице помолили. 135

Сунчани њих су преварили зраци,
напуштене су на зими остале,
тамних часова су их сатирале силе. 140

11.

Тамних часова сатирале су силе
све дане песника што ти те песме пева;
очај, гнушање су га сковитлали,
Еринијама свима је пленом био.

Ко што Орест у храму Дијане миле
поврати опет здравље душе своје,
тако би се мени од твоје љубави
груди стишале, разведрило лице. 145

Нестало је тих кратковечних снова,
било је цело надање муња брза
што мрак мрклијим чини када згусне. 150

Отада није већ срце радосно било;
како би онда песме биле ведре!
Гле, зато је бледо њино цвеће свело.

12.

Гле, зато је бледо њино цвеће свело. 155
и ретко и слабачко, беспомоћно;
тако зидовима развалине пуне
расте понекад цвеће невесело

коме густиш коприва сокове сише,
и тма дивљег биља тамо клија, 160
али да га ко у кутак зелена врта
пресади, сместа би цветало весело.

Тако би крај тебе, краљице мог срца,
крај сунца свога, добио и цвеће 165
поезије снагу да бујно расте;

ако желиш да лепши свет развије,
радосно увеле главице да дигне,
очију им својих пошљи зраке миле!

13.

Очију им својих пошљи зраке миле,
дај да ти гледам светлост зоре с лица! 170
Само њој је таме краљевство покорно,
само њу слушају силе вихорова.

Тешких брига ће ланци попустити,
спашће окорело железно њино,
с милостивом твојом помоћу благом 175
зацелиће се све њихове ране.

Разведриће ми се опет мрачно лице,
зазеленеће опет у срцу нада
и устима ће пружити слатке речи;
поново ће опет срце оживети, 180
рашће у њему цвеће песама ведрих
и веселије ће крунице отварати.

14.

И веселије ће крунице отварати,
као ружа кад прође зима љута
и пролеће опет чини своја чуда 185
расипајући дрвећем цвеће бело,

и топло сунце мами напоље пчелу,
пастир румену зору дочекује,
у жбуњу славуј поново билише,
радост прхне преко природе целе. 190

О, знам, нису достојне такве среће,
од страха да ти досадне не би
биле песме ове, срце ми стрени.

Нека милост твоја обасја бар песме
којима, да ублажи ране љуте, 195
твој песник нов Словенцима венац вије.

15.

Magistrale

Твој песник нов Словенцима венац вије,
спомен на моје ране и твоју хвалу,
из самога су срца исклијале
роснорасцветане руже поезије. 200

Нису из краја у коме сунце сија;
недостајо им је све време дах благи,
око њих се дизале литице чврсте,
хладни завичај срдитих олуја.

Уздисаји су их, сузе одгајиле, 205
дале су снаге расту им невеселу,
тамних су часова сатирале их силе.

Гле, зато је бледо њино цвеће свело,
очију им својих пошљи зраке миле
и веселије ће крунице отварати. 210

* * *

Било је, Мојсије, њебди њоверено
народ јеврејски у Кanan да одведеш;
дође ли срећни, дође ли час зао,
ти си једино ту бринуо бригу.

Издајека кад спази земљу обећану, 5
дуго чекана радост се појави
и награди те за путе пуне труда,
преста да куца срце обрадовано.

Да милошту твоју опевам и лепоту,
мој је позив и дело једино 10
док ме у таму гроба не понесу;

смеднем ли гледати твоје лице мило,
за жалосне ноћи и самотне дане
биће ми дата награда неизмерна.

* * *

Очи су ми на њој у девојака колу,
уста говоре једино њој хвале,

руке морају име да јој пишу,
ноге само за њеном стопом иду.

Забранио сам им: слушали погледи,
уста спомињала нису лика лепог,
смириле се руке, равнале се ноге
по оном што руке, уста, очи чине. 5

У заблуди овој, без надања на љубав,
која у срцу неће да се угаси,
тако сам јој се дуго опирио. 10

Не слушају ме мисли, жеље вреле,
дрвеће, куће, реке не могу им
пута до ње никако препречити.

* * *

Када ученосћ лекара докучи

да смрт није могуће отклонити,
не брани јело жељено и пиће,
болесника више не мучи горчинама.

Снага олујине кад је превелика,
и јарост јој се никако не стишава,
куд год вал понесе чун, очајнички
бродареве руке пусте га да лети. 5

Нећу те већ пити, горка купо суза!
Погледи, мисли и жеље ватрене,
ослобађам вас, јер се не надам здрављу. 10

Идите куда вас вазда жудња вуче,
опијајте се слатким отровима,
који ће ми срце чежњиво разорити.

* * *

Оћвориће се небо о судњем дану

изабраним, сјај неба неисказани,
сву срећу ће осуђени угледати,
који буду на леву страну стали.

Тај поглед ће више но лавови запаљени,
све авети пуштене из пакла 5

уплашити их, њиме прогоњени
мира неће наћи у вечним мукама.

Очи њене љубављу осветљене
смејале су се усусрет вољеноме,
био сам сведок среће им неизречне; 10

пред оком ми у најскровитијем куту
тај поглед лебди, неуморно ме гони
бескрајном стазом у поноре очајања.

СПОМЕН НА АНДРЕЈА СМОЛЕА

Црне те земље покрива бусење
у тихом гробу, наш брате Андреју!
Винце златно нам се у чашама смеје,
у спомен теби пијемо га сад.

Збрани пријатељи пијемо у спомен 5
на твоје ведре и жалосне дане;
усто здравице овакве певамо:
да није несрећан ко у гробу лежи.

Лепа спољашност била ти је дата,
бистар ум, богатство имао си, 10
бољега срца не имаде Љубљана,
како си за срећу људи згоревао!

Кратко су сијале звезде среће,
у сновима те слатким љуљала нада;
гнев си искусио удеса злотвора, 15
рано окусио отрове живота.

За другога се удала девојка
према којој си љубав осећао;
погодила богатство несреће стрела,
у очају крањски ти напусти крај. 20

Виде Немачку, Француску, Енглеску,
виде Швајцарске високе планине,
италијанско јасно небо виде;
среће рањено срце ти не нађе.

Виде како се свуд за новац грабе, 25
како златноме клањају се богу;
а где си братства видео олтаре?
Кући поново дође очајна срца.

Није могла умрети стара Сибила
 док јој грумен родне земље не донеше; 30
 једна ти се је жеља испунила:
 у родној груди да ти тело лежи.

У Словенији, у земљи предрагој,
 коју си увек свесрдно волео,
 у којој су преци наши славили се, 35
 а која сад за нас једва гроб да има.

Покривач земљин човеку није тежак,
 њена моћ у себе упија га сва;
 куцнимо се, браћо! још се винце смеје,
 дуго нека живи спомен на *Смолеа!* 40

ЗДРАВИЦА

Лоза је опет родила,
 пријатељи, винце нам слатко,
 које нам пробуди жиле,
 разведри срце и око,
 које потоши 5
 бриге све,
 буди наду у самртним грудима.

Коме ћемо прво веселу,
 браћо, здравицу држати?
 Бог нека земљу нашу, 10
 Бог нек сав свет словеначки живи,
 браћу сву,
 што нас је
 синова Славије матере!

Нека удари гром с облака 15
 и душмане рода нашега!
 Слободан као некад прадедовски
 нек опет Словенаца буде дом;
 нек смрве
 њине руке 20
 ланце који их још стежу!

Јединство, срећа, слога
 нека нам се опет врате!
 Што год је у Словена деце,
 сва нека се за руке узму! 25

- Да власт
и с њом почаст
буду неограничена наша својина!
- Бог нека живи вас, Словенке,
прелепе, благородне цветове! 30
Нема девојака таквих
као што је мома наше крви;
нека синова
пород нов,
ваш, буде непријатељима страх! 35
- Младићи, сад се пије
вама у здравље, ви надо наша!
Љубави за домовину
нек вам ниједан отров не убије,
јер после нас 40
и вас ће
време позвати да је храбро браните.
- Нека живе сви народи
који чезну да дочекају дан,
да, куда год сунце иде, 45
свађа из света буде прогнана,
да земљак
буде сваки слободан,
а помеђаш само сусед, не душман!
- Напоследку још, пријатељи, 50
чаше за себе дигнимо,
који смо се збратимили зато
што добро у срцу мислимо.
Многа лета
нека живи 55
Бог све добре људе колико год нас је!

КРШТЕЊЕ НА САВИЦИ

Увод

- Ваљхун, Кајтимарев син, бој крвави
већ дуго бије за хришћанску веру,
Аверелије и Дрох отпор му већ не дају;
- свршен је њихов и још многих других
живот, крв по Крању, Коротану 5
просута напунила би језеро.

- Труне по пољу у боју уништена
чета храбрих војвода и њини војници,
сам Чртомир се с мало људи брани.
- Војује најмлађи међу јунацима 10
за веру предака, лепу богињу Живу,
за Чрте, за богове изнад облака.
- С онима што се још држе криве вере
бежи чак у Бохињ, Бистричку долину,
у тврђаву зидану на сивој стени. 15
- Још и дандањи видиш развалину
која се Ајдовски Градец зове,
у њој гледаш Чртомирову својину.
- Девет пута већа их опколи гомила
и верне свуд околу постави страже,
искру наде им на туђу помоћ узме; 20
- високе скеле подиже онамо,
зидине поткопава, врата усеца;
не докопа се оних у тврђави.
- Шест месеци кваси тле крвава река, 25
Словенац већ ништи Словенца, брата –
како је страшно слепило човеково!
- Кад нису мач, секира и лопата
могле никако глад непобедива
прети да отвори градска тврда врата. 30
- Даље Чртомир од њих не крије беду,
ове речи сабраним рече друговима:
„Не мач, истераће нас удес зао.
- Само мало вам хране, браћо, чувам,
бранили смо се дуго без помоћи, 35
ко хоће да се преда, не браним му,
ко од вас хоће да дочека тамне зоре,
да живи ропске дане, једнаке ноћи,
не браним, само нек сачека до сутра.
- Позивам собом друге од вас, јунаке, 40
чија рамена неће да се погну;
ноћ је тамна и гром облаке тресе,
душманин ће у своје колибе поћи;
мало има тамо до густе честе,
моћи ћемо је се ноћас дограбити. 45

- Највише светӣа ѿриѣада деци Славe,
тамо ћемо где њени синови
слободно бирају веру и законе.
- Ако ли богови смрт пошаљу нама,
маће је страшна ноћ у земљи црној 50
него ропски дани под светлим сунцем.“
- Ниједан га не напусти у тој муци,
ћутке сваки своје оружје узме,
не би ниједног страшљивца међ’ њима;
- али како се отворише врата поче кланица; 55
Ваљхун их ту са свом опколи силом.
И он се надао да они спавају,
- смишљао зидине града да препуже
и изненада на њих да навали. 60
Када се вихор најжешћи подиже,
- стража крај врата у помоћ закука,
и лом поче, човек за човеком пада.
Ко што се бујица за поплаве сручи,
са стрма брда у долине јурне,
носи бујним таласом на што наиђе, 65
не устукне кад јој се што успротиви
- и не почине док јаз не провали,
тако се баца Ваљхун на пагане.
Не попушта док последња капља
- не истече, докле још ко дише 70
коме је вера била изнад свега.
Кад зора засија на гомиле леша,
леже ко за жетве хеље и пшенице
што легну купе снопова њивама.
Више од пола лежи и хришћана, 75
- међ’ онима што су пали за кумире,
Ваљхун узалуд тражи младо лице
оног ко крив је за страшни покољ овај. –

СТРУНАМА

Забрујите мило, струне,
песмо благо затугуј,
срца патње сакривене
објави њој суровој:

како бледи лице моје и очију гасне плам, како из њих сузе теку што их љубав пролива;	5
како срце копни због ње, жеља буди уздисај, од весеља како бежи а о срећи мало зна;	10
како собом свуд ме води куд год крене њезин лик, како цветна њена слика у мени је сваки миг:	15
и како би њој у славу одзвањале цео век, скоро ли се не смиљује заћутаће занавек.	20
Ви овакве тужбалице однесите, струне, њој, нећете ли умекшати срце њено сурово.	

МОРНАР

Невернице, да си здраво! Чун иде по мене право, поласка час је ту. Ти земљом мирно ходи, моја нада оде по води: нађох те неверну.	5
Бог ми је заклетву слушо: пре бих изгубио душу, но да изневерим. Десницу си ми дала, пред Богом обећала волети ме срцем свим.	10
Мора широка цеста водила ме је у места где су лепе цуре све; ни нежност лика ни гласа, ни снег бели њина стаса завели нису ме.	15

Опет су се једра бела од јужњака напела, повратила ме ту; љубав моју, моје злато, нашао сам удато, нашо патњу велику.	20
Разапнимо опет једра, дајмо се мору на недра, видик је тако чист! Од мора шта чекамо, ми морнари добро знамо, девојке други су лист.	25 30
Морнар се не боји гласа буре, ни грома таласа, пред смрћу не дрхти вас. Сва сећања море сплави, једино патње љубави буде се сваки час.	35
Барка се удаљава, невернице, буди здрава, желим ти срећа сто! Ти земљом мирно ходи, моја нада оде по води, једримо само за њом!	40

ЖЕЛЕЗНИЧКА ПРУГА

„Скоро ће железничка пруга, драга, већ се радујем њој: из Љубљане у места друга прхнућу ко птич радосно.“	
„Ако ће скоро доћи та цеста, поведи ме, мили мој, да погледам туђа места по свој земљи широкој.“	5
„Сам ћу ја железничком пругом возити се, што ћеш ми ти; другу ћу у свакоме месту за тренутак љубити.“	10
„Теби на путу ја не стојим ни у Беч, ни Градац и Трст,	

- а ти мене пусти на миру,
пет их имам на сваки прст.“ 15
- „Охоле сте ви Крањице,
Штајерке миле, зна се већ,
Трст девојке има богате,
а лепо одевене Беч.“ 20
- „Није сваки преварант за нас,
поштене смо Крањице ми,
ми желимо бити вам жене,
не драгане на један миг.“
- „А ви бисте мужиће хтеле 25
који у јарму сав су век,
магарце вечно упрегнуте
и јаднике досадне.“
- „Певачицама тебе вуче,
подражаваш им као кос! 30
Страћићеш у свету новце,
дохрамати кући бос.“
- „Ја ћу поћи чак у Брно,
Јеврејке љубит крштене;
и добићу уз жену црну 35
новаца на мерице.“
- „А ја ћу мужа одабрати
од стараца овдашњих,
имаће новца као песка,
чуваће мене и дом тих.“ 40
- „Жене ја затварат нећу,
стрепет нећу над њом, не,
живећу од њене ренте,
ко птич без бриге икакве.“
- „Ја ћу ићи у хлачама,
свога новца господар, 45
позиваћу на ручкове,
кога – то је моја ствар.“
- „По ваздан ће благовати,
ноћу кашљат стари створ, 50
од куће те отерати
ако му не угодиш што.“
- „А Јеврејка је препредена,
кад у руке паднеш њој,

- не надај се од тврдице
до ли чорби неслааној.“ 55
- „Ти онда мени буди верна,
једину тебе љубим ја,
још је далеко железница,
већ ти мени руку дај.“ 60
- „Неверна теби нећу бити,
а и ти, драги, зрео си сам,
и када дође железница,
да ми нећеш утећи, знам.“
- „Водићу те њом ко женицу 65
чак у Беч и Градац и Трст,
показаћу свима Краљицу,
не умеша ли ђаво прст.“
- „Ако нам се то и догоди,
ти ме, драги, попричекај, 70
муж најмање у путу троши
када је са женом, знај.“

НЕВЕНЧАНА МАТИ

- Зашто ли ћеш ти на свету,
дете лепо, мило дете,
мени младој девојци,
невенчаној матери?
- Отац ме клео, тукао, 5
мати плакала, хукала,
рођаци ме се стидели,
туђи се нада мноштва свидали.
- Он који беше драги мој,
он, прави, једини отац твој, 10
оде куд га води очни вид,
тебе и мене њега је стид.
- Зашто ли ћеш ти на свету,
дете лепо, мило дете!
Ал' било жељено или не, 15
ја свим срцем својим волим те.
- Ја увек видим небо и дан
кад у твоје зенице погледам,

кад се умиљато насмешиш ти,
све што сам пропатила, заборавим. 20

Ко брине о птици небесној
нек срећним учини живот твој!
Било жељено дете ил' не,
свим својим срцем волим те.

ЈЕВРЕЈКА

Стоји Лесце, моравски град,
лених девојака ту је сад,
и Јеврејке једне видиш лик млад.

Све хришћанке у томе крају,
и трг и храм похађају, 5
на разговор с драгим стају.

А рода Аврамова кћи
поваздан у кући седи,
међ људе ретко излази.

Дошао је опет суботни дан 10
од хришћана непоштован,
од верних Јевреја празнован.

Како је далеко храм њихов,
до подне не напушта дом,
по подне говори оцу свом: 15

„Од седења сам вам болесна,
оче драги, хтела бих ја
прошетати се мало кроз гај!

Тамо лене цветају руже,
ведре птице певају, круже, 20
и срне пасу, нису сужне.“

Када је у градски дошла гај
лепа девојчица јеврејска,
срете младића хришћанина.

За беле је руке узео, 25
загрио, срцу привио
и говорити почео:

„Да све људе морам волети,
моја вера то ме научи,
воли ли мене јеврејска кћи?“ 30

- Отрже му беле ручице,
очи јој се сузом напуне
па изговори беседе те:
- „Ако ме волиш, то није грех,
али ти знаш и разумеш:
оженити се мноме не смеш.“ 35
- И тужна је кући утекла,
Богу се јадала и рекла
да није њене вере, порекла.
- Њу гај опет каткад дочека:
вера јој је била препрека,
само љубав није пресекла. 40

ЉУБАВНИ ЛЕК

- Драгоме вољена, лепоте цвет,
умре напунивши тек осамнаест.
- Остати веран младић обећа,
шест месеци плачућ ноћ и дан. 5
- Плакао, уздисао као ретко ко,
одлазио стално на њезин гроб.
- А мати га теши и говори:
„Ја има три брата, ти ујака три.
- Трговац имућни први ми је брат.
Сребром и благом он ми је богат. 10
- Весео путује из града у град,
да те собом води, он је рад.
- Пођи ка њему, обиђи свет,
у свету сретћеш многи леги цвет.
- Умније, богатије, лепше ти
видећеш, заборавити њезин лик. 15
- Или, буде ли тај лек узаман,
натраг дођи за годину и дан.
- У манастиру ми је други брат –
твој други ујак учен је опат. 20
- Опат и монаси, учени свет,
зацело ће ти наћи срцу лек.

- Самоћа, пост, ученост и псалтир,
повратиће ти поново мир.
- Али буде ли тај лек узаман, 25
натраг дођи за годину и дан.
- Мој трећи брат је војни поглавар,
опет дођи, он ће предузети ствар.
- Над срцем има превелику власт
драгана војника, слава и част. 30
- Пре него што прође година и дан,
у војсци ћеш бити, сине, извидан.“
- Да никуд не пође чинио је све,
па најзад попусти молби матере.
- У свет трговац поведе га већ,
злата и сребра за њег не жалећ. 35
- И пође с њиме из града у град,
моли га, гони, да се разгали млад.
- Далеки му је показао свет,
водио га међу девојака цвет. 40
- Богатих виде, умних, прелепих,
не заборави драге своје лик.
- И када прође година и дан,
матери се поврати болестан.
- И поново гроб посећује њен,
плаче и уздише још неутешен. 45
- Пође у манастир где материн брат,
а ујак његов учен је опат.

Водени дух

- Увек се славиле лепотом Љубљанке,
али од Уршике не беше ниједне
у њеној младости девојке ни жене
ни лепше, ни оку више омиљене.
Што је међу звездама пресветла Даница 5
Уршика бејаше измеђ лепотица.
- Многих девојака, многих младих жена
потајном је сузом око проплакало,

- јер ниједно срце њојзи не одоле,
али њој још увек све то беше мало. 10
Младиће околу на десетак врста
око свога хтеде да окрене прста.
- Знала је обећати и знала одрећи,
знала бити и љупка и надмена,
младића занети, угодити старом, 15
на лукавство и подвалу увек спремна;
за нос људе вукла, сад овог сад оног,
али сретете најзад и себе достојног.
- На Старом тргу под липом зеленом
недељом поподне људи се веселе, 20
игра се уз звуке труба, виолина,
младићи, девојке, из Љубљане целе,
али краљица њина, Уршика стројна,
јоште заиграти није била вољна.
- Зову је, али она свакога одбија, 25
игру одлажући, сва охолост сушта,
увек све нове изговоре тражи,
а сунце залази и сутон се спушта;
тек када седам избило је сати,
за игру се она поче припремати. 30
- И кад се обазре да играча нађе,
угледа за столом некаквим јунака,
под сунцем не можеш наћи му једнака,
с њиме би радо заиграла свака, – 35
и да би у игру он са њоме крено,
Уршика га гледа тобож заљубљено.
- Тад јој младић приђе и рече овако:
„Да ли би са мном поиграти хтела?
Тамо чак где се Сава с Дунавом срела,
о лепоти твојој чуо сам недавно. 40
Уршика због тебе дошо сам овамо,
Уршика лепото, хајде да играмо!“
- То рекав младић се до земље поклони,
а Уршика дивна осмехну се слатко:
„Чекала сам тебе до овога трена, 45
нисам заиграла с другима ни кратко,
зато дај ми брзо своју руку сада,
игра се свршава, а сунце запада!“
- Прекрасни је младић пружио јој руку
и као да су обоје имали крила, 50

- муњевито су прхнули по поду,
бестелесна је њихова игра била,
као да их олуја проноси лако,
не види се када нога се тла такне.
- Други играчи засташе задивљено, 55
свирачима застаде гудало вито;
кад и труба једна по једна занеми,
младић свим телом зацепта срдито:
„Виолина, баса, уши су ми пуне,
кад ја играм, нека брује друге струне!“ 60
- Намах су се црни скупили облаци,
чуле се на небу страшне грмљавине,
чули се олује страшни ковитлаци,
шумели потоци низ вододерине,
присутним се дигла коса од ужаса, – 65
Уршика, лепото, теби нема спаса.
- „Не бој се, Уршика!“ – младић јој говори, –
„не бој се ништа ове грмљавине,
ни шума потока низ вододерине,
не бој се олуја ни милоште њине! 70
Брзо само, брзо, млада се окрећи,
брзо, брзо, јер нас мрак може претећи!“
- „Ах, застани мало, мој играчу млади,
замори се нога, да одахнем млада!“
„Није близу земља где још Турчин влада, 75
где у Дунав бистра излива се Сава;
таласи шумећи тебе Уршика желе,
брзо, хајд’ брзо, брзо заврти се! –
- То рече и са њоме се завитла
земље не тичући, све даље и даље 80
до Љубљанице и њене обале,
и пустише се на њезине вале.
Чунари су опазили ту слику,
али нико више не виде Уршику.

Поновна сахрана

Био некад млад песник, сиромах а славан,
написао много песама, највише о драгој,
лепој Севери, девојци охولة ћуди,
чију љубав песмом не знаде да пробуди.

- Пролеће се пренуло и обасјало свет,
да ли тебе, песниче, мами у поље цвет? 5
С чутурицом о рамену, куда журиш из града,
не пијеш с извора, можда тугујеш, страдаш?
- Што си замишљен тако, куд забринуто гледаш?
Да ли ти песма о пролећу, ил' драгој мира не да? 10
Шта мисли, није песник никоме приповедао,
док уста му беху нема, а лице бледо.
- Кад су га нашли, празна стоји му чутурица,
крв му не кружи више од срца па до лица.
Осим Бога нико није слутио жив 15
ко за песникову смрт мого би бити крив.
- Скупили се на погреб људи са свију страна,
Севере, драге му, нема усред света сабрана.
Можда га оплакује тајно, да је не види ко;
о, тешко је веровати, тешко, у њезин бол. 20
- Но, куд то свештеник жури с молитвеницима,
да ли још другу неку сахрану има?
Зато се тако жури, у селу свадба је,
прелепа се госпођица Севера удаје.
- Увече он је венча, с друштвом просвадбова, 25
у поноћ весео крете из друштва весела.
Када дође до гробља оставив бучни пир,
зачу свађу мртвих кроз неми гробљански мир.
- Пред њим се отворише врата и глас се песника чу:
„Зашто ме сахраните у земљу посвећену ту? 30
Ја сам се сâм убио, сâм себи био целат
и зато је свађа овде у овај позни сат.
- Да драгој не станем на пут, отров сам испио сâм,
па ни мртвима у гробу не желим да сметам.“
Откопан био је песник из гроба сутрадан 35
и међу злочинцима нашао вечни стан.

НЕИСТРУНУЛО СРЦЕ

Копали гроб, последњем мртвом градили стан;
отуд лик бледог младића појави се на дан.
Копачима пренераженим застаде дах,
у очима гробара читао се грозан страх.

- Да је лепо високо чело, казао би свако, 5
да није пао по њему неки тамни облак;
била би лепа уста и лик младићев блед,
да не утисну траг на њима болова ред.
- Иструнуло се тело истог тренутка расу, 10
само срце нетакнуто спазише сви у часу.
Још бије, осећаш у њему још огањ сав,
какво беше док младић био је жив и здрав.
- Ко ли је могао бити, шапат се тихи чу,
зацело светац кад у гробу сав не иструну.
С надгробне плоче тад маховина скинута би 15
и прочиташе што нису догле читали,
- да ту сахрањен лежи млад песник Доброслав,
о љубави који је певао живот сав,
девојке охоле и лепе опевао је чар
и у песмама срце пружио јој на дар. 20
- Али када она другога младића узе,
не доби више никад ни његове песме ни сузе.
Богу се тужио није, клонио се људи свих,
ока му не смекша суза, смех му не разведри лик.
- Живео је од тада готово разуздан, 25
и без причести умро немиропомазан.
Говорили су да струне на крају и човек свет,
тврдили срце такво да нема створ проклет.
- Неки старац тад рече: „Песника је срце то,
јер да је светитељско, досад би се смирило,
светост му не брани да струне, јасна је ствар,
већ затворених у грудима песама жар. 30
- Отворимо му срце, под небом нек лежи,
нека ноћ једна прође и још дан данашњи,
нек друго сунце се роди и другог дана сјај,
па поново дођимо сутра пред гроб овај. 35
- Нека га лахори хладе, нека пада на њ роса,
нек сунце, месец, звезде, снове што досад
удахнуше му кроз живот, опет му одузму,
а остане ли ипак – сахранимо га ту.“ 40
- Отворили су срце, лежало је ноћ и дан
тако под небом ведрим, а кад мину час ран,
кад се друго сунце роди, срце ископни све
као снег, и немадоше шта да сахране.

ЧИТАЧИ ЗВЕЗДА

- Идите сви дођавола
ви, лажљиви читачи
календара и звезда,
и времена предсказивачи!
Ви мудраци што желите 5
читати из небеских звезда
да ли сунце благодатно
годину нам срећну спрема,
или ће гнев небески 10
дотерати нам олује,
засути поља градом
потошито чун на мору,
побити винограде.
Лажљиви читачи звезда,
идите сви дођавола! 15
- Ја сам две звезде само,
два ока драге своје,
две светле звезде гледо,
и у њима, неумни слепац,
ведре своје дане чито, 20
и сунчану, без облака,
читао љубавну срећу.
А сузе су ми никле
и кајање и гнев отуд,
и стид, и мојега мира 25
смрт је отуда дошла.
Само вас две звезде
збуниле сте и завеле
моју паметну главу;
и целога неба звезде 30
хоћете да потамните.
- Ви лажљиви читачи
календара и звезда,
ви времена предсказивачи,
идите дођавола! 35

НОВО СПИСАТЕЉСТВО

Ученик

Што сад, – кад код нас свак пискара,
сваки почетник своје књиге нуди,

један прозом, други стихом вара, –
и ја у то крдо, – које се зноји, труди,
оре ледину наше поезије, – 5
хтео бих ући, нека те не чуди.
Пријатељу, посвети ме у списаније,
како и шта Крањцу певати треба,
каква се чар у прози нашој крије!

Сјисаишељ

Ако те већ писању жеља мами, 10
мој златни наук ти почуј и утуви,
запиши га добро ти у мозак сами!
Да за реч твоју код нас не буду глуви,
туђинских речи се чувај као врага,
и орно на рад ти одмах приони. 15
Нек ти проза буде сувопарна, нага,
Минерве не питај, већ певај на силу,
писцима ће бити твоја дела драга.
Хоћеш ли да те броје у класике,
као брђанин промукни од вике, 20
и сви ћемо те славит на сва звона;
знаднеш ли пабирчити речи као влаће,
нови ћеш Орфеј бити Словенима,
унук ће ти гробу ићи на ходочашће.
Да благо наше језичко пред тобом сине, 25
пођи на дуже ван овога града
до које наше забачене Атине.

Ученик

Зар благородне крањске речи збиља,
тамо где и говорити једва знају
пастири млади, постоје изобиља? 30

Сјисаишељ

Тамо, у старих обичаја крају,
где људи језика рођеног не кваре,
где ружних швапских речи не познају.

Ученик

Хоће ми се у крај срећни, забачени,
али ме страх да пастири, сељаци, 35
обиља речи нећ дати мени.

Сјисаишељ

Никоме, драги, печени ћурани
у уста нису улетали сами.

Реч довршену, реч потпуно зрелу
 нигде нећеш под носом наћи, 40
 ни у брду, ни у пољу, ни у селу.
 Ослушни обрте што тамо их има,
 лепо, једро рекне свако чим заусти,
 и пући ће ти намах пред очима.
 Ту свију нам речи лежи корен свештен; 45
 и само додаји ара, ишче, уха,
 он, овка, овац, – и још мало нешто,
 и чврсто стопи, – и тако ми свеца,
 Добровски ће бити муха покрај тебе,
 у козји рог ћеш стерати Словенца. 50

Ученик

О наука златна! Овдашње Словенце
 напуштам и бићу Аполон козара,
 код њих бесмртне заслужити венце.
 Али ми нисмо имали олтара
 нити Минерви нити Аполону, 55
 ма да грчка, латинска књига ствара
 ученост код нас и унесе туђе
 речи са њоме, – одгонетни мени
 сме ли та реч сада у спис наш да уђе.

Сјисајшељ

Сачувај боже! Ни по коју цену 60
 језика нашег њоме не загуши!

Ученик

Али то чине остали Словени;
 сви знамо да Срби туркују, а Руси
 татарче, Пољак уноси француски,
 а Чех врли каткад немачки муси. 65

Сјисајшељ

У њиној књизи сувише кукоља пупа
 међ лепим словенским језиком и чистим,
 да је ниједан пурист не ишчуна;
 а у свима нашим књигама је скупа
 по прегршт само, па нека сагори, 70
 нов Феникс да се дигне, чист ко окупан.

Ученик

Што ће нам потом то згариште пусто?
 Треба ли нам немим на њему чекати,
 док нови говор не буде ту усто?

- Сѝисаѝељ*
 Словеначки ћемо кукољ решетати 75
 чувајући зрна, а што нам узмањка,
 смислићемо сами и томе придодати.
- Ученик*
 Ту чудну смесу старог што остане
 и новоскованог разумети неће
 Словенци из Корушке, Штајерске, Љубљане. 80
- Сѝисаѝељ*
 Скитачи, лопови и сами Цигани
 имају свој језик; и ко нама живи
 наш језик рођени може да забрани?
- Ученик*
 Како ће скитничко и циганско штиво
 писцима нашим помоћи доиста, 85
 ако се буде друкчије говорило?
 Премало поука држите се својих,
 не замери, ни твоја реч није чиста,
 те зашто да се ја туђинца бојим?
- Сѝисаѝељ*
 Човек говори што му на језик сиђе, 90
 говор, ма се тако уха сваког дана,
 као јутарња магла се разиђе;
 а заувек памти се реч штампана,
 она иде међу учене лингвисте, –
 доказ језичких лепота и мана. 95
 Словенци ће читати књиге чисте,
 ако нас не хвале, нек ме носи ђаво!
 Сви ће се угледат на крањске пуристе.
 Што ви сад, на жалост, не чините право,
 што се не свиди вашој глупој тикви, 100
 позни ће нараштаји наградити славом.
- Ученик*
 Мајсторе, ужго си ми зрак нове лучи!
 Али да се славим до судњег дана,
 шта певати треба, јоште ме поучи!
- Сѝисаѝељ*
 Хорације dulce et utile иште, 105
 и нашем уху то се свидет знаде,
 utile – зрно, а dulce је плевиште.

Ученик

Романсе сад певају и баладе,
трагедија нам се такође припрема,
а сонет је, чујем, очарао младе. 110

Сјисајтељ

Нека је проклета песма, нек је нема,
која се именом словенским не зове,
па ма како лепо била испевана.
Љубав опева песника тих Камена,
језику и срцу задајући ране, 115
те грдобе муња нек спали огњена!
Нека Чебелице баладу испогане,
да би затрта међу нама била,
нека нам и драме остану незнане!
Да Краљице не би из њих отров пиле 120
љубави слатке што срце омами,
и са Јулијом да не би патиле!

Ученик

Штета би било, јер сваке недеље
по шест пута нам срце плане,
ред је ко први дође да први меље! 125

Сјисајтељ

Баладе певати – млаћење празне сламе,
балада је развратна, саблажњива,
ко не верује нек Ленору чита!
Романса је и трагедија шкодљива,
сонета и здравица већ је сита 130
и све их мрзи Муза срамежљива.
Што кући треба, то писати хитај,
што треба стаји и њиви и пољу,
о чему сељак радо слуша и пита.

Ученик

Бог ти платио! По твојој ћу вољи 135
певати како црв репу нагриза,
шта се чини да кромпир буде бољи
и како овце штите се од шуге,
како из главе треба уши гнати
и мише по кући – нема друге! 140

Сјисајтељ

О, крањским Музама век се ближи златни.

МЕМЕНТО МОРИ

Трајност живота нашега је кратка,
колико познатих засу већ лопата,
дан-ноћ су гроба отворена врата,
ал' тај дан календар не предсказа!

Од смрти не спасава кожа глатка, 5
од ње нас не откупе хрпе злата;
нити отклони тог лопова живота
бучна радост, песника песма слатка.

Нека зна ко таштину воли света, 10
и лети од весеља до весеља,
да сваког дана смрти зрије жетва.

И да ће онај ком' се песма ори,
у мртвачкоме руху пред крај дана
ћутке загрмети: „*Меменио мори!*“

ФРАН ЛЕВСТИК

СЕНИЧИНА ЖАЛОПОЈКА

Пред школом, где се стиче наука, стоји стара, стара јабука. Сеница сместила гнездо у њу, сеница птиће извела ту. Сеница ујутро долетела, на прозор школски слетела.	5
Тужна сеница отвори кљун, цвркут се зачу прекора пун: „Послушај ме, учитељу ти, зар се сме тако чинити! Твоји ме дечасти терају, лове ме, живети не дају. Украли су мој птичји род, и из гнезда вргли за плот. Птићи су тамо помрли сви, очице светле затворили. Срамота грдна, покор љут! Заслужили су лесков прут. Ко птицу може да убије, у срцу гаји мисли зле“.	10 15 20

КАДА ДЕТЕ ХВАТА МЕСЕЦ И ЗВЕЗДЕ

Мој пуноглавчић, кошитарчић, гледа у небо, длан пружа, показује прстом под облаке, прстом показује и смеје се, месец види, звезде броји.	5
Диркао би звезду лепу, месецу би лице штипо. Скрива месец лик буцмасти, лик буцмасти за маглицу; скочи звезда на ноге, ножицама на стазе! Отима се дете к њој, држи руку пред собом;	10

трчи звезда и бежи, трчи дете и хвата. Тамо је бели Млечни Пут, златна кола, златна руда, а коњићи	15
талирчићи, а возачи бакрењаци – Звезда се угасила, пут земљице окренула; када је на земљу пала, по стазици корачала, дете хитро испред ње да јој ногу подметне. Звезда бела се спотаче, дете брзо длан примаче, граби, хвата је за косу. Дете нема цџа још, понесе је у корпици, па у кући на полицу намести је, на дашчицу, за вечером да звезда светли усред зиме а и лети.	20 25 30 35

Живи цвет

Цветовима се играш у својој невиности,
не знаш да си ти сама цвет
и да нигде сличне твојој светлој зори
нема ни гора, ни равница, ни врт.

Из светлости твојега крупна ока
букти несвесно већ у детиње доба
жар преплануле руже кад јој латице
цветно мирисне на осунчаној леји горе.

5

Први пољубац

Усамљен бдим, свећа ми гори,
бука точкова из млина се чује;
у миру давно село и град лежи,
по дугој целој кући све је тихо.

Предраго девојче моје, спи слатко,
небески мир нек ти је у грудима!
Затвори, драга, блажено око
јер душа моја бди над тобом. 5

Пољубих женско биће ноћас први пут;
сад са радошћу жеља се бори 10
да оштар мач бих дограбио руком
и одушке дао обиљу весеља.

УЗДИСАЈИ

Златно доба оних дана
кад ми је сијала зора,
љубила ме девојка прва,
ох, нигде, нигде те нема!

Питао сам звезде светле: 5
где су моје среће часи?
Звезда ми се не одазва,
она за њих ништа не зна.

Питао сам, кад се роди 10
за горама, бели данак,
подневно сам пито сунце,
мрак када је заромињо.

Али оног благог доба 15
кад ми је сијала зора,
љубила ме девојка прва,
ох, нигде, нигде већ нема!

ДВЕ УТВЕ

Долетеле су две утве
у језеро под камен град;
ту пливају сложено по води,
веслају у кристални хлад.

Гледам кроз прозор две утве 5
и срце трне у мени,
обузето данима прошлим
по лицу просица сузе.

КРАЉ У БЕКСТВУ

- Ноћ тамна, поткове челичне звоне;
гле, кроз шуму краљ бегунац јаше;
изгубио војску, земље своје,
скрива се по шуми ко звер плаха.
Нема жене, кћери ни синова, 5
све му узе душманска секира;
изба свака врата му затвара,
пратиоца нема на свом путу.
- И ујаха у густ честар шумски;
коњ се трже, неће никуд даље, 10
устрану зарза, уши начуљи,
понор види пред собом где зија. –
А краљ гледа, залуд одгонета,
с коња слази, веже га за грану,
плашт простире, на њ уморан леже, 15
слатки сан га над бездном уљушка.
- Сни оживе у уморној глави:
краљевски престо из земље ниче,
и он седа на њ с чашћу и славом,
богат, крунисан ко што би некада. 20
Дуже се над њим зграда широка,
осветљена, блескајући златом,
тремови се шире на све стране;
споља се чује страже корак мирни.
- Одјекнуло добоша бубњање, 25
одјекнуо гром војничких труба;
наста звекет, мамуза звецкање;
иде чета војвода јуначких,
међу њима кнез из туђе земље
што му хтеде државу отети. – 30
Сломљен иде, с њим друзи заробљени,
клања му се, тешки мач дарује.
- Зачуле се опет трубе гласне
и краљичин лик се појављује;
с њом синови, с њом су кћери дивне, 35
дворкињце високе је дворе.
Ту господа сва краљу повиче:
„Бог нека ти славу вечно чува,
унуцима светлим срећне дане!“
Шум весели дворанама бруји. 40

У сну живом краљ уздише: „Владам!
Ох, слике сам гледо чудновате,
да бегунац туђином се скривам!“
У сну као јелен увис скочи;
својима би, руке шири, пада! 45
Мач с оклопом у повор одзвекта,
коњ се кида, поткове удар звони,
из провалије гаврани гачу.

НЕПРИЈАТЕЉИМА

Размотрио сам ваше поступке,
а ћутао нисам, јер не умам;
зато је на мени ваше проклетство,
и срџба којом пратите ме.

Да је бело, нисам вам рекао 5
што је тамно као црн гавран;
за главешинама нисам трчао,
зато вам се чиним отрован трн.

Поповима се нисам клањао,
ни лицемеру улагивао, 10
лукавога сам увек шибао:
зато сам вам мрзак вазда био.

Беду, бригу и ваше гажење
и хладноћу и глад сам поднео,
погубио све везе некадашње, 15
а пред јасле вама не дођох.

Пред јасле где се дугоуха
животиња гоји и рже
и дере се из пуна трбуха:
„Ко ту не ждере дом издаје!“ 20

Пашчетом сте ме називали,
јер пас ваш нисам хтео бити,
одасвуд сте мене плували,
плувао је ваш Израел сав.

Израел с моткама у руци 25
и сада на ме љутит режи,
сви прваци и њине пришипетље
за жбуњем, у јарку, за плотовима.

А ипак главе нисам погнуо
 нит ћу учинити то икада,
 и без страха и даље именујем:
 Ти си слепац а ти варалица. 30

У шуми

У шуми лишће трепери,
 дрвеће њише гроза тиха;
 по грању мрачни дух шушка,
 под њим мир студени дише. 5

За гору јарко сунце ће,
 по гори још стоји дрвеће;
 по грању птићи сви ћуте,
 по грању не ћуте листови. 10

Твој дух дрво је што шуми,
 у теби што никад се не стиша;
 у сну кад око ти угасне,
 шумећ сан у те излива.

РАЗНИ ГЛАСОВИ

Глас вајијућеї

Зацело већ једном ће доћи час
 стрампутице напустити,
 самрт би нам могла доћи,
 као лопов се у нас увући;
 браћо, зато вас опомињем, 5
 што је криво исправите,
 што је добро свршавајте
 пре но стигну ноћ и студен.

Глас ума

Гледај само света лик!
 Кашто дело пакосничко 10
 у светлости јасној сија
 као звезда што трепери;
 и ко ће ми указати
 шта да чиним, а шта не,
 шта да верујем, а шта не? 15
 Шта је неба заповест?

Глас духа

Неспокојни људи ви!
У висину даљну, стрму,
у понора бездан тамни
ватрено вам жеље хрле!
А једно вам треба само:
брини за се, брата воли,
дигни га, отвори му врата
а судија нек буде срце!

20

СИМОН ЈЕНКО

МАТИ

Дете сирото и мало, ти,
чим ми можеш ти платити,
што за тебе брижна мати
досад дадох и што ћу дати.

Постељу сам ти стерала, 5
колевчицу ти љуљала,
певала ти, дете мило,
да би ми што пре заспало.

Над тобом се често свила, 10
топло Богу помолила:
Оче, ода зла га штити,
да нам добро може бити.

Дете мало, уплакано,
буди смерно и ваљано,
тима ћеш ми све платити 15
дете сирото и мало, ти.

ПОЗИВ

Драгана, пођи са мном,
лепа је ноћас ноћ,
и свадбоваћемо.
Месећ нека ми буде 5
ћутљивим сведоком,
за игру нека свира
вода жуборећа
а звезде златне
доћи ће у свате;
ничег се нипошто не бој, 10
пођи, само пођи са мном!

* * *

Ископао сам дубоку јаму
као када је погреб,

када црној земљи дамо
леш свели у тихи гроб.

Сву љубав сам негдашњу 5
закопо и спомен на ране,
камен сам навалио озго,
да им не да на видело.

Али у поноћ се хумке 10
мртвим отворе телима,
ноћног доба чудне силе
из гробова их дигну.

Ноћ живот удовима успе,
потстакне кретање тела;
бледи месец тихо сија, 15
гледа мртвих живу игру.

Тако се и мени кашто
камен са срца свали
и из гроба ми се јави
срећа негдашњих дана. 20

Устану негдашњи снови
и спомен на вреле ране;
моћ љубави негдашње се
опет покаже на јави.

Ускрсовске

* * *

Слабо је жмиркала свећа,
напољу пљусак је лио,
нас двоје смо седели скупа,
лепо нам је вече било.

Слатки осмеси очију 5
говоре између суза,
тело се припија телу,
уста припијају уз уста.

Напољу је беснела бура, 10
киша је прозор мила,
и љубили се нас двоје,
лепо нам је вече било.

Ускрсовке, I

* * *

Мирно си ми десну дала,
левом си брисала сузе,
жалосно се осмехнула,
рекла овакве речи:

„Ако ме не волиш више, 5
од свег срца ти праштам,
пођи куд те срце вуче,
та не браним да одеш“.

Знам да си ми опростила, 10
ја себи не опраштам,
што онда си говорила,
ја себи не опраштам.

Ускрсовке, II

* * *

„Гледај звезде како блеште
иза гора кад се дижу,
о љубави говор воде,
срећно једна другој трепте“.

О, тад збиља блистале су, 5
милог сјаја неста им;
ко тад тако веселе ми
никад неће бити већ.

Хладне ми из даљи светле, 10
без срца ми трепере;
звезде ништа не говоре,
звезде ништа не осећају!

Ускрсовке, VIII

Слика

Сунце румено
гору зелену
пољуби последњи пут;
у крило таме
брда, долине 5
тихо се увијају.

А на истоку у сињем своду месец помаља главу; што више звездица, све јаче трепти њихово љупко злато.	10
Ветрић попиркује, језеро љуља, благо шапће уз обалу; у језеру се јато звездица огледа, трепти чак у дубини.	15
Ноћна је тама слика сећања на срећне и тужне дане: звездама блиставим, звездама жмиркавим ви дани једнаки сте.	20
Језеро дивно, тамно ил' јасно, ти срца слика си права; у теби се огледа свакога дана светлост ми или тама.	25 30

ПО РАСТАНКУ

Таман облак иза горе прикрао се изнад поља, над пољем самим застао је, цело небо опасао.	
Није то облак иза горе, нити је то равно поље: мисао је то жалосна на сред среде срца мога.	5

УВОД

Дијни се! заповест ми рече.
Срце ми потпаде под власт

силне, пре незнане страсти,
што као жива ватра пече.

Чувство ми се изли у речи. – 5
Нестаде ми црних јада,
прође страст дивљих осећања,
ведар мир у груди седе!

СЛИКЕ

Дигла се природа
и креће се жива;
знана показује чувства
све што небо покрива.

И срце разуме 5
чудне разговоре
којима говоре
звезде и цветови.

Камење се буди
и што ја осећам 10
са мношћу дели, са мношћу
гласне песме пева.

Слике

* * *

Кад се сунце родило,
одадох му хвалу
што ми је на прозору
руже огрејало.

Сунце ми је казало: 5
„Тебе ни ружа не би
када моћно с неба
земљу осветљавах.

Ти ћеш ко роса проћи,
а ја ћу остати, 10
гроб ти обасјавати,
јадни, штеди хвалу!“

Слике, V

* * *

Зелен-маховина обраста

зидове порушене,
ветар кроз њих носи
жалосне гласове.

Реци, развалино, 5
стамнела на сунцу,
шта је људска снага,
шта су њена дела?

И наш живот који 10
тако брзо тече
јесу л' снови само?
– С н о в и – одјек рече.

Слике, VII

* * *

Кад заспим у смрти,
не копајте гроба
где крст уз крст стоји;
ту за ме места није.

На Татрама високим 5
ви гроб ископајте,
три дрвета света
над њим засадите.

Отуд ће дух ми гледат 10
на све четир' стране,
докле бела зора
данак не обзнани.

Слике, IX

* * *

Лежи поље равно,
у пољу руже дивне;
подиже се шева,
пева песме гласне.

Песма гласна клати 5
главице шарене,
сестра сестри ближи
зарудело лице.

Шапутање тајно 10
носи зрак кроз њиву,
слуху несхватљиво,
срцу разумљиво.

Слике, XV

НА ГРОБОВИМА

По гробљу сам ходао где трава зелена
из трудежи знамење наде тера,
по гробљу где старост лежи положена,
где у праху почива негдашња лепота.

Погледах у гроб недавно ископани, 5
шест стопа дубок и три стопе широк,
погледах у постељу човеку прострту,
међу мислима што лете високо.

Уздаси горки срцу се отели, 10
руке се снажно на груди склопиле,
труењу одах грозну, гласну хвалу,
да су хумке потмуло одјекнуле.

ТРОСТРУКА НЕСРЕЋА

Тешко оном ко дома нема,
ко нигде није свој господар;
нек сав свет прокрстари,
туђин је ипак свуда.

Тешко ономе ко седа 5
за туђу трпезу вазда;
преседа му залогај сваки,
гурљај му сваки горчи.

Тешко оном који се мора 10
одрећи воље и срца,
глунацима позаимати
мора време, главу и руке.

МОЈЕ СУЗЕ

Гласно признајем и није ме стид
да често плачем кад сам усамљен;
срце ми срџба обузима,
очи ми се напуне сузама.

Дух ми обигра цели свет, 5
и кад свој дом опет угледа,
на свету лепше земље нема;
срце ми у грдима закличе!

Дух ми се слатким сновима да, 10
о словенскоме свету сни;
најлепши цвет за њега сав
варљива нада ми сабира.

Мозга ми се усхит докопа 15
када замислим свечани дан:
слободна земља, слободан род,
и само Бог нам господар.

Нехатни роде, слугу гомило! 20
Из груди бих ти срца чупао,
кошцима бих дао да их једу,
пред светом спомен бих на вас затро.

Ви ми узимате слатку наду,
за њу дајете отров очаја!
Гласно признајем и није ме стид
да често плачем кад сам усамљен.

СЛОВЕНАЧКА ИСТОРИЈА

Обузме ме горка жалост
кад се сетим домовине,
свему свету непознате,
ни од кога поштоване.

Златним словом у повести 5
народа се дела пишу,
ни гласа само од нашега
ни у прошлости ни сада.

Ко се сећа некадашњих 10
по бедној земљи сахрањених?

Тихо јадни унук корача
по јаднога претка гробу.

И када нам час већ куцне,
покриће нас црна земља.
Ко ће још питати за нас?
Ко се нама поносити?

15

Како род за родом гине,
то је повест домовине,
свему свету непознате,
ни од кога поштоване.

20

НА ИЗБОР

За бога се пећи дај и клати;
платиће ти рајем црка мати,
касно, а једном ће какав доктор учит
кад, како, зашто си крв пролио;
дај у боју за цара се клати,
добићеш сваки дан двоструко цара,
и будеш ли заувек заспао,
наредиће да те у слами сахране;
биј се за слободу, за домовину,
нећеш стићи у рај ни у гроба таму,
ма не стајао, не лежао, не седео, –
над земљом ћеш боравити тек један трен.

5

10

ГОРИ

Ти, горо, пркосиш столетној старости,
зуб времена се на теби не познаје;
кад се врати на земљу благо време,
тобом ће опет прошлу присут младост.

У цвету сва си гледала народе,
у цвету видела њин успон и пад;
снагу судбине ти ниси осећала,
и сад ко некад лик је у тебе млад.

5

Кад се у хумци црној ја будем одмаро,
и зелена маховина обрасте ми хумку,
радосног времена срећу ће уживат
и ведре имаће дане народ мој.

10

Тада опет у руху расцветаном
пролећни ти ћеш поздрављати свет,
тада мој народ, горо, поздрави ми,
нов нараштај гордих младића и девојака.

15

ЈОСИП СТРИТАР

* * *

*Најѿежи је од свих болова
у несрећи се сећаиши срећних дана.
Данте*

Уз прозор смо ћутке били ослоњени,
кос је слатко певао у чести;
слатко је у цвату живица мирисала
кад ју је тихи загрлио мрак.

На поље хладна роса пада, 5
по небу се звезда пали жар;
љубављу дише земља млада,
љубављу дише свака ствар.

Ћутке погледа она у мене, 10
ћутке погледам ја у њу;
око са оком ту се стоши,
стопе се уста са устима.

* * *

„Људи, зашто седимо ту спокојно?
Пред нама се лаж, недело шепури,
бестидност не крије пред сунцем лица,
безбројни чопор гроба се шири.

И ти заставу дигни нам тробојну, 5
нек светло оружје десница исуче;
дом нас зове, *слобода* и *истиина*,
напред, победа ће рат свети крунисати! –

Како? Шта видим? Нико се не миче?
Плаши вас, људи, непријатељски чопор? 10
Одвећ вам се супротставило снага?

Зар се нећете за земљу борити?
Рана за своју мајку бојите се?
Напред, па нек сам своје разбијем чело!“

Бечки сонети, XXIII

* * *

Ви ми хоћете хришћани да будете? –

Са хришћанством се не слаже главарство:

Христос је љубав учио – ви мржњу;

он је светлост волео – ви сте за таму.

Кротак, милосрдан он – ви тирани;

5

богатство ви волите – он сиромаштво;

лаж је мрзео он – вама је лаж јунаштво;

по којој особини сте њему слични?

Прогањао био он – ви прогањате;

он мир објављиво – а ви рат народа;

10

притворство он мрзео – ви му се клањате.

Фанатици ви сте – а он благо суди;

он је крст носио – ви њим се *йошиџайаџе*:

о, бежите из храма, срам вас било!

Бечки сонети, XLIV

* * *

Тмине по мојим стазама су пале;

о, благом коме наде зрак још сија,

нове снаге му уморном телу даје!

А мене су све наде напустиле.

Извор, безимено дете дивље стене,

5

од камена се до камена пробија;

Што је било, танка ми крије мрена,

по свету блудим без грдње, похвале.

Што је било, танка ми крије мрена,

што ће бити, нек тамни плашт огрне,

10

не мами ме нада – све је празна пена!

Где цвет ми прецветава без плодова,

гледам неосетљив, све ми је без смисла,

одасвуд празнина у мене зјапи.

Расџанак, 7

* * *

Света је некад била, сад празна је реч пријатељ,
 без пријатеља ја, драги пријатељу, живим.
 Ти си последњи био, сад си ме и ти оставио,
 што год вас је било, сви сте ме оставили.
 Тај и тај, не број, срце ми кржави кад бројим, 5
 сâм ђм, сузно моје око залуд вас тражи!
 Зар земља збиља нема више места за племените људе?
 Зар ће све питомо биље угушити ненасит
 коров? –
 Где је оно доба, о, где? Пуно нас је било за столом,
 у младим грудима нам свима био свети дух. 10
 Чиста нам срца пламен је чист благотворно згрево,
 одушевљавао свим што је свето, правично,
 лепо.
 Око нам је зането гледало у ведре висине,
 где је сјајни дом светих, бесмртних истина.
 У мрачној низини света лежала је подлост под нама, 15
 крик и бука њена је једва допирала до нас. –
 Далеко од родног краја, за њега нам је срце горело,
 њему су биле посвећене све наше снаге.
 Сав људски род је обухватала наша љубав,
 све патње, болове верно смо делили с њим. – 20
 Што да жалостим срце? Нек ми облак застре
 прошлост,
 срећно доба је прошло, цвет је свео без
 плода.
 Благо вама, пријатељи, што сте рано оставили свет,
 срећно сте доспели у крај куда ми срце
 жели!

На њријатељевом гробу, 2

СИМОН ГРЕГОРЧИЧ

Сочи

Дивна си, кћери гора, ти, брђанко бритка као мач љути, олује када гнев ти зли дубине бистре не замути, брђанко дивна, ти!	5
Твој ток је немиран и жив, ход горских девојака, и јасна си ко горски зрак, и гласна си ко поклич јак и пој младих горштака брђанко дивна, ти!	10
Посматрам радо вал ти бодри, тај вал жив, зеленомодри: зеленило ти траве струк, ведрину ведрог свода лук у бистре смеша капи; на роси сињег неба тог, на роси кланца зеленог лепоте те се наши, брђанко дивна, ти!	15 20
Ти мени си знаница драга! Кад дохујиш кроз бор и брест, са родног ми се чини прага да поздрав ми носиш и вест – у доље те нек' те прими бог!	25
Што гласно, мило шумиш, што, док с гора још не приспеш у до? А кад продреш у долине, што жива радост тебе мине? Што тешко пузиш и полако, што тужни су ти гласи тако?	30
Напушташ тешко камен наш, ту колевку таласа твога? Ил' знаш ваљда да течеш баш крај гробља нам словеначкога? Неисказани бол трпиш ти!	35
А у том болу, спора и сетна, суза ми се твоја учини огромна, истоветна.	

Дивна си, кћери гора, ти, брђанко бритка ко мач љути, олује када гнев ти зли дубине бистре не замути! Ох, али теби јадној прети олуја страшна, вихор љут;	40 45
добеснеће са југа врела у равнице плодне и села, куд воде твоје носи пут – вај, већ се ближи томе рок! Над тобом биће јасан свод, а оловна крај тебе гуча и крвав дажд и суза ток и сев и гром – ох, бој што кључа! Ту челик бритки свуд ће сећи и крвава ћеш ти ми тећи:	50 55
напојиће те наша крв, прекалиће те љута крв!	
Спомени се тад, Сочо млада, шта срце се од тебе нада: Где буде која воде кап што облак крије твој и слап, што чува извор у планини, што има травњак у долини, то све тад збери, груни на дан, нарасти у ток ужасан!	60 65
Твој бес нек' не спута тад ко, већ гневна над бране се пропни и странце земље нам потоши на вала узбурканих дно.	

НАТРАГ У ПЛАНИНСКИ РАЈ

Под лозом боравим сад у земљи сличној рају, срце ме горе гони, натраг у планински рај; – зашто натраг?	5
Натраг у планински рај!	
Ту зелен су до и брег, ту се цвеће већ буди, ту птичја песма се чује, горе још покрива снег,	10

- зашто натраг?
Натраг у планински рај!
- Гледај тај долињски свет,
те златне брежуљке под лозом,
зар нимало те, нимало не мами 15
Њино јужно воће и цвеће?
Зашто натраг?
Натраг у планински рај!
- Зар ни то те се ништа не тиче
што мили који те воле 20
довикују ти: „остани,
немој одовуд, немој!“
- Зашто натраг?
Не питајте зашто!
- О, спомен на златне дане 25
вуче ме у планине,
за њима срце ми тужи,
јер ја сам планина син!
Онда натраг,
натраг у планински рај! 30

ЊЕГА НЕМА

- Цвеће је у врту плела,
певала песмицу гласно,
поруменела је живо
када је пред њу стао.
- „Дај ми цвет, дете лепо, 5
да га заденем на груди,
за спомен цветак мали
пре но што у туђ крај кренем“.
- Киту цвећа му је дала,
са цвећем дала му срце, 10
сама је остала у врту,
он у свет отишао од ње.
- Цвеће је у врту плела,
песме певала гласно, –
што више у врту не ради, 15
што више не пева онако?

Девојчица обара главу,
вене лице некад цветно,
нешто недостаје срцу њеном,
суза јој врућ поток лије. 20

Преко плота баштенског гледа,
много људи врви мимо; –
девојко бледа, девојко бледа,
њег а ниоткуд нема!

СВАДБА ПРИРОДЕ

Само сјај, о, чаробни сјају нада мном,
тајанствено горите ви, звезде!
Подмлађена земља свадбује ноћас,
ви свадбене јој ужежите бакље!

По дрвећу, пашњаку отвара се цвет, 5
изнад цветних домова играјући,
гле, свет безбројан, одевен шарено,
рођенче мириснога маја.

То лагано јато духова цветних 10
пред Богом сад бракове склапа;
дух божји му по ветру благослов шаље:
„Множи се само, дружино лепа!“

А на ружином жбуну благо, слатко, 15
чуј, славујева песма се гласи;
сватовима цветним ваља пева тако,
ако не слави женидбу своју.

Међу срећним сватима један и усамљен 20
њишем с у мајској ноћи;
у себи сто хиљада чувстава имам,
бојим се срце ће ми пући!

ТИ МЕНИ СУНЦЕ СВЕТЛО!...

Ти мени сунце светло,
а ја сам месец твој,
од тебе светлост добијам,
од тебе ватру сву.

Док твоја светлост ми сија, 5
светао ми је лик,
када ми твој сјај зађе,
узме ме студен и мрак.

За тобом вечно се вије 10
помисли мојих пут,
зачаран дух те прати
вечно у стопу свуд!

Незнана сила ме вуче 15
ка теби, слатки створе, –
а не могу те стићи
никада, о, никада!

* * *

Дивна ноћ!

Угаснула светлост дана,
звезда безброј и месец сја, –
белодани божју славу,
божју моћ. 5

Ниједног даха!
Ниједног листа да затрепти,
мирно се у сребру пресијава;
њише свемир што слатко спи
покој тих... 10

Чуј, с висина
наједном одјекну гласови дивни, –
биће звоњава тајанствена
с рајских торњева.

Анђели тамо 15
са звездама свима складно звоне,
јасних светова хармонију
јављају нам.

Чујем тај глас,
у сласти надземаљској душа ми плива, 20
свемиру и творцу дух се диви,
њиховој снази и лепоти.

Изнад светова
вечни круг благонаклоно гледа,

- руке преко граница светова шири
за благослов. 25
- Пуно срце
разуме склад свете ноћи,
искрене сузе му блистају у оку,
у сузама – звезде. 30
- Ја створ јадни
блажен сам ту у чаробној самоћи;
ипак срца се чежња дограби:
„Да ми је горе!“
- Цар светова 35
часом обори звездана подручја,
дигне земљу, своје подножје;
осећам већ сласт близине бојје,
Његов дух.
- Божја сило! 40
Као да сам на небеском прагу
осећања ме обузимају блага:
свима вама, драги и недраги,
лаку ноћ!
Предсмртнице, I

РАЗВЕДРИ МУ ЗВЕЗДЕ ТАМНЕ!

- Тиха поноћ земљу крије,
сетномирни – равани и луг,
бледи месец тамно сија,
све околу спава, сања.
- И мада сан све покрива, 5
срце моје јоште бди,
не блаже ми њега снови,
дух суморни мој не спи.
- Клечим ноћу ту на брегу,
липа шуми нада мном, 10
гледам звезде, уздаси врели
кипте из душе до неба:
- „Ова само молбу прими, Вечни,
ох, не молим за себе,
молим се за дом несрећни:
разведри му звезде тамне! 15

ПОКАЈНИЧКА НОЋ

- Поноћно звоно са високих торњева
снажно је забрујало!
Утишао се глас виолина,
свирач је одгудео!
- Игралишта и позоришта 5
свуда се затварају,
а у отворена светилишта
свет се сакупља.
- Где, божји храм тамо сред равни 10
до у небо се диже,
ој, божји храм тако простран
и усто диван тако!
- Ко реке у море у њ ноћас 15
безбројне гомиле теку,
чим светилиште се напуни,
затворе се и врата.
- Ту све у кадифи и свили 20
ноћас се размеће,
мирише све на измирну
и златом се пресијава.
- Бисера више но на дну мора
пред тобом искри се,
и више него звезда на небу
ту бистрих је очију.
- Ту уђе гибак, диван стас, 25
ту година је, лица цвет,
ту земље сласт, богатство, част...
О, ти пресрећни свете!
- Него чуј! – Неки дух ми викне: 30
„Све што их пред собом видиш,
као покојнике обележи
пепелом тим ноћас!“
- И ступио сам пред жртвеник
ко да сам свештеник био,
пепео од маслинове младице 35
црквењак је ставио на њега.
- Пепела сам тада на теме
најпре посуо себи,

- утоуо у мисли неме;
само Бог их је чуо. 40
- Позвао сам тада гомиле
и пршле су жагорећи,
миропомазах им чела
претећ и опомињућ:
- О, грешници помазани, 45
доле круну и скерлет,
јер бићете сви принуђени
пред смрћу сагнут главу.
- Ви сте сад народима страх,
и вас ће страх помети, 50
то жезло прах, престо прах биће,
ви бићете прах, пепео!
- Ви који благо течете
на крви својих ближњих,
који сиромаше ништите, 55
и ви прах ћете бити!
- Ти, руљо, што вребаш дан и ноћ
да брата у замку сплетеш,
у смрти замке се хваташ,
прах бићеш и пепео! 60
- И ти што умом, година цветом
сад весео се гордиш,
гле, пре него што се скруни цвет,
прах бићеш и пепео!“
- Дошло је тушта и тма стада, 65
да ли ће ико умаћи?
Не, свима сам укоп потписао:
„Прах бићете и пепео!“
- Напоследку још рој прискочи
безбрижна, јасна лика, 70
чист као анђео небески
и лепши од цветова.
- Заплаках над том лепотом,
та и она биће стрвена!
- И њих сам... дрхтавим гласом 75
обележио за смрт...
- Свршено! – Није! – Чуј, тамо врата
јечећи зашкрипаше

и нове гомиле у бојји храм кроз њих придолазе.	80
На њима ни сребра ни злата, и блесак им незнан, на лицима тужним се назире само траг суза и рана.	
То вам је свет сирوماха, ћутке је напољу стао и мирно чекао да Господ места и њему да.	85
Сад кад може да приступи, корак убрза свој, а ја познадох паћеника стадо, ох, био је то – народ мој!	90
Оставио сам тада пепео, упро поглед у те што клече, за благослов руке дигао и ускликнуо снажно:	95
Горе само, напаћени народе мој, до данас гажен у праху, покајања дан већ није твој, твој је – ускрса дан!	100

НА ОБАЛИ

На обали стојим у море загледан: пода мном љутити вали грме о камено побережје; до неба прши магличасти дим, у лице прште пене са камене стене; а стена камена остаје непомична.	5
ни ја се на ивици не мичем, олуји пркосим, истрајан! Као у стену таласи, судбине вихор о мене туче; а дух се поносни не савија; Можеш ме уништити, повити никад, разбеснели вихоре непријатеља ми усуда!	10 15

ЗА ОЛУЈЕ

Смилуј нам се, смилуј, Боже, спаси нас јада, невоља спаси! Гневна непријатељица прети у облака сивих плашт завијена; њена реч – гром растутњали,	5
а њен поглед – муња пламена. Речи гром и муња очију небеса и земљу потреса. Под плаштом носи скривен бич, ој, бич од ледених зрна исплетен!	10
Јаој, ако га љутита дигне, ако њим ошине поља плодна, јаој несреће! Гле, тамо по пољу сетва млада, исхрана наша, наша нада,	15
под тежином се дрво сагиба, гле, нежни цвет у младу врту, пламени сок на винској лози плашљиво поглед баца на небо, и све се вије, цепти све,	20
све се боји бича што прети. Смилуј нам се, смилуј се, Боже, спаси нас јада, невоља спаси! О, тебе оца призивамо, чуј сиротог сељака молбе,	25
саслушај наш плач и уздах и врисак, не уништи жуљеве вредних руку! Трешни – жар муње ће се угасити, прст дигни – гром ће умукнути, заповеди – бич ће се расплести,	30
пожели – лед ће се растопити, и рука малочас што је претила благословом ће нас оросити. Смилуј нам се, смилуј се, Боже, спаси нас јада, невоља спаси!	35
Узалуд! Небо му молбе те не чује; вихор страшан гором и пољем грмећи дохуји, ледено зрно у сетву баца	40
облак таман, – крај је цвету и врт је обран,	

јаој несреће!
Обазре се сељак на стрте наде,
обазре на синове, кћери младе, 45
и дивљи бол, бриге страшне
оцу се у срцу разбесне, –
тешко теби, јадни сељаче, тешко теби!

Мој црни плашт

Мом црном плашту се смејете,
а – да ли га схватате?
Схватате ли росу у овим очима
којој се потсмевате?

Гомиле кропим овом росом 5
што ми низ лице тече,
и плашт којим се огрћем
за покојником носим.

Није ми умрла мати још,
ни отац умро није, 10
за сестрама ни за браћом ми
срце не плаче још.

Још драге моје живи Бог,
и захвалан сам му,
а у гробу лежи многи мртвац 15
кога оплакујем.

Правду су у гроб ставили,
крај гроба био сам ја,
гробари су поневали,
а сузе лио ја. 20

Сахрану братољубља видех...
Кад се затворио гроб,
смејала се је пратња цела,
умирах од бола ја.

Врлине су сахранили... 25
– о, и то дочеках! –
и на гробу играли су,
ја горко плакао.

Радост ме тада напусти,
дух ми обузе мрак, 30
горчина у душу леже ми,
не бејах ведар већ.

Тада обукох, још млад,
 жалосно рухо то,
 на гроб врлина, снова, нада
 сузе ми теку сад. 35

ЧОВЕКА НИКАД

У радионицу сам гледао твоју
 који сатвори бића без броја!
 Тајанствено снује рука твоја:
 нигде постојане нема ствари,
 а ниједна прашљика не пропада. 5

У радионицу сам твоју гледао
 и видео стално окретање,
 живот што се стално претаче,
 поново рађа и обнавља,
 из бића у биће преображава, 10
 а смрти нигде не опазих!

Безумни свет плачући тужи
 кад цвет се скруни ружи мирисној,
 кад између драгих му ко
 окове духа положи у гроб, 15
 та умро му је рођени брат!

А – смрти нема!
 У радионицу сам божју гледао,
 тамо видех преобличавање ствари,
 а смрти не видех!... 20

Мој зачетниче, који ме створи,
 варницу духа распали ми,
 у земље оклоп затвори је, –
 зашто, ти знаш! – 25

Када глинену тамницу смрвиш,
 нећу умрети!

Него ће духу нарасти крила
 која ће из дола суза и заблуда
 за тајанствени развити пут, –
 куда? Теби ће хитати усусрет, 30
 да једном твоје згледа лице,
 да згледа лик као сунце јасан,
 лице љубави и истине...

То ће земљу предати земљи,
 и свет ће за ноћ заборавит крај 35
 што скрива остатке те.

И није ми жао. Свет нек заборави!

Ти га нећеш заборавити!
За нову ћеш ствар мој прах узети, –
за коју? Ја не знам. 40
Ти си господар.
Али једно те молити смем:
од праха цветник ти одгаји,
поклони лугу певачицу,
ма коју било саздај ствар; 45
али ко би као ја на свету
морао осећати и трпети,
разапет између сумња, заблуда, –
човека – не саздај никад!

АНТОН АШКЕРЦ

МОЈА МУЗА

Моја муза није нежна
бледолика госпођица;
већ девојка огњевита,
Црногорка и Спартанка.

Моју Музу нећеш срести 5
да сања на месечини,
она воли јасне дане,
воли вреле сунца зраке.

Нити моја Муза плаче 10
због светскога бола бритка,
на рад само она зове,
он једино нас ће спасти.

Левом зубљу, десном ханџар 15
увис диже моја Муза,
обасјава таму клету
и војује с тиранима.

Три путника

То иду сапутника млада ми три,
по стази што се равницом скри.

Походила је вила Весна наш свет,
крај цвета засадила шарени цвет.

„Ти, земљо прекрасна! први рећи ће, 5
на свету има ли још такве једне?“

А други: „Домаћи крају, предраг срцу мом,
ти наш си рај ту, наш словеначки дом!

Још дражи од земље мени је род твој, 10
мој народ што ту пребива, народ мој.“

А трећи – ћути. А зашто суза та?
За радости или за бол она зна?

БРОДАР

У кршноме кориту свом
 Сава ваља валова лом,
 у наручје их Дунава гађа.
 Ти чун је уз обалски кам,
 у чуну седи рибар сам, 5
 на весло се ломан наслађа...

„Хеј, старче, весла узми сад
 па ако си животу рад,
 кроз шумну превези нас Саву!
 У Турској пусто злата руј, 10
 то плата теби биће, чуј...
 А нећеш ли – скидамо главу!

Већ ћуте пољане и луг,
 и славонски дуг салаш ту
 у спавању кратком почива. 15
 Док моћ мрачна око нас бди,
 послати смо пронаћи ми
 наш душманин где се сад скрива...“

Ни дукат нећу ни њих сто!
 Зар треба ком рибару то? 20
 Превешћу вас, не тражим благо!
 Додуше стар сам, видиш сам,
 ал' живот нећу ноћас да дам!
 Услужити вас ми је драго!“

Од обале већ лети чун 25
 тих турских извидника пун...
 А рибар мрки гледа будно
 то воде ковитлање зло
 што радо вуче чун на дно
 и гута га похлепно, жудно... 30

„Што си храбар, бродару, ти,
 кроз воду возиш која ври;
 где таквога још има близу!
 Похвалиће наш главар нас,
 и даће красну пушку, пас, 35
 ћилибаре на дугоме низу!“

„Ту смо!“ он ће, на лицу мир,
 а весла баци у мрк вир...
 Ту дар се ваш и мој спрема!“

И Савом само мину траг 40
и крик се још чу: „Ђаур, враг!“
па опет свуд тишина нема...

ПРОЛЕЋУ

Поздрављам те, Пролеће, из срца свег,
утехо што земљом будиш!
Ти будиш у живот пољану и брег,
љубав и радости у људи!

Весници твоји су без броја, то цвет 5
и песма је, пуцање грања;
све песмом и цвећем тебе слави свет,
ускрсу из смртног спања;

Шта ако природа празнује тај дан, 10
ако се подмлађује то доба!
Кад би наш народ, народ жив закопан,
устао из столетног гроба...

МИ УСТАЈЕМО

Ми устајемо! Вас је страх?
Што тако галамите?
Словена се бојите?
Осећате ли савест злу?
Савест вам стиска песницу? 5
Страх вас освете наше,
вас мноштва безбројна плаше?

Ми устајемо! Криво вам?
Ми устајемо сместа 10
у живот светли, нови.
Није нам драг спавања мрак,
обузима нас полет јак;
за нама дани су таме,
слободе зраци нас маме.

Ми устајемо... Крајни час! 15
Нама се не умире,
живети нама се хоће!
Својом се дижемо снагом сад,
иако народ ми смо млад:

Шта учи прошлост, реци! 20
Свет остаје – на деци.

Ми устајемо, устајемо ми!
Па ви бучали јоште,
ви још викали тако!
Тај љутити зашто вам глас? 25
Ви збиља се бојите нас?
Напредак и просвета
наша ће бити освета!

ВИНСКА БАЈКА

На Слатком Врху по берби у клети
до три ми бурета вина;
спе чудни духови сред тих кованих,
тих храстових јуначина.

Задрем'о у поноћ винар сморен. 5
Шта то из подрума гргори?
Шта шушти, шапће у бурету првом –
то вински дух њему збори:

„У туђини ми се простире поље,
низ пље гре цеста сива; 10
крај цесте стоји усамљена крчма
„Под липом“, весела, жива.

Возаре ће богате пут нанети.
Кад ти даду злата кесе,
пар коњица жустрих низ цесту белу 15
доћи ће да ме однесе.

За столом седеће путници тамо,
и старци и млади људи;
и многе пуне подићи ће чаше,
живнуће уморни уди...“ 20

И спава и слуша то винар стари.
Слатко и уху гргори!
Шушка, шапуће у бурету другом –
то други дух му збори:

„Монаси ће из града доћи по ме, 25
у клет спустити дубоко;
и сваке зоре у путиру ће ме
носити црквом високо.

- Монаси ће застати крај олтара,
и читати оченаше; 30
као крв Спаситељеву сваки
пиће ме из златне чаше!...
- Све слуша старац пророчанство тајно,
дивно у уху гргòри!
Шушти, шапуће у бурету трећем – 35
глас одушевљен му збори:
- „Дома остајем радије ја. Куд ћу
по туђем свету блудети!
Где сам младости моћ сис’о из земље,
ту ћу сада и дозрети! 40
- И доћ’ ће дан и оживети дом мој,
и славља ће бити красна;
из грла ће се заорити мушких
кроз долину песма гласна:
- „Да живи бог чаша наших сок златни, 45
сва словеначка нам вина!
Да живи, ко њих даде, земљу свету –
живела сва домовина!“

СЛОВЕНАЧКА ЛЕГЕНДА

- „Отварај!“, пред рајем зачује се глас,
па неко тад стаде да лупа...
И већ са кључем заденутим за пас
на врата свети Петар ступа.
- „Ти, душо божја, ко си“ пита вратар 5
и мери од главе до скута...
„Словенац понизни, желим неба цар
до рајског да ме пусти кута!“
- „Словенац! Ох, радо верујем то све!
Зацело код вас је много беде, 10
свак зато радо оставља земље тле
па брзо нама горе греде.
- Ту сваки ћете пронаћи сталеж, чин,
све велике и славне људе,
а вашег а јаднога народа син 15
понајчешће мученик буде!

- Пре но што отворим наш свети рај,
 где вечности границе стоје –
 опростите код нас је тај обичај –
 да име кажете нам своје!“ 20
- „По словеначки зовем се Примож Трубар,
 ту може ли ме когод знати...“
 А Петар се насмеја: „У реду ствар!
 Ту чекај, сад ћу да се вратим!“
- Одблескује, светли се небески шар 25
 од дивних треперавих луча;
 пред званице неба, небески вратар
 пристиже се хрпом кључа:
- „Господин неки остави сузни до,
 пред кућу се заустави ову! 30
 Понизно моли да уђе под наш кров,
 а Примож Трубар га зову!“
- „Шта? Трубар?“ рече бискуп Текстор. „Е!
 Трубара смрт се тек сад такла?
 Зар данашњега тек он премину дне? 35
 Зар није већ у огњу пакла?“
- По домовини он је некада свој
 раширио вражије мреже;
 због пастве са мном заподео бој –
 и овце ми сташе да беже!“ 40
- „О, боже!“ болно уздахну Томаж Хрен.
 „Шта Лутер словеначки ту иште!
 Од њега ни ту немам мира ни трен!
 На дно опет, у чистилиште!“
- А књига је зацело донео лом – 45
 то словеначко – Свето писмо;
 и пећи су се бориле са тим злом,
 а жалим – све спалили нисмо!“
- „Помислите“, Сломшек подиже глас,
 „помислите, очеви свети! 50
 Откад Примож умре и остави нас,
 три века прође, време лети!“
- А вере његове затро се је траг
 у моје још дане и часе...
 Предлажем на рајски да се пусти праг,
 да брат се наш заслужни спасе! 55

- У језику премилом народа свог,
о, чујте, он први нам писа!
А грехе што почини, опрости бог,
покајнику бог их све збриса!“ 60
- Ој, каква диже се препирка и спор
по рајском словеначком крају!
И други се стали скупљати у збор,
сви ради да још штогод знају.
- С Јеронимом научник Августин, гле,
смејући се ту разговара;
Викторин, бискуп, с Квирином шапуће,
показује Петра вратара. 65
- Методију, Ђирилу Николај,
сам папа, лица ће строга: 70
„Е, браћо предрага, кад ће свађи крај?
То славна словенска је слога!“
- И анђелци златни летају у круг,
са паперја подухује ветар...
На прагу, без даха, колико је дуг, 75
к’о укопан застао Петар...
- „Мир!“ са престола високог свога бог
викну узнемирен том буком.
И Словенце све утиша часа тог
па вратара дозива руком. 80
- „Због греха је ваш Трубар у пакла дну
претрпео јад од свих гори,
од данас нек радост с вама дели сву
за добро што на свету створи!
- У језику вашем први он је вас 85
научио певати псалме,
сад вечно ће Словенци, на сав глас,
својим „Свети, свети!“ да ме хвале...
- И кључ зашкрипа и рај ту је, гле,
и Трубар понизно приступи... 90
Бог заповеди (многим на јаде зле)
са славном браћом да седи на клуши.
- И Прешерн му први приђе кроз врт:
„Од мене прво слављен буди!
Од народа ти отера ноћ и смрт, 95
за стварање ти га пробуди!“

АТИЛА И СЛОВЕНАЧКА КРАЉИЦА

- Краљ Атила, страшни војник, Хун,
млетачке угледа равнице;
и жудње вреле он је за њима пун,
порастоше му зазубице.
- „Већ прођох доиста доста света ја,
и подјармих га својим мачем:
а дивније земље него што је та
богме ми се рука не таче! 5
- Нек буду моје та лепота и крас,
та држава дивна словенска. 10
Отети је није тешко за нас,
у краљице је рука женска!“
- И Атила рече, затресе им дом,
и сва раван је буке пуна;
то није земљотрес, није с неба гром,
то тоште бесни коњи Хуна! 15
- Скакавци пали у Млетачки до,
ждеру, пасу, не знају шта би;
дивља и гладна руља Хуна је то,
што краде и плени и граби. 20
- По земљи млетачкој свуда пожар, крес,
ој, светли безбројни пожари;
нек бог вам се смилује, стиша тај бес –
горе ваши домови стари!
- Звери хунске повадиле нож и мач, 25
ораче клале низ поље.
Чуј њихов крик и зов, уздах и плач!
То звериње људско их коље.
- Крај Надиже бистре влада сад Хун љут,
пред њим нема заклона, зида. 30
Где војске домаће сад је тврди кут?
Где ли је сад краљица Вида?
- У стењу где зија пун понора крас,
где се шири Ландријска јама,
ту војска краљице Виде тражи спас 35
и она се ту скрива сама...
- Пред Виду тад дојаха Хун, космат вас:
„Или сама с војском нам пређи,

- или ћеш у скори погинути час,
пашће војска од глади, жеђи!“ 40
- „Ја глади се не бојим, не прети ти!
Већ узми на дар тај мех жита,
рођацима својим се врати с њим,
ако вам војска није сита.
- Чуј, колики је у меху зрна број, 45
толико врећа још имамо,
потајно ми њих доноси народ мој,
живи вам се никад не дамо!“
- И сам се Атила уплаши краљ
од храброг одговора Виде; 50
остави Млетке па некуда у даљ
дугога носа отиде.
- Кад Вида опет хтеде да пече крух,
сву брига је обузе црна: 55
Атилин извидник однео је, чуј,
и последњу мерицу зрна.
- Та тврђава се још и данашњи дан
свуд назива Ландријска јама;
те подсећа када Хун је отеран,
и краљица победи сама. 60

НА КАЛЕМЕГДАНУ

Београд

- Крај мене се шири врта цветног мир,
у граду за мношћу права;
венчања дан празнују свој
ту преда мношћу Дунав и Сава.
- Ту сањам... Чуј, коња из даљине бат 5
све ближе долази и ближе!
Све ближе... Пода мношћу свет дрхти к’о влат,
бес топова, пушака стиже!
- Све ближе и ближе... Већ видим сав рој. 10
Гле, блеште у сунцу сечива...
А рогови бучни објављују бој...
Шарени се гомила жива.

Ту високо вихори Мадонин стег,
крст златни на врху му сева;
и барјак пророков, пободен у брег, 15
на њему сјај српа месечева.

Ту „алах!“ онде „Христос!“ ... Ко од њих два
избориће победу сад за се?
Не бој се! О прошлости ту сањах ја,
видех старе дане и часе. 20

Европо, тако чували смо те ми
кад дивљи дођоше удари;
ах, тако млади изгибосмо сви
ми југословенски – варвари.

КАМЕН МЕЂАШ

Сајам би жив. Продаде и он Талијану
тамо волова пар.
Окаснио је. У позну, мрклу ноћ
сам иде кући.

Хм, веле, није баш сигурно 5
овуда ноћу!
Путнике, веле, нешто често плаши
на друму том.

Та Мартин вам је некад војник био,
чувао стражу, 10
слушао кад избија сваки ноћни сат, –
па да се плаши сад?!

Још код Кустоце не побојох се смрти,
у очи гледах јој, –
зар сад као дете да уздрхтавам 15
кад листак шушне?!

Стиже до своје шуме... Чуј, из мрака:
„Јаој, куда бих с њим?“ –
„Шта? – Ко си, човече? – Где да спустиш, питаш? –
Ех, где си узео!“ 20

„Узех између свог и твог имања
међаш, ето, тај,
померих га тајно на *твоје* имање
за хвата два!

- Ох, и сад, откад дух ми узлете
на онај свет,
натраг га носим, овај камен клети
ваља већ сто лета! 25
- „Ох, терет је то!...“ Засветли се: путем,
стењући пред њим,
згурен корача сусед Вид, на плећа
међаш упртио... 30
- Та Мартин вам је некад војник био
и бојао се није...
Како ноћас кући стиже са сајма,
ни сам не зна! 35
- А чудан глас му донесоше сви
кад свану дан:
„Синоћ је изненада умро сусед
најближи наш – Вид!“ 40

ПОСЛЕДЊА СТРАЖА

- По стази ступа строг и мрк,
у ињу му брада и брк.
- Из светлог дворца у тај час
свирка чу се и људски глас.
- Главар посаде, генерал,
грађанству ноћас даје бал. 5
- Шампањцу чаша не знаш број,
ковитла се парова сто.
- И обасјава свећа ред,
сад млад лик, сад затиљак сед!... 10
- Хеј, леп је и олује плес,
њен подивљали земљом бес!
- Играчица бура и снег
колутају, плешу низ брег.
- Олуја шиба, ветар љут,
он чува палату, чува пут. 15
- Још ноћ да прође момку том,
а сутра свој ће видети дом!

- Што више зла одмиче ноћ,
то јача бива ветра моћ. 20
- Мраз брије, реком диже мост,
крв промрзла, промрзла кост.
- А он на стражи тамо, ту,
кроз мећаву корача злу.
- И срце сања сан драг, дуг,
све мисли му лете на југ; 25
- на југ у родни сунчан крај,
где љути мраз не стеже тај.
- Заборавиће пушку, ров,
под родни кад се врати кров. 30
- Нек налеће пахуља слет,
и заспе дворац висок смет!
- Нек расте снег, леда лом!
Он је већ тамо – види дом.
- Под прозором је драге сад
и у очи је гледа млад. 35
- Ах, јужна ноћи, дивна ти!
Кад би могла не престати...
- „А када сване бели дан,
довешћу ти свате пред стан...“ 40
- Већ свиће... Чуј весеља шум,
одзвања свирком двор и друм.
- Док шуми плес кроз час тај ран
смрзнути војник већ не виде дан.
- У снегу, с пушком задњи пут,
на стражи стоји мртав, крут. 45

СТАРИ ГРАД

- Ту горе, на стенама стрмим
опустео диже се град;
друг му бршљан, ветри што плове,
а господарице му сове,
господар шарен змијски гад. 5

- На врху сам бивао често,
 даљ гледао, облака лет...
 А кад у помрчину црну
 зидови се стари огрну,
 не бих горе ни за сав свет! 10
- У селу звоно тек огласи
 на сав глас мирну полуноћ:
 Гле, собе светле из даљине,
 све у сјају чаробном сине,
 врати се прошли сјај, и моћ. 15
- Са пријатељима у дворани
 гроф уз гозбени седи сто;
 украј њега девојка села,
 грли је грофа рука свела,
 а другом чашу диже он. 20
- „Не бој се!“ теши је стари гроф,
 „не бој ме се, девојче, ти!
 Ох, навићи ће ти се душа
 да града мог весеље слуша;
 предрага моја љубави!“ 25
- И здравица се зачу гласна,
 гле, сваки му наздравља друг;
 и дивља руља виче, пева,
 и плаче међу њима дева,
 па у смех тад удари дуг... 30
- Чуј, ко то ту доле под градом
 галами, чији је то крик?
 То отац се оружја лати,
 он ћерку би хтео да врати –
 ој, види њен уплакан лик! 35
- И брзо утиша се доле
 пред прагом увређени кмет...
 А крвник покорни главу
 сад донесе горе крваву
 пред пјани у дворани свет... 40
- И сеоски огласе петли
 да зора већ доводи дан:
 Док тренеш само, блесак згасне,
 авети се изгубе јасне –
 и пуст је опет грофов стан. 45

БАЈРАМСКА ЛЕГЕНДА

- Шарена гужва... Полелеј лије светлост
на турбан до турбана бели, на фес.
Ноћ је у великој џамији у Меки
дочарала бајрам у дан јасни, у крес.
- Ти Алаху, само знаш откуда су све 5
стигли поклоници пред тај свети трон!
Сада су ту куда их је пророк звао
и чини им се – међу њима је он.
- На предикаоници млади је имам 10
баш дочитао из корана слог;
и поклонивши се верницима нест'о
некуда сред људи мноштва шареног.
- Свечано је звонила за суром сура,
жреца је слушао ноћас народ сав;
о блаженству рајском говорио му је... 15
Алаху, судија си строг али си прав!
- О, Мухамеде, по смрти обећаваш
рај у којему теку млеко и мед
а праведне по тим вртовима цветним
двори црнооких девојака ред... 20
- Гле, ту размаче се гомила шарена!
Између људи се проби поклоник млад,
на предикаоницу се попе горе,
па, непознат свима, проговори тад:
- „Наш Мухамед добри се вара, о, браћо! 25
Нек на небу сам рајски ужива сјај!
Не тек по смрти, на оном тамо свету,
већ овде на земљи ми хоћемо рај!
- Волимо се, браћо, овде за живота!
У рај претворимо кутак света ми! 30
Љубав – то је средство чаробно, свето,
што може и земљу у рај да створи.
- О, тада земаљске среће сунце неће
грејати само избраних мали број;
кривице тад неће брат чинити брату, 35
стишаће се на свету крвави бој.
- Тад љубав златну ће родити слободу,
неће се чути срамних ланаца звек, –

- већ неће бити тирана ни робова,
сви биће ближњи, настаће братства век! 40
- На небесима ће нам завидети пророк,
да нама на земљу дође биће рад;
на земљи ми ћемо имати небеса –
рај прави ће на њој процветати тад.
- То Енглез ми неки у мом крају рече...“ 45
Тад граја се подиже под свода лук,
те незнани свој говор не заврши;
у џамији поче препирка и хук.
- Овде су пљескали говорнику смелом,
и слагали се с њиме до у влас; 50
а тамо га други кривоверцем звали,
„Отпадник“ викали љутито, на глас...
- Крај гунгули учини дервиш стари,
говорнику се попе горе тих,
сажаљиво му се загледа у очи, 55
за руку поведе од букача свих.
- „На зрак, синко, пођи, теби одмор треба...
Болестан си, драги! Болестан, зар не!
Пут далек, на путу опасности разне...
Та, пођимо на зрак из те запаре! 60

СВЕТИЦА

- Ни у коме није календару
записано твоје име, жено.
Ни на ком олтару твој кип неће бити,
мученице, светице Јелено!
- На гробу твом ако се ипак кад 5
и чудо можда догоди које,
ко да плати да тебе упишу тамо
где свеци и светице се броје!
- Ти богата ниси била, ниси,
ни краљица ни царица танка; 10
две њиве само си имала и избу,
ти, суседо, била си сељанка.
- Од јутра па до мрака сваки дан
ти трудила си се као пчела;

- за своје си трпела и бринула се,
и кући радила, поље жела. 15
- А твој муж, изелица лењива,
у крчми чамио сваког дана;
и око поноћи батргао кући,
сретали га подивљала, пјана. 20
- Кад се наједе и кад отпочине
то звере све обесно и здраво
за захвалност те наружи и опсује,
и претуче сурово, крваво...
- И када се не врати преко ноћи,
ти тешко си бринула куд лута,
и тражила га свуда и налазила:
у јарку ком спав'о је крај пута. 25
- А кад би га с муком донела кући,
због тога се на тебе разјари!
И опет те изгрди и наружи те
и још за додатак ошамари... 30
- Ти, суседо Јелена, муке си
све трпела и сузе си лила...
Ах, и године си сваке му редовно
ти по једно дете још родила... 35
- Дан сличан дану био ти је увек!
Блаж, твој муж, је падао све више...
А испод сламне стрехе су ти се деца
множила, било их је ко кише... 40
- И дошао ти је крај, сам судњи дан...
То ноћ вам бејаше нечувена:
Сељаци су хитали да виде призор,
где лежи испребијана жена.
- Умирала си у изби празној,
између деце, на лежају худом.
Убицу мужа стражари су одвели,
да одговара право пред судом... 45
- И издахнула си... Ми суседи
сви редом да си светица знамо!
Мученичка ти круна сад главу краси,
иако беше сељанка само... 50

СВАДБА У ЛУГОВИМА

- За сто поседали свати
и свирци присели уз пећ...
Хеј, што се весели и части
код жупана, чуће се већ!
- Код жупана за столом тиха 5
невестица трепери све;
не сме да посматра жениха
па стидљиво гледа у тле.
- Старешини на десној страни 10
жупник – ко уважања знак;
та почаст свадбу у Кани
некад и наш спаситељ чак.
- И сродници далеки, блиски,
приспели су са страна пет,
да младима пожеле среће 15
за овај и онај свет.
- А који се решили нису 20
да дођу сами на част,
љубазне им поздраве шаљу,
и дарова још цели пласт!
- Уметнички сложених кита
и венаца има ту жбун;
колача омотаних траком
биће можда стотинак пун.
- Докле ће стизати ноћас 25
све лепша од лепше ствар? –
Још млинар донесе из села
свој мали младожењи дар.
- То стари је млинар Мохорко!
Знан је вама млин његов жив, 30
у дољи на потоку бистром
где су иве и врбак сив.
- У дољи на потоку шумном 35
вода око точкова ври,
а млети помаже Мохорку
потсвојка, прелепа кћи.
- „Шта, суседе, и ти са даром?“
У соби је поклона ред;

он уза се корпицу нежну
пред вратима држи сав блед. 40

На десно и на лево уво
млинар је стари давно глув;
он гласно прилаже свој дарак,
из свег гласа виче ту:

„И то је дала да понесем!
Да прими младожења сам,
и пред сватовима и младом
да корпицу ту њему дам! 45

И како га је завила лепо!
О, Јулка наша зна ту ствар!
Рекла је предавши га мени
да код вас остане тај дар. 50

Њиве, ливаде, виноград, гај,
и пребели добићеш дом...
Мој суседе, ноћу се гали
невестицом стиђивом том! 55

Богати сте ви, пребогати,
а ми смо вам просјачки сој...“
Обрте се млинар и оде
оставив пред женихом дар свој. 60

Погледају у корпу свати –
к’о да је анђео жив ту!
Налик је на жениха јако
и зато му се осмехну!

Већ свирци се смеју за пећи –
смеју се виолине, бас –
Невести крај жениха лепој
образ је постиђен вас. 65

„БОГУ ЗА ЛЕЋИМА“

„Богу за леђима“ дакле!
Збиља је необично име!
Богу за леђима сав крај
и старо то село са њиме.

Ја сумњам да и Алах зна 5
за село то од сто лета,

- планином опкољен кут.
Ах, ту је збиља крај света!
- Ту се не види царски друм!
Железница је ствар незнана. 10
Каткад можда лети ту
ко сиђе са каравана.
- Ту пијем вино већ дана три
код „Дебеле удове“ у башти,
за сточићем чамовим простим 15
жеђ гасим, предајем се машти.
- Све улице сам прошао,
сви кути су ми, канда, знани;
разговарао ту и тамо,
већ сви ме познају сељани. 20
- И ја њих већ сувише знам,
фантастичнога нису духа!
Све мисли њима се врте
око џепа и трбуха.
- О, паметни су људи то! 25
Никад не језде врх облака;
разборито, по тврдом тлу
и трезних ступају корака...
- Трг празан стоји по вас дан.
И по ноћи све тако траје. 30
По каткад где замуче во,
зањаче магарац, пас лаје...
- На клупи седи крчмар сам.
Сав смешан, у сну да се снева!
Људина пуши чибук дуг, 35
и на сав глас, широко зева.
- Мујезин жалосно зове
на молитву са минарета.
Преда мном брезовом метлом
сам жупан улицу помета... 40
- „Богу за леђима!“... А, где,
преда мном чаша опет суха!
Хеј, зашто дремаш, крчмару?
Пића дај! Је ли крчма глуха!
- Е, тако... Красно. А сада, 45
и ти ми се прихвати чаше!

- И причај какве лепоте,
крај и сеоце има ваше!“
- „На пример, да ли већ виде
змаја, господине Павлиха? 50
Зверина грозна под планином,
ту, на крај села нашег тиха!“
- „Шта, змаја?!“ – „Да. Децу гута,
по једно на дан зверка пушта!
Као та врата, кажем ти, 55
тај гад има велика уста.
- Већ навикли смо на њега,
па нико о њему не дроби.
Дашта!... Где ли је тај јунак
да на крај дође грдоби!“ 60
- „Та ја сам овај јунак баш
што од змаја може да спасе!
Сам одох тамо! Мртав је,
верујте, сутра у те часе!“
- *
- И гледало ме сутрадан 65
разрогачено све село!
Све село змаја мртвога
сада је видети хтело.
- А он је леж’о, мртав тврда,
не дишући ни истиха. 70
Из безброј грла чух поздрав:
„Ура, наш спасилац Павлиха!“
- И стезали су ми руке,
на плећа ме гомила узе,
и од радости сви људи 75
у плач ударише и сузе.
- И посадише ме затим
на коња зеленка седлана.
„Твој нека је!“ – и далеко
пратили ме, до краја дана. 80
- А кад сам се поздрављ’о већ,
још једанпут се жупан јави:
„Та причај нам на растанку
чим си змају дошао глави!“

Ја му одговорим: „Радо! од змаја сам постао јачи кад узех глупост и досаду што вас поваздан тлачи;	85
кад узех ситничарење, завист између суседа; и сплетке код скупих ваше, и подметања сва од реда;	90
све то на тигању спржих па отров тај у ждрело змају! Он прогута, истеже се – и слобода сину вашем крају.“	95

РАДНИКОВА ПЕСМА О УГЉУ

Све дубље, дубље у понор доле... Под земљу вожње бојиш ли се чудне, док к’о у бунар слазиш, братац мој? Шта, пукне ли жељезно уже тад? И све то падне с врха доле чак дубоко метара сто... Није шала! Детиње мисли и детињи страх Зар не, друже драг? Ко не сме, стрепи, под земљу нек не иде да тражи хлеб...	5
На дну. Као кртичњаци ходници на све стране иду. Радници се к’о кртице црне разилазе. Све тамнији, тамнији бива пут. Загушљиво је, дишеш овде тешко. Врућина расте... Ближимо се паклу? Да, некима овде пакао је; у њему горко искупујују грех што желе да живе и да једу чак...	15
Под земљом чкиље свећице бледе, и трепте к’о пламичци над мочварјем. У полумраку тискају се људи до паса наги, млади, спечени; и копају га, ископавају, из тамних јама подижу на дан – благо подземно, „црни дијамант!“ ...	25

Кад си зеленело, дрвеће ти,
 и кад цветало – ко ће рећи то?
 И ко би знао сад имена теби?
 А исто сунце као у наш дан,
 то исто сунце грејало ти дебла, 30
 то исто сунце љубило је твоје
 крошњасте главе и врхове бујне;
 то исто сунце бојило ти лишће,
 то наше сунце бојило ти плод!...
 Под сенком твојом хладном у тај час 35
 још није радник почив'о уморан;
 на стабло наслоњен није пастир
 у свиралу своју дувао танку;
 на клупи под зеленом стрехом твојом
 још није седела девојка сетна 40
 ни певала песму о љубави још...
 Под тобом човек још није мислио
 дубоке своје мисли и велике;
 још није вечне тајне одгонет'о...
 И човек није морио човека... 45
 А многи је вихор хујао кроза те,
 беснио тобом, ломио ти гране...
 И времена те сахранио вихор!
 Дубоко у тлу сад ти леже дебла
 по гробљу тајном векова безброј, 50
 све скамењене, пусте мумије,
 све тела без живота и крви
 к'о у пирамиди краљеви славни...
 И даље кртице рију под земљом
 и изгрћу дивовске кртичњаке 55
 из дубине тамне, из дана у дан.
 А лица су им гарава и црна
 и с чела тече млазевима зној...
 Потмули чујеш часом разговор,
 па уздах, клетву, шалу или смех... 60
 Одјекне из даљине динамит...
 А песма гласна не чује се туд...
 Светиљка бледа светлуца крај посла –
 а околу је свуда гробна тама.
 Док горе на врху пригрева сунце, 65
 У мору светлом природа се купа;
 и трава, жито, дрвеће зелени;
 и руже многе цветају у врту!
 И човек ради, скапава рад хлеба;
 али скапава испод светлог сунца... 70

- Напред, напред!... Преморени и гладни
излазе из јама угљари,
стрги, бледи као хапсеници.
По путу ћутке корача чета њих;
лелујају се к'о да су утвари. 75
И сунце само њиховом оку
на подземни мрак густ навикнутом
прејако и преблиставо већ сија...
- Што њих се тичу сунце или дан!
На хлеб засушни мисли сиромаш – 80
уживања, светлост, ах, то је за друге!...
Та идите! Већ вас обед чека.
Под њим се збиља не угиба сто,
ни бавити се ту задуго неће...
Та идите на јачање, на одмор 85
пред нови тешки рад!...
- Напред, напред!
- И опет јама, повор ненасити,
ждере нове чете одморних људи.
И иста песма дан за даном...
Стојте!
- Полако само, предрски угљари! 90
Под земљом демон снажан спава скрит!
Тешко вама ако га пробудите!
Он господар је подземнога блага,
и он рудника самога власник.
Тешко вама! Осветиће се он 95
ако вас нађе, разбојнике вас,
ако затекне вас лопове подле
да благо му узимате крадом!
А чувао их векове безбројне!
Он сам је знао за ризницу ту. 100
- Сам је посматр'о и сам забравио,
Сам с поносом се радовао њој...
И сад човек допузи до ње,
тај створ подмукли, препредени, злобни!
И оком је лакомим посматра 105
и упрљаном дохвата је руком
па вуче на светлост тајно благо то!
Јаој, ако се шкрт пробуди враг!
Упалиће гасове смртоносне
што их држи сачуване за вас. 110

- Гром, блесак и потрес биће под земљом!
У пакао ће претворити јаму
и спалити вас зачас гневни дух...
- И тај дан ће бити тужан и грозан...
Из понора тамнога на земљу 115
где сија сунце, било живота куца,
изнеће вас, другови, горе,
самртнике, измењенога лика,
у боловима страшним, у јауку,
вас умируће мученике рада... 120
- И пашће вечер пресуморна, бритка...
И гореће буктиње многобројне,
кроз мрак ће сјати њихов крвави жар...
Низ цесту ће се вити спровод дуг...
До леса све лес црни... „Мизерере...“ 125
Застава радничка с црном траком
одвешће вас вечноме миру тамо
под земљу опет... Звона ће певати
сва тако тужно да заплаче камен...
Ах, шта ли ће казати жене ваше? 130
И деца ваша шта ће рећи тада?

ЗИМСКА РОМАНСА

- „Пет месеци?!... Чини ми се тек мај
зна ложењу пећи да стави крај...“
- Већ знате и ви снагу лепе жене!
Ја волех њу, она заволи мене!
Кад врабац на дружицу сме да мари, 5
ко би човеку љубав бранити смео?
Право на брак ко би му одузео?
Природне су, веле, збиља те ствари. –
- У мираз љубав ми тек донесе жена,
а ја њој делић својега – имена!... 10
Господин судија, лепо је ту код вас.
Еј, топла пећ, еј, драга топлота, –
као да свира ко песму живота!
Друга је буктала у колиби код нас!
На кућу ветар ледени налеће, 15
по прозорима ледни венци, цвеће.
Смртно болесна она је лежала
што је црвима гладним живот дала.

- И ја у кући, судијо, без рада,
без рада и без насушног комада... 20
У човеку се срце окамени
од живота тога где се само страда.
- И немогуће више беше мени
трпећи ћутке. Јурнем дворцу тад:
„Замрзнуће ми децу већ ноћ прва,
да пећ заложим, дајте мало дрва!“ 25
„Кад им је хладно, нек иду спат!“
„Добри господине, дај ми бар круха!“
„Овде се за вас не пече, не куха!“
- „Одела старог биће можебити,
децу бих могао бар њиме покрити“... 30
„Губи се...“ Одох тад од двора,
и исте већ ноћи красти *морах*!
А „грех је красти“ рекла ми је мати,
покојна мати, бог нека јој плати! – 35
- Ако срца имате, сузу коју,
на сирочад се смилујте моју!
Да она не би што и ја постала,
не би грешила, и не би крала:
и њу сад сву затворите по реду, 40
да могу да се греју и да једу...
- Еј, драга пећи, премила топлота,
као да свира ко песму живота.
А напољу опет гле снег што мете,
у дивљој игри ветра засипа пете!“ 45

ГРЕШНИК

- У колибици над Гангом
буктиће тајанствени плам.
На поду засели монаси;
међ њима стоји Буда сам.
- Напола осветљена лица 5
замишљено гледају тле.
Ти људи су, мислиш, дошли
с оног света. Тихо је све...
- „Но, браћо, прекиде мук Буда,
да греха нема још ко? 10

- Сад последњи пут вас питам...
Хоћете ли признати што?
- Тешко том ко љагу би скрио,
учинио савести крај!
Никад се посветио не би,
ушó из нирване у рај. – 15
- Ниједан се не јавља више?
Зар то света исповед сва?...
Још један!... И пред Буду стуши
скрушен ученик Амбата. 20
- „Грешио сам, пресветли мештре,
у мислима ја чиних зло;
како да ти кажем кривицу?
У дну душе пече ме то...“
- „Не бој се! А шта ли то згреши?
Да врела крв не створи зло?
Гледао си, зар не, девојци
премладој у очију дно!“ 25
- „Мислио сам, о, пречестити,
мислио својом главом, сâм!
Живота загонетку хтедох
да проникнем смело, да знам. 30
- Свемира узроке и сврху
хтео сам схватити до дна;
о развоју, постанку света,
премишљао ноћу, без сна. 35
- Ја желео сам својим оком
да истине сагледам лик,
њу својим разумом ја тражих,
чезнух од младих дана тих. 40
- И полету мисли никада
не поставих међу, руб...
Што досад чиних, нажалост је
по вери браманској грех груб.
- Што у Ведама је писано,
то човек тек мислити сме!
Ни дубље, ни више, ни даље...
Иначе – ето казне зле.“ 45
- Врло ретко се смејо Буда,
у смех сада удари он, 50

- у чуду ученика гледа,
вели му кроз смеха звон:
- „Чему би нам, свакоме своју,
главу дао наш Брама, бог?
Чему би нам духа зрак свети
ужег’о зраком духа свог? 55
- Чему ти ноге! – да ходиш!
А за рад ти је рука та;
разумом у глави ти мислиш,
а то јоште само бог зна! 60
- Што слободније су ти мисли,
то богу си сличнији ти,
то Брама си много ближе...
У страху ти узалуд би!
- Мисли само, Амбата драги!
Претреси мислима свет сав!
Браманима веровати немој
да мислећи већ ниси прав!“ 65

ЈА

- Страх те преда мном, зар те страх?
Природе кротитељу смели,
носиоче разума, је ли!
О, човече, ти дрхтиш плах!
Ти сматраш се за полубога – 5
зар има над тобом још кога?
Велеуме, гледај ми у лик:
ја, природе моћ, то сам ја!
Великане, још се узвиси,
ти господар мени – још ниси! 10
За мене си к’о црвић ту,
од мрави мањи, мањи но трун!
И са тим прахом увек, људи,
играм се ја по својој ћуди.
Кад хоћу, биће земљотрес, 15
тле пољуља мој тајни бес:
и ломе се кости земље, брада,
на којима је стајала тврда;
и тле се земљино гиба

и таласа се и зиба	20
као морска равница сура	
кад љута је бичује бура...	
И брига ме што градиш ту,	
ти „земље цар“ на крчком тлу!	
Ти дворци, градови шарени	25
где се стиче живота шум,	
где слави се уметност, ум,	
дечије су играчке мени.	
Кад хоћу, само један трен	
и све прах биће, све мој плен.	30
Цркве ти рушим и олтаре,	
стубоносне, пагоде старе,	
и џамије сатирем у прах,	
синагоге у један мах.	
Стрћу иконе и оквире,	35
жртвенике, са њих кумире;	
ти дома ћеш срушеног кут	
пустити и поћи низ пут...	
О, не куни „оца“ свемира,	
о, не реци да је крив – бог!	40
Не, јер отац љубимца свог	
без кривице неће да дира.	
У оца доброг није ћуд	
да децу гони у ноћ, студ,	
из слатког их не буди спања,	45
нити их из стана гања	
полунаге у мраз, мрак!	
Из постеле, за казне знак,	
на улицу он не мете	
кад у крилу им дрхти дете.	50
Сажали оцу се на крик,	
на тужни болесников лик;	
он детету што мре и пати	
из куће неће никад дати...	
О, не реци да је крив бог!	55
Не „отац“ – ја сам срца злог	
ја, моћ природе, моћ свемира,	
теби, човече, судбину бирам...	
Ти дрхтиш! Од страха већ си блед?	
И мржње тебе пуни јед?	60
А што! Та ја сам без кривице!	
Ко сам! Погледај моје лице!	
Сад Брама сам, створитељ твој,	

Планета мудро стварам рој, свет пун живота, сјаја млада, свет пун разума, препун склада.	65
А сад сам Сива, у часу том ја стварам свет у хаос, лом. И нисам Брама нити Сива, већ моћ природе ја сам жива!	70
И нити зидам ја свет нов, нити староме рушим кров – већ само кружим, немам станка, од памтивека, без престанка...	75
Шта смрт је, живот, мало знам, и шта је мржња, гнева плам, и љубав је туђа мени; ни зла ни добра ја не бех, за светост не знам ни за грех, знам само закон свој гвоздени;	80
неумитан је, вечан, сух, непоречан, на молбе глух! Ко сам! Око тога се мучи, испитуј, тражи, ваздан учи – учинићеш које откриће, прозрети нећеш моје биће!	85
Ја сужња твоја? Ти роб мој? То вечни је међ нама бој. Ко и ко ће кога да свлада у боју што љут пламти сада? Дај одговор питању том! Васељена је сам, ти – атом.	90

ЧАША БЕСМРТНОСТИ

*„Кад у смртном часу душа
човеку у њој прац дође...
ко ће му њиња чаробној даши
да ја ошме?“*

Коран, сура 75

Турбан шарен дичи русу главу, дамашћанка виси му о боку. Књига света пред њим отворена, – коран чита млади Абдураман, коран чита, баш суру о смрти,	5
---	---

и о смрти и животу вечном Дан му јасан сија кроз прозоре, дивно јутро собу насмејало, ал' калифу није светла душа.	10
Тешке мисли мисли Абдураман!... „Смрт! Опет ми око духа лећеш, бајалице, мисли невесела! Смрт? Умрети! – Морам ли умрети?...	15
Ти ми љубав у срце ужеже, глави мудрост даде ти, Алаху, ти мач власти стави ми у руку! Како да се одвојим од људи! Љубави ме за њих спона веже! Како мисли да се зауставе!	20
У духу ми сјај и – ти, Алаху! Како да се од мача растанем! Највернији он је другар мени...“ У калифа тешке такве мисли! Њих премишља, тројицу призива:	25
Зове к себи Хакима, лекара, зове к себи Софра, чаробника, зове к себи дервиша Рашида.	
Ступи преда њ први Хаким, лекар.	
„Да ли нема против смрти лека! Чему нам дух! И за што нам знање? – Створи мени – да вечито живим!“	30
„Светли емир, сунце земље шпанске! Срећан ја сам што пред тобом стојим! Моћ велику има наше знање, али вечност свак – не заслужује!...	35
Ти нарони у кристалну чашу росе с поља, пре рађања сунца, стои у њој ти бисере морске, пиј нашитак мој јутара седам... И живећеш вечно, емир светли!“	40
Тек што свану над Кордовом данак, калиф пође са чашом у руци. Пољем пође пре рађања сунца, росу скупља у чашу кристалну.	45
С пуном чашом у град се поврати, спусти у њу шачицу бисера, чека, чека, на чаробно пиће,	

- ал' се бисер у роси не стопа!
И већ преда њ ступа Софер славни. 50
- „Светли емир, муслимана дико!
Бесмртност ће дати теби Софер.
Много може и лекарско знање –
а све може само чаробњачко
знање наше, алхемија света! – 55
Гледај чашу што бесмртност даје!
Лекарије пиј те чудотворне,
испиј злато у чаши стопљено –
пиј бесмртност, а из моје купе!“
„Сам окушај ти најпре напиток! 60
Нагни крепко, Софере учени!“
- Мој емире, чаша није за ме –
ти једини...“
Сам окушај први!
теби како делује, да видим!“
- Софер купу подиже устима,
над њим калиф своју дамашћанку. 65
„Да видимо је ли пиће право“ –
одруби му Абдураман главу.
- Ступи пред њ стари Али Рашид.
- „Најмудрији у Кордови старче,
чуј, реци ми и разјасни тајну
Да ли нема против смрти лека!
Створи мени – да вечито живим!“ 70
- Диже руку стари Али Рашид,
дервиш стари у руху староме,
сива брада до паса му пада, – 75
диже десну, па калифу збори:
- „Лека иштеш, млад Абдурамане,
рад би лека што бесмртност даје,
напитака који вечност дају? 80
Искао си лека од лекара,
искао га и од чаробњака –
оба су те преварила љуто...
Сам је имаш, чашу чаробницу,
сам приреди пиће неумрло! 85
Чаша твоја – живљење је твоје!
Напуни је сам вечности леком!

Чаша твоја живљење је твоје! Пуни њега в`с век делом добрим, делом славним, а за ближње своје, за рођаке и за домовину!	90
Злога дела да ниједна капља у ту чашу никада не кане! Не престаји пунити посуду докле пуна не буде до руба,	95
до ивице саме и до – гроба!... Тело твоје струнуће у хумци, а остаће чаша дела твојих! Народ твој ће пити из те чаше, њеним ће се напајати пићем,	100
у делу ћеш свом вечно живети!...“ Књига света пред њим отворена, ко не чита калиф из корана, већ за старцем гледа преко прага, гледа за њим, сам себи шапуће:	105
„То ће бити чаша она права, чаша твоја, мудри Ал-Рашиде!“	

БРЕМЕ

Све стрмији је данас овај пут... А шта сам, шта сам пута иш'о туд!	
Млад када бејах, еј, горе у планине крила су ме носила из долине!	
Крок по крок! По равном, узбрдо чак! Девојци, на рад – ишао сам лак...	5
Оседео сам. Белаво ми теме. И сами живот тешко ми је време.	
То време бива теже сваки сат! Као врећа се сваљује за врат.	10
Што терет притиска, нема у том чуда. То године су моје, дани труда.	
И све што љуто сам доживео кад, и све што горко сам окусио кад, све то тиши!... Ко ће олакшати раме? Ко велики терет понети за ме?	15

„Ја, старчићу, ја ћу понети то!
Ја ћу скинути теби бреме зло!

Већ дуго збиља носиш ово бреме,
помоћ тражена стићи ће на време... 20

Што гледаш тако укочено стар?
Прилика моја чудна ти је зар?

А?... Жена ја сам – кожа и кост суха...
Сва сам у бело... Мислиш, гледаш духа?

Не бој се мене... Одагнај страх свој!
Терета спасен бићеш, јадни мој!... 25

Одмарај се, спасен бремена јада,
Одмарај се, спасен и живота сада!“

СЛИКАРЕВА СМРТ

„Готово! Не виде такве слике самостан
у цркви својој откад је греје дан.“

Палету, и кичицу остави тад сликар;
и гледа слику на коју пада сунца жар.

У живом оку твојем ма да је другог лик,
у овом ту је његов тек прави отсјај тих. 5

Сад други ма да куша мед тих усана драг,
на слици је остао рубина њиних траг.

Ма да те немам живе, девојко горда ти,
твој лик преда мном овде још стоји као жив. 10

На растанку још једном пољубит' сам те рад:
Збогом лепа Мадона, збогом заувек сад!

И оде у широки свет млад уметник блед.
И нове му донесе слике година ред.

И ма да га поштују, ма да га славе сви,
Мадонине су увек мисли му све и сни. 15

На брегу стоји, стоји прастари самостан,
усамљенике зове и молитви сваки дан.

А сваки дан када браћа већ оставе храм,
пред олтар стари стаје калуђер Станко сам. 20

На олтару слику гледа, и Мадонин лик,
и сам са собом збори, све до у зоре цик...

Ка молитви звоно зове монахе у час ран.
Што Станка пред олтаром нема, а већ је дан?

У ћелији на одру мртвачком лежи нем, 25
а вест чудесна иде, кружи по крају свем:

Тај покојник био је чувени сликар пре,
и насликао лице красне Мадоне те...

Без вере и бога обичао је земље шар,
да најзад мир срца нађе у самоћи, стар. 30

МИРЗА (Персијска прича)

1

То беше грозни Џами шах!
До три је имао блага:
у харему супруге три,
из друге земље свака би,
прекрасна жена, драга. 5

И сина Џами има три,
по једног роди свака;
зна их цео источни свет,
то су принц Јавуз, Мирза, Фет –
три брата, три јунака. 10

Принц Фет са оцем свуда сам,
уз десну њему јаше,
за исти сто с њим седа свуд,
и јела иста, исти суд,
из исте пије чаше. 15

На пиру с Фетом увек шах,
сред раскоши живе многе;
а друга два мрвице, трун,
што падну уз сто јела пун,
добију к'о убоги. 20

Принц Фет је све! Његову ћуд
шах најмању оствари,

к'о Фет једино да је син;
 Мирзу, Јавуза, отац њин
 презре и занемари... 25

2

Што данас се разлеже свуд
 крик бојни око града?
 СаД освете почиње чин:
 принц Јавуз сам, несрећни син,
 свог оца хоће да свлада. 30

СаД брани шаха, сине Фет!
 Прискочи му у беди!
 Бој љути бесни дана три,
 крв румена тече и ври...
 Шта, да Јавуз победи? 35

Шта, оче, ако гневни син
 сад зароби те, спута!
 У његов ако паднеш плен,
 премишљати неће ни трен –
 власт ће ти он отети. 40

У џамији када твој мач
 син Јавуз већ опаше,
 он биће владар у тај мах,
 ти, оче, сужањ – а син шах!...
 И помоћи ће паше! 45

Где, ко у помоћ хита то,
 ко шаха спасти куша?
 Ко се ту бори к'о лав млад?
 Ко ослобађа шаха, град? –
 Принц Мирза, добра душа! 50

3

У палати својој Џами шах
 на престолу се шири;
 ту стоји први, други син,
 крај њих везан Јавуз, брат њин –
 наоколо везири. 55

Што власти се стари, лукав шах
 сад поново весели!
 У оку му подругљив плам,
 и осмех му је зао сам –
 и синовима вели: 60

- „Ја волим само тебе, Фет,
јер волим мајку твоју!
Ти си љубимац и сад мој,
мач тај дедовски биће твој,
власт ћеш примити моју! 65
- Тебе, Јавуз, бојим се ја,
превртљивац си стари!
Да проживим у миру стар,
град диван даћу ти на дар –
па ми заблагодари! 70
- А ти, Мирза, љубљени мој?
Ти оличена доброто!
Ох, што претрпи за ме ти!
За добро твоје чиме би
платио ти, сирото? 75
- Ти видиш сам – зашто, ха-ха,
да теби уступим ишта?
Одан си ми већ као роб,
и скроман, ћутљив као гроб:
не бојим те се ништа!...“ 80
- Те тужан Мирза пође тад
у свет, куд очи зову;
у који год пристигне кут,
поучи људе сваки пут
певати песму ову: 85
- „Ох, ти мирисна ружице,
иза те рајске двери!
Захвалност називаш се ти,
не познају те зли,
не познају те звери... 90
- Тражиш ли своја права где,
ти гордо главу носи!
Понизног сваки гази свуд,
мисли за њега да је луд...
Тражи, ништа не проси!“ 95

БУДА У БРАМАНСКОЈ КЊИЖНИЦИ

Кад оно Буда Готама
у Бехаресу једанпут би,
брамани ми у сусрет дошли
из палата, из колиба свих.

- На улици препуно људи,
свуд куља радознали свет,
и личи на леје где расте
шарен и разнобојан цвет. 5
- „Гле, тај лепи принц чудновати
већ свет је оставио ташт!
Гле, за ризу монашку жуту
свој краљевски је свукао плашт! 10
- За сто је седао богати,
пред слатких јела читав лом;
сад сам, од просјаштва живи
и гладан пред туђи стаје дом! 15
- И жена је имао најлепших,
и љубави уживао сласт;
највишу учи нас мудрост:
он земаљску напусти власт!“ 20
- О њему је причао свако,
и сусед, и кад дође гост...
Ту дивљење, ту поштовање...
А тамо чујеш потсмех прост...
- И људи се шарена река
таласа по граду свем... 25
Сред гомиле, сред свештеника
корачао Готама нем.
- И водили га у пагоде,
где химне свете пева хор; 30
у све знаменитости градске,
у књижницу, музеј и двор.
- „У овој палати је, Буда,
најдраже наше благо, гле!“
с поносом веле и отворе 35
пред њим красне вратнице све...
- И ступи преко прага, за њима...
Дворана пуна књига сва...
Хиљаде хиљада ту лежи,
од таванице па до тла... 40
- „Гле, списе преславне, столетне,
наших веда до реда ред!
Гле, коментаре те дебеле,
што научник написа сед.

Љубав према убогој браћи, 45
суштина је наука тих;
сажаљење веје, самилост,
о, Будо, из слова ту свих!“

„Штета, видим!“ одврати Буда. 50
У књигама љубав је ту;
из срдаца сте преселили
у овај пусти простор њу.

Из срца сте је преселили 55
у књиге, то видимо ми,
зато тако празна су срца,
празна без труни љубави.

ХЕРКУЛОВ КИП

На тргу атинском са краја на крај тако
песник Филалет корачао полако.
Пред Херкуловим кипом стане час,
посматра јунаково лице и стас.

„Шта гледаш замишљен тај кип тако ти?“ 5
глас знани му крај самог уха зазвони.
Гле, као да ниче струк, на земље тлу,
софист Мисалет покрај њега је ту,
услијена сласт у ставу, осмеху.

„А теби се не допада јунак тај? – 10
на Херкула песник показа руком –
Тај јунак снажни, високо, поносна става,
та дивна, озбиљна и мушка та глава!
Гле, врат има јак као млад какав бик,
а прси му правог мужанства су лик! 15

И овај у рукама његовим маљ
софистима опасна била би ствар. –
Полубог је збиља од пете до главе
и вреди да још му људи име славе!
Из чисте тучи ливен је кип тај 20
и чудо, мотрим споменик цео дан,
а не видим никако ја тучи сјај.

Пред собом само Херкула видим ја.“
„Не знаш да сва се туч претвори у кип
у часу кад уметник Херкула сли?“ 25

„Дивно рече то, софисте Мисалет!“
Погледа софиста искоса поет.

„У гимназији читам пре дан и два,
 ту и ти између слушатеља би;
 И сећаш ли се шта ми рече онај час! 30
 Кад песму „Сократова смрт“ прочитах ја,
 без идеала је, ти кресну на сав глас!
 Теле учено, једино виде ти
 кад Сократу чаша у рукама би,
 како је испи брзо, у један мах, 35
 отрова пуну, не знајући страх.
 Ти виде затим како умире мирно,
 сан смртни како му тад очи додирну;
 и пријатеље тужне виде у круг,
 и чу сузе њине и плач жалостан, дуг... 40
 Све виде у песми подробно, све, све –
 зашто идеала нема ту, што не?
 Зато што туч се сама у кип претвори
 у трен када Херкула уметник сли...
 За свету истину љубав је велика – 45
 „Сократова смрт“ је њена права слика.
 Истина над све! – свет је идеал
 што се у причи у кристал претвори...
 Схваташ ли сада хеј, другару софист,
 реалиста сваки је и – идеалист!“ 50

ПЕГАЗ И МАГАРАЦ

Високо лети, лети Пегаз к’о ждрал,
 под њим поносним камен, земље кал;
 витла му на ветру грива,
 потковица – светлост жива.

И тако над сеоски долете двор, 5
 за двором ограда уска као тор,
 корова ту расту масе,
 магарац коровом пасе.

Тлу оборио главу, замишљен вас,
 и у небо је подиже сваки час... 10
 Свет би био цветна стаза,
 кад не би било Пегаз!

Чим њега угледа, пропне се у вис
 и разбесни се сав као горски рис;
 љутито ушима стриже – 15
 „и-а, и-а“, грају диже.

- Обазре се Пегаз на земаљски крај
и опет угледа смешни призор тај;
застаде усред небеса,
магарцу у очи скреса; 20
- До тебе ако бих хтео ближе ја,
и сам бих морао дотаћи се тла...
Могло би доћи до боја
и част би страдала моја!
- Ти никада као Музин коњиц-ждрал 25
над хум се нећеш подићи, над вал!
Магарац магаре оста,
никада птица не поста!
- Ти немаш снаге да се винеш у зрак. 30
Крила треба за тај узлет ведар, јак!
Зевс их подари Пегазу,
магарцу пешачку стазу.
- Куд Пегаза замах носи да ли знаш?
Унакрст он прође цео свет тај наш,
већи од обора мала, 35
лепши него твоја штала.
- И куда год се вине брз као ум,
под собом гледа људе, домове, друм;
шарено живљење гледа,
муке, радости, од реда – 40
- Плот је омеђио твоје мисли, ћуд,
на узди те краткој води газда свуд.
Скроман, мој сивоња, буди;
о висинама не суди!
- Ти се не пењи у крај песнички њин – 45
твоје је да жито односиш у млин!
Да брашно теглиш из млина,
чува те, храни дружина...
- До воље ти, њачи само, критикуј!...
О Пегазу судиш ли, онда ме чуј: 50
дете у селима свако
по гласу те позна лако!..."
- То рекав узлети Пегаз као ждрал,
под њиме поносним камен, земље кал.
Витла му на ветру грива, 55
потковица – светлост жива.

РУСКО СЕЛО

Дуги ред кућа дрвених,
стрехе им легле уз тле...
И туга и запуштеност –
шта ли – пале на све.

Посред села мала црква, 5
и она дрвена сва,
и на куполи, на крсту,
не видиш да злато сја.

Пут чађав сав, пут сав прашан, 10
вије се кроз поље, сâд,
чопор коња путем гони
дечко жутокос и млад.

За селом у кошуљама 15
црвених радника ред
босом ногом бусен дроби
под сунцем, у недоглед.

Сељак брадат, у кафтану,
по бразди плуг равна свој.
Гледам старца и чини ми се 20
да је главом Лав Толстој...

УКРАЈИНСКА СТЕПА

Степо украјинска, тиша него сан,
ти лежиш на сунцу као божји длан.

И по стешу воз наш као црв вијуга...
Где поглед да спустим кроз та поља дуга?

Обрнем ли око жељно куда год – 5
све равница пуста, над њом неба свод
к'о азурни шатор, вечни се протеже...
Степо недогледна, куд ти међа сеже?

Скупим се, задремам... Пузи, пузи влак. 10
У бесконачност? Сан ме нише лак...

Будим се, погледам: покрајина иста,
и степа широка, раван свуда чиста!

Около све тихо... Миран степски дан.
Где је Козак, где је његов коњиц вран?

- И нигде живе тачке, живога створа. 15
Све мртво као пучина мирног мора...
- Воз пузи једнако као змијски цар...
Је ли се помак'о за три педи бар?
- Хеј, Хмјелницки, где си, војсковођо славни? 20
Скупи чету своју преда мном на равни!
- Но, нигде Козака – бог био са њим –
само воз наш пушта иза себе дим.
- Гле! Далеко тамо сада нешто ниче!
К'о немам грдна се фантастично миче...
- То крила своја горе млин пружа лен 25
и ветар нише земљом њихову сен...
- Дижу се, падају крила на видику...
Видим само њину чудну, страшну слику.
- Гледам... Мути ми се час око, час слух! 30
Није ветрењача – то је степски дух!
- Дух степски с'ам тамо у простору свему
у помоћ позива – досадно и њему.

У КУПЕУ

Св. Петербург – Москва

- Лети, лети курирски влак...
Свећа разгони у возу мрак.
- Из сна се трже сусед мој,
натаче брзо цвикер свој.
- Рече: „У Москву и ви то?“ 5
„Јесте, и ја!“ – „Ну, харашо!..“
- „Трговац?“ – „Не, турист сам ја!“
„Можебити журналист, а?“
- „И то, и то! Први пут сад
посетио сам Петроград. 10
- а сутра мајку Москву, њу,
видећу срећан, док сам ту.

- Радујем се томе већ сад,
чезнух за њома још као млад!“
- „Ви нисте Рус?“ – „Не!“ Ја уз смех.
„Србин, Бугарин, можда Чех?“ 15
- „Словенац!“ – „Молим, где је то?
У Црној Гори?“ – „Не!“ – „Охо!
- Ваш крај, жалим, није ми знан...
Тамо негде стоји Балкан... 20
- И Турска, чини ми се све,
негде је близу вас, зар не?“
- „Близу је Турска – тачна ствар!
Кртичњака нас дели пар...“
- „Ми Руси, знате, то зна свако,
У Кину смо засекали чак. 25
- По глави хода нам Амур,
Манџурија и Портартур,
- Бохара, Хива, Мера, Херат
Заборависмо на запад... 30
- Словенофилство, драги мој,
код нас век већ одживе свој,
- нити може што да нам да!...
А Азија централна – та
- трговину нам нуди сву
и зараде тушту и тму. 35
- Шта ћете! Мирите се с тим!..
Је ли по вољи један дим?“

У ГОНДОЛИ

Млеци

Canale Grande!.. Куд возим се, куд,
Том улицом што чара је пуна?
Пречудне кочије носи ветар луд:
Хеј, броде, хеј, чуне до чуна!

- На лађици остраг стоји гондолар – 5
сунцем му опаљено чело –
по такту весала нише се веслар
стојећи сликовито, смело.
- А гондола плива лака као дах 10
и мртвачкоме слична одру;
на десно и лево сваки трен, и мах,
расту дворци на мору модру...
- Ах, Riva degli Schiavoni је ту!
Зар и нас поштујете, Млеци?
Та у дубокоме лагуне дну 15
вас држе наших храстова преци...
- Што тих си и тужан, ти таласе сад!
О добу размишљаш ли давном?
И жалиш што прстен не добијаш млад,
од дужда на венчању славном? – 20
- Сад Понте Риалто над нама, гле,
и луком гордим небо тражи;
Лав Марков са обале на нас зре,
стојећ к’о на високој стражи.
- И гондола ту скрете. Ту, изнад нас, 25
Мост dei sospiri у тишини;
и чујем ту горе уздах, плачан глас.
Напред! Спомене тамни, гини!
- Без циља улицама морским у круг 30
док звезде се не јаве горе,
по балконима гледам вас дан дуг
многе црнокосе сињоре.
- Што видим, како да на дневника лист,
на хартију речима ставим?
Дај, Тицијане кичицу и дан чист 35
да град твој ја бојама славим!
- И шта да наслика задивљен вид?
Стварност, ил’ крај где бајке роде?
И приморских вила домове и хрид,
и уклету краљицу воде! 40
- И гондола плива... У сна чудног дну
за мишљу ми мисао тоне...
И ласка ми, говори песама тму
све мој усрдни – цицероне.

У КРЧМИ ПРЕДГРАЂА

Рим, Via arria

Искушење, ти вино фраскатско!
 Дај, крчмару, врг још један бар!
 Via Arria ме је завела,
 поподневна угрејала жар.

И Римљани са мношвом у сенци врта 5
 пију, у вину траже спас,
 и девојке пију и певају
 љубавне песмице на сав глас.

Меланхолична песма се шири 10
 по Кампањи свој из врта тог,
 из Кампање суморне се чује
 однекуд тамо пастирски рог.

Хеј, непрестано долазе гости! 15
 Можебити доћи ће још ко,
 какав пријатељ, и друг какав добри
 и сести још данас за мој сто.

И Хорације ми можда руку 20
 стиснути, Вергилије, Цицерон,
 и Плаут, Овид, доћи ће да пије,
 и Сенека, можебити и он...

Пријатељска распалиће срца
 тај фраскатски огњевити сок...
 Пијанка ће вечерас у врту
 узети класичан ток!

Но, никог нема! Иза кампањских 25
 планина већ гасне сунца плам...
 У пивници међ гостима бучним,
 без знанаца ја седим сам...

НОЋ НА МОРУ

Феодосија – Јалта
 Пароброд „Вел. кнез Алексеј“

Поноћ свуда, околу мук...
 Дубоке снове море снива.

Звездама осут неба лук,
и тихо, тихо лађа плива...

Уштап к'о пун татарски кан 5
на нас доле замишљен гледа;
с чалме му јасне као дан
слива се мека светлост бледа...

Сребрне струне као да чух 10
са небеса што светлост лију;
невидљив на њима свира дух
велику своју мелодију.

Ноћи на мору, сјај си сам,
не могу се с тобом разићи... 15
Како да те се нагледам –
како сан може сад на ме сићи!

ЈУТРО НА ЛАГУНАМА

Међу градежем и оглејем

Све тихо широм... Спи предео цели...
Ој, како далеко досеже вид,
крај мене лежи море мирно, хрид...
Лађа наша плива к'о галеб бели.

Рибарски разговор пригушен буде. 5
И покаже к'о ћутећи низ кров,
то показује обилан рибљи лов.
Боје се да лагуне не пробуде.

Прозирна танка магла их покрива, 10
невестински вео њин у зоре цик,
под њим лагуна сакрива свој лик
и снове јутарње чаробне снива.

Свеж ветрић однекуд дува све тише...
И срчем жудно соли мирис, дах;
у билу крв се разигра на мах, 15
и груд се слободније шири, дише.

Све тихо... Тамо с острва, из честа
сад прхну неки приморски птић лак.
За трен он писком узнемири зрак,
и опет га негде у даљини неста. 20

Ај, шта то пламти тамо на обзору!
 Над таласом крвав се диже жар;
 неизмерна раван је отсјаја пуна...
 Окупан сину дана светли цар...
 Док му се пресијава златна круна,
 он, победник, гледа по сињем мору... 25

СВУДА МЕ СРЕТА

Рим

И увек га видим пред собом,
 у који год зашао кут:
 на улици, друму и свуда
 на њега ме наноси пут.

У цркву пођем да посматрам – 5
 нека ми прости неба цар –
 на прагу ме жалостан чека
 и проси гласно какав дар.

И пођем ли гдегод на форум 10
 да прастари обиђем век –,
 на излазу је прљав дечко,
 богоради глас његов мек.

У музеју, у галерији,
 походио сам Муза храм,
 појила ми уметност душу, 15
 лепоту сам хтео да знам.

У мислима, сав одушевљен,
 и срећан изиђем међ свет:
 на степеницама га пружа
 сиромашак бедни опет. 20

У гостионици сам, ручам,
 и комарце ми вреба слух...
 Већ га видим! Ближи се столу
 полако и тихо к'о дух.

О, боже, ти благослови ту земљу. 25
 Није ли рај сва, леп к'о сан?
 Па ипак свуда ме срета
 отворен, молбен овај – длан.

ОБЛАКУ

Под небом, где, облак,
облак к'о птица лак;
кроз горе, кроз долине,
гони га север јак.

Облаче, бели мој! 5
Кад будеш близу тој
долини где ми је село,
постој ми ту, постој!

Обазри се на до, 10
на онај румен кров!
Пред кућом зацело
тамо сад седи ко.

Спазиш ли јасни лик 15
под косом што се сја,
у души носио сам
тај лик некада ја.

ЗОРА

И у суморну душу моју
залутао је јутра жар...
То бела је прилика твоја,
то твојих је очију чар.

Ти сама си ми зора нова, 5
ноћ ми отера сама ти...
И видик се поново ведри,
з свет је леп као што би.

У дну душе, звоно ускршње, 10
твој говор опет звони благ...
Где, нову моћ осећам опет,
и живот опет бива драг.

КОСА

Косу неко клепа своју,
чуј, негде ту сред села...
Оштро-реско то клепање
кроз вечерњи ваздух звони.

А сутра ће рано трава 5
падати под косом том
и цветова пољем много
пашће мртвих испод ње...

Слушам, слушам то клепање...
Бог зна зашто ми се причињава:
да смрт то онамо косу клепа 10
њоме мене да покоси.

ПОСЛЕДЊИ ЗРАЦИ

Последњи већ падају зраци
са горе по долини свуд,
читав предео љубе,
злате ливаду и луг...

Последњи су падали зраци 5
у душу ми из твојих очију;
лепо беше, беше светло вече
пред тамом садашње ноћи.

О, МОРЕ!...

Девин код Трста

О, море!... Као бескрајна се чежња
разливаш у даљину преда мном
немирно и вечито као живот.
Занет сам тајанственом ти чари.

Како свечано над тобом светлуца 5
и распусно ликује јасни дан!
Под сунчаним пољупцима сва трепти
пуна отсјаја таласаста раван.

О, море! Поезију ти чудесну
неутољивим испијам очима; 10
опијен твојом снагом чаробницом
дух ми ко чун низ сињу раван лети.

С разапетим једрима плови, плови, плови,
све даље, даље плови, у недоглед...
У необухват пукла пред њим даљина, 15
чак у незнане краје, у свет бајки...

- Где сам? Куд пловим? Куд си ме однела,
ти чаробна, светла морска равни?
Гоњен ветровима летим, летим без весала...
Је ли истина или диван сан? 20
- Тако бих те гледо, море моје,
и гледао те, гледао сваки још дан,
омађијан чарима и лепотама твојим,
утоноу у плавкасту твоју раван.
- Тако бих слушао твоје таласање 25
што пљуска и пени се и шуми,
затрчава се и луна о хриди
и љуби их и грли и јечи.
- И не бих те се нагледао никад,
ма те гледао до краја живота! 30
И ухо се не би наслушало
никад довољно твојих мелодија!

ПНОЊНА ПУТНИЦА

- По небу уштап плови,
шуми, шуми Драва...
„Превези ме, бродару, одмах!
Ох, мени се жури,
и пре но што сване, 5
далеко морам ноћас стићи“.
- По небу уштап плови,
шуми, шуми Драва...
Преко реке црн чамац лети.
А путница касна, 10
велика и грозна
с бродарем у њему ћутке седи.
- „Тело као кост суво
умотаваш у платно;
мртвачки ти из уста бије дах! 15
Под челом скривена
два ти угља горе...
Јеси ли човек живи или дух?“
- „Зашто зној отиреш?
Што се осврћеш на ме? 20
Даље, даље гони чамац свој!...“
И жена усправи се,

гле, све већа је, расте, –
скоро сав чамац ње је пун.

По небу уштап плови, 25
шуми, шуми Драва...

Стигли су! Чамац лупине у крај...
„Ко си, туђинко грозна?
О, путнице касна,
бродарину ми изброј сад!“ 30

„За мном је смрт бледа
и пустош и беда,
страх, плач и дрхтање преда мном!
Ко сам, твоја друга?
Име ми је – куга! 35
Ноћас идем на десну ти обалу!

У сваки дом ћу заћи,
све људе подавити.
А теби ћу се смиловати!
Нећеш чут вапијуће 40
ни гледат самртнике, –
уморићу сад тебе првог!“

Крунисање у Загребу (1575)

Звона загребачка певају,
певају ко никад још досад.

„Овамо, овамо, господине, робе!
Оглашавамо свечани дан!

Широко се ори наш глас, 5
чак у последње словеначко село!

Чак у последње хрватско село,
нека нас сељаци чују!

Одјекни до најдаљих даљина:
Майија Губец је наш краљ!“ 10

Бубња бубањ горе и доле
по улицама ко никад још досад:

„Овамо, овамо, ој, Загребе вас!
Сељачки краљ се данас крунише!

Где стоји Маркова црква, сад сви да крунисање гледате!“	15
Где Марка светога је храм, железни престо је пред њим!	
Пред престолом стоји Губец, сељак... О, срећан, славан краљ си ти!	20
Гле, крунисање с прозора свих, с балкона гледају и стреха.	
Поносно им Губец стоји. Он ћутке говори очима!	
Гледајте му смели клобук! Није ли хајдук то посавски?	25
Зимзелен је ставио за траку, прикачио петлово перо...	
И Гушцу, где, човека три поклањају се до земље:	30
поклањају се до земље у скрлет сва три одевена.	
Клањајући се први вели: „Живео Маџија, краљ наш!	
Бог ти испуни жељу, кнеже! Сав народ данас у теби здружи!	35
Ту у Загребу, преславни вођо, хтео си престо имат свој.	
Престо је ту, пред собом гледај га: над ватром као злато се жути!	40
Нека величанство седне на њ! Покорно молимо сада!...	
Бојиш се престола? – Јечиш ли то? О, заслужан си да седиш на њему!“	
Клањајући се други вели: „Живео Маџија, краљ наш!	45
Без круне краља нећемо, – крунисати те желимо!	
На престолу светлом већ седиш а сад ћеш још и круну добити.	50

- О, достој се, пресветли кнеже,
из руку ми је данас примити!
- Жари ти се као злато сва, –
та у живом огњу била је...
- Подрхтаваш? Доста си јак,
за круну си јунак рођен!“ 55
- Клањајући се трећи вели:
„Живео Матија, краљ наш!
- О, што те краси лепота круне!
Краљевски под њом твој је лик! 60
- О, краљу словеначки, сељачки вођо,
на престолу златном преда мном,
од мене руком прихвати
огњено-светло жезло то!
- Чврсто га држи!... С њим војуј,
поданицима заповедај!“ 65
- И сва звона запевају
и добошари забубњају:
- Матија Губец – живео краљ!
Нек одјекне у даљине чак!“ 70
- На престолу седи Губец краљ
и мртвачким гласом говори:
„Тек данас вас гледам као краљ,
ви глас ми слушате последњи пут!...
- Вас народе, са мном си крунисан,
овенчан краљевском чашћу сад... 75
- О, наш је велики петак ово!...
Кад ће нам *сйара љравда* ускрснути?...
- За њу нек вас мој дух прати у отпору!
И сећајте се данашњег дана!“ 80

Анка

Иде стазом кроз поље зелено
млада Анка, дете напуштено.
Ковчег лаган у левици носи,

сузе десном отире са лица;
плаче мило сиротица Анка, 5
јеца мило, тужи без престанка:
„Цветне круне, ви срећне сестрице,
увек ведро, лепо вам је лице,
јад никоји срца не потреса,
а сузе вам не капљу из ока. 10
А тешко том ко од куће мора,
ко у кући више места нема,
у хладном му гробу родитељи,
кога шаљу да хлеба заслужи!
Можете ми, цветне круне, рећи, 15
што сироте ми смо ту на свету?“

А цветови цветају, миришу,
Анки младој не одговарају.

Ступа даље по стазици Анка,
о свом болу мисли без престанка; 20
птици свакој о свом јаду тужи,
птици с жбуња што весело кружи:
„Што вам причам, певачице миле,
што веселе ви бар не би биле!
Брига никад срца вам не мучи, 25
нити суза из ока да кане.
А тешко том ко од куће мора,
ко у кући више места нема,
у раном му гробу родитељи,
кога шаљу да хлеба заслужи! 30
Хоћете ми, птичице, казати,
што сироте ходимо по свету?“

А веселе птичице жагоре,
Анки младој не одговарају.

Иде Анка, стиже до потока, 35
па на брвну зајеца, заплака:
„Струјо бистра, водо жуборећа,
незан тебе бол је који пече.
Како лако скачеш ми по пољу,
сунце, тама – све ти је по вољи! 40
А тешко том ко од куће мора,
ко у кући више места нема,
у тамном му гробу родитељи,
кога шаљу за хлебом насušним...
Струјо бистра, можеш ли ми рећи, 45
што постоје убоги на свету?“

Слуша поток то јецање вруће
и осећа сузе што у њ лију;
тече вода шумно по ливади,
рече поток хладно Анки младој: 50
„Далеко ме пут по свету води,
доста порок види куд год ходи...
Само то ти уме објаснити:
Прва ниси – ни последња у свету!“

Кришна

Све више, више носе у зрак
невидљива га крила...
Где, рајско место Дваракам
блиста се већ усусрет.

То бог је Вишну. Хиљаду лета 5
путовао је по свету;
као човек Кришна је живео,
учио људе да живе.

Код куће је... Дружина богова свих
прима Кришну у рају, 10
прима га Индра, цар неба,
у сјају чаробноме.

Обасипају га питањем
богови небески сви:
„Како, Кришна, проживе тамо 15
на земљи по људски?“ –

„Бесмртници пресрећни ви,
боговати вама је лако!
Високо изнад света вам
господарити је лако! 20

Шта знате ви шта је – крв,
сок живи, црвени, врући!
Како човека греје он
жилама колајући.

Не осећате шта је то – страст, 25
шта су чежње и жеље,
жалост вам срца не стеже,
не диже га весеље.

- Не знате шта је љубав
ни шта је цвет живота; 30
не знате шта је живота рај,
шта његова сласт и мед је.
- Не знате шта је искушење,
шта борба без одмора; 35
не знате шта је пад и грех,
шта кајање, испаштање.
- Не знате шта је нада, страх,
и шта срџба очајања;
шта је рођење не знате,
нити знате шта је смрт... 40
- Све то, богови, искусих
живећи, трпећи на свету...
Ох, чезнем вам за људима,
опет бих хтео да живим!
- Имајте своју вечност ви, 45
и досаде њезине мору...“
И Вишну ступи опет на свет,
утелови се у Буду.
- „Гле, зимовка крупноглава,
тврдокљуни кос је своје 50
бацио песме, сад лепше пева,
учити се славуј не да!“
- А Бог славуја не покара,
већ пустињака прекорава:
„Нека славуј мој попева 55
какво сам му грло дао.
- Певао је ко сужањ оковани
Јеремија жалост дубоку,
високу је песму своју
певао Соломон о љубави. 60
- Ком песнички дух удахнух,
с њим му дадох и песме своје;
не друге, већ те нека пева
док у гробу не смири се.“

ИВАН ЦАНКАР

* * *

Из моје усамљене, горке младости,
све пуне понижења, суровости пуне,
          тихо се светле твоје очи;
у ружном животу траг Неисказаног,
сред вечне смрти траг Вечноживог, 5
          неугасла светлост усред вечне ноћи.

Сав још мален и слабачак забацах на раме
крст патње за мене припремљен;
          младе су ми очи гледале у ноћ, –
гледале су, где, и тамо се дизала, 10
да, тамо с истока долазила светлост, –
          већ сам те наслућивао устрептао.

Подрхтавала су већ моје душе крила,
већ ти је усусрет журила ведро,
          дошла си, с тобом је дошао сами Бог; 15
и свуд наоколо синула је светлост,
крз мој живот божанска светлост се разлила,
          низ тај трновити пут што удес је мој!

Јелена

* * *

Прошла си мимо мога живота
          и гредом си ме поздравила;
прошла си, једном се још осврнула,
          самога си ме оставила.

Прошла си мимо као тихи снови, 5
          и схватио сам тога часа
да сам сâм на свем широком свету,
да сам био сâм, сâм остао.

Сад стојим пред својом празном кућом;
          за мене већ нема стазе ни пута, 10
ти даље идеш, једва те још видим,
          на сунцу ти се блиста коса.

Јелена

* * *

Мој пут не посипај мирисним ружама,
таман и страшан преда мном лежи;
цвеће би младо све повенуло,
у исцерене маске би се скаменили
осмеси твоји усред тих ноћи. 5

О, Анице, сви моји леписнови
распали се већ давно у прах и пепео;
све што ти говорих лажи су саме,
под одећом бисером и златом тканом
скривао сам бледи страх своје душе. 10

Преда мном ступа смрт тихим кораком,
стере ми стазом свој покров тамни
и светлост гаси, моје цвеће вене...
не жали ни за чим, окрени се од мене
ти, драгана, преда мном ступа смрт. 15

Из лејих времена

* * *

И диже се и шири врели видик,
на небу распаљеном сунце гори,
сва земља тоне у биљурном мору,
полусањива, уморна, у праху лежи.
Тамо далеко јечи прозукло дрвеће,
као голе, кошчате руке 5
шири и грчи тамно грање.
Очи пече ваздух тежак и сух,
на груди пада опојни мирис
расутих крвавих ружа. 10

То је храм њен, ја клечим пред њом.
Кипи и дрхти јој бела пут,
прозрачна магла удове овија,
проткана кристалом сунчане светлости;
на обла рамена 15
пада бујно црна коса,
и њено око, појудно и влажно,
блиста се као наоштрен нож.

У душу ускипелу и у срца дно
ушија ми се њено похотно око; 20

у болесној раскоши цепти ми тело,
у загрљај се пружају дрхтаве руке...
Гле, у праху несвестан клечи пред тобом
и љуби и моли ти се роб твој, –
Венус, Венус! 25

Бечке вечери

* * *

У богатим кочијама се возе

барони, лопови, банкари,
крај младог кестења, кроз вече јасно,
мимо шпалира нас сирوماха.

Познајем та лица, те тихе очи 5
што жмиркају лукаво;
лоповлук који им на челу пише
није могуће избрисати.

У глазе-рукавицама се крију 10
лоповски дуги прсти, –
да, крали су и прељубу чинили
и убијали све по реду.

И шта је учинио праведни Бог? – 15
насуо им је богатства,
блага и части и усто их оденуо
још славом величине.

Тако се возе лопови 20
и тешко ми је сирوماху,
сав уморан и гладан и болестан
посрћем на сваком кораку

О, шта ти учиних, праведни Боже?
Зар нисам у тебе сумњао?
Покажи ми у писму заповест твоју
коју прекршио нисам!

Чинио сам прељубу и крао 25
и убијао – изброј све оне
што су ме волели; уцвелио сам и убио
њихове душе чисте.

И своју душу, невину сву, 30
уцвелио сам, оскрнавио,

убио сам је – дуг рачун је
што сам ти га нагомилао!

СаД стижем с њим: овамо плату!
Како другим, тако и мени!

СаД куцам на врата: овамо плату,
салдирај рачун поштено! 35

Бечке вечери

* * *

Од улице до улице крстарим градом,
без циља кроз зимску ноћ,
у обрви иње, руке промрзле,
убог и уздрхтао.

Магла је већ легла, светиљке горе, 5
већ тихо отуд, одонуд
скитнице без куће, лукаве, у страху,
ступају тешким путем.

Од улице до улице крстарим градом, –
и Бог је погледао с неба 10
и сажалио се на путника, лако
дотакао му се срца.

И светлост предсмртна у срцу засја,
засја предсмртни мир,
и лака крока путем усамљеним 15
према дому кроз зимско вече...

На постељи мојој умире човек
болестан, изгубљен ко ја,
његове очи, веселе и тихе,
гледају ми мирно у лице. 20

Бечке вечери

* * *

Куда, о, куда оде моја младост?
Није је ни било!
Мој живот, куда оде?
Из таме у таму се прели!

Тамо за водама, тамо за горама 5
 дом је мој!
 Али, авај, воде и горе
 измичу се преда мном!

Чежњо, ти звездо на небесима, –
 куда, одакле? 10
 Хиљаду пута по хиљаду лета, без станка, без дома
 вије се твоја стаза!

* * *

Младић је видео ружу чудотворку,
 у сновима је видео даљножарку, –
 тргао се, кренуо на пут.

Све стазама, друмовима широким,
 преко поља, преко узбрдица; 5
 чежња му је пут показивала, –
 чаробница, тиха бела ноћна лептирица
 по хришћански је ишла пред њим.

Да ли је прошла једна година,
 да ли их је прошло хиљаду, – 10
 ослепеле су очи, ноге су
 уз зидине посртале већ;
 ни патње више, ни горчине,
 чежња је остала само,
 божји пламен је ходио кроз ноћ. 15

Скрупчао се на царскоме друму,
 дај одмора, Боже, о, дај снова!
 И небо му је дало снова.

Да ли је прошла једна година,
 да ли их је прошла хиљада! 20
 Младић је видео ружу чудотворку,
 у сновима је видео даљножарку,
 тргао се и кренуо на пут...

ДРАГОТИН КЕТЕ

ЗИМСКА ИДИЛА

У цркву ми весели свати иду
по снегу, по снегу у фебруару,
млада већ има седу главу,
младожења кожух са лалама.

У црвки засвира господин уча 5
поскочице, у дуру, не у молу.
Девојчурци се поскривали у кут,
кијају по црквеним клупама.

Ту напољу зима, ај, зимица права, 10
а ипак сунашце греје,
поток се кикоће јер не може друкчије,
враголасто се поветарче смеје.

А што да се не би смејали слатко 15
поточић и ветрић с парохијанима,
кад млада има већ седу главу,
а младожења кожух са лалама!

ЗАТВОРЕНИ СУ ЊЕНИ ПРОЗОРЦИ

Затворени су њени прозорци
и она сања божји сан.
А где бих ја спавао, како бих ја спавао?
Под мило небо излазим ја.

Ту... тамо... звездаца се угаси 5
као суза из очију...
О дивној љубави шапућу
блиставе хиљаде.

А међ' њима као блистав чун 10
плови уштап бледи,
смеју му се звездице
када се скрије за брег.

А када би мој бол знале 15
блиставе хиљаде,
од смеха би им падале
сузице из очију...

ЛАОКОН

Меким рукама белим
стиснут сам као Лаокон,
пијем јој страсно отров из уста
као слатки пиколит.

У очима јој није херувим 5
нити серафим,
већ Луцифер једино, а ја
његов сам побратим.

Како јој пламти обрашчић 10
као у дну пакла пламењ,
а ја горим у том пламену
занавек изгубљен.

Та лепа, рајска змија си, 15
мека и жива ти,
и блаженство је, драга,
боравити уза те.

Па буди змија, драга, 20
а ја Лаокон,
ма Тројанци зијали
на нас и на Хелеспонт!

* * *

Тамно је данас, ах, тако тамно!
Ко вас је звао, жалосни облаци?
Чуј! Тихих корака што се ближе
као лаки сан она долази.

Ој, добро вече! – Добро вече! – Како мило 5
дрхтав је гласић њен! Одговор мака
на поздрав лахора усред врта, –
те ми још болно срце трепери.

Ослушнем... Стопе су јој све тише... 10
Тако лако, тихо љубав, слатка нада
у срце жури; не види се, не чује...

Како је чудан обичај у тој земљи,
да туђинка не куцне на врата,
без куцања би у срце ми хтела.

Стефанија, I

* * *

Како се вијеш тихо, лако око града,
зелена Крко, као млада невеста
око женика, топло га грлећи,
кад од ње мора у туђински крај.

И када још мало буде пред растанак, 5
како плачући шумиш, њему верна,
милион суза ти блиста у оку, које би волело
да гајеве, домове вечито гледа.

И да познаш девет високих хорова, 10
небеских анђела краљицу,
да знаш да живи усред тих простора

она што је ни фра Анђелико насликао не би,
уздрхтала би до подземних извора,
зацело, хладна, чудом зачуђена!

Расјанак, I

* * *

Како те волим, мој анђеле, како
да ти кажем? Нисам јасно звоно
нити сам Соломон премудри,
као стари пророк јецам само.

А доћи ће судњи дан. Тад на небо 5
труба ће нас позват пред божји престо;
без околишења и без царских круна
Јеховино, гледај, суди нам око.

„Песници!“ – завапиће љутим гласом.
„Ти си пет, ти шест, ти двадесет лепотица 10
волео?... Одлазите, али не у плач чистилишта.

већ у пакао, јер се залуд за вас трудим!...“
Тад ћу ступити ја с тобом весела лица...
„Ти си веран њој!... Не чудим се, не чудим“.

Расјанак, II

НА ТРГУ

Ноћ уморна ћути, без оклевања јури преко градског трга месец сањив.	5
Све је у мраку мирно, на извору се само тих поветарац водом поиграва.	10
Водице шуме и росице сипе непрестанце у бронзани жлеб; бездан је тај вир, шапат, немир бескрајан као мисли на њу.	15 20
У близини нема путева, ах, у Јелисеј, до звезда не можете, капље шумне. И смеле жеље до Ангеле моје журите узалуд чезнући.	25 30
Ноћ уморна ћути, без оклевања јури градским тргом сањиви месец, што руши мир мојој души ноћас, а безбрижно девојчица спава.	35 40

ПОВРАТАК

И опет данас диван је дан
и као у негдашње дане
на градској се цркви светли златни крст
и купа се тамо у мирним валима.

Еј, вали, сведоци мојих срећних дана, 5
зар сте још увек ту у брдима?
Не, вараш се, вараш, они већ давно
тамо у црном плове мору.

О шарену лађу пљускају тамо, 10
а изнад њих јуре делфини,
веселе се, не чезну више
за старом домовином.

Нема те више, драга давних дана, 15
у грађанки наших шареноме кругу...
на ситном песку нити на тргу,
ни у мирном сањивом лугу.

Еј, Бог зна где растеш, мој раскошни цвете, 20
где над тобом дрхте лептири,
еј, Бог зна... Но дани негдашњи лепа
давно су прохујали.

* * *

Као лабуд белогруди полако

плови мој чун површином мора,
тихо се купа у шумним водама,
у блаженству ми се купа душа.

„Чудо си, драга, створила, 5
смрт си од мене отерала;
опет си ми наде у срцу ужегла,
опет си у њега живот удахнула.

Ја сам умро. О, девојко, помисли: 10
моје широко отворене очи
нису виделе небескога сунца,
слатких мелодија није ухо чуло.

У моје срце из нежног лука 15
није оштра стрела полетела;
за мене пролеће на лицу не процвета,
нити се груд девојачка кад стеже.

Скамењен сам клечао пред олтаром
што га је красио каменити идол;
молио се лепој, а хладној прилици,
молио се чак и каменом престолу. 20

Мислио сам да ће та хладна девица
руке на прсима скрштене раширити,
благога осмеха, милога погледа
верном се служи приближити.

* * *

А ти тек... Али нисам могао
причати даље историје те;
смех јој се из очију несташних отео,
смех јој се отео из усана слатких.

И засмејало се море пространо 5
и засмејао се лак зефир
и засмејале се ситне звездице
у тихо, бескрајно, звездано вече.

Али сам још затворио уснице злобне,
страсним пољупцем их затворио... 10
Чунић жури као лабуда белогруди,
поветарац нас грли лак и тих.

На молу Сан Карло, VII

* * *

У тиху самоћу се краду, сијају,
пуни немира и пуни младости,
сунчани зраци, и љупко се вију
лаки зефири, деца слободе.

Живи анђели у ухо ми лију 5
своје тајне, љубавне глупости,
срца заљубљена гласно им туку
у слатким загрљајима, опојној радости.

Али ћутите, није мени као вама 10
до лепотица, ваших драгана на пољу,
ни до весеља. Ах, ја сам вам усамљен.

О, кад бих чуо бар један уздисај лаки
њенога срца до у тај далеки гај!...
Али то неће бити никада, никада.

Шејња, I

МЕЛАНХОЛИЧНЕ МИСЛИ

Кроз шуму је ишао,
кроз шуму мрачну, –
у срцу жалост и јад.
Упитао дрво
напуцелих грана: 5
„Имаш ли другога, реци!“

Рекло је дрво:
Имам их, имам,
као листова зелених. 10
Ако се веселим,
веселе се,
тугују са мном!“

И рекао је: „Гле,
ја сам сâм самцит... 15
Буди ти пријатељ мој!“

Зашумело је
и спустило се
и до њега се сагло...
Узело га к себи
и није већ више сам... 20
Сад виси тамо на грани.

* * *

*Il faut que tout homme trouve pour
lui-même une possibilité particulière de
vie supérieure dans l'humble et inévitable
réalité quotidienne.*

Maeterlinch

Кад дође ноћ, другарица маште,
и мир загрли поља и горе,
са слика галерије моје
тамни застори успомена се дигну.

И дух се кроз сећања лако вије 5
и моје рањено срце дрхти,
и касни час избија у тихој ноћи
и још су увек очи загладане у таму.

Тамо пред Богородицом трепери,
сад живахнув а сад малаксав, 10
пламен, сам себе до јутра уништавајући.

О, нека би и ти, успламтело срце,
већ стигло гробу, последњој станици,
и удахнуло њој последње амин.

Мој Бої, I

* * *

О Боже светлости, творче хармоније,
твој изгубљени син је опет ту;
о, дај му ненађена мира
у близини свога светог дома!

О, нека му зрачак милости засија 5
у том осамљеном, осамљеном дну
срца и душе, да после двоструког зла
запева опет пређашње мелодије!

Гле, мишљах да бих живети могао 10
једном без тебе, без својега Бога;
а да ли расту мирисни цветови

без сунца усред небеса јасних?
Зато ме прожми, о, Боже, запали
вечни ми, жарки огањ у дну срца!

Мој Бої, III

ЈОСИП МУРН

САЈАМ

Тамо на тргу, на белом, шатори стоје,
пребели, весели шатори,
а пред тим шаторима свет жагори,
хода горе, доле.

Под липом за столом сеоски старешина седи, 5
а поп ће му: „Да Бог благослови!“
„Довека“, старешина ће и вели му
како су врели ти дани сајмова.

Немилосрдно се, мало позади, пандур држи, 10
има бркове као две турске сабље,
са судским приставом ћућори судијина кћи,
кашелан дотрчи у црквену руху.

И ја сам међ' светом, а ћутљив и непознат, –
боље да сам Јеврејин где у веселом граду, –
али, авај, у несрећни, у неправу дан
залутао сам у белом свету. 15

ВЛАСИ

С меховима под пазухом иду,
у дугим сукненим кабаницама иду,
главе оборене земљи,
сви су висока стаса,
и жалосно се држе, 5
као никад дотле.

Са свиралама на устима иду,
под широким шеширима иду
и сад десном руком
и сад левом руком 10
у свирале свирају жалосно,
као никад дотле.

С меховима под пазухом иду,
у дугим сукненим кабаницама иду
и под шеширима широким иду, – 15
у напред иду и назад иду
и засвирају још при растанку,
као никад дотле.

КО У ТУ БЕЗГЛАСНУ НОЋ

Ко у безгласну и тамну ту ноћ
цвркуће и лепрша?
Ситна грлица то иза пећи
узбуђена ћућори.

Дуго, дуго још неће дан, 5
спи земља, чуј, спи пространи свет.
Двоје само не спава; та тамна ноћ
и човек – сам себе корећи.

Ја не спавам, и стављам те на руку, 10
стављам и мазим благо, благо, –
де, загучи, умиљато ми птиче,
и заспи и ничега се не бој!

СНЕГ

Непрестано падаш, ситни снеже,
на тиху шуму и на пољану,
негде прапорци, хитри трк,
мук опет за мном и преда мном.

Што ће ми снага, што си ми, време, дато? 5
Што је било – као у снег закопано!
Што ће бити – као та тиха раван
без краја се шири преда мном.

ПЕСМА

Прелепа ноћ, пролећна ноћ
на земљи је ноћас,
што ће ми ноћ, претопла ноћ
око мене, преда мном?

Као птица у кавезу бих у чисти зрак 5
у света крај најдаљи,
отурио бих мрак, мук тежак
и жалост од срца.

Долазе, тугују 10
све мисли у души тој, –
за киме, зашто тугују?
Ти, ноћи, чула си и ни у што развеј!

Ах, ти борови

Ах, ти борови, моји борови
замирисали су опет,
гласно на зеленој гори
запевали су им птићи. –

Опет кроз тамно грање 5
сунце је продирало,
све слабије и спорије,
као да умире. –

И поточића песме тихе 10
у даљини се губиле,
надахнуте се сасе
украј њих грлиле.

Ах, подувкивали су, шумели 15
лахори благо, благо, –
тихо су борови ту стајали,
мир божји је пловио над земљом.

Кад се дубраве мраче

Кад се дубраве мраче,
к мени долазе гласови тихи,
као тужбалице тајни уздаси
срца што у жалости живе.

Мир, ах, на земљу се спушта! 5
Ја не могу да га нађем,
није ми могуће душу
загњурити у спавање слатко.

Тихи, поноћни час, 10
треперење у висини звезда,
глас вапијућег у пустињи,
трска усамљена сам ја.

Дођите, олује ви, 15
дођи, ти бурни животе,
дођи, шумна жудња,
и срце ми надвичите.

Јасних, јасних сунчаних дана 20
пуних борбе, пуних јечања!
Тихо, тихо и даље сања
ноћ блиставих очију.

* * *

Срце је жалосно и болно од стрепње,
душа чезне да загрли дух
живота, пуног незасите, мрачне злобе,
на путу где сунце не блиста.

Што се узети може, то ми узесте давно, 5
што га је палило, не дира срце сад;
руком грешницом усудисте се да срушите
што се више никад не да подићи.

Ах, не... Не мучи срце у његову немиру 10
детењска срџба, сузе заборављене,
то вранци су што дивље у последњем, слободном касу
преко лешева познатих рањеника јуре!

Срце је жалосно и иште спаса,
да се о дух обисне дух ми жуџи. 15
Као о чудотворну, скоро заборављену молитву
из давних, давних, срцу милих дана.

Fin de siècle, 3

ПЕЛЕН

Та песму желимо у част
пелену да запевамо,
нек бог поживи његов струк
и сунце нека га греје!

Што ће нам каранфил, ружа што, 5
и на ливади бела рада?
Само пелен пили смо из врта
док смо још били млади.

Узрасли смо и лако све 10
иде нам сад у свету, –
и у част пелену песму ту
спочетка дај да певамо!

Е, НЕЋУ ВАМ ПРЕКО ПОЉАНА

Е, нећу вам преко пољана,
у пољани је гавран црни,
у пољани је ноћ и дан.

Ја га се бојим силно,
црно је гавраново око, 5
црна слутња иде за мном.

Ах, у туђини ћу погинути,
гавран ће ми очи искљувати,
грактаће, нарицати неће.

СРПАЊ

Већ дан иза гора свиће,
и веје већ јутарњи хлад,
маглом још увијено поље
и сања још стари град.

Чак тамо на побледелом истоку 5
из ноћи млади дан крнави,
по раном, по ветровиту своду
облачак се весео гони.

Ах, кад ће још, мила, из перина 10
златни те измамити дан
тамо крај верних калуђерица
где бели манастир блешти?

Кад ће ми се још у срцу пробудити
тако већ дуго мртва радост?
Кад ће ми се сунце разгорети, ражарити 15
и љубав и нада и младост?

ИСТА

Кад пролеће у поље дође,
посестрима му се роди,
као добри Бог ми у душу доведе
веселе, јасне, младе дане.

То је мој пир, пир чезнућа, 5
и пуна душа прекипи,
и простор сав, сав лик живота
у њој се огледа и губи.

Ах, божји свет за тихом реком
кад први цвет се пробуди, 10

и тихи шум за тихом реком
и бели прстићи малени...

Пространо небо, пролећни дах,
у њему птић се не нацвркута,
ни на сунцу, ни у сенци хладној 15
врела крв се не наснова!

ПЕСМА

Као ружа на пољани
у сватовском сва ми блисташ,
ил' ћеш у сватове, девојко,
или ми се удајеш сама?

Ој, ти девојко, девојко моја, 5
каранфил пољски цвета већ,
расту већ црвене руже,
од жеља ми срце мре.

Ој, ти девојко, девојко моја, 10
са мном пођи, пођи ти,
као ветар са ситном травом
са тобом ћу се играти!

ЧЕЖЊА ЗА НЕВЕСТОМ

Ускрс је већ прошао,
велики пост с њим,
сутра је Бела недеља,
после ће врућине бити,
хеј, једва чекам то. 5

За Спасовдан ће,
све бити узорано већ,
све ће клијати већ
за Спасов-дан,
хеј, једва чекам то. 10

Потом о Госпојини
већ ћу жито збрати,
већ ћу жито збрати,
после ћу у сечу,
хеј, једва чекам то. 15

Хељда поцрни,
шума поцрвени,
јазавцу у буквику чекиња
сва се згусне,
хеј, једва чекам то. 20

Затим нам лето побегне,
лагано га, тихо нестаје,
као да још једном година
све прошле броји дане,
хеј, једва чекам то. 25

Бројим и ја све дане,
на прошлост се осврћем:
та за кога се бочим,
та за ким сваки дан мрем?
Хеј, једва чекам само то! 30

ИВАЊДАН

По небу звезде се пале,
из шумарка се дижу свици
у летњу ноћ.

Студенци се тихо њихају,
као у сновима папрат се љушка
у летњу ноћ. 5

Сад је време цвећа и чудног семења,
са слемена пуно гранчица вири
у летњу ноћ.

Пуно гранчица вири из колиба,
застао је тамо свети Иван идућ'
у летњу ноћ. 10

Застао је тамо свети Иван идућ'
и палећ' свице све до ране зоре...
и сву ту ноћ! 15

ПЕСМА О ХЕЉДИ

Као беле груди
топле од крви,
младе радости
расцветала хељда мирише.

Већ сва пуна меда процветала је, пред ноге као у сну пала пчела јој!	5
Груди су простране напојиле њу, божјом помоћу у се скриле.	10
Сад стоји, мирише, надалеко блиста, као голуб ми упире у свет црвене очи.	15
Када шуми клас, сељак се одмара, кад хеља мирише, открије јој се.	20
Ко медом и крвљу плаћа за сав труд? Које друге груди нежне су тако?	
Ах, скоро ће већ стићи студене и хладне, – на цео свет легла је вештица.	25

Ту је јесен и ми свадбујемо

Ту је јесен и ми свадбујемо попевајући, хеј, свадбујемо, не насвадбујемо се дан ни ноћ!	
Гле, балгословила нас киша, вучји мраз посла нам Бог и потом кратак дан и мрак и ноћ ко козји рог.	5
Што, зашто ти треба звезда, већ ти гори, и прва звезда, друга, трећа још лепо блиста. –	10
Ој, драгана, ој, девојче, зашто, зашто чезнеш?	

Као вита трска сред воде 15
тако дрхтиш.

А цвета два, ој, смрзла оба,
очи су ти,
те тамо кроз поље, студену раван
жури ми се. 20

Јесени, јесени, лепо, бајно доба,
не свени ми!
Младости, младости, не иди из срца,
зелени ми!

ЗИМА

Прошло пролеће, као муња прошло лето
и свети Михаел.
По пољу су обрани плодови,
лишће пожутело, трава порђала,
по брдима брезе жалосно блеште. 5
Више њих борови и смреке
као ловци зелени чекају.

Натопљен
раном кишом је пут. Над водом
тамо и црном земљом и пашњацима 10
диже се запара. Десно је смрековина,
лево планински пут, риђ, скривен,
као лисичја длака.

Ми горштаци туда идемо. Тих сав живот
и тихи нам обичаји. Дође лето, пали и пече, 15
дође јесен, затвори кошнице, и дође зима,
одахне и затвори нам врата.

Тамо у горњој соби отвори шкрињу.
Потражи сукна и вунених сукања
и плавих топлих марама и чарапа; 20
обућу узме нову, опшивену јаретином,
чекрк, пар јагњећих рукавица и кожух
бео, кратак и гиздав, са ружама.

Затим прегледа хамбар...
на гумно прибије јазавца и ћука, 25
набруси још секиру себи, наложи ватру
и загунђа...

А тамо у ваздуху замирише снег.

ДОШЛО ЈЕ ВРЕМЕ ОКО БОЖИЋА

- Дошло је време око Божића,
беле се наоколо горе,
двориштима се ближи лисица,
по снегу су зечје стазе.
- Хладна су поља, шуме, 5
мраз и мрак пределом гре,
снега су пуни врхови,
увече је ићи тешко.
- Млин већ не ради редовно,
вода њим мање шуми, 10
поток се скрива под ледом,
под њим чист млаз блиста.
- То је зимње, зимње доба,
северац је завејао путе,
кроз прозор гледам по селу, 15
скоро бих бројао пахуљице.
- Скоро бих бројао пахуљице,
свет се заклео против мене,
са жалашћу, невестом бледом,
ах, почео сам да живим. 20

МИСЛИО САМ НА ПРОШЛЕ ДАНЕ

- Мислио сам на прошле дане,
мислио сам на садање,
белина по грању блиста ми,
иње по њему попало.
- Слана већ и љути мраз, 5
стигли су ветрови,
прошла је Михољска ноћ,
зимски дани су ту!
- Ту је зима, ах, дахћућ'
у цокулама, с кожухом, 10
и све охолости неста ми,
та нема ништа од охолости...
- Мислим, оженићу се њом
па ћу вас позвати у свате;
са женицом ћу својом играти 15
до саме зоре златне!

ШТО ТАКО ЖАЛОСТАН, ЋУТЉИВ И ЗАМИШЉЕН

(Народни мотиви)

„Што тако жалостан, ћутљив и замишљен седиш?“

Ах, како вам се не бих чинио такав.

„Што нам се тако блед и мртав као дух чиниш?“

Ах, како вам се не бих чинио такав.

Дубока жалост ми нагриза снагу, 5
тежак камен лежи на грудима,
и док сањам, ко да сам на одру,
малени крстић у рукама држим.

Збиља, кад се пробудим, гледам бели дан, 10
ноћ је прогнана и сан је прогнан,
а да ли срце још бије, послушнем бојажљив,
руку стављам на леву страну.

Још ми срце бије, још је снаге, охо!
И оженићу се да нас двоје буде; 15
узећу сељанку тврде, кошчате руке,
и преко рамена пребациће косу.

ОТОН ЖУПАНЧИЧ

Песниче, дужност знаш?

- Песниче, дужност знаш?
Зар немаш ниједну реч?
Што си утонуо у мук?
Баци песму у свет,
надахнуту данашњим добом, 5
ми ћемо је певати за тобом.
- Знам дужност, о, знам;
кад се отме из грла звук
завићу као вук,
зарезати као вук сам, 10
побауљке стаћу врх планина,
зарезати између пећина...
- Врх Можакље тај дан
урликнућу грлом свим,
чуће Блегаш, одјекнут Крим, 15
кад глас од себе дам;
развејаћу га низ ветре, кроз борје,
један ће га однети на Похорје.
- Пој, шумо, планино, ври,
силни дижимо хук, 20
рајо, прекидај мук,
дижи се, дижи се и ти,
стару правду урличимо,
да ту зиму прогурамо мимо.
- Биће пролеће још кад, 25
показаће зора лик
вучји чопор урлик,
на ловце јурнуће тад:
хитај низ Саву, плови низ Драву –
зуб за зуб, главу за главу! 30

ЗЕЛЕНИ ЂУРЂЕ

Зелени Ђурђе се дугом паше;
радосно биће село наше:
по воду већ кроз ливаде јаше.

Главом климне – трава се дигне,
лице окрене – грана одене, 5
оком обрне – цвеће процвета.

Ђурђе Зелени, куд ћеш другима,
вина и песме и код нас има,
биће нам мило и драго свима.

Добри људи, честита вам лица! 10
Радо бих с вама држо здравица,
али је гола наша Горица.

Часно вам лице, мисли најбоље,
с вама бих остао драге воље,
али је у Корушкој пусто поље. 15

Пусто је поље, слана и мраз,
треба хитати, задњи је час,
на лето опет бићу код вас.

Коња ободе, добра му срећа.
Понице за њим трава све већа, 20
да нас на Зеленог Ђурђа сећа.

ЈЕЗЕРО

Све часе дана који журе сводом
одблескује огледало те воде,
све зоре спуштају своја крила на њу,
све звезде у њој бележе путању.

Све што је у језеру има слику: 5
гора, дрво и острво, врх звоника,
облак и птица, пребеглице висина,
све удвостручено гледа из дубина.

Језером се игра блиста жива,
сенку у светлост оно прелива, 10
вечно је чудо док се у њу гледа,
из чари својих снова нам не да.

ДУМА

Слушао сам песму и чуо распеван глас,
глас човека као одговор женском гласу;
чуо сам како је одзвањало моје срце.

Песма човека и одговор женској песни:

Сред пољана си и певаш ми песму зелену сву, 5
 песму ветра, грана, и траве и сунца на трави,
 песму валова што хитају и валова што стоје,
 песму сребрних и песму златних таласа,
 песму потока и песму жита.

„Као тракама везана су ту цестама села; 10
 црква је подигла главу изнад кровова,
 с висине мотри делање људи под собом,
 часове им мери и посао дели.

Куће су кућице, прозори прозорчићи, карамфил
 с прозора

лије се зелен по зиду, рујно се пени 15
 у сунцу тај тихи слап –
 знак момцима који туда иду дању,
 тајни знак за ноћ –“

певаш; и очи ти се радују марамама шареним,
 здравим, препланулим лицима и бисерно белом
 смеху, 20

незграпном кретању, ходу неспретном и збуњености
 сељачкој;

грубе псовке су твом уху вино,
 крешко поређење – дала би за њега дукат.

Сред пољана си и певаш ми песму зелену сву,
 певаш и мамиш: 25

„Див-храстови за пољем стоје и рву се са буром,
 снови столећа врхове им нишу шумом даљина,
 сваког пролећа изданци слушају тајне из давнине,
 а ти се у даљини мучиш у душу губиш – 30
 док сам ја цвет међу цвећем, мешам се с њим –
 прошао би и не би ме распознао међу мојим
 другарицама.“

Сред пољана си и певаш ми песму зелену сву,
 кличеш и мамиш,
 на село зовеш.

Где и мој понос расте и моја песма с њим, 35
 у очи твојој песни гледа смело.

Ја твојој песни супротстављам песму града,
 песму улица и корака журних по плочнику,
 ритам руку и плећа што дижу греде и камен,
 такт железница под свим звездама исти, 40
 ток великих река које товаре поносно носе,

брујање жица што везују север и југ,
 и глас запада до уха истоку воде.
 (Радо прислањам ухо на телеграфски стуб:
 непомичан курир на служби стоји и пева, пева, 45
 пратећи с мутним мрмљањем вести што их предаје
 у даљину –
 срце песниково припева тако идејама што јуре
 струјом доба преко његове главе.)

Где је гуђина? Како ме гуши?
 Видео сам мајке – као код нас бде над колевком, 50
 а дете млеко тражећ у недра се гњура,
 видео сам људе у борби за тврди крух
 силне и мрачне,
 а за љубав; био сам међу њима сам;
 видео сам навалу крви, 55
 страст и бој;
 видео земљу и ратара на родној груди,
 њему најдражој ко што је наша нама;
 гледао сам земљу – била је лепа као наша,
 достојна исте љубави као наша; 60
 видео сам кућу на цести и свратио у њу путник –
 вина и хлеба добио сам и реч добру,
 пријала ми је боље од вина и хлеба.
 У таласању великих градова и ја бејох талас,
 о, и моје срце је тукло 65
 у такту снажном похиљадострученом;
 у нови живот планула је душа сељака,
 нова вера му је обујмила уморно срце.
 Видео сам чела као да им под кожом миле
 корњаче,
 то мисао их је разривала тако; 70
 видео сам лица и у њима бразде за семе
 будућности
 руке су целог дана двориле машину,
 али увече би заблистало то чађаво чело,
 и око је кружило по пределима светлим,
 сањало смеле снове будућности, – 75
 пратило снажне покрете говорника
 и веровало за још neroђени род...
 Слушао сам бојни крик из Манџурије,
 сред Париза чуо стоструке одјеке,
 Вајарево длето гледао сам: са љубављу је ишло 80
 као пољубац низ мермера белину,
 са стене је твар лагано одљубљивало,

- бојажљиво у њу живот удахнуло.
 Видео сам мислиоца, писао је законе,
 не људству на земљи – звездама је цртао пут, 85
 а несклад је у васиони открио,
 нове светове је тражио његов рачун,
 „Буди!“ – рекао је, и ноћ му је дала нов свет...
 Ту, ти се стичу свег живота жиле,
 путеви свемира ту се укрштају, 90
 волим их с буком и шумом, те велеградове –
 кроз њих у слободу, кроз њих у будућност пут иде.
- Чуо сам како ми је одзвањало срце:
- Света си, земљо, и благо оном коме рађаш –
 уљем му лечиш испуцали длан, 95
 пуниш му ризнице и вином му плаћаш зној,
 дајеш сена и отаве вољу што тегли брану,
 и плуг вуче заједно се знојећ с орачем,
 у крунице цвећа мед лијеш да пчела слети
 гоњена у пролеће тајном бригом за зиму; 100
 домаћицу не плаши студен јер њена чељад
 по два одеа има. Чујеш ли јој на пању
 трлицу? И основа на разбоју већ потку чека.
 О, ту је дух свети раширио крила над столом,
 блажен је труд и блажен одмор породици. 105
- Ходио сам земљом нашом и пио чари њене.
- Волео је. Као невина недра раскопчана
 мирисала су њена осунчана поља;
 тонуо сам у жита њенога вале
 сам, самцит, само с мислима својим скривен 110
 у немом друштву младе чежње,
 млад, млад – то значи у срцу свега живота.
- И сва ширина је с мојим снима снимала,
 небо и планина мојим се одзивали жељама;
 шева – певајућа ракета – песме је пршила: 115
 је ли чула моје срце, научила од њега да пева?
 Ливадо, јеси ли цвеће моје душе видела
 па си се цветајући и ти на њега угледала?
- Твоја рука, оче, откривала ми је лепоту земље,
 и – чудо за чудом – разгртала завесе природе; 120
 ти си ми показивао њива плодове, водио ме у шуме,
 откривао тајне гласове и врсте дрвећа,
 и знали смо где косови и дроздови гнезда вију,
 куд сатир ходи и где се виле крију по шумама.

- На Ђурђев дан, оче, сећаш се, птице се жениле,
за школским се вртом у живици гостиле, пиле;
а ми смо преко пута ослушкивали: „Чујеш ли
жив-жив?
То значи: живео – сад старешина наздравља млади.“
А кад су прхнули свати с живице с вриском,
повукао си ме за рукав и рекао да тражим. 125
- С чуђењем у срцу и страхом пошао сам до живице,
да пабирчим за птицама и њиховом свадбом:
и гле, тамо под жбуном грабовим – стоје колачићи,
и слатко вино, рогачи, смокве, разни слаткиши.
„Да опет не дођу?“ – „Не, све су то теби оставили,
враћају ти сад што си им остављао зими.“ 135
- — —
- О, доме родни, о, очинске куће стрехо!
Граде сиромаша, у туђини утехо путнику:
голубу што под туђим небом за повратком жуди
чежња је показала пут у родни крај; 140
што ласте се у топлоти југа не стрпе?
Сећање на гнездо их носи преко мора и гора.
- Голуби над кућом упаљеном омамљени круже...
Моје мисли туже усамљене над пустим завичајем...
Сив је свануо дан, разишли смо се на све стране, 145
куд нас је терала сила живота и срца немир;
остале су под стрехом ласте у топлој заветрини –
а ми громом распршени расули смо се по свету...
- Младост је моја сад бујну оборила главу,
а мисао ми се тајна преобразила у небеску птицу,
сад није више голуб над пожаром била, 150
већ је постала орао чија крила су олуја,
очи му муње, јурећи кроз тамну даљину,
тражиле су и нашле: Не дом него више: домовину...
- Земљом сам ходио нашом и њене болове пио. 155
- Света си, земљо, и благо оном коме рађаш; –
да ли познајем те пољане – чије ли су обасјане
сунцем?
- Плуг и мотику си оставио, у земљу се спустио,
старче, а на гробу твом крст рђа и криви се;
син твој се жив под земљу зарео – у Америци копа, 160
у рову му још светлост пољана мрачне мисли
обасјава,
син његов већ за њих неће знати ни о њима сањати.

- Удовичин сам чуо јаук:
 „Мој Мате, јао, мој Мате!“
 Појало је велико звоно: 165
 „Мој Мате, јао, мој Мате!“
- Хамбург, Хамбург! виче јој звоно...
 у гроб јој тамо посрте син,
 ниједне сузе не беше за њим,
 и гроб му без знака и слова. 170
- Хамбург! – Мисао јој кружи
 па не зна куд да полети,
 где да му се на гроб спусти,
 да пролије сузу на њега.
- Да сам тада био бог, 175
 – „Мој Мате, јао, мој Мате!“
 викнуо бих у гроб његов:
 „Мој Мате, устани, Мате!“
- Хамбург, Хамбург! – Велико звоно
 пева јој, бије, 180
 тужи, јауче,
 пада тешко на њену главу.
- Хамбург, Хамбург! – пада црно.
 меша се, лије,
 све обавије 185
 својом мутноћом, небо и земљу.
- Да си тада постојао, боже,
 – „Мој Мате, јао, мој Мате!“
 у гроб би викнуо његов:
 „Мој Мате, устани, Мате!“ 190
- А рамена и плећа су као стене,
 потиљак – натовари му бремене,
 насилнице, –
 носиће га и погнути се неће,
 и срца су тиха и снажна
 и њихов је понос без речи; 195
 људине су –
 као да нису од мајке рођени,
 као да су се из бокова гора извили,
 морају у свет и туђина се дичи
 делима њихових руку; 200
 тамо у Америци, тамо у Вестфалији
 за нас су нестали – већ их не досеже
 наше око...

- Домовино, где си? Да ли по пољима тим?
 Још под Триглавом, под Караванкама? 205
 По високим пећима или у рудницима?
 Ту? Преко мора? И нема ти граница?
- Желео сам некад да будеш пространа,
 земљу да опашеш, некад сам сањао –
 где, сада видим: снажна, бескрајна си, 210
 у даљини као семе расипаш свој плод.
- Хоћеш ли их дозвати кô ласте да се врате?
 Као голубе домамити под свој кров?
 Или ће их туђа слава придобити
 и никада ти више неће доћи? 215
- Домовино, где си? Да ли по пољима тим?
 Још под Триглавом, под Караванкама?
 По високим пећима или у рудницима?
 Ту? Преко мора? И нема ти граница?
- Слутим те, осећам те. Песников сан 220
 летео је годинама над тобом,
 гледао, слушао, плакао, надао се,
 у твоју тајну хтео је продрети.
- Разболела се на дну мора шкољка,
 у бисер стиснула сав свој бол – 225
 срце песниково – шта се у теби скупило?
 Срце песниково – од ње си болесно.

УСПАВАНКА

- Шта ће синку сан донети?
 Птичје крило, танко весло,
 или кита рузмарина?
 Буји баји, нана нина!
- Крило се је уморило, 5
 весло се је поломило,
 суха кита рузмарина –
 буји баји, нана нина!
- Шта ће синку сан донети?
 Нити крило, нити весло, 10
 нити кита рузмарина,
 само песма материна:
 буји баји, нана нина!

ПРОЛЕЋНА ЛАЂА

Куд бисмо с тим пролећем.

Сувише га је нама;
натоваримо лађу,
одвезимо га одавде!

Зеленило младо 5
кидајмо около свуд,
почушај ти ливаду,
ти обрсти луг.

Оне цветне круне 10
дајте ту најпре,
јарбол оплетите
мрежом густих грана.

Шта још да узмемо?
Каранфил, рузмарин, 15
у срцу нека буде
сећање на завичај.

Најведрија птицо,
заједно с гнездом на кров!
Певаћеш нам словеначки 20
као звонце ново.

Где су оне земље
где сву годину, вас дан,
о Божићу и у мају
свет је у лед окован?

Натмурени, несрећни 25
непокретни тамо живе,
средозимци вечни,
песницу на даху греју.

Тамо ћемо с пролећем, 30
сувише га је нама,
натоваримо лађу,
одвезимо га одавде!

БРЕЗА И ХРАСТ

Брезо, брезо танкокосо,
ко ти косе рашчешљава,
те ти стоје тако лепо?

Или мати, или сестра,
или Вила из честара? 5

Нити мати, нити сестра,
нити Вила из честара,
тиха киша око подне,
лаган ветар из даљине. – 10

Храсте, храсте кудрогриви,
ко ти косе густе мрси,
те су тако рашчупане?
Ил' маћеха пакосница,
ил' душмана на стотину? 15

Ни маћеха пакосница,
ни душмана на стотину,
вихори их мени мрсе
усред ноћи о поноћи.

ПРВО ПРОЛЕЋЕ

Еј, маце! Кад сте то спузале
тако нагло на врбак?
Донедавно у иње се
завијене гране пружале
у мраз. 5

А кад ли си, гложе, цвећа набро?
Као с пахуљица узето
у беле чипке је сложено –
зар је збиља већ шубару с главе скинуло
време? 10

Па, девојке, шта је дахнуло у вас?
Шта вам је очи упалило,
у недру шта напупело?
– Пст! То се код нас не говори
отворено. 15

ПОДНЕ

Дај мојој десници левицу и стас,
дај мојој левици десницу,
повешћу те, вољну робињу,

у дрхтаво подне где се нише клас,
 где мак у слободи вихори 5
 и ветар као по води
 кроз усталасан броди лан.

Усред небеса, на божји длан,
 на блистави, јастреб је сео,
 тамо трепти, и не може никуд... 10
 Даљина је залебдела,
 где, иза сребрнатих велова
 позвала је рука бела.

Од твоје косе, твога лица,
 бије јара, 15
 и младе љубави жар стострук
 под небо с вриском шаље свој вихор,
 свој успламтели зов...

ТИХО, БЕЗ РЕЧИ

Тихо, без речи
 ходим с том тајном
 између људи;
 и нико не зна откуд,
 и нико не зна зашто 5
 мојој души сија мај...

Можда знаш само ти,
 можда знам само ја,
 можда ти не знаш,
 можда ја не знам 10
 што о поноћи,
 док од тебе идем,
 руке стежем у мрак
 чезнућа пун

неутешна, 15
 несхватљива.

И зашто бих тад
 сваког загрлио,
 рекао му брате.
 И зашто тад 20

звезде запламте
 ниско нада мнош
 ко велике, слатке руже
 нада мнош...

Драга, шта је ноћ? Шта је ноћ и смрт? Не знам за њих ја! Драга, шта је грех? Шта грех и кајање? Не знам за њих ја!	25
Ја знам само тајну ту и љубав у својој души и сав лепо божји свет уокруг и велике, слатке руже над собом...	30
	35

ЉУБАВНА ПЕСМА

Нежнија него дах што плашљив и тих низ ојужилу ледину оде, лакша но птица ластивица лет над глачином воде;	5
тиха као песма којој сваки одјек склад помути, усамљена као сјај што над тобом поноћним хита путем:	10
мисао је тајна, где, што у души овој к теби диже крила – па ипак све земаљске сласти и бол нису је померили...	15

ПОЉУБИ МЕ, ЗАГРИ МЕ

Пољуби ме, загрли ме,
чврсто и још чвршће –
гле, ветар вије гране –
уза срце ме своје привиј.

Да не могаднем из тих руку 5
у магловите даљине –
о, плетенице јесењих птица! –
зачарај ме у свој уски круг.

Заклони ми, чаробнице, свет 10
својим белим рукама –
о, брате, дубоко у јами! –
и можда ће ми ошет добро бити.

У ДУШИ МИ ЈЕ ИЗБЛЕДЕЛА ЈАСНА СЛИКА

У души ми је избледела јасна слика 5
ти свој си из ње избрисала лик;
у ритмовима ћеш ми живети таласавим,
гле, песма те је собом понела у будућност,
гле, песма с тобом је победила време.

Заборављене биће све твоје вршњакиње,
цветала си, свени, за руже је закон;
остаће, сијаће само твоје лице
вечито младо како га гледах ја.

И сама си знала. Ко дијамант сред злата 10
душом си ми младом обгрљена била;
ја тобом, ти мноме – мишљах богати смо,
лабуда два, мишљах, упоредо плове,
истом љубављу, мишљах, зрачећи.

Прстене мој златни, сада си без ока, 15
драгуљ ми је сјао, а сада је тама;
лабуд с лабудицом у небо је хтео,
напуштени лабуд на земљу је пао.

Раздваја се цеста. Срце је без друга, 20
у самоћи тражи себи стазе нове
река што лута кроз кршеве крашке –
и обузме ли га радост, задеси ли га туга,
одсада ће мирно подносити све.

Раздваја се цеста. Што срце ти сања 25
нека се испуни – греј се у љубави,
и кад те доба негдање позове,
скриј се за спомен, и ко ја се насмеј...

СУСРЕТ

На шеширу јој вијори
нојево перо...

Сама, тиха и мрачна –
куда журиш тако?

Шта значи у очима ти
загонетни сјај?

На вечерњим путевима
какав је у теби бој?

Као да је промакла
уплашена младост, сама,
тиха и мрачна рањена
младост.

5

10

МЕЛАНХОЛИЈА

Између ружа које не расту код нас
видео сам лик полуосенчен, тих.

Кô да није знао он за ме, ја за њ...
а био је међу нама многи сан.

Као невидљива дуга дигао се мост
између мене и ње, па је тајна

могла ићи између мене и ње,
о, као горчина, оборене главе.

Из њенога врча био је напитака
кô да ми је у срце жеравицу лио.

И сетио сам се да је давно нема,
да јој само ветар преко далеког гроба шуми.

5

10

С ВЕЧЕРИ

Тако нежна, мирна
румен је вечерња,

да видим звезде кроз њу;
над куполом мрачном,

врх града сумрачног
у светломе луку тихо се роје.

5

Голубова је двоје
међу небом и водом
блиставих крила прелетело...
Доста си патило, 10
што си зажудело,
срце, опет за срећом?

ТИХО ДОЛАЗИ МРАК

Тихо долази мрак,
плашљив је његов корак,
не да се чути.
Срце, зашто дрхтиш?
Чега се, реци, бојиш 5
у овом трену?

Је ли се таман спомен
оваплотио из мрака
безоблична?
Је ли будућност-вампир 10
дунуо у мир вечерњи
мисли ти луде?

Или су јата ветрова
прешла преко гробова драгих,
напуштених? 15
Или је из далеке самоће
дошла песма сирота
уплаканих?

Тихо долази мрак,
плашљив је његов корак, 20
усплахилено лута.
Срце, зашто дрхтиш?
Чега се, чега бојиш?
Свега, свега...

НОЋНА МЕЛОДИЈА

Пуна светлих снова
нагла се над земљом ноћ,
месец гори над њом,
тихе га очи гледају.

Моја земља је без цеста, 5
без звезда мој небески свод,
у мојим очима – тама,
у мојој души – бол.

...Шта је то севнуло 10
с неба на земљу кроз ноћ?
У напаћеној души нешто се
силно винуло:
моћ.

Гле, укрштају се цесте 15
одасвуд, одасвуд...
Бирај, слободан је пут!
Звезде се небеске ближе,
чувају путника од заблуда...

* * *

Гробови урлају...

шуме и урлају распукли
као незаситна ждрела, разјапљена
у поноћни мрак... шта хоћете од нас?

Имали смо људи – у пољани цвет, 5
имали смо их – врх планине храст,
имали смо их – дали смо их вама –
шта хоћете, гробови, још од нас?

Гробови урлају... 10
ковитлаци црни устају из њих
и као вампири се вију по ваздуху
и жртве траже бодљикавим оком.

Ти око пламено, куд си се 15
загледало? Што жудиш у даљине
и ведрине јасне? Сањаш надоблачну
раскошну светлост?... Гробови урлају!

Ти чврста песнице – твој мач је муња што жари – 20
док задаје ране, пева мелодију,
кроз ноћ, светлу и победоносну –
застани, застани – гробови урлају!

Ви прси непокорне што удишете
слободни зрак, срце ускипело

што бијеш да те слуша милион,
напаћени милион – чуј, твој удес
писан је – гробови урлају! 25
Док не падне последње ведро чело
на ком се светлуца вечности пољубац,
гробови урлају...

Окрени тлу очи, не сањај звезде,
мој пријатељу, ти кондоре, сунцу брате! 30
Јеси ли га видео већ: ухваћен је, спутан,
слободе кордиљерске смели син;
јеси ли га видео како је, изнемого,
у немом очају крилима подрхтаво,
у решетку се залетао главом 35
и крравио?... Два црна млаза, знаш,
прелила се преко његових очију
– о, те очи што у висинама царују! –
баш преко очију два црна, црна млаза.
И тада је обесио крила 40
и сав као грана на ветру дрхтао:
знаш, право преко очију два црна млаза!
Ја сам га видео и клео сам људе.
Заувек ми се у душу упио
поносних очију беспомоћни гнев, 45
и зашумела је око мене
претамна, тешка песма из гробова...

Сени Јосипа Мурна-Александрова, 1

* * *

Тихо преко поља

месец иде,
жалосно срце иде с њим.

Тамо лево су гробови,
тамо спаваш ти... 5
тамо десно су шуме,
тамо шуми
као да у сновима ко јечи...

Отаџбино, отаџбино...
Куда живот иде мој? 10
У пустињи се вихор избесни,

сам да га нико не чује,
сам, да нико не зна за њ...

Зашто стојим? Шта још чекам?
Нем кроз пусту ноћ корачам, 15
верна пратиља ми је само
сенка моја црна...

Сени Јосија Мурна-Александрова, 5

* * *

Сав свет уздише
разапет под мразом,
мирује време
над њим... тако туђе,
тако далеко је све као драг лик 5
који спи у хумци...

Једва се покрене
магле вео,
и преда мном,
као љуте ране, 10
по снегу стопа траг
у мир даљина...

Стопе те –
та познајем их!
Поглед ми иде 15
напред по њима,
као тих ходочасник
што иде по трагу
патње божје.

А сам стојим, 20
још се бојим,
још треперим:
не туда, не туда,
ах, то је пут
крвавих мрља! 25

О, боже, гле отиска руку
и колена,
а ту обриси обличја... то си ти.
Ах, ту први пут си утиснуо у лед
свој паћенички лик, песниче... 30

И ишао сам тамо и пао,
 љубио
 болом овенчани лик...
 о, и погледај:
 та то је он а ово сам ја! 35
 Из леда гледам сам...

И устало је као звук фанфара,
 и букнуло као силан жар
 одасвуд...
 И тога часа 40
 знао сам куд иде мој пут,
 и тад сам појмио
 сву твоју неумољиву сласт,
 ти тамна области нада мном...
Сени Јосија Мурна-Александрова, 6

* * *

Шта си? Фантом? Изданак фантазије?

Створ демонски што бди нада мном
 откад младост усамљена моја ниче, откад
 у даљине поглед вуче мој?

Из града идем са вечерњим мраком 5
 што пољем испред мене хита...
 с леве ми стране ту леже гробови,
 тамно леже над вама што спавате...

Спи цар-понос, све мисли до неба,
 и сва будућност у клици зачета, 10
 незрела и никад пожњевена,
 храброст очију и врела крв срца.

што није принело последње своје жртве
 још на олтар...
 Ах, све – као за горама мртве зоре, 15
 ах, све – зар се никад више неће дићи?

Заклео сам твој гроб: „Ти тамноусти,
 откриј ми тајну смрти и живота
 што се под тобом још брани од труљења,
 неће да умре, пусти је под небо!“ 20

И подигла се сенка висока
 из гроба твога, тамна до звезда:

и како је била бела њена рука
познао сам је – име јој је: Бол.

И ишли смо где је најтиша тишина 25
поља, и најсветлија чар ноћи;
погледао сам туђе њене очи,
познао сам је, име јој је: Самоћа.

И ишли смо где је светлост прогнала мрак,
где је био гомиле умаласале шум; 30
и како је смео био њен корак,
познао сам је, име јој је: Храброст.

Сени Јосипа Мурна-Александрова, 8

МЕСЕЧИНА

Мрачно су ишли дани,
мрачнији од ноћи,
ћутале су песме
као што слап слеђен ћути.

Па је пролеће дошло и певале су девојке, 5
предвече, Талијанке на трави;
о, тушта девојака, као цвета до цвета
сагибања у шумској чести.

Из самостана је
позвало звоно: 10
то се калуђерице моле;
од страсти су пијани,
за пас ју је зграбио
и отишли су у царство месечине...

– Девојко, ноћас 15
не иди са мном,
сад хоћу да будем са собом сам,
хоћу да се потопим у светлост ноћи,
у најдубљу њену дубину.

Цвркут из гнезда, 20
треперење са звезда,
међ' светлим прудовима
сребро се растопљено вије;
тамо ћу залутати тихо,

и блесак бежи на све стране од мене, у бескрај сија, као да сав свет зачет је у мени, из мога срца се лије...	25 30
Ко, ко си, Душе-мрежару насред свемира? Из тебе потичу мреже блиставе, из твојега срца, из твојега стаса роди се све што постоји и рађајући се шири те, распламсава те зраком у даљине сањиве: и блиско је далеко, и далеко је блиско, светови на једном нанизани низу по твога срца откуцају поје...	35
Сад, срце у средишту, сад буди чврсто! Родило си ритам тајанствене свести, у чист сјај просијало помрчине бола, позови још душа одасвуд, омрежи их, свежи их, спој у један род!	40
Развешани су гроздови снова, сазвежђа нова преко новог свода, избављени духови гледају нетремице у њ, сврставају се у литију. Прескупа, драгоцен ствар, земља, на дар им се даје, обучена сва у лепоте као у рупце свилене, да јој не би видели ране кад њин скерлет претаче зору у дан...	45 50
Светли су дани, светлије су ноћи, шуме песме као што слан ослобођен шуми... Падајте сад, минуте ноћи пробдевене тврдо на срце моје! Пробудили сте га из снова и док сад падате на њега, чврсто, већ не дрхти, само пева...	55 60 65

НОЋНИ ПСАЛАМ

Звезде журе кроз поноћ
тихе, златне,
штета за те,
душе, куда блудиш очајан?

Птић је прелетео плашљиво кроз гај 5
до дружице;
тамо је – цвеће:
мирис и шапат опколио сав крај.

Упути још једном поглед звездама:
светла је цеста 10
у дивна места,
тамо певају чежње срдаца.

Ослушни доле: племена дрвећа
са обзора 15
далека мора
химну низина шаљу чак до неба.

Као из шкољке неразговетност гласова:
дах тајне –
ни радости 20
ни бола, а пуно је снова.

Усред свега рашири крила
као две зоре,
и у вихору
бићеш харфа на којој свира Господ.

САМО ОВУ НОЋ

На хладна гнезда,
на празна,
обазри се, звездо
љубазна 5
бар једну ноћ.

Можда где птица тиха
још подхртавајућ дише
и светлост ће јој вратити снагу.
Можда у њој још песме има 10
за благе вести
ниским колибама:

бог зна где душа плаче
и знак још чека
само ову ноћ...

ВЕЧЕРЊА ПЕСМА

О шуме вода с вечери,
далеки, непрестани!
О песмо слапова складна
до стаменог мира звезда!

Подземних катедрала 5
све свод до свода...
из њих, из оргуља се звуци
тискају вал преко вала.

Прамајко! Мелодијама 10
кипе ти наручја,
за слободно пунозвучје
без страсти се боре.

Неисцрпан је извор,
сам из себе се натапа... 15
О слапова песмо складна
из даљина свако вече.

КРАЈ КВАРНЕРА

Угљари су капе скинули,
погнуте главе су молили,
на врху кланца дизао се крст
високо и широко,
а доле иза њега као опал што се пресијава 5
морска пучина... и пред тобом, море,
скинуо сам капу ја!

Ти, море, много лепше си него свети крст –
још шире лежиш, још више стојиш,
ти грлиш земљу, ти небо љубиш, 10
твоји таласи шумећи издалека
као сребрна крила
узлетелих птица
поздрављају дрхтећи
путника из даљине... 15

Ти, море, старије си него свети крст –
 ти седе косе и браду имаш,
 све дрхитш као старац а кад заспиш,
 ти као старац у сну шапћеш...
 Није те створио наш људски страх, 20
 притворство ти није подарило величанство,
 ти си од прадавна.

Ти, мора, јаче си него свети крст –
 ти не желиш верних крвника,
 без помоћника одушевљених 25
 ти само у своје име мориш.
 Када урликом твоји рогови јављају смрт,
 заставе се лепршају кржаве,
 дижеш под облаке своју црну срџбу,
 не бојиш се ни правде ни суда. 30

Ти само пишеш закон свој.
 И твој закон је мир, и твој закон је бој,
 твој закон је твоја воља.
 Поздрављам те, велика вољо,
 поздрављам те, снаго слободна, 35
 ја, биљка немирна сред поља,
 трска на ветру ледујава...

КОВАЧКА

Од четири до један,
 од четири до један
 зраци су румени,
 ливаде зелене,
 од четири до један 5
 вода нам точкове, мехове нам креће,
 над наковњем смо погрбљени;
 сви, младићи, људи, девојке и жене,
 од четири до један
 већ сви смо измучени: 10
 вода нам точкове, мехове нам креће
 од четири до један,
 од четири до један.

Пола три, пола три –
 опет нам дува мех! 15
 Ужарени чавли нам у очима,

- до осам увече чавли, чавли у очима.
 Од четири до један
 вода нам точкове, мехове нам тера,
 до осам од три 20
 ужарени чавли, чавли у очима...
- Јесмо ли их пољем сејали?
 По пољу наши чавли цвате;
 погледај у небо:
 у њега смо их ковали 25
 од четири до један, до осам од три,
 да нам и ноћу буду у очима...
- Па сам оног дана пред огледалом застао:
 о, као да сам по себи ковао!
 О, као да чиним вас божји дан грех 30
 од четири до један, до осам од три!
- Од четири до један,
 од четири до један,
 вода нам точкове, мехове нам тера,
 до осам од три 35
 усијани чавли, чавли у очима...

ЗИМСКА

- Небески ткачи платно ткају,
 сад свим ће сиротама добро бити,
 сад шубару имаће страшило свако,
 још дужи нос сваки носоња.
 Шта ако си бос! 5
 Дуг ти је нос –
 само звиждући њим као кљуном кос.
- Небески милинови мељу,
 по земљи брашно стеру:
 кушите у застор, чаршав, столњак, 10
 прострите њиву, пашњак, врт;
 ко боље држи
 више ће добити –
 јој, мене већ леђа боле.
- Небеске гајде пиште, 15
 сви угљеви и димњаци вриште,
 са стрехе слама хајд' на плес,

и мој огртач би радо с њом;
ко два има
нека ми један да, 20
ако не, све скупа ништа не вреди.

DIES IRAE

Домовина је
разљуљала своје велико звоно;
као да над градом тужи бог
кружи глас свуд наоколо,
куца на прозоре, лупа на врата, 5
преко кровова стреса са крила
црну грозу у душе људи,
плаши и узбуркава,
збуњује дете и сеже мрачном руком
старцу у прси дубоко. 10

И пред сваким лицем стоји
немилосрдно огледало:
ништа ти не помаже,
положи рачун за своје дане!

У узаврелим, узвитланим јатима, 15
згрнути у црн, буран облак,
анђели с мачевима, лавови и волови крилати,
орли и змајеви пуне ваздух.

Седи покајници, ћелави пророци
главе мртвачке као драге светиње 20
привијају уз недра, њине строге стопе
жене љубе у блаженом плачу.

Хоровима небеским је сав видик заклоњен,
свак стоји, на вечност уковани стас:
у сјају раширеном као паунов реп, 25
свечи у непомичном кругу,
свечи у византијском стилу,
сваки поглед разрогачен, укочен,
што год живи земљи се нагло
као трава под сунцима што немилосрдно пеку. 30

Чујте јахаче, чујте их иза планине!
Свет је као бубањ напет,
и копита, тврди точкови,
бију га

све више и више: сухи јахачи иду нам на покољ.	35
Земља се спушта на колена, земља пада нице: „Милости, дођи у жару пламена, нашим је срцима и мозговима хладно. Милости, дођи сва огњена, спали тела и душе и спаси нас!“	40
Милост долази у бучању оргуља, носи собом трубе и звона, Милост плови, Милост риче: „Знамење, сежи од средине до краја, знамење, жури на четири ветра!“	45
Анђели с мачевима показују пут овамо, тамо, уздуж, попреко, и из облака крилатог звериња изливају се четири реке у шумним брзацима преко висина: –	50
знамење крсти земљу и васељенски род...	55

ЗЕЛЕНИ ШЛЕМ

Некога сам видео са зеленим шлемом, с косом као вихор пламени под њим, без седла је јахао и бедро му младо истискивало је из коња пене са крвљу.	
Очи су му из дупља кипеле вруће, из грла, промуклог отео се глас: Сви часи су избили... и нико још неће, а отворено је море и шупаљ је Крас...	5
Заустави коња сред равнице, на гриву му наслони главу за трен, усправи се, рашири дрхтаве ноздрве и као да ослушну било даљина.	10
Од југа су поветарци сви влажни, сви слани... Јеси л' сркнуо код себе, окусио свој дух? Јеси ли се нагао над братовљеве ране? И сок је у теби још једнако сух?	15

Зар није од колибе до колибе ишао глас:
отворено је море и Крас шупаљ?
Није ли час куцнуо?... А нико још неће,
преко земље језди спас... 20

И треснуо је о тло зелени шлем,
сјахао с коња, у поља га погно,
рукама се ухватио за чело младо,
проклео небо, на земљицу пао...

НАША РЕЧ

У поноћ нико није знао куд и камо...
Све мисли су ставиле главу под крила,
умукао је певач, пророк заспо,
народ се немим предао сенкама,
дуго је у њих укочен гледао 5
и сам је крај њих онемео. –

Алфа и Омега! Речи! Дивна снага
која си стари хаос поделила у дан и ноћ,
стваралачки тајанствено изговарана увек
одржаваш свет и смер и крајњи циљ 10
и с трипут вечним божјим Да
непрестано из сна будиш!

Бесмртни генији који дишу у теби
и твојих абецеда пишу тумачење
човечанству у срце као сазвежђе у мрак 15
народу сваком знак су дали
свог посланства, свој поредак
и потврду за овај свет.

Само преко нас високо је прешао њин лет,
и једва смо чули распеваних крила дрхтај, 20
и једва смо знали да ли је откуцај срца
или тајно знамење са неба...
а ко је знамење опазио
ум и срце је у себи сатирао.

Понос, карактер и част – кривотворен новац!
Ко ће правог човека разликовати од лажног?
Знаш ли коме си с поверењем пружио руку?
Ноћашње ноћи ће те пољупцем издати. 25
Оца више нема, нити Сина,
а Дух је код нас без гласа. 30

- Осуђени на мук у свету народа
издалека гледамо како граде нов свет,
у свету песму слободе није нам дано
уплетати својих мелодија...
Веј, врли вејачу, вихоре, 35
развеј нас – плеву, што ме брига! –
- Био је међ нама човек као зрно једар и здрав
он је, као ми књиге, умео да чита људе,
тако се задубио у јероглифе
нашега човека да је отисак 40
његових најдубљих снова
утиснуо у њега врели жиг.
- Сад је у себи читао: у нама је записана Светлост!
И рекао је: И нама је дат будућности кључ;
ми смо чували у души неокаљан 45
о правди и слободи златан сан;
самим нама скривен, свету застрт
зрачио је у бурна времена гнев.
- Роде, знаш ли још да је твој краљ био ватром крунисан
и да му нико из руку није отео жезла? 50
И да за све што је бог изнео
пред људе свег света, за поље, гору, луг,
за звер и душу још правда,
још правда тече и сва врућа ври?
- И народ који је већ сам био изгубио траг 55
прадавних дивних снова што их је сањао дед,
кад је угледао увеличан лик,
пред човеком тим, схватио је: То сам ја!
У огледалу верном, у том човеку,
шта сам био, шта ћу бити, све видим, знам. 60
- О Ивањска ноћи! О млада, света светлости,
по мору, језерима, по сребру река разливена!
У сваку капљицу, у безброј роса
ухваћен је до искрице небески сјај!
Светлост је испружила руку 65
и сенке без заклона мру.
- Реч је изишла, изишла збиља међу нама!
Словеначка мисли, узлети, вини се до неба!
Разапни се! По ширини твојих крила
мериће народ бодрост својих снага 70
и, можда, најмлађи од тројице браће
поћи ће да трага за удесом свих.

Више нам не залази! Ни сад ни навеки,
речи, не дај да залутамо у ноћ ћутања!
Занос нам и очај, радост и бол 75
обасјај ореолом својих зракова,
да сваки наш сан у теби буде златан,
сваки дух да носи твој печат!

У тишини

Нипошто сад не дижи око мене галаму
кад се раздирем до самих дубина;
сад ми не дирај у разговор с њима
кад смо после много времена опет заједно.

Са немом ја се разговарам браћом, 5
и то је разговор тих, толико тих,
да чујем жилу што ми тка у врату,
да би га најлакши дах узнемирио.

Разговарам се с онима што су у гробу,
саветујем с онима којих још нема: 10
разговор нам тече све тише и тише –
ко у светлом сну – нипошто ме сад не буди.

Мени је потребна велика тишина,
толико година ме је опкољавала бука,
од ње ме боли и срце и ум, 15
у њој ми заглушена душа гине.

Мени је потребна велика самоћа;
морам се нагнути преко крајњег рубца,
где нема више звукова, где нема више слика,
затворити очи и испружити руке: 20
сву шкољку што је обухвата Кумова Слама
морам сада приљубити уз ухо,
тишину испитати оштрим слухом,
да те откријем, јасна, чиста, верна.

И ако су небески знаци мреже 25
у које је најмањи ухваћен шум,
и ако је тек иза њих тихи свет
где ти боравиш, овде ме ништа не веже.

Ти коју сам у младости топло љубио
и која си у сваком боју била уз мене, 30

коју сам у словеначком крутом кулуку изгубио
која те најтиша самоћа крије?

Ти што не дишеш ако ниси слободна,
ти без које ми нема живота,
сети се болова и чезнућа, 35
пружи ми руку, песмо, ти ме води.

ОЧАЈАЊЕ

Уморна
сустала
мутна вода
као без корита,
као без дна; 5
блатњави, гадни
сплет корова,
травурина му
прелеће
гле. 10

Лена
трула
жута пена,
са плевом помешана,
плови, 15
тумара,
кружи без смера,
без сврхе
овамо
па онамо. 20

Ништа
не сева
на врховима,
без одјека
дô 25
и брежуљак.

Изиђе месец,
наспрам њега
из вира се
зелен 30
дигне
мртвац.

РАЗГОВОР У ТАМИ

- Међу остожја сам зашао с пута
док се мрак вечерњи дизао из долина;
разговор тихи је са оне стране долазио
и приковао ме на место где сам био.
- Вриштиш весео, не знаш за кајање и грех – 5
то је у невиним младим данима било;
срце ти је горело у чистој страсти,
није слутило да је пасти могуће.
- А неопажено се у њега увуче 10
подмукао отров, зарије смртну клицу,
и за тебе што си тако безбедно стајао
изненада нигде више нема опроштаја.
- Звезде, расуто по небеском своду,
на све пространство лију свој мир,
ти, у себи погружен, стално осећаш 15
да нешто мило изнад тебе тужи.
- Отворио си ми и опет затворио небо,
пребрзо ми душу обасуо мраком!
Гле, под сенкама кад сам наузнак лежала,
сузе су ми толико пута пуниле уши. 20
- И видиш да си у мрклој таме живота
био без озарења и мудрости,
као дете које пуже за јагодама,
зелене бере, најзрелије гази.
- Тако сам чуо разговор из таме 25
њих двоје који не знају куд би из бола;
свака реч ме је пекла до у срце,
као да ми је рођена горчина кроза њ текла.

ЈЕРАЛА

ИНТЕРМЕЦО

- Јерала! тешко ми је у ствари с тобом:
јер ниси јунак о ком би се певати дало!
Кад професор нам стане кидати зелен-ловоре,
како ћу дати рачун, где одговоре наћи?
Архиве ћуте као рибе и ко ће доказати 5
да си био, да јеси и да ми песма не лаже?

Постоји ли Крим? – Постоји. – Триглав? – Свакако!
 А Јанез Ибланчић? Без сумње, под Добром гором
 кућа му је, на два ката, с резбареним ходником,
 кукуруз му окомушан светли као злато, 10
 ивичи облу стреху живописним контрастом
 и залуд виче: „Дођи, зидару, да видиш шта је стил!“
 Ибланчић постоји! А нас двојица? У подруму смо
 Потратовом,
 ово нам је трећи полић. Живели! – А где си, Јерала?

Јерала, где си? – Оборио је песник главу 15
 мрмљајућ у брке: „Неразумљив ми је свет.
 Што земљом у славу Бога пузи и иде
 од слона до мрава, од палме до ситне резеде
 постоји и доказати се може лако
 да живи и дише... С дипломом сваки лењивац лута 20
 светом и ко га види ни за трен не посумња
 у његову кожу магарећу, то јест диплому.
 У дуге што чаробно зраче све је преплетено,
 у доремифе тајанствено звонке усклађено: 25
 свој басић свака гатаљинка, цврчак гуслице има,
 о своју грану свира дашак сваки,
 сваки таласић о свој кремен звони
 и свитац сваки има свој пламичак,
 из маја у јун себи светли њим брижљиво...
 Једном речју –“ 30

„А ти? Не блудиш ли као слеп са бакљом својом?
 Што ти је клецав корак, шатори занихани
 над чврстим светом, тобожњи тријумфаторе!“

Ко ми је прекинуо реч? Зар нисмо овде сами?
 Као пламен невидљив трећи се дизао међ нама, 35
 пламеним језиком палацао је над столом
 и шикао, и бђ, ватром жацао, клао...

„Ти с Богом би да будеш раван, сам стваралац?
 Склони се, скриј, мудраче сувопарни!
 Бог није занатлија, Бог – Отац-Мати – родио је 40
 светове, из пуног их излио срца,
 по простору необухватном их расуо око себе,
 а веровао је у њих чим их мисао пови,
 јер мисли његове нису снови празни.
 у трену све стоји пред њим несумњиво и јасно; 45
 у стрешњи да је бар трунку поклекао,
 сав свет би му поново пао у хаос.
 Реке Млечног Пута што буче у бесконачност

носице су судбину будућих поколења
и млинови су млели месо и кости синова 50
његових – и није га пекла савест очинска.
Мој драги, то ти је уметник широких потеза,
изравнаних вага и замршених веза:
хладно и мирно
посматра отворено око кроз трокут 55
под собом светова мушичји плес –
сам ће знати зашто, чему и докле све то?
Ко ствара, мој драги, из вихора говори,
он мало мари за сврху, морал и срећу,
он чуца и ломи и реже и гнете твари, 60
шта ако му кад понешто застење међ прстима!
Он пије одушевљење из пламених чаша,
зато је он истина, а вас двојица лаж!“

И ништа... Ћутке смо стали на пут друг и ја:
кô нагомилан мрак стајао је град, 65
врх кровова текао разговор касних сати,
пун месец плео реком сребрну мрежу;
ту доле вода клокоће у тесним обалама
и у мојој души све је болно, све плаче.

Па опет – као да нисмо у мраку сами, 70
кô да је пратња невидљиве браће ишла с нама,
кô да је око нас немирно лепршање,
и пригушено, потајно шаптање;
очајно тужење и уздах
пламенова прерано мртвих 75
и чезнуће онемоћало
и улепршавање у светлост и у живот:
све браћа из гробова, сваки пламен-цвет
од нас одвојен, заточен у тајне кругове,
пола у живот, пола у смрт уклет. 80
Два, три сам међу њима препознао – како су
само трчали,
руке – пламење пружали за нама!...

Зауставих тад руком пријатеља пренеражена:
„Јерала постоји! Погледај их – све те је поморио...“

ТРЕЋЕ ПОГЛАВЉЕ

А ђаво је рекао овако: 85
„Јерала, стој, и гледај, и чуј
шта та двојица говоре доле!“

- Глас живоїа:*
 Дубоко смо сашли
 доле у подземље,
 тамно ми је,
 дај руку, ко си да си. 90
- Глас мрївоїа:*
 Дубље, дубље још!
 док год ти је дух
 горње таме пун,
 док год ти не продре 95
 у дубине слух,
 да ти отвори земља
 своја звонка чуда –
 дубље, дубље још!
- Глас живоїа:*
 Шта то као у сновима 100
 у мени шуми?
- Глас мрївоїа:*
 По невидљивим пукотинама,
 матичним коритима
 прво је зачеће вода.
 Ми ту доле, 105
 уравнотежено, тихо племе,
 ми ништа више за себе не кушамо:
 положени без жеља
 сред семења и клица,
 без жеља слушамо 110
 дуге године и године и године
 звонко обнављање света
 по невидљивим пукотинама
 и матичним коритима
 прво зачеће вода. 115
- По рупама се мрачним муче,
 по тесним процепима се точе,
 по стрмим преливима плачу,
 бацају се у поноре нечувене,
 кроз пећине – стене се довикују: 120
 кристално звецкајуће
 будуће Саве и Драве и Соче
 и Волге и Нилови и Гангови свети,
 наслућују се, осећају се,
 траже се на све стране, 125
 око нас, преко нас и кроз нас,

сестра сестри звонећи
у тајним звуцима
пре него што у млазу и потоку,
врелу, слапу, велереци, 130
припевају до вас...

А ми, који за себе ништа више не кушамо,
лежећи без жеља, ми их слушамо
дуге године и године и године,
сан животни нас звуцима преплиће 135
непрестано,
да нам је лакши смртни сан...

Глас живоїа:

У мени пева звук
тајанствених вода...
као сестра душа 140
у мени је жубор...

У мени је страх и туга,
у мени је сласт и страст,
нада и чуђење
хиљада душа... 145

тражи једна другу
у мени... ја сам корито
хиљадама душа...

Глас мрївоїа:

У теби је зачетак...
У теби је... 150

Ђаво:

Јерала, чујеш ли још?

Јерала:

Видим само то
да још говоре,
али не чујем, не.

ТЕБИ

Као ветар у врху јасике,
тако си у мом срцу ти:
сав гај ћути, само у њој ври –
и душа, пуна твоје дивоте,
слави те устрептала. 5

Вихор

- Погледао јој је у очи
и она га се побојала,
као биљка је уздрхтала:
„Живи пламен су твоје очи!“
- „Живи пламен су моје очи, 5
јер ноћас је напољу олуја...
Крај прозора са мном постој,
погледај демоне ноћи!“
- Пред њима кестени јече,
вију се изнад воде, 10
над њима облаци иду,
врх града мелодију тамну
певају...
- Чуј – гром! – „Погледај 15
кроз сплет грана
звоника оних понос – као смех пркосни
што киши и чика снагу олује.
- О, видиш ли, осећаш ли ту дивљу буну
што шиба увис? 20
О, девојко, сад,
сад знаш зашто су
моје очи пламен живи?!“
- „Живи пламен су твоје очи,
јер олуја је у теби ноћас. 25
И – јер сам ја твоја ноћас,
и јер си ти мој ноћас,
живи пламен су твоје очи.“
- У тај час 30
плануо је крес са стрмих небеса
и обасјао оштро тела два,
као кип.

Ко у љубави...

Ко у љубави твојој сад се греје,
вољена?
Златна Весна се у дубрави смеје,
на тихом ветру гране шуморе –

ах, сад се све страсније љуби, премила!	5
Под кестен бих сад легао зелени, Весно златна, очи ми склопи, Весно златна, цвећем ме одени – сна ми се хоће.	10
Да преспавам све љубави твоје, да преспавам све своје буре и борбе блудње све...	
Дуго, дуго спавам, непомичан... а кад се пробудим, где су борбе? – Срце ми је мирно. Где су сумње? – Срце ми је верно, срце ми је верно и слободно, живот гледам надом сав понесен ко сељаче своје поље родно: плодове ми даруј, јесени!	15 20

Мото

(Из „Разговори са самим собом“)

Болна ми је од тебе душа,
и без тебе нема оздрављења;
ах, како ли је теби име,
ружо тајанства пуна?

* * *

Тражио сам своје младе дане у многим тихом гају, тражио сам своје златне дане у сваком скровитом рају, где сунце с мраком говори у мирисноме мају.	5
И питао сам људе све да ли их немају, – нико не зна, нико не зна, и не познаје их, то само она зна, али ћути, натраг их не да...	10

ОДОХ НА ПРЕЛО

Одох на прело, одох на прело,
јер ме не воли више драга,
одох на прело кô птица на грану,
што је било, прошло је заувек.

Преду, препредају девојке беле 5
прстима танушним нити танке,
нит се од срца ка срцу плете
спутано ми је срце у мреже.

Да ли бих Марицу? Да ли бих Барицу? 10
Анчицу? Стазицу? – Како се снаћи?
Ти, драга прâва, остај ми здраво,
сад ћу љубити девојче свако.

Одох на прело, одох на прело, 15
јер ме не воли више драга,
одох на прело кô птица на грану,
што је било, прошло је заувек.

ЗАТВОРЕНИ ПАРК

Paris, Jardin du Luxembourg

Високо месец путује
над парком, изнад врхова
без звезде; тако тугује
дух изнад драгих гробова
сам. 5

Чуј: као тужеће тихо
у просторима неизмерним.
Као да прошлост дише,
пробуђена у часу вечерњем
тамо. 10

Познајем вас, туђи људи,
у том парку краљица тужних,
пролеће вам нуди залуд
по дану цветне снове
на дар. 15

У очи застрте ваше
жар сунца згаслих светли,

- пролећа не осећате нашег,
међ нама и вама је столећа
чар. 20
- А сада док месец царује
над тамним врховима
и дана се понос растече
и торњеви снова се задивљени дижу –
тај час 25
- завеса је жалости
с очију вам пала,
поздрава и растанка
часком вам дозволила
сласт. 30
- У том часу безвремена
свака машта је жива,
у тренутак пун склада
прошлост се и будућност
слива. 35
- Сад покрет мртвога века
радо бих видео заустављен:
како се рука одриче
и око краљице тоне
у очај... 40

ПЕСНИКУ

- Сама су се размахала звона
у тај леши дан,
као голубице у сунцу им гласови
равницом се гоне.
- Над њима се, гле, облаци беле 5
низ снег планина;
шта су угледали онамо, те копне
у мору висинском?
- Исток западу добро јутро зове
разбуктан зором. 10
Срећу је сејао низ поља, брежуљке
вишњи длан.
- Што ће ту лепоте бујне нарасти!
Песниче, хоћеш бити здрав?

Срце ће ти се као јагње напасти
зеленила. 15

* * *

По богазима,
тихој маховини,
потајно, плашљиво
дошло је пролеће.

Рашири крила, 5
лахоре у лугу!
Водо, не сахни
сред ливаде!

Како, цветови, 10
још увек спите?
Очи отворите
и свет биће врт.

Пчеле медарице,
ван из кошница! 15
Росом се точи
ливадски мед,

У зрак се вини
над груду црну,
чудо распевано,
ти моја шево! 20

Тад и у мени
песме ће нићи...
Јао, богме сумњам! –
Шта је то са мном?...

СВЕЖ ДАХ СА ПЛАНИНА

Свеж дах са планина,
са поља под сланом
росама опран
дан се светлуца.

Кристал је свака мисао, 5
а свака жеља птица,

- преко долина, гора,
са земље у плавет!
- Шта ће ми кров и дом,
шта ће ми род и крух, 10
име и надменост!
Чему и за кога?
- Погледам те
и више те не знам,
ветровима предам 15
и себе и све.
- Нека чучи у куту
без крила тикван, а
ја сам рођен 20
да лутам по свету.

ЗДРАВИЦА

- До врха, Бенжамине, точи!
Екс! Куцнимо се, браћо, и сад
што је то ћу вам запевати:
Најпре, ко земље прави је син 5
храбрости има да сноси бол,
и за шта друго си и рођен?!
- И друго, браћо: ко има снаге
тихо ради, пашти се све дане
и са браћом се својом бије;
а кад се над њим дигне свод ноћи 10
и оживе му највеће моћи,
он по рођеноме срцу рије.
- И треће: та творевина лепа,
тај свет – посред среде га раздор цепа,
ко каже „не“, себе лаже, 15
а ко увиди ту света рану,
па ипак не лије суза,
као прави човек се покаже.
- Још једном до врха точи!
Екс, браћо моја, и сад 20
стоји ли нам још што на путу?
Још која, браћо, треба ли реч?
Волимо тај проклети свет –
Кајафа ко је против!

ГЛОСА

Немој учити певача певању!
Зар ћеш учити грање цветању?
Подсмева ти се птић на грању:
пре тебе ја сам на свету био!

- Брате, пођи с тихом вером 5
јутром са мном према Чаду,
облива те у росном хладу
на сто слатких мелодија.
Где су нашли ритам, меру,
ти певчићи свештено узбуђени? 10
Дај понизно да те спута
песме замка у звучној рими –
спој се с њоме тајновито,
немој учити певача певању!
- Зеленило се са земље диже, 15
над тобом се у лук свија,
у земљином недру материнском
ужиже се цвет на цвету.
Мила сва, себи те мами,
мирисом те, сина, купа, 20
ум не – душа њу поима,
лахоре јој слуша лаке,
одговор без речи дахне –
зар ћеш учити грање цветању?
- Шта ће ми мудрост твоја лукава, 25
шта ће акта пожутела?
Зар прах књига у себи чува
семе песме и расцветата?
Не навлачи на калупе
што безмерно слободно је. 30
Твоје форме и идеје,
о како је све то сухо,
голо, црвљиво и глухо –
подсмева ти се птић на грању.
- Из најдубље те дубине 35
корење сокове црпе,
врх кô мрежа у ток зрачни
бачена, хвата ведрине.
Што год људе кад проникне,
што међ сунцима засветли, 40
у песниковом срцу упали

сјај, кô одсјај прве луче:
гле, ослушни па се учи –
пре тебе ја сам на свету био!

БОЖИЋНА ЗДРАВИЦА

А сада дајмо онога
празничног, крај зида!
Свет ништа не вреди,
чистији бисмо хтели.

Бистар да је, прозиран 5
као ова чаша
и као мисао наша
да млад је и бодар.

Ван покварењак, сплеткарош!
Сад ми не противречи, 10
бар ноћас ме пусти,
и сутра ће бити дан.

Сутра опет бој и шум,
а сад је међ нама 15
Дете што нас мами
и буди у јасну наду. –

А сада дајмо онога
празничног, крај зида!
Свет ништа не вреди,
сањајмо га чистим. 20

* * *

Пуна светлих снова

нагла се над земљом ноћ,
месец гори над њом,
тихе га очи гледају.

Моја земља је без цеста, 5
без звезда мој небески свод,
у мојим очима – тама,
у мојој души – бол.

...Шта је то севнуло
с неба на земљу кроз ноћ? 10

У напаћеној души нешто се
силно винуло:
моћ.

Гле, укрштају се цесте
одасвуд, одасвуд... 15
Бирај, слободан је пут!
Звезде се небеске ближе,
чувају путника од заблуда...

ЗОВ НОЋИ

Дошло је као зов ноћи,
зов поноћи са свих страна
из мрака...
Око преплашено гледа
и чека. 5

Видео сам светло дрво
на истоку; уз све небо
потерало је зору грана,
а корењем је земљу
за сетву узорало. 10

Ко благослов добрих руку.
лук изнад лука се попе
у висини –
све своје стопе будуће
опазих у бистрини неба. 15

Обазрех се на другу страну:
храст тамо огроман расте
у поднебље јасно –
вулкан што мрак избацује,
тако сабласно. 20

И гране црне је зарио
у светле, и ломио их,
сатирао им раст, клијање,
и човек је сред љутих сила
за живот стрепео голи. 25

Лице ми се следи –
а већ дође као заповест
одасвуд:
имао си луч, време прође,
сад – иди лутај! 30

Сени Јосипа Мурна-Александрова

(Док је лежао на смртној постељи)

- Гробови урлају...
шуме и урлају распукли,
као незаситна ждрела зјапе
у поноћни мрак... шта хоћете од нас?
- Имали смо људи – у пољани цвет, 5
имали смо их – врх планине храст,
имали смо их – и вама их дали –
шта хоћете, гробови, још од нас?
- Гробови урлају... 10
ковитлаци црни устају из њих
и као вампири ваздухом се вију
и жртве траже очима што боду.
- Ти око пламено – куд си се
загледало? Што жудиш у даљине
ведре и јасне? Сањаш ли надоблачну 15
раскошну светлост?... Гробови урлају!
- Ти чврста песнице – твој мач је огњена муња
док ране задаје, пева мелодију,
победоносну и светлу по ноћи –
застани, застани – гробови урлају! 20
- Ви прси непокорне, што удишете
слободни зрак, срце ускишело,
што бијеш да те слуша милион,
милион паћеника – чуј, твој удес
писан је: гробови урлају! 25
- Док не падне последње ведро чело
на ком се светлуца вечности пољубац,
гробови урлају...
- Обори тлу очи, не сањај звезде,
мој пријатељу, кондоре, брате сунца! 30
Јеси ли видео икад: ухваћена, заточена,
слободе кордиљерске смелог сина;
јеси ли га видео како је изнемогао
у немом очају крилима устрептаво,
како се у решетку залетео главом 35
и крвавио?... Два црна млаза
текла су му преко очију –

о, те очи што у висинама царују! –
 баш преко очију два црна, црна млаза.
 И тада је обесио крила 40
 и сав као грана на ветру дрхтао:
 знаш, право преко очију два црна млаза!
 Ја сам га видео и клео сам људе.
 Заувек ми се у душу упио
 тих поносних очију беспомоћни гнев, 45
 и зашумела је око мене
 претамна, тешка песма грובהа...

Визија

Небо је било пуно мртвих сунаца...
 Као лампиони у којима гор крв
 лагано се нишући над видиком
 кружила су и полако се трла.

Сав свет је био каменито брдо округло, 5
 на врху брда стајао је таман крст,
 широко црне руке ширећи
 у мртво зрачење мртвих сунаца.

Зашто су се руке тако распеле?
 Да благосиљају или да прете? 10

А тресао се црни високи стуб,
 и видео сам: тамо се живот откида
 од тог дрвета, силом се откида
 дух од тела и не може од њега.

И кô да у свемиру дигао се вихор, 15
 били су све бржи кругови сунаца,
 све ужи, ближи и све крвавији,
 И пуцале су груди глухих стена
 те су рађале, хиљадугодишње,
 избацивале у свет целе војске 20
 оних што смртни сан ту спаваху под њима.

Видео сам тамо блудницу вавилонску,
 заврискала је – зора жива – у свет...

Кô оног дана кад га је ставила 25
 блистао се накит драгоцени
 на голим удовима, мамећи у прељубу;
 у њеном кобиљем, разузданом вриску

грех се ругао, и наслада крви
 дрхтала је са њене вреле пути.

У вртлогу лудом и бурном за њом 30
 кентаури кудрави и пијани пан,
 јунаци, полубогови давних дана,
 и краљ Давид, Господов изабраник
 и мудри Соломон и цесари

скерлетом огрнути, с бршљаном око чела; 35
 монаси су кидали кострет с плећа,
 митре са глава миропомазаних
 пред њене ноге су падале у прах.

И чуо се крик, врисак и цвиљење, 40
 ускипела бујица врелих страсти;
 и сама харфа што пред Вишњим пева
 под прстима херувимским нашла је
 глас химне који уху блуднице годи.

И гледах оне с којим сам живео 45
 и који крин су пред светом носили...
 еј, брате, где се твој крин део?
 И твоји прсти дрхте и њу траже?
 И њу сам видео којој сам душу дао:

лептир би се збунио и на око 50
 јој слетео, толико је оно било цвет
 у дане кад је љубав цветала у њему...
 Најбоље сам њу видео. (Око јеси ли мутно?
 Патње тражи своје – ноћ ће дан

а камен кристал бити.) У њен гроб сам гледао, 55
 у мрак кроз камен, као кроз рожину
 поглед ми продре: доле је лежала
 с њим загрљена: ха, тако су се дигли
 с рукама око рамена, приљубљени,
 хрлили су с гомилом у омами слепој
 и њин смех је сав врисак надзвонио. 60

Око крста је беснело коло,
 по небу коло полуделих сунаца
 и Вавилонка је ступила напред
 и тело бестидно пред њиме протегла.

Од гнушања ми се лице скаменило, 65
 осврнуо сам се на крст занихани,
 очима уловио очи самртника:
 „Чуј, зашто си дао да те распну?“
 питао сам га очима пуним мржње.

Он ми одговори погледом љубави пуним – 70
 и падох у прах пред њим.

БУЂЕЊЕ

- Чуј минуте!
Тврдо
као капљице сребрне
кроз таме црне
минуте ноћи пробдевене 5
избијају.
- Тамо круже сунца и мере време,
вечно мирни,
безобзирни,
ноћ и дан јуре преко нас. 10
- Под њима ми се бијемо, вијемо,
сијамо, гаснемо,
штетимо, хаснимо,
мед и отров себи у купе лијемо,
простор васељенски жељама прелећемо 15
у трен пролазни вечност сажимамо,
за последњим звездама духом хрлимо,
ужас изазивамо, у душу га зовемо,
вриштимо, плачемо –
захтевамо, захтевамо. 20
- Куће садашњости су само шатори,
ми путујући само каравани,
над нашим стазама разбуктана
фатаморгана –
гори, варљива истино нам, гори! 25
Покажи нам места у расцветалом крају,
купола вреће у сунаца скритом сијању;
за видиком нама су још она сунца
сва млада, чиста,
само торњеве чежњи се успели, 30
њиним светлошћу овили су главе,
и њина звона вихоре кроз висине
ко да им са кула заставе се вију,
златне заставе са кула златних.
Кога звоњава та себи позове, 35
у блаженом забраву њој ће похрлити
кроз мрак дубина загушљивих.
- Стегни срце, ти што се колебаш у мноштву,
у сијање га високо потоци,
заборавићеш да пренеражено 40
невољом бивало је горко;

ма понижавано, ма оскрнављено – златом неба ће бити обасуто. Твој језик је јецањем сплетен? Сада ће мудрости дубоке,	45
рука ће тесне рушити преграде, дух ће се питати: Где су ми границе? Где су понори у које тонуо нисам да им последњу тајну отмам? Где су висине на које нисам се пео	50
да им најслађе покушим сласти? У које пустиње ми глас није продирао? Где је туђина тако далека да нисам њен гост?	
Твој живот је био заборављен, нескоришћен,	55
у дубине грезао као вода Краса – зажубориће, заблистаће у сунцу, себе и брод ће весело љуљати, до мора ће путеве искати смео: тамо – као да се боре о видике	60
бескрајно широка небеса и море – две вечности што насупрот стоје...	
Падајте сад, минуте ноћи пробдеване	65
тврдо на срце моје! Пробудили сте га из снова и док сад падате на њега, чврсто	70
већ не дрхти, само пева...	

На Бледу

С поклоника чуном песма плови, полеће над језером. Звоно Маријино плаче и моли, молитве носи пред божји трон. Та срца шта су донела собом! Пажљиво су, с поуздањем, пред тобом,	5
---	---

о Марија, распрострла сву домовину: У тим срцима су њиве, лозе, жито и вино, понижена сеоца земље наше, избе забачене с породиљама што у убогости тебе дозивају.	10
У тим срцима су дворишта, стаје, волови и краве, и пастир и бела стада гледају те очима мирним из даљине. Све тегобе, сав свој зној плашљиво, с поверењем прострли су и открили пред тобом. Гледај, Марија, мати пресвета, срце поета друг је твој. Судба се тиска и око њега мојега рода, к мени на поклоњене иде домовина са свих страна. О, кад би била песма моја као твоје звоно!	15
Кад би осећала, носила она на својим крилима врисак и јаук, све што мисли, што осећа, што жели домовина...	20
Кад би осећала, носила она на својим крилима врисак и јаук, све што мисли, што осећа, што жели домовина...	25
Кад би осећала, носила она на својим крилима врисак и јаук, све што мисли, што осећа, што жели домовина...	30
Кад би осећала, носила она на својим крилима врисак и јаук, све што мисли, што осећа, што жели домовина...	35
Кад би осећала, носила она на својим крилима врисак и јаук, све што мисли, што осећа, што жели домовина...	40

Возом

Полазак. И звизнуо је воз кроз мрак.
О, девојко тамо на прозору,
чу ли тај врисак што јаукну кроз ноћ:
домовино, збогом!?

- И као што талас обгрли стену, 5
 крај Града се вије Љубљана
 месецом сва завејана;
 плашљиво се стискају стрехе,
 крстови ми редом доблескују
 последњи златни поздрав 10
 и гасну у мраку даљина.
- Сабласно дахћући
 воз као демон јури кроз ноћ.
- Међа промиче уз пругу,
 за њом у поноћном миру 15
 губе се поља стазама преплетена,
 ту брега самотна – краљевна уклета –
 показује сребрн накит месецу.
 Са брега посматра Марија Мати,
 блистава, спокојна, гледа свет под собом, 20
 блистава, спокојна, сјај зрачи;
 у дрвећу сеоце – и тамо дом
 шумарев усамљен – и све остаје за мном.
- Сабласно дахћући
 воз као демон јури кроз ноћ. 25
- Скриј се, месече, за облак се скриј,
 да је не видим како одлази,
 како остаје за мном
 домовина...
- Непознатом снагом
 допра си ми до дна душе, 30
 досад нисам ни знао колико сам твој син,
 како те волим дубоко...
 Домовино, руку ми пружи,
 не бежи, остај са мном,
 загрли ме чврсто, чврсто, 35
 и певаћу ти високу песму,
 теби, мајци обожаваној,
 као што ти још нико није певао;
 разбуктаћу срца милиона
 и подвргнути твојој власти, 40
 распалићу у душама страсти
 племените, младе,
 да најдража своја блага
 драговољно преда те положи.

- Звезде, сиђите са зенита
стрмих висина! 45
- Зове вас син
коме предуго у срцу спава
горка патња и с њом љубав нема...
У венац се сплетите, нека је овенча, 50
њу за векове патњи.
- Дај своје ореоле, праскозорје!
Зовем те усред поноћи,
зовем те гласом стражара
који броји часове док ноћ не престаје. 55
Дај свој гримиз,
њим је огрни,
њу која је у одећи тужила црној
дуге ноћи, без наде.
- Не бежи, остај са мном, 60
домовино, загрли ме чврсто!
- Сабласно дахћући
воз као демон јури кроз ноћ.
- Бежи. Све бежи... Само у даљини планине!
Тамо земља је наша узаврела, 65
зажудела и хтела у небо,
као вал је јурнула у висину,
узлетели вал је застао под звездама –
и стоји сад тако усред висине
скамењени занос домовине: 70
у даљини блешти свуд раздрти гребен,
над њим звезде, будни пламенови:
док земља нам спи, само се оне
са мном брину и над ноћи бдију.
- Где, планине и звезде ме прате, 75
све друго иза мене тоне у мир.
- Са мном ви, звезде, са мном ви, планине!
Рашири се, растегни се, круже домовине,
развиј се као море
у бескрајне видике, 80
доме мој!
- Куд год ми нога ступи – на твом сам тлу,
куд год ме једро носи – на таласу сам твом,
куд год срце хоће – код својих сам људи...
- Куда, мисли? Стој! 85

Сабласно дахћући
воз као демон јури кроз ноћ –
и већ данас ће ме у туђој слави
непознатог туђа зора поздравити...

ГЕОГРАФСКА КАРТА

Чија је Индија? И чији Београд?
Ко стреља и веша у Техерану?
Ко надгледа убиства по Балкану?
Куд са златним кључем цариградских врата?

Развио дипломатску карту дипломат: 5
товаре носе сви океани,
грдна блага гомилају луке –
коме земља и мора благодат?

И ја развијам пред собом папире: 10
гле родног тла, наше земље драге!
Док други је грабе све даље и шире,

ти роде овдашњи, хоћеш бити чврст?
Шта ће бити с вама, међаша четири,
Целовче, Мариборе, Горице и Трсту?...

ПИТАЊА

Ко си ти што би да купиш народ мој?
Су чим си дошао да се ценкаш за душе?
О, сиромаше, да видиш наше благо,
свио би шатор, побегло још ноћас.

Ко си ти што би да водиш народ мој? 5
Јеси ли кад насамо савест испитао?
Јеси ли нашао да си до смрти веран?
Ако ниси, сам себи пресуди.

И ти што би да певаш: народе мој!
Јеси ли дубину његову измерио? 10
Мудрост древне песме да ли те се дојми?
Бљутава је нама, свирче, твоја песма.

Знаш ли шта је дугих, тешких хиљаду лета?
Знаш ли како их просања краљ Матијаш?
Мој народ је мудар као краљ Матијаш, 15
мој народ је стар тешких хиљаду лета.

ПЕСМА КОВАЧА

- Што год нас је ковача, сви ми коваћемо,
ковати своја срца, ковати карактер свој,
и како нам звоне душе, слушаћемо –
зашто?
- Огласиће се можда под чекићима 5
срце у коме је права бронза
и запеваће, позиваће као звоно
и сви ћемо се крај њега скупити...
- Сви: – црнци рудари из Идрије, из Трбовља,
са горењских високих пећи, из Капље, из Боровља, 10
од Набрешине бели каменоресци,
препланули девински рибари,
полунаги носачи из тршћанске луке – чета
кô да је изашла испод длета вајару,
ви, ткачи погрбљени за разбојем, кожари 15
смрдљивци у оштром танина запаху,
млинари који нам крух мељете,
зидари из Ренча, столари шентвидски, Солканци,
дрвосече по шумама, ви, Ижанци, што тресет возите, 20
човече што ореш с воловима у зноју лица,
штајерски пољару који нам сладиш винце,
слагачу с оловом у плућима, с очима које гасну,
сплавару савињски у вртлог загледани,
Випавче брбљиви, брижни замишљени колоне,
сви ви који знате шта су отисци окова, 25
и ви опрезно напред погнути
бродари у будућност, у нове безграничне видике...
- Зато ћемо ми ковачи ковати,
ковати чврсто и будно слушати
да не буде међ нама ко непознат 30
кад дође време,
кад сване дан,
да устане, да букне ковач, ковач силни из нас...

НАШЕ ПИСМО

- За високу молитву је склапала руке
песма сва обузета народа вазнесењем
о честитом празнику сложних душа...
А тада тровачи тровали су братство
и гениј љубави је полудео у мени 5

- и песма-молитва се претвори у клетву...
 О, ви, ви нашега писма,
 ви нашега говора људи –
 куда, куда сте гурнули и себе и нас?
- Народ ће вас ставити на испит 10
 као лончар крчаге:
 не звониш ми, не певаш,
 ниси ми био за жар,
 у пећи си наукао крчаже –
 међу цреповима буди цреп. 15
- Народ ће вас ставити на испит
 све редом као жице:
 навио сам вас на гнев,
 ускладио на тврди дур –
 зашто ми свираш слатко, 20
 зашто ласкаш и лижеш?
 Одлази, гудало подмукло!
- Шта је с нашим писмом?
 Шта је с речју нашом?
 Где сте, наши људи? 25
 Народ ће вас испљунути
 као цикло вино.
 О вино прокисло!
 О наукли крчази!
 Жице без нашега гласа! 30
 Искривљене жице без гласа!
 Празни, наукли крчази!
 Вино цикло!
- Све је припремљено било
 за лепо братско славље, 35
 али сте разбратили браћу.
- А осуда ће поћи
 од човека до човека,
 од душе до душе,
 поћи ће осуда немилосрдна. 40
 На сваке груди ће закуцати,
 на сваке груди, савест сваку:
 Огласи се испод ребара,
 огласи се својим гласом,
 без маске мора бити глас! 45
 Куд сте затурили писмо?
 Што сте умукли?

- Тако ће говорити тројица
која ће као један бити...
- А данас, данас... како нам је? 50
Као њему онда:
после љутих бојева,
после љутих вожњи
стигао је у сну на чудесној лађи
Одисеј пун чежње на Итаку драгу... 55
И у родном дому,
на старој дедовини
седео је у пепелу
извргнут руглу...
Говорити није смео, 60
силом је савлађивао мишице љуте,
гнев гутао у грлу,
а срџбом дубоко заливено
у грудима му је лајало срце...
- Да, браћо, данас нам нема друге: 65
сва срца сад,
ви верна срца наша,
сва права срца наша –
лајте, лајте, лајте сад!
Да писмо им излајемо, 70
да реч им сад своју излајемо,
о, тим нашим људима!

ГОРИЧКИМ ИЗГНАНИЦИМА

- Браћо, радо бих нешто мало дао
вашем сећању,
да вам у души замирише
све на рузмарине,
маслине, лозе и брескве, 5
на ваших Брда тројке,
да би ко море кроз шкољке,
бисернице миле,
шумеле вам вали Соче
у овој мојој речи 10
која би у бекству с вама хтела
побећи од времена мутног.
- И још другу, браћо, снимам
песму за изабране,

- да искрсну пред очи вам
 светиње чудесне,
 колико их још нам сија
 ко некад прадедима:
 Села, горе и Марије
 с милостивим погледом. 15
- И највећа и највиша
 у срцу свега што постоји:
 њој је мноштво света хрлило,
 сва царства, сви господари.
 Бог за њом свету се скрио 25
 и њом му се открива,
 ближе се осећа оцу
 који њој бива ближе.
 Чујте: ви међу Словенима
 за њом сте ишли најдаље,
 утапали сте се пуни светле чежње 30
 у равнице Италије.
 Нисте у њој утонули као други,
 још сте остали свесни,
 светлости сте се поклонили тихо 35
 и остали на своме...
- Да, наш род је створио био
 о дому златан сан
 а сам бог је ударио на њега
 свој печат, сунце!

У СПОМЕН ЈОЖИ БЕРЦЕТУ

*Рођен 18. марта 1883. године на Горењском, рањен
 17. октобра 1914. у Галицији, умро 12. новембра 1914.
 у Будимпешти, вратио се у родну земљу 17. јануара 1915.*

- Мој Јожа је ишао усправно,
 увек право упрте му очи,
 увек у даљине усмерен му корак...
 Куд си отишао, кад ћеш ми доћи опет?
- „Ја сам сад човек водораван, 5
 увек увис упрте ми очи,
 ја сам свој последњи учинио корак
 и не спремам се више никуд.

„И не треба ми више нико,
ни друг, нити брат, а ни мати,
у мајку претајну вратих се назад,
сред клица сам... и добро је. 10

„Ваши кораци звоне нада мном,
одјекује од њих мој тамни свод,
ко у пелене у њихов ритам повијен
сањам... и ништа више не желим. 15

Овде тај гроб... а околo поље,
Сава и Шмарна гора за њом,
у снегу горе и сунце на њима,
позади Љубљана, јоште даље море,
народи, путеи... и овде тај гроб. 20

Вихор

Ветар иде,
оре и рије по мраку језера,
мути и комеша по небу сумрачном,
збија магле и облаке на плес.

Јурне у шуму, 5
стреса храстове, борове вије,
шум диже од горе до горе,
усковитла га са земље до небеса.

Диже дивље патке из трске,
у луку их навеје до падине брда, 10
у луку их посеје опет натраг...

Стајали смо на трему пуном шкрипе,
држали смо се с девојкама за руке,
бледи гледали збуњени крај:
само лабуд, усамљени птић, 15
ко да не види то, превози мирно
по таласима свој бели сјај...

Мирис твоје косе је као руже сладак...

Јаукну звоно, да растури облак;
и ветар му искида молбу, 20
баци је у мрак,
разби о брда;
изнемогао сваки звук,
гром господари у ждрелу простора,

муње плету круг по видику, 25
ужас пламени сипају на цркву и храм.

На путу доле – откуд и куда? –
стиже и губи се десети брат.
Увукао му се ветар у плашт
кад је завио тамо за јеле 30
по злу времену необични гост...

Стајали смо на трему пуном шкрипе,
држали се с девојкама за руке:
бледи гледали збуњени крај:
само лабуд, усамљени птић, 35
ко да не види то, превози мирно
по таласима свој бели сјај...

Ал' мирис твоје косе као пелен је горак...

ПОКАЈНИЧКА ПЕСМА

Из тајанствене таме младих очију, њихова сна,
Бог је гледао у мој очај,
ах, с тобом он,
с тобом био је, а ја нисам знао за њ.

Да, људска охолост ме је гнала у лудило, 5
већ нисам знао шта мед је, шта хлеб,
шта утехе живе тиха чаша
што светли у рукама белим кô крин божји;
лик моје душе, патњама разаран,
лепоту у свету је тражио залуд. 10

Из свих очију се одрази као из огледала
ружноћа моја; колико год сам набрао цвета,
отровао се од мог додира –
куд да посегнем, куд да се осврнем?

Ја носим око срца трње 15
и кога год сам загрио,
свак је заједно са мном крвавио,
и мрзели смо се после обоје.

И тебе, тебе сам најчвршће загрио,
како бих тобом спас примио, 20
од сласти сам и бола вриснуо,
и – никад више нећу бити радостан.

О, јагње, јагње, ти си осетило пламен,
у мом загрљају си се крвљу оросило,
о, јагње, јагње – хоћеш ли ме спасти?
Амин. 25

ИГРА ЈЕ ШУМЕЛА...

Игра је шумела, горела дворана,
ја тих седео, у куту сумрачном скривен,
кад си ти, дивљењем засута, разиграна,
долепршала, села наспрам мене.

У младалачкој радости мирисна сва 5
опазих срећна си до дна била
и само си зато друштво напустила,
јер ниси знала куд би са свом том срећом.

Ка мени су ти руке похрлиле,
и нагло затим на груди ти долепршале, 10
прекрстиле се на њима да би скриле
тај блесак којим су ме обдариле.

Како ми је било! Детињски, нежан,
међ увојцима је црним твој лик 15
сјао блажено, и ја, невредни,
учесник био сам твоје блажености.

Је ли се то судбина јавила? Случај пуки?
Јеси ли ми тајну одала? Ништа не знам
сем то: лепоте твоје мила светлост
једина зора је још мојим очима. 20

И отада у друштву ухватим себе често
где руком дрхтавом ка грудима сежем
у страху за твоју и за своју срећу,
ко да је безбедна једино у самоћи.

ГЛЕДАМ...

Гледам брезу, смреку и храст,
тихо удубљене у свој раст,
вечно утонуле у неба дах –
и чини ми се један сам од њих.

Гледам девојку, жену, човека, 5
куд то стреме, куд то јуре?
Нем мимо њих иде неба дах –
и чини ми се један сам од њих...

СНЕЖНИК

Кроз прозор Снежник ме стално гледа
како ми перо трчи по папиру.
„Пролазни смо, ситни према свемиру
то твоје писање, и ти, и ја...“

„Ти што си се налактио и раме 5
удобно повио, и опет си висок,
да теменом удараш о небо –
зар то и за те важи?“ – „И за мене.

Данас и сутра и још можда мало
поносно се купамо у свакој зори, 10
јер суђено је човеку и планини:
без имена, без спомена, без гласа!“

ОБРАЧУН

Уморан ка полици сеже
и вади прву од реда
малу свеску, књигу песама:
поглед трезан прелеће
изливе пређа бујних година, 5
и што даље листа стране,
више му клоне глава.

Као лист да је гризао брезов
на језику му је љутина,
а у грлу грко, горко, горко. 10
О, сад види: мисли, снове,
у бездан бездани бацао је,
расуо је младе дане,
по ваздуху сејао празне плеве,
вихор му их разносио, 15
од њих сад ни трага.

Страст је ни у што спламсала,
залуд срце изгорело,

- све згорело до пепела:
распируј га како хоћеш, 20
мртве искре не распири,
хладноћа хладна и све хладнија
у њега веје.
- Шта сам хватао? Сенке танке.
Кажеш слава? Реци слама. 25
Све стазе су промашене,
са срамотом и кајањем
дошло је сазнање.
- Касно, касно је сазнање:
сав тај свет околу тебе, 30
сујетна сва прошлост
и тај живот – самољубља
торњеви смрти – храмови зрачни
ни у што уцртани, у облаке
без темеља – занихани 35
као пијани нихају се,
и ко мисли и ко снови
и ко срећа, страст и сила
у понору се безданом губе
без намене, без помена, 40
без сећања, без имена.

У ЧАСУ ОЧАЈА

- Данас и сутра биће брзо јуче:
само још мало и још мало и још мало,
и живо то срце застаће ти,
смириће ти се крв заувек.
- То дуг одмор биће по дугој граји, 5
по тешком дану жељено спавање,
по привидима мучним чисти снови,
једина светла нада у том очају.

НЕСАНИЦА

Тужни звиждуци
поноћних возова,
умукли пуцњи
поноћних акција,

смели крици бораца заробљених, крви по жилама ускипео гнев: све је далеко, далеко у васиони хладној као мрак и ветар и месечина и тих засенак – и близу, близу, ту у срцу врелу, од суза набреклу, као сласт и радост, и дубоки бол, као наше наде, и као љубав и лишће свело и нагла смрт.	5 10 15 20
--	---

ШТА ЈЕ МЕТАЛ

Шта је метал, камен, глина, дрво, и шта је благо што га рука ствара, очију не привлачи, нити жеља мами, збиља, то ми се вредношћу не чини.	
Што нам са севера лавина заспе: шума, пашњак с вртом, кућа са стварима, и ма каква у њој старина скупоцена, не вреди сузе ни боре на челу.	5
Само што и дише, чезне и љуби, трши, нада се, што се бори са страсти, што, док се развија, у радости сија: живо месо, крв, душа – што је пропасти	10
од братске руке можда осуђено, о цвеће мило телеса наших, за какве још си болове рођено, за какву смрт? – само то ме збиља пије.	15
Па ипак ћу још говорити о срећи, да, благословићу сваког и свагада ко радије гине у заносу младом него да у тамници мемљивој сахне.	20

ИЗЈАВА

Док год правду газе по тлу,
и док истину без стида срамоте,
док год лаж и издаја се цене,
док год је зло волети слободу;
док великаши потпаљују раздор, 5
док свештеници помажу братоубиство,
док љубав као просјакиња без дома
од врата до врата црну кору проси;
док год влада насиље и превара,
а понос, мужаство, као плод црвљив пада – 10
дотле сам затворен у тамницу смрадну
и од живота није ми смрт гора.

У БЕЗГЛАСНОСТ

О, ту Госпа Света у грудима мојим
на престолу седи слављена звонима и оргуљама,
у ореола чистом нетакнутом сијању,
верно над спалим својим људством бдије
и лепше му дане сања. 5

Крај ње киши гроб честити,
најплеменитији из нашег рода у њој су
сахрањени;
сто година певач је мртав, неиструнуло
сто година срце, и песма ко први дан сва млада,
сва мила,
у једно нас веже. 10

По жилама ми шуме словеначке реке,
будећи ми стално душу тајним призвуком:
над таласима плачу јове и врбе погнуте,
срдито јазови грме, мостови с дрским луком
не знају за пререке. 15

Певао сам и сањао светлију вам будућност,
звао сам заједно вас са севера и југа.
Сад у мене зјапи раздор, лаје лаж и крволочност;
и у мени је велика, силна туга,
у мени је велика, мирна одлучност 20
и тврда вера у народа посланство.

У мени је дух окренут оном свету:
у овоме живот ми је прогонство
покажи, смрти, блага другарице, пут у безгласност.

ОНАМО ЂЕМО НАЋИ ПУТ...

У дубокој рупи, у зимском сну се змије
мешкоље, у густо клупко савијене.
Мирујте, мисли! Пролеће ће брзо,
биће времена, но страх ме је будити вас.

То срце је рођено да топло љуби, 5
а одано прима што живот одмери;
на мржњу сад га гони трен срдити;
још мало нека се одмори у слаткој вери:

да човечанство је породица једна, 10
да све народе креши иста нада;
да благословена ми отаџбина
у слободи ради, сања и пева;

да је оборена насиља и охолости 15
обест; лаж, пљачка, кривица и превара
да су на узди; да правда није више глува,
да поштење не стари у тамници;

подмуклост увек да није на врху, 20
да јој се чедност не мора клањати;
да је кумир тираније, изнутра иструлео,
споља изгубио сав сјај, сву вредност;

да су узалуд поворке и параде, 25
митраљези, тенкови, пушке, бајонети;
да људи хладно гледају те навике
и не могу се узети на шупље речи,

јер знају: Москва сред копненог пространства 25
широко је отворила чврсте руке,
свесна и себе и свога посланства
у крила скупља децу свих племена.

Најбедније, који су свој језик 30
напола заборавили, који су још муцали
на свом глувом наречју, научи азбуку
на језику дедова. Срећни мали

- којим блиста кроз косе очи
 млада светлост, изнутра упаљена
 и одјекује из душе пријемчиве 35
 пушкинска песма, баш за њих одсвирана!
- О, мати новог поколења! Точиш
 у вртлог нашег доба врелу крв и млеко.
 У грудима ми је тако топло, нежно:
 где беле брезе за крваву реку! 40
- Где расцветане падине у присоју!
 Брод наш тамо себи тражи пристаниште;
 нашао је код ведре духа поље рада,
 код пастира Костје радосно поприште;
- њему под стопама земља пева, 45
 као ногама да додирује струне,
 поигравајућ на челу свога стада,
 а устреба ли, са осмехом ће умрети.
- Да ли је ноћ, дан? Да ли је месечина мила 50
 преко висова и поноћних провалија
 тишину и утеху разлила
 да се гнездо змија у срцу не прене? –
- „Онамо ћемо наћи пут...“ Пре сто година
 далековид га је певач угледао;
 о, кад би данас запевати хтео! 55
 А и не треба, све нам је рекао.

ПРОЛЕЋНИ ПОЗДРАВ

(Мај 1944)

Млада лета, млада лета:
 мајска грана пуна цвета,
 мирисом, шумом одевена.

А све цвеће цвета,
 пева свако птиће, 5
 нек буде тако дуго –
 а зашто?
 А зато, а зато
 што је мај.

Млада лета, млада лета,
срце се у замке плете –
ако ниси, бићеш заробљена! 10

А све цвеће цвета,
пева свако птиће,
нек буде дуго тако –
а зашто? 15
А зато, а зато
што је мај.

Млада лета, млада лета:
песмице лепо започета,
буди дуго недопевана! 20

А све цвеће цвета,
пева свако птиће,
нек буде дуго тако –
а зашто? 25
А зато, а зато
што је мај.

Могу ли још јутрос запевати?
Пре него што зора засветли,
смрт ће нас можда узети. 30

А све цвеће цвета,
пева свако птиче,
нек буде дуго тако –
а зашто? 35
А зато, а зато
што је мај.

РАСТАНАК

Сад мисли су ми лепо сређене
као руде и драго камење пода мнош
и златни цртеж звезда нада мнош
и као зрелих жита одећа око мене;
и усред домовине положене 5
чекају одано

да под њима се бусен тихо разгрне
и да се опет тихо над њима згрне,
да их за будућност склони у дубине
међу семење што клија, корење,
да с њима, када опет позове време,
другови, зазелене међу вас. 10

* * *

Како бих дисао, слушао, гледао радо,
седео с вама и понешто вам рекô –
а притиска ме одозго гроб побусањ,
те челом ударам у ту ниску таваницу.

Ширино зрака! Светло свануле зоре! 5
Сав бих видик удахнуо. Свака је ствар
погледа вредна; и сваки је звук
ваш тајни зов, врисак, смех и плач.

Чуда света! Шумно људско море!
Бесконачна плимо и осеко осећања! 10
Ствараоци! Пророци нових вера!
Владари! Сужњи! Човече – боже, Боже – звере!

О, плуже што свет ореш! Огромна змија,
земља се иза тебе вије, преврће 15
у наглим грчевима; јата врана
скупуљају се за сејачем док усправан
корача по бразди...

ВЕВЕРИЦА

Орахова гранчица,
лешникова гранчица,
буди добра, савиј се,
према мени нагни се,
дај ми лешник, 5
дај ми орах –
погостити госта морам.

Кад се нећеш савити,
морам на те скочити!
Обраћу вас баш, 10
Џицибану све што нађем
даћу, то да знаш!

Твоја грана густа
Нек остане пуста.
Џуп – џуп – џуп! 15
Са сувог на зелено,
с тог на цветно медено,
са њега на сазрело –
џуп – џуп – џуп!

СТАРИ МЕДА

Брунда гунда, брунда броји –
пуна ћаса меда стоји!
Стари Меда – бистра глава:
празна ћаса – Меда спава...
Брунда гунда, брунда броји – 5
пуна ћаса меда стоји!
Када такву ствар угледа,
одмах будан, игра Меда!
Брунда гунда, брунда броји –
пуна ћаса меда стоји! 10

ГЕСЛО

Куј ме, животе, куј!
Ако сам кремен, разискрићу се,
ако сам челик, распеваћу се,
ако сам стакло – нек се здробим.

ЗАСПАЛИ ЦИЦИБАН

Цицибан
тоне у сан.
Дајте му постељу неку –
маховину меку;
још кад би покривке било – 5
јабуково крило.
Ветар с гора дуне,
јабукe разгрне,
гранe њене свије,
Цицибана скрије, 10
а лишће се оспе,
па га цвећем поспе.

КАД ЦИЦИБАН ПЛАЧЕ

Цицибан кмечи,
брзо га лечи!
Пун мех смеха амо
да га котрљамо,

удри га о под, о строп, 5
 удри га о зид, хоц, хоц!
 Пук! – мех се распуче,
 смех из њега штуче.

ДЕЦА ПУШТАЈУ МЕХУРИЋЕ

Сунце, земља, месец,
 без точкова све се
 врти, лети, тресе;
 броде у висину,
 међ гране се вину, 5
 и без шума мину.

ЦИЦИБАН И ПЧЕЛА

Пчелица слете с неба,
 лети све ниже и ниже,
 лети све ближе и ближе,
 пчелица слете с неба.

„Пчелице, где си била, 5
 куд су те носила крила
 кроз сјајна плаветнила?
 Пчелице, где си била?“

„Где је тај мали Цицибан,
 што стално русвај прави, 10
 што стално маму гњави,
 где је тај мали Цицибан?“

„Кад би ту био Цицибан,
 пчелице златокрила,
 шта би му учинила, 15
 кад би ту био Цицибан?“

„Кад би ту био Цицибан,
 ја бих га тада зацело
 у тврдо убола чело,
 кад би ту био Цицибан.“ 20

„Онда би плакò Цицибан,
 драо се на све грло,
 далеко би се чуло,
 тако би плакò Цицибан.“

- „О, нека плаче Цицибане,
нек кол’ко хоће јауче,
звонити после туче
не вреди, Цицибане!“ 25
- „Зар мислиш да бих плакò сам?
Јер да до тога дође,
и мама би такође;
зар мислиш да бих плакò сам?“ 30
- „Зар плаче и тад мамица,
кад Цицибанчић скаче,
па поцепа све хлаче,
зар плаче и тад мамица?“ 35
- „Кад Цицибан поцепа тур,
мама ће сести да шије,
а татица да бије
брезовим прутом тур.“ 40
- „Превари ме, Цицибане,
не знам шта сам хтела,
не знам што сам долетела;
превари ме, Цицибане!“
- „Па рећи ће ти Цицибан,
због чега си долетела,
пчелице, и шта си хтела;
не лаже никад Цицибан!“ 45
- „Зар не лаже наш Цицибан,
момак је, значи, вредан,
нек сруши све одреда;
кад не лаже наш Цицибан!“ 50
- И: „Цици-Цици-Цицибан.“
Пчелица се зујећ’ диже
небу све ближе и ближе,
док гледа за њом Цицибан. 55

Цицибан-Цицифуж

- Цицибан крочи у зелени дан;
птица га песмом зауставља,
сваки дан му се лепо јавља:
„Цицибан, Цицибан, Цицибан,
Цицибан, добар дан!“ 5

- Цицибан, шта је то данас, чуј!
Што ли то птица кречи?
Ливада цела јечи:
„Цицифуј, Цицифуј, Цицифуј,
Цицифуј, фуј и фуј!“ 10
- Цицибан мисли: „Зашто цицифуј?“
одједном погледа руке,
па рече: „Ето бруке,
нисам се још ни умрио, фуј,
данас сам баш Цицифуј!“ 15
- Поточић сунцем окупан,
низ камење се слива;
Цицибан ту се умива,
птичица опет: „Цицибан,
Цицибан, добар дан!“ 20

НАШЕ СВЕЛОСТИ

- Кажи мени, Цицибане,
шта је наша светлост прва?
- Прва нам је светлост сунце,
златном руком свет открива,
златне жеље изазива. 5
- Сунце је зашло за гору,
Но, кажи ми, Цицибане,
шта је наша светлост друга?
- Друга нам је светлост месец:
омркнем ли у даљини – 10
идем све по месечини.
- Сунце је зашло за гору,
за сунцем месец пошао;
кажи мени, Цицибане,
шта је наша светлост трећа? 15
- Трећа нам је светлост ватра,
с домаћином друштво цело
она скупи на посело.
- Сунце је зашло за гору,
месец за сунцем пошао; 20
на огњишту ватре нема...

- кажи мени, Цицибане,
шта нам је светлост четврта?
- Четврта је светлост – говор,
њим се служе сви народи, 25
њим се душа с душом сроди...
- Сунце је зашло за гору,
месец за сунцем пошао,
на огњишту ватре нема,
сам си, ни с ким не говориш, 30
сад ми реци Цицибане,
шта је наша задња светлост?
- Задња нам је светлост – наш дух,
све је мрачно, ал' дух светли
и путеве све осветли. 35

ЗВОНА

- Бим-бим, бим-бим!
Ујутро звоним,
у прозоре куцам,
спавалице кљуцам,
и будим – бим-бим! 5
- Бам-бам, бам-бам!
Сунца даћу вам,
мало пољу твом
а мало за дом,
даћу вам, бам-бам! 10
- Бом-бом, бом-бом!
Где је твој дом?
Залутó на цести,
ја ћу те одвести
кући сам, бим-бам! 15

ЖАБЕ

- Рега, рега, рега, рега,
све је већа ова стега,
до дна стеже сунца жега,
доста нам је тога свега!

Ево, куме, 5
наде у ме,
слушам с југа неке шуме!

Квак, квак,
глеј, облак!
Где облака сивих мрак, 10
ведро воде носи свак,
ускоро ће пљусак млак!

Рега, рега, рега, рега,
спашћемо се скоро свега!

Ево, куме, 15
наде у ме!

Квак, квак,
гле, облак!

Лисица

Кокице стојте,
ништа се не бојте,
ево на разговор теткице ваше:
пепелом се посипа,
у пустињу одскита, 5
тамо ће читати оченаше;
коре дробити,
и воду пити,
у небу тражиће да се спасе.
Кокице стојте – 10
ништа се не бојте,
часну реч тетка узима на се.

АЛОЈЗ ГРАДНИК

У туђини

О, како си ми далеко, Медана,
ти село родно, не чујем ти глас!
Кад мислим на те, сузе тече млаз
и знам тада како је она слана.

На брегу лоза одасвуд те скрива, 5
пред тобом у сунцу – пучина и Крас,
раван фурланска, Соче златни пас,
а иза тебе далеко два су дива,

Крн и Триглав, још даље Доломити:
ја видим те тако, сву усред Брда 10
и тражим реч слатку да ти је дам.

Најслађа реч ми за те је претврда
и не може је језик растопити,
у срце ми је легла као кам.

DE PROFUNDIS

I

Мене није пожњела коса,
била сам као ујутру роса
коју пије сунца жар.
Сад већ нисам световна ствар,
нисам ружа, нисам камен, 5
за тебе сам само светли пламен.

II

Уста су ми била нема,
као тог камена бели бокор,
нико и не наслути моста
узвијеног између нас двоје. 10

Био је само пут за душе.
Сад бих јаукала, јаукала,
али глас поново пада
на мене са зелена бусена.

III

Видиш ли још ове наше крстове? 15
 Једва те још око опажа,
 изгубила се твоја реч,
 далеко си, о приђи ближе!

Већ си овде. – Мада су широка 20
 смрти нема корита,
 као вал са друге обале
 опет долазиш у моје руке.

IV

На мој тамни гробни камен 25
 ставио си светиљку да ме обасја,
 крви си улио у њу да је пије
 и да црвени пламен расте.

О, још крви срца наточи!
 Та њена светлост обасјава
 и тебе – да до гроба
 не мораднеш блудити у мртвој ноћи. 30

V

О, ноћи, ноћи у пролеће!
 Жудње су сиктале као змије,
 нисам била хладна стена.

Многе сам ноћи пробдела,
 крв је у мојим жилама врела, 35
 али ти се нисам дала.

Ипак сам ти била драга.
 Ах, та чежња је само
 прави живот срца.
 Сласт копни као росе кап. 40

VI

Крај мене су твоја писма,
 последње твоје речи;
 писма су још бела, чиста,
 само су речи већ бледе.

Та сваки дан сам их квасила, 45
 и не знам чиме бих затворила

свом јецају пут до грла,
чиме бих писма осушила.

VII

Ниси дошао кад сам у сну
последњем између свећа заспала; 50
твоје руже само – о, хвала! –
у руке ми је ставио непознати.

Гледала сам само у врата:
није те било крај мога ковчега,
нити у пратилаца кратком реду, 55
нити кад је хладна лопата

гроб засула. Своју тугу
затворио си у самоћу собе,
видела сам: пио си горчине 60
купу ноћи и дане.

О, та знам то: да полако,
само ако је скривена у тишини,
гори свећа бола,
ветар с пута је угаси.

VIII

Моје крило, моју ружу, 65
моје ноге, моје руке,
уста и очи дубоке,
образа мојих кожу што бледи,

моје срце, груди мале
ускоро ће грести црви. 70
А кад последње капи крви
црна земља сисала буде,

мислићу: у земљи ти си,
с тобом се последња капља
мога тела ево стапа 75
и говорићу: „Узимај, узимај!“

IX

О, како сам сама, сама!
Што ме ниси к себи звао?
О, како је тесна јама!
Зар си ме већ заборавио? 80

Дозивам те тихо и плачем,
плачем и без покоја сам,
и док те нема, још те чекам
и само сам твоја, твоја.

Х

Још те чекам јер никада 85
у свету том нећеш наћи среће.
И мени свет је само болове
и тескобу тамнице дао.

Само смрт је зора слободе:
у њој опет нађеш вољено, 90
вечности ти врати море
што си волео и изгубио.

Нико ми те неће узети,
та већ сад си, драги, вечни 95
гост само те моје јаме.
Буди срећан, срећан, срећан!

ОЧЕКИВАЊЕ

Како те чекам, о, како те чекам!
Кад дође у кућу мој гост, црни мрак,
ослушкујем чује ли се корак твој.
О, кад би знао како ме пече
Питам: „Сам си?“ – „Сам сам“, тихо рече 5

и гризе та реч по целу ноћ!

Сву дугу ноћ је постеља моја празна
и сву, сву ноћ премолим, као луда,
преслатко твоје име муцајући.

У ОМАМИ

О, ево не могу да ти рекнем речи!
Ако сам ти ко мирисна ружа – узбери!
Ако сам ти као чаша вина – држи,
о, држи ме на устима и пиј ме 5
да последња капља у теби ишчезне.

Не мисли на касније невоље моје
и ништа, баш ништа нека ти не смета сад!
Затим? Затим буди само без срца,
затим ме, ружу, ногом погази,
затим ме, чашу празну, тресни о тле 10
да уживаш и у звекету комадића.

Јер знам да као разбијени твоји снови,
као бол, кајање и као злочин
вечно ћу ти још долазити у сећање.

МЕЛАНХОЛИЈА

Сам сам с тобом, тих и без речи.
У свом ћутању као у плашту црном
своје срце кријем. За погледе
твоје жељене шта да ти узвратим.

Руке бих ти дао, а како дрхтати 5
могле би и бити издајнице
свег неизговореног бола,
стискам у њих своје лице мрачно.

EROS – TANATOS

Пио сам те и нисам те испио, Љубави.
Као мирисно вино слатких лоза
уживао сам у теби, да нисам већ био трезан
и да нисам знао да си Смрт.

Гледао сам у страшне таме твојих бездана: 5
и јер ми је поглед био замагљен
горчином, нисам знао, Смрти,
да си најтајанственија Љубав.

* * *

Из срца дубине тајно тамне
позвала си ме и рекла „Буди!“
И, капља једна у суду вечности,
дигао сам се у висине заслепљујућег светла.

И видео сам где су живота обале 5
и да је кратак пут и да све прође

и кратка сласт и дуги болови
и да нико не побегне од судбине.

И питао сам: „Зашто си ме родила?“
И покајнички сам схватио да одувек
свих мајки је само један лик, 10

да си само служавка и вршиш заповест
коју су свету дале сласт и снага
кад су створиле првога човека.

Мајци, II

* * *

Угасле звезде у ноћи су као златни
полилеји кад се служба сврши
и затвара црква и иза врата
стоји прилика црног капелана.

Угасио сам светлост, а не могу да спавам. 5
У даљини пева звоно: из Штеверјана,
Козане, Виполжа? У соби љуља мати
и пева унуку: нина, нина-нана!

О, спавати и никад се не пробудити!
О, бити само као у земљи скривен 10
кремен који не зна ноћи ни дана,
пролећа, зиме, мраза ни горчине,
врећа у срцу, ни срца празнине,
ни понора што накрај пута зија.

Јесен и Медани, II

ЗАДУШНИЦЕ У БРДИМА

Седимо у кругу и ћутимо
и ватра пуцкета пред нама.
Ноћас смо тако сами, сами
и бићемо сву ту дугу зиму.

Ко зове? Чујете? Ко куца? 5
Није ли се затрело у прозору окно?
Срце преплашено куца.
Само ветар звижди, ноћ је црна.

- Где сад звони? Та већ је касно!
Из далека, далека звуци мутни. 10
О, јеси ли сам, сасвим сам, путниче?
Још, опет викни, још гласније!
- Где си? О, чујте како кука!
Та то није човек. Сова зове.
Само кога зове? Умрле? 15
И ветар вије, вије, вије.
- Молимо се за све покојне. Уморно
рађају се слогови молитве.
Ко напољу корача? Шта је? Сенка
пролети. Ко је? Нико. Чудно. 20
- Донеси шире! Чаша кружи.
Деца већ дремају. Мати их
залуд тера на спавање. Да спавају
сама њих је страх. Пањ се гаси.
- И сад је тамно. Месечина 25
само пригушено светли. Ни речи.
Ветар већ не дува и у бледа
лица тишина шапће.

ПРЕД ГУПЧЕВОМ ГЛАВОМ

- Преда мном си ноћу и дању,
у сумраку, месечини, отсјају свеће,
и увек си нем, мрачан, без речи.
- А ту са мном си већ толико лета
у тој соби сам и ништа ти већ није туђе. 5
Шта говорим и радим, шта ми смера
још тајна мисао: све већ знаш и ништа
није ти скривено и није ти непозната
ни моја радост ни моја рана.
- Говорим јер сами смо и без сведока, 10
биће теби лакше и мени ће бити
лакши терет који ми притиска груди.
- Као да ме нема, дубоке, страшне јаме
твојих очију нису уперене у мене,
као таман ископан и празан гроб 15

- зјапе непрестано само у таваницу.
 Погледај ме и за трен бар проговори.
 Та затворена су врата и застори
- спуштени. Не видиш? Жива душа
 не чује нас овде и не слуша. 20
 Жељан сам твојих речи, о, патниче
- напаћени као што је само божји син,
 и ћутао си и ниси ни свеце
 звао у помоћ нити крвнике
- молио за милост. Ти поносни сељаче 25
 што ниси никада кнезовима лизао пете,
 не можеш ли ми бити брат? Јер ако у жуљеве
- нису зарасле моје меке руке,
 гле, и ја их, крволоке, мрзим,
 и изјелице, подлаце, јегуље. 30
- А можда говориш, само мој слух
 то не чује, јер као талас долази
 с твојих уста однекуд из краја
- где је свих окова ослобођен твој дух,
 а ипак стално још трпи док гледа 35
 да су вечити и сила и невоља.
- Можда ми говориш док ми је ухо
 више зането зveckањем наслада,
 буком са цесте и занимљивом шалом.
- Можда ми говориш година сто и сто 40
 јер си био пре мене и бићеш за мном
 и можда ми говориш непрестано
- и само ја не знам шта говориш
 и само они знају којима је крст
 огулио раме и којима је трње 45
- изгребало ноге и уморни спавају
 негде под грмом, у стаји, крај пута,
 на песку и на иловачи црној
- и само ја не знам, јер шта је глад
 не знам и шта је зима и киша без крова 50
 и грозница без лека и утехе
- и шта је знојем натопљени плод,
 и слана, суша, куга и поплава
 и град, гром и спаљене траве

- и шта су дојке жене измождене 55
и празне жиле, шта су црне ране
и смрад и трулеж и тела и душе
- и шта је вечни бој с крвопијама
и шта су ланци и тамничка врата
и вечни кулук и злочини брата. 60
- О, ћути, сељаче, остани нем и даље
и не издаји још своје заповести.
Нека чекају од Загреба до Цеља
- твоја стада; кад се разавије
њин бојни ред, о, тад ће се вратити 65
и вид шуљпим очима твојим!

НАША РЕЧ

- Откле си избио, соку речи наше?
Из крашких храстова, из триглавске траве?
Из дубоких корита Саве, Соче, Драве?
Јеси вековима збиран с панонске паше?
- Сад си свих мајки наших слатко млеко 5
и ко поточића жуборавих мреже
којима се град са селима веже
и који се сви стичу у једну реку.
- О, крви, о, млеко, меде мајки наших!
Као што отров би за Обре и Хуне, 10
срца наших бивај све слађа храна.
- Утехо свим нашим неослобођеним,
ти буди им као причешће свето
и проклет био свак ко те испљуне!

ЧАСОВИ ЋУТАЊА

- О, сласти заћуталих часова, часова без имена,
сласти смирених часова кад је за све ситно
душа сад огледало усамљено
које не мути пена немира.
- Нимало га више не мути вихор жеља 5
и сумњи и превара црна збрка,
страсти и снова неутешна игра.

О, ћутање, миру, непомућена тишино!
Сад опет је равна душе површина
и дом је ружа, облака и дрвећа. 10

БУНАР

Ја не љубим површина
своје свеже силе стварам
и свој циљ очекујем
само у тами дубина.

Не познајем разлика ваших: 5
– сиромаси, богаташи –
само родбини свију жедних
ја сам лекар без награде.

Светао нисам, али сам чист. 10
Само ако ко у моје вирове
камен баци, пљуне у мене,
враћам одвратно ђубре и глисте.

Безброј је других пића 15
слатких и опојних. На суши
вашој души жедној ипак
најслађи сам још напитака.

Што пиљиш у мене блед и плашљив?
Авети си у мени угледао?
Узми ведро и испразни,
нећеш већ бити страх себи самом. 20

Узми ведро, захити, пиј
и свим жедним ме наточи!
О, та сласт, као млеко мати,
само дати, дати, дати...

ФОНТАНА И ВОДЕНИ МЛАЗ

Фонџана:

Зашто те чежња даље од мене
из мога наручја увис тера?
Ради чега ме остављаш саму, зашто
слободу себи желиш и да те туђе
руке захитају, да се поклања 5

твој немирни узлет и да се размеће
раздробљен сав за семе веће снаге?

Водени млаз:

У слободу висина ме зову подневи,
пожара сунчаних отсеви магични,
у висине ме зову у мирној ноћи
звезде и месеца зраци треперави. 10

У највишем успону, кад ми нестане снаге,
угледам под собом у твога загрљаја
обухвату: светлост сунца и венце звезда. 15
Све што сам тражио под небом: сва чар
и сјај злата, жар дугиних прелива
разливени су твоје воде површином.
И у чежњивом луку се са висина
мирно враћам у твоју дубину.

ЗИМА

Сва у белој светлости наша је соба.
Крај прозора гледам у село. Од нас
нико не говори. Срцу је мучно.

Снег напољу пада. Киша белих лептира пада
на поља и на кровове и на шуму. 5

Није шума. Већ хиљаде голих црних руку
што вапе према небу: Боже, о, Боже,
где си, пролеће, где си, младости, младости!

МОЈ ЖИВОТ

О, ти живота шумнопени изворе,
ти тешко и опојно-горко вино,
које у сласти скриваш само бол
и сок отровни сумњи и невера!

Младости неукроћени немир 5
и мене је терао у твоју близину
и лутајући кроз снове и помрчину
отворио сам твојих дворова тајна врата.

Крај тебе сам нашао већ дуге редове. 10
Точили су те једни у чаше, други
у плитке шоље, у путире дубоке.

Ја сам имао само своје празне руке.
У њих сам те хватао, и као у тихој тузи
сркао сам те, текао си ми кроз прсте.

ВЕЧЕРЊЕ СЕНКЕ

Вечерње сенке падају на пут
и мрак стиже. Шума шумори. Полако
умиру вода и листови гласи
и већ је мирно, мирно свуда.

Потражи, путниче, у кући кутак, 5
очи су мутне, мокре седе власи
и ноге уморне; лези, светлост угаси
и ступи у последњих снова тихи брод!

Циљ је испуњен и окончан је пут 10
и крај је нада и чезнућа
и крај заблуда, болова и превара.

Брод црно-бела једра већ распиње
и већ га окреће кошчати крманаш
који ће те ускоро одвести у луку.

ПОСЛЕДЊИ ГОСТ

О, срце, коме још отвараш врата?
Путеви су празни, доба је већ предзимско,
пред прагом се окупљају врана гладна јата
и жива душа неће више минути овуд.

Где је све што без кантара и мере 5
расипало си, нудило у бесцење,
и где је ускипела шира слатке вере
и сок њен и где су њезине пене?

Зидови су потпуно голи, оквири скинути, 10
полупани прозори, чаше испијене,
ниједна светиљка кроз туробни мрак не светли
и столови су чаршавом прашине покривени.

О, срце, ти гостионице напуштена, 15
без капље вина и без коре хлеба;
кад су већ гостију лица неизбројна
изгубила се без трага и гласа!

Само један гост је што још мора доћи.
Неће казати у којему часу,
неће захтевати ни јела ни пића
и само ће тихо закључати врата. 20

У ДОЗРЕВАЈУЋОЈ ЈЕСЕНИ

I

Из цвета си ме у плод претворио.
Дозревајући сад пијем сунца златно вино
и месечине млеко, росе течност
и магле хлад и падање кише.

Огрева ме земље дах мирисави, 5
подувкивање ветра ме љуба и окреће
и сваки дан сам му све тежа играчка
и ветар је све мирнији и све тиши.

Сад знам: у сокове се претвара крв. 10
А само средина моја већ је зрела,
не тражи ме још ни птица ни пчела,
љуска моја тек почиње да руди.

II

Кад паднем, о, Боже, нек зрео отпаднем,
нека ме твој дух пре жетве не скине,
нек не будем труо и горак, ни као сламе 15
и лишћа осушеног пенео.

Ако прође крај мене сиромах гладан,
нека само његови дланови жудни
за мном се пруже и нека ме рани 20
и нека му будем сав сочан и сладак.

О, само ко је гладан и убог
твојих вртова медене плодове цени
и само он за благословене јесени
с тобом и с нама нов закључује круг.

ЛИЛИ НОВИ

ВИКЕРЧЕ

- Нигде већ завичаја немам,
ни уза што већ везана нисам,
као ветар сам и облак
коме је свод једнак свуда.
Само кад се у ваздуху плавет крави 5
и зора за жутом Савом бледи,
предео тад се буди и устаје,
домаћи предео кога већ нема.
- Што брже промиче време,
то га брже проживљујем. 10
Ово време је као општар плут,
лик земље је туђ и друкчији.
Само кад високо упали се звезда,
а под сињим облаком заспи ветар,
душа се, уморна птица без гнезда, 15
у снове ми, као у врбово грање, спусти.
- Тражила сам покрај воде крај
где сам се купала некад,
нема стене ни залива више,
разрасло се бодљикаво жбуње. 20
Само док Сава тајанствено светлуца,
вирови певају кроз ноћни мир,
покаже се стене негдање облик
и мали залив још увек под њом.
- Нигде шумице с пропланком ни стазе, 25
увалице с меком маховином нема
где сам лежала као дете,
сваки лист, сваки шум познавала.
Само док се из сребрне зделе разлила
низ Шмарну Гору у долину сребро, 30
дрвеће се пријатељски мени врати
и напрат ми скрије девојачко тело.
- Президана је кућа сва
и липа посечена,
нигде сенице с вињагом, 35
Дијаниног кипа већ нема.

Само док се над старим кипарисом у венце
повезују звезде из давних ноћи,
угледах их у врту, љубљене сенке,
и липе седам врхова зашуми. 40

МРТВАЦ

Неко ми на дну срца лежи
као мртац на дну мора.

Као да му вода нише руке,
пење се горе, а на светлост не сме.

Нога од ноге се одваја у корак, 5
ипак остаје испружен ни'це.

Подиге главу и бледи лик.
израз му је тих и утучен,

тихо ме гледају отворене очи:
„За мене и тебе нема спаса! 10

Осећаш ли како сам тежак, тежак?
У срцу, мртав, лежим ти нице.

Само ме носи собом свуда, свуда!
Нек ти тежак будем и на последњем путу!“

УМРЕТИ

Умрети је велика ствар,
тајанственост, горчина, сласт.
Живети: хлеб и вино на дар,
умрети: жртвени олтар,
громада, шиљак ножа. 5

Као да се Аврам лаћа
још једанпут Исака,
бићеш везан, тих и сам,
и наготи које ће те бити стид
и чекаћеш анђела. 10

Кроз онемелост свих ствари
чућеш његов долазак.
Отеће те руком шиљка,

прожеће крилима до сржи
нашаћени ти живот. 15

Његове црне косе облак
прекриће ти очи.
Завиће те њом у меки мрак,
прекинуће као зелен ладолеж
тврду ти ужад. 20

Косу ће опет забацити натраг,
небо ти показати;
с тобом ће напустити тамни крај,
у сјају бескрајно бурном
тад ћеш се родити. 25

Муње

Црна ноћ и јасмин бео,
муње међу облацима;
небеском пределу сваком
светле у тајну дубина.

Што тамо горе се таласа, 5
гомила и распада,
тоне, опет изненада
нагомилано прети,

то је мој и твој свет:
у тами скривен ври, пење се, бора. 10
Трен ужареног пољупца –
наг гори, до дна распаљен!

Црна ноћ, пољубац црвен,
јецај, говор праснаге –
муња која није више севање, 15
гром што пророкује очајање.

Пред олују

За горама је негде бура,
олуја, муња и тресак и гром,
а запара што виси над нама
притискује све што дише ка земљи.

- Непокретно свака биљка чека
и рибњак се више не таласа. 5
У гневној плавети, без облака,
небо нас гледа и ћути.
- Сурово нам гроза у жиле навире,
кипови смо наслоњени у капији 10
кроз коју су дуго ишли
просјак, сељак, краљ и кардинал.
- А сад се тешки темељ тресе,
све ближе урла глас грома,
можда ће час пун беса 15
смрвити зграду, капију и нас.

ПАВЕЛ ГОЛИЈА

ОПОЈНО МИРИШУ ЦВЕТОВИ

Опојно мирише цвеће свечера
док идемо низ поље
и наше душе велики немир
у свемир се утапа.

То нисмо већ нас двоје, ни ти, нити ја, 5
обоје смо утонули,
један само лик, један занети лик
у света смо величини.

Незнатан, па ипак диван смо сан 10
свечечне тајне,
чудотворном руком свечечне мудрости
за трен пробуђен –

Тако дуго, дуго, милион лета
ћутали смо и спавали,
управо нас двоје је вечна тајна 15
позвала да гледамо овај свет.

Опојно мирише цвеће свечера
док идемо низ поље,
и наше душе велики немир
у свемир се утопио – 20

И наше душе неспокојство све
откуцај само је два срца јасна,
а наша јасност је само тренутни сјај
огњева неугаслих.

* * *

Тајанствен народ у касне часе

тих злочинских улица подмуклост мути:
таленти, генији, филистри, мангупи,
јунаци у цвету и туберкулозни,

замишљености тихе деца, 5
ловци на трагу загонетних циљева,
мајстори облика, боје, речи,
ронци у тамне поноре психе.

И сваки сам иде својим мрачним путем,
сретају се без поздрава, 10
над њима месец безбрижно плови,
и истина и заблуда у њима је.

На небу се већ гаси звезда до звезде,
путници ноћни се у сумрак губе,
и у улице греха загледане у модрило 15
сав страшан и тих дојаше анђеосмрти.

Из „Блудних ноћи“, II

* * *

И ово је молитва тих несрећних улица,
легион је шапуће у запару ваздуха:
Часе кратки, дарежљив буди
јер за тобом растанак зија,

јер за тобом све престаје и гине 5
и у тамно језеро векова се слива,
часе кратки, о, нек нам засија
твоја утеха и благод!

Часе кратки, нек буде весела твоја песма
јер жалости је увек доста, 10
о, развесели нас, порадости,
заборава, пијанства, опојности

дај, часе кратки, сужњу свом пре него што
отпловиш нагло у туђа царства
и напустиш нас незаштићене 15
заувек.

Из „Блудних ноћи“, IV

О, ЕСТЕР – О, РЕНЕ

Утишао се оркестар,
свирачи се разишли,
о, Естер.
И још дрхти негде, и још негде звони,
о, Естер, 5
песма младих тела
и пали младу крв.

- Мој Боже, како је била разнолика
опојност тих последњих дана,
о, Естер. 10
- Свршена је игра нарциса и лепих ката,
Рене,
запљуснуло је време и однело их.
Куда? Сам Бог зна,
Рене. 15
- И још негде дрхти, и још звони негде,
о, Естер,
о, Рене,
песма младих тела
и пали младу крв, 20
да ври, да се пени.
- Негде
у љубави срца још горе,
негде, Рене.
У самотном парку спавају мртви снови, 25
спавају заувек,
о, Естер, о, Рене.
- Некад смо били у мају,
при крају све је сада,
о, Естер, о, Рене, 30
само вас
поздравља преко вода и гора
замишљени човек што у несигурност иде.

ПОЗНАЈЕМ РУКУ

- Познајем руку, сву малу и нежну
као руке анђела или деце.
- И бела је као снег, као бела ружа,
и блага као сан што бедне милује.
- Као у сунцу голубице свилена перја 5
играли су јој прсти над диркама,
као нежно цвеће на ветру у пољани.
И све је певало у њеном нежном длану.
- А сад сва тужна клизи бледим лицем
и црна је заклања рукавица. 10

КАЈАЊЕ

Иза мрачних кровова не скида ока са мене ноћ страшна. Тамне слутње као лептири црни лепршајући облећу око знојавог чела, мокрог лица	5
и над несаницом пливају. А међу њима сасвим сама, сва увређена и бледа пливаш ти. Једна би само реч	10
твоја усред ноћи зној с чела ми избрисала, избрисала ми мокро лице, али те речи нема више, нема. Ти си већ давно умрла,	15
недоступно си усамљена, недосежно си високо – Осветница само страшна не скида са мене ока и прети црном, црном руком.	20

РИБИЦЕ

Милану Пуїљу

Овај пут се ради рибица, Господе Боже мој, теби обраћам, ради рибица које ми на сунчаној светлости тако љубазно трепте неразвијеним телашцима, сребрним и увек умивеним,	5
као да ме маме у свој ведри круг. С обале језера сваки дан их гледам, јер вода је провидна, недубока, и дивим се тим чаробним Твојим стадима. И куда год ступим на обалу,	10
рибље дете до рибљег детета. Како су гипка та мала дражесна бића! Како све живо врви и на сунцу блеска и пресијава се на том немом воденом шеталишту!	15

- И гле у невину игру многобројне
 несташне рибље дечурлије
 која сваког развесели и дирне
 изненада – из дубине воде – дојури
 велика риба. Рибице се распрше 20
 колико им даду још слободна пераја,
 а жртва је већ пала.
 И то се понавља. Јер познато је
 да су рибице рибама свакодневна храна.
- Доле та заблуда! 25
 Господе, нека рибице,
 пријатељице наше нежне,
 уживају у безбрижности и сигурности
 док се, радујући се животу, сунцу и слободи,
 све срећне играју по плићаку 30
 топле обалске воде
 и веслају тамо-амо слатким репићима.
 Зато, о, Господе, велике рибе прожми
 љубављу за убогу малу рибљу рају!
- Нека се дигне из загонетности вода, 35
 које су од памтивека,
 тај благослов ка плаветнилу вечнога неба,
 да би росио с висина
 на кршеве и долине наше земље,
 где такође моћни слабоме 40
 сву радост, здравље и живот узима.

МАНИФЕСТ

Тину Ујевићу

- Како се, далеко од свакидашњих мука,
 раскаланим ближимо и долинама
 док с никотино-кофеино-алкохолом
 по фантазији бродимо, друже мој.
- У поноћ, у један пукне даљина. 5
 Гле, ту су наше наследне краљевине!
 Међу химнама, непрестаним овацијама
 нас се два шаљива, добродушна краља
 веселимо с министрима, услужно оданим.

- А где су наши поданици бедни? 10
Тамо позади, тмурни као никад.
- Оба братска народа, преузвишени колега,
вапију за димом и пићем –
сва гомила стохиљадоглава
тако се очајно трезно у нас загледала! 15
Шта велите?
Приватне шкриње
такође су празне? Нема друге
него да сместа издамо –
- Краљевски манифест
- Путници слободних друмова, 20
вртари бајки, пастири снова,
који сунчане душе не скрнавите радом,
отсад ћете ићи да пијете и једете
сваки дан.
- Послали смо заповест гостионицама и хотелима 25
да вам бесплатно дају
најбиранија пића и јела.
Заповести је приложена краљевска одлука
да гост добије и мало у готову
ако само легитимацијом докаже 30
чистоту духа, срца врлине.
Легитимација је празан џеп.
- Преузвишени владари даље објављују:
ко много ради мање троши, 35
уштеди робе или новца;
ко иде на спавање кад кокоши иду
уштеди, јер је досадан и тврдица;
уштеде нека добију луталице,
Цигани, блуднице без ренте и плате
и ко се још у то племство броји. 40
- А сваком песнику сирوماху,
који гледа тајне и загонетке
наших веселих дана кроз наочаре глади,
нека месечно по хиљаду у злату
исплаћују све добре и солидне банке, 45
наравно, из резервних ризница.
- Ко се извршењу ових заповести противи
нека га задеси –
не куршум, њега се боје масе,
то је прелака казна њему, 50

већ – Наше краљевско презирање
за вечна времена.

Тако. Потписано. Још Ви, Краљевско Величанство!
И брзо. Време јури. За један час, два,
развенчани, сваки ће поћи у своје прогонство, 55
у мучионицу најобичнијег дана.

MARCHE FUNÈBRE

Када се збуде Твоја воља,
поћи ће на последње путовање,
поћи ће у свој вечни дом
залутали и немирни Павел Голија,
песник, капетан, директор Дrame. 5
Трам, там, там.

Пратиће га њему и његовим назорима туђи
оцилиндрени буржуји,
златокосе, родољубиве даме.
Друштво књижевника с вештачком тугом 10
корачаће in cogrore за ковчегом,
само садрузи, радним даном приковани,
биће задржани.
Трам, там, там.

Песник ће куцати на Твоје двери, 15
неуважен у својој малој земљи,
Ти, Господе, не замери му
и за зло не узми,
већ нареди да му се широм отвори!
Сам пресуди у што израсте 20
Твоје зрно, иако само за се
клија у хладном, сумрачном крају.
Трам, там, там.

Капетан ће Ти се покорно јавити 25
с медаљом за храброст на грудима,
у руци имаће мач некрвави,
место му, Господе, понуди!
Предубоко је веровао у тебе
тај несрећни официр,
да би мрцварио војнике, 30
да би мрзео суседе и међаше
и нарушио Твој божји мир

наочиглед свеопште наше раздвојености
Трам, там, там.

Ни као директор позоришта 35
није стекао каријере

Твој нови гост. Оно што је у нашој земљи грлато,
што признаје сувереност вриска
над немим достигнућима Духа стално му је
потсецало крила. 40

Неомиљен код старијих дама,
критичара и њима сличних,
носио је на својим slabим плећима
тежину свакојакх гадости.
Трам, там, там. 45

Сад се враћа покајани,
толико пута изгубљени
син у бесконачне Твоје храмове.
Своје му срце откључај,
Своју му светлост покажи, 50
да је се наужива и наупија!
Трам, там, там.

Хвала, златокосе, родољубиве даме,
хвала, спроводе који песнику указујеш част,
хвала, браћо прикована радним даном 55
која сте задржана,
у борби вам желим много среће.

А вама, фарисејима и мангунима,
који сте у покварености и надутости
гледали да ме части и хлеба лишите 60
нека Бог потом олако опрости грехе.
Трам, там, там. Трам, там, там. Бум.

ПЕДЕСЕТГОДИШЊИЦА

Пет десетлећа прошло ми је журно.
Мој видик буре цепале су страшно,
врх мене небо реткокад азурно,
а олујама увек преиздашно.
И увек још ме вуче што је бурно, 5
и досадно ми све мирно, сигурно,
и никад не знам шта управо ја
по вртлозима тражио сам, шта.

И превећ сам јурио па могуће
не спазих благо које украј цесте, 10
а ког ништа у гомилу не вуче,
неће душу сродну у сваком месту.
Ах, драге, још вас увек љубим вруће,
ваш витез до гроба вама веран јесте. 15
Немирна крв, нестално срце то,
из племените је грађе створено.

Сад царство моје је с дана на дан мање.
По косама ми попао смет цели.
И зуби се роне, и њих време жање,
без сјаја су, излазе из десни, 20
преписује ми лекар сад лук бели,
дијету, мир и угљеничне бање.
То знам, за педесети рођендан
насамарен бићу и исмејан.

И где су успеси, где резултати, 25
кад заврши се та слава од јуче?
Ако што знадох, знадох стих ковати.
Још пас га овде прашином не вуче.
При жетви тој слављеник небогати
и весели иза ушију се чеше 30
и страшно брине кад сегне у џеп;
кад умрем, да ли ће бити за погреб.

А крајем другогa педесетлећа
кад настаним се у кристалној палачи, 35
спролећа и улето усред цвећа,
дође руља (присталице, ласкачи)
да гласно о мојим песмама већа,
хвалећ их, не би ли само ушла к мени.
А коморник ће да све растури:
Пст! Не прима се, екселенца спи. 40

КАНАРИНАЦ И ПЕСНИК

Кад ме позовеш у рај,
без церемонија ме прими, Господе!
Скромно сам подносио Твој тешки крст,
нека без помпе буде мој пут к Теби!
Доброту ми укажи, ништа више, 5
да у њој видим сву своју немоћ грешну.

Поштовалац Твој сам увек био страстан,
ал' деловање моје било је безуспешно.

Прими ме као понизна песника
који нема славе, већ само Тебе иште, 10

и ходницима куда нико не шета
одведи ме у небеско пребивалиште!
Тамо тесну, тесну собицу ми дај
негде у поткровљу, у зиду пукотину коју 15
да Тебе кроз њих гледам ноћ и дан,
та до раскоши ми ни до сјаја није.

И сам да будем да мисли своје скупим
и у Твоје савршенство се удубим,
да душу оперем од мрља.

Нека Твој вратар, пресветли херувим, 20
пријатеље нарочито не пушта к мени
ако би који од њих у рај пуштен био.
Пријатељства сам се, Господе, наживао
зато као што Те молим учини!

А ако се канаринац мој тад међу онима 25
нађе који су се као ја вратили Почетку,

велику радост, о, Господе, поклони ми:
нек у мојој собици у златном кавезу буде,
те да ја и мој плашљиви канаринац,
загледани побожно у светле пукотине, 30
пратимо Твоје божанске размахе,
оба под окриљем милости бездане.

А кад се нагледамо, о, Господе,
како доброта Твоја непролазна
сија свуда у лепотама вечним, 35
рећи ћу ситном птићу: „Почнимо!“

И из захвалних груди излиће се
пун хвале спев што га још не чу свет,
два скромна мајстора тихе мелодије
одужиће ти се: канаринац и песник. 40

ФРАН АЛБРЕХТ

ШЕТЊА ПО СНЕГУ

Град је заспао снежним сном.
Како се беле ти часи вечерњи!
У два срца жеље су тако немирне,
као пахуљица под небом игра тиха.

Тако су блиско – недосежно – 5
телима својим два срца врела,
као што су у тој тајанственој ноћи
сливени једно с другим земља и небо.

И он јој у мислима вели да је љуби...
И она у срцу стрепи: не руши још 10
гласном речцом у души ми,
о, ти, оно што се не да изразити.

Ни сами не чују разговора својих.
Пахуљице веју, ти пупољци бели
што негде у туђем су врту уцветали, 15
и сав у белом пламењу гори свет.

И ноћ ћути као две тишине,
срца су од једног очекивања
повучена у се... и све је као сан:
небо и земља, срећа, љубав, снег.

ОТАЏБИНА

(1914)

Тлу се обарају плашљиве очи,
к земљи, поцрнелој од наше крви,
тешко дишемо.

Кудук с дана у дан: сетве и жетве,
песме родне: молитва и клетве, 5
волимо пиће.

Сељаци смо: милион и по нас има;
у земљи и туђини: свуд нам је дом
па и у Америци.

Бела и златна су наша села, 10
бодра и врела нам у жилама крв –
тешка, претешка.

Ваљда смо волели кад слободу,
ту своју дивну и давну тајну,
заривену у земљу, 15

којој се обарају плашљиве очи
као да питају... Земља ћути
од тешка даха.

Сад мртво и сиво време над нама виси,
плуг и секиру, срце и лик 20
рђа нам покрива...

ГДЕ ЈЕ?

Где је наших дана тумач?
Где је он што звезде носи
у свом срцу и њин блесак
као злато међу људе мрви?

Међ' нама га данас нема! 5
Где је наших дана гласник?
борац, пророк и свештеник?
Међ' нама га данас нема!

Гладно, јадно, гадно време!
Време што силу обожава,
у лаж претвара душе слободу. 10
Дух пигмејски сад царује.

* * *

Раширимо, албатросе, крила,
раширимо, полетимо,
збогом, срећо лажна!
Већ с колима Хелиос чека.

Нас двоје, слободне птице, 5
возимо се над светом,
широким, смелим летом
из тамнице утецимо!

Проклет је ко на тлу чучи,
гамад је у црној земљи, 10
ни поп му не поможе
ако му бог није дао крила.

И глође, гризе, рије,
и уплашен и сужањ гине, 15
а када сунце сине,
у рупу се своју скрије.

А ко је син сунца гори
и гореће вечно. 20
У пламену сињем орао
преко светова лети.

И нама је отац Хелиос
огњено срце дао,
из светлости два пламена,
албатросе, раширимо крила!

*Из књије љубави
„Мој бели албайрос“, II*

ФРАНЦЕ БЕВК

Прсти

Први синак-палац,
прави радозналац;
други право каже,
никада не лаже;
а трећи по среди, 5
вели много вреди;
четврти у злату,
добро је богату.
И најмлађем, петом, 10
ум иде за светом.
Не треба му дати,
треба га држати.

ИГО ГРУДЕН

Посланица Драгиши Васићу

1

У теби чух сновање земље младе
чији си песник, мученик и премац:
у срце ти је утисла трнов венац,
те крваво је сад да грли знаде.

Свих помрлих Срба снови и наде 5
жуборе ти по крви као студенац:
у њему крв свих народа чујем ја – Словенац,
док страх за рођени народ дах ми краде.

Драгиша, друже из тужне Шумадије, 10
из свежје ране цвѣте узбрани за ме,
да сањам о слободи које код нас није:

плећа свих народа држе земљу, па нека,
као што сад моје срце уз твоје бије,
човек свукуда загрли човека.

2

Кроз Београд си ме водио – друга, 15
показивао ми рода ти светиње,
стопе до њих које засу крваво иње,
што их је збрисао ток времена дуга.

Векови су га отрзали од плуга 20
на Калемегдан, Топчидер, Дедиње:
као Саве и Дунава воде сиње
њему се у песму слива радост и туга.

И помислих на своје земље острво мало, 25
пркосну птицу што рањена је узета,
трза се у мени што је остало.

Из њене крви на раскршћу света
крваво нам је надање ницати стало,
ко што божур Косовом крвав цвѣта.

3

Горчину братства срце сада куша, 30
мира му нема ни у муку ни у беседи:

- откад су слободу у гроб однели деди,
мој народ само песму смрти слуша.
- До дна је рањена словеначка душа,
не чују је ни браћа ни суседи:
као звук струне, прекинуте по среди, 35
не пева више, само да живи куша.
- Зар што су јутара светлости стамниле
у проклетству братства, друже, у доба лета,
да нам клону у таму последње силе?
- Ћутимо пред олујом као дрвета 40
кад су се звезде под облак скриле –
земљом вихор, гласник земљотреса, прелета.

ЈОЖА ИМА КУЋИЦУ

- Јожа има кућицу,
за послугу – мишицу,
и пужа у стаји,
попац стражу чува,
кућа му без зида, 5
кроз њу ветар дува.
- Шта је с прозорима?
Однела их зима,
стрења с буром крашком
отишла у Лашко, 10
груну бура нова,
оста дом без крова.
- Кикоћу се свраке,
он гледа облаке,
чека лепо време, 15
да посеје семе:
кад сетва порасте,
пожуриће гости
к њему да се часте.

КАМНИШКЕ ЕЛЕГИЈЕ

1

У руци некад држали смо свет
уз вода ових даноноћни хук,

- над нама горе беше вечни мук,
мир небеса над земљом разапет.
- Путање и брвна, још све је ту: 5
мир на шуму пао и брегове,
а мени у срцу срушено је све
до сећања, те слике води у дну.
- Крив да ли сам ја или можда ти,
пред ноге уморан пао бих ти свуд, 10
путујем некуд, а сам не знам куд;
да се могу у теби видети!
- Да ставити могу у руке те
што некад за ме држале су свет,
усамљено срце као стргнут цвет, 15
и заборавити на све, на све!
- Крај тих вода је сваки спомен љут,
и свака мисо ко савести крик:
а мимо сваку овде ствар и лик 20
воде уз песму настављају пут.
- 2
- Све те ноћи, без љубави мрак тих,
усамљен гроб су дана невеселих;
ни месечине немају собе те,
над градом само видиш њене голубе
- Кад под прозором падне суварак, 25
учини ми се корак нечји лак;
крв стане ми, у ноћи виче ћук,
и нигде међе за мој бол, јаук.
- У наших тајних судби вртлоге зле
плод зелен се из нас свакичас откине; 30
љубав, у цвету снова, нада сва,
зар није дрво изнад понора?
- Да могу видет далеку ти сен,
да украсти је могу бар за трен;
све претрпет опет, да платим дуг 35
и брат само ти бити, човек, друг!
- Све сахраних, али не умре све:
ступа твоја стопа кроз собе те,
и потсећа ме – завава ум –
с оне стране гроба тај чујем шум. 40

3

Обиђох наше самоће крај драг:
Мекиње, Страње и Самотни Млин,
Хомец и Тунце, Криж, пут за Тухињ –
да наших снова ту пронађем траг!

А куд год прођох, окрете поглед 45
у смер Заприца: над насељем град,
балкон и прозор на ком сањах млад,
а сад враћам се сатрвен и блед.

Ослепљен чари дубина твојих 50
у ноћи без сна тражио сам спас,
и први чуо ластавичји глас
пред зору песму ветра с гора свих.

Не долазим ти ни по каквом злу,
преуморан сам да волим опет,
а на те мислим увек ко на свет 55
што у најлепшем угледах га сну.

Кад ме одовуд однесе корак
и тихо сећања притвори се двер,
срце замре, носи га снова смер,
ко да гледам с Жала планински мрак. 60

ДРУГОВО ПИСМО СИНУ

Знаш, Марко, мислим на твој рођендан;
на ускршњу је недељу, је ли тако?
Мада дар не могу одовуд да ти дам,
ти добро знаш да те волим јако.

Ко би рекао, година ти је четврта; 5
слику сам примио, права си ми сила;
пролеће мирише из сваког љубљанског врта,
у Тиволи мами песма птица мила.

Да ли ти на руку већ слеће сеница,
ил' само све ближе око тебе кружи?* 10
Рат је, али твоје срце о њему зна
по том само што давно за татом тужи.

* У љубљанском парку Тиволи има пуно припитомљених сеница, које шетачима без страха слећу на руку.

- Написаћу ти да знаш, сине, где сам.
 Далеко је, али лепо место то;
 У шатору једном, где се кишна песма
 чује сред поља, има нас равно сто. 15
- Веровало или не, јуче је, сине,
 цврчак уза ме спавао у том стану,
 понекад крај нас плашљиви гуштер мине,
 буба на кревет седне као на грану. 20
- А јутром кад свој шатор отворимо?
 Бресква, трешња, бадем – у цветној пени;
 на дуду штиглиц; ноћу славуја има;
 буди добар, па ћеш једном доћи и мени. 25
- У Горицу ћемо ићи, Трст сунчани,
 крај ће рату бити кад пођемо тамо.
 Видећеш да ће доћи лепши дани,
 мало се морамо претрпети само. 30
- Кад ће престати сузе, крв, невоље?
 Не знам, али се мисао светла краде
 да ће ускоро бити свима боље,
 јер људи су тако убоги без наде. 35
- Нешто паметније сад ћемо почети.
 На пример, о твом скором рођендану,
 о птици што ће доћи да ти слети
 на руку кад се вратим у Љубљану. 40
- А тада, мој сине, видећеш и сам:
 свирка и песма, победничке чете,
 ја с њима ступам, а кад те угледам,
 зграбим те, дигнем у зрак – слобода, дете!
- Из шатора се види врх Триглава,
 на њега погледај јутром у недељу,
 чућеш отуд шапат мојега поздрава,
 и сваку моју наду и моју жељу.

* * *

О, чини ми се да слушам твоје снове
 као звезде што са зенита у ноћ звоне;
 под прозором ми ветар извија мелодију,
 благо је у сан уљускао кестење.

О, чини ми се чујем уздисање 5
птица усамљених што спавају по грању;
о чини ми се да руже говоре,
и росу чујем када на њих пада.

О, чини ми се да ти под небом кружиш 10
као тих лептир над ружичастим цвећем,
да белу руку ми смејући се пружаш,
јер сваки прст се као зрачак светли;
о чини ми се да чујем срце твоје:
као златна жица ми пева под прозором.

* * *

У јастуцима је остао мирис твоје косе –
и чини ми се да си још крај мене,
да чујем у тами твој дрхтави глас:

а само је ветар што је тргао из сна ноћ,
а само је ветар што је тргао срце из сна. 5

Дах слатких часова још собом мирише –
и чини ми се да тапкаш ти по тами,
да твој скут кроз помрчину шуми:

а само је ветар што је тргао срце из сна,
а само је ветар што је тргао из сна ноћ, 10

Засветлела је меко нада мноме светлост –
и чини ми се да се ти нагињеш к мени,
да ме је у мраку загрио поглед твој:

а месец је само што изнад црних стреха
сребрним ме је валима преплавио. 15

ЗАНЕТОСТ

Гледам свако јутро, свако вече
у дрво које цвета на обали;
мимо њега иде немир вода,
а одблесак његов остаје међу валима,
као што си у мени ти и у дну мог бића 5
твоја слика потамнети неће:
мимо тебе мој живот тече,
ти се мирно огледаш у мом сну.

ЈУТРО НА МОРУ

Сву ноћ су барчице вукли Чожоти,
умотани у једра сад у барци леже,
изнурени ловом чврсто спавају,
ниједан глас им сна не нарушава.

Као у бајци, Истра спава у тананој тишини, 5
над Красом звезде бледе све више;
већ се први петлови буде
негде тамо далеко у јутарњој самоћи.

Од Сељана доле терех оштро дува, 10
одблесак звезда се гаси над водама;
већ праскзорје врх слемена дише,

разноси маглу плавкастим рукама –
и док с лагуна се дигне даљина тиха,
галеб се крештећи однекуд пробуди.

БАРКОВЉЕ

Као да су се пред буру у заветрину скриле
у бекству птице – на брегу беле куће
по терасама, где с мора ветар дува,
спустиле су се међ' лозе и маслине.

Испред њих су Барковљанке прострле 5
беле кошуље... у сунцу мало више,
изнад хладњака по прозорима још карамфил руди –
за кога су тамо посадиле га руке?

Човек у топионицама шкедењским ваздан ради, 10
у тршћанској луци момак вреће носи,
девојка на Црвеном мосту нуди руже:

из Барковља где се мој језик не гаси,
јер издајица нису храниле груди,
ушија се у Трст крв и земља наша.

ПРОЛЕЋНИ ВЕТАР

У души тихи, свети мир,
напољу сукља ветар с југа;
улица шуми као река,
сву вечер заплъскује прозор.

Шта доносиш, ветре лугалице, с далеких ми крајева јужних? Глас свирала ми се чиниш тужних далеко, далеко у земљи родној.	5
У цвећу обала под Набрежином, цвеће у брдима и Випави – то ли су поздрави твоји, моје на домовину сећање?	10
Златно сунце по свем мору, у златном сунцу бела једра доле до Пуле, Реке, Задра – то ли виде у Приморју?	15
Шта доносиш, ветре лугалице, с далеких ми крајева јужних? Глас свирала ми се чиниш тужних далеко, далеко у земљи родној.	20
Нема цвећа под Набрежином, ни у Випави ни у Брдима: тамо у песницама кошчато тврдим народ стиска бол сурови.	
Народ земљу рођену куне, тешки глас из Истре чујем; докле још тако? – питам у очајању мисли болне...	25
А одговора нигде нема – само ветар сукља с југа, улица шуми као река, сву вечер заплъскује прозор.	30

ПРАЉЕ НА САВИ

Сиротих праља још дремљива тела у ветру занихана као дрвеће ујутру на Сави у омами блеска. Магла се диже већ према Љубљани, први су зраци над њом насмејани, истиха живот буди се из снова.	5
Косови се купају у сунцу крај обале, у луковима замишљеним кружи ластва,	

крило јој се вода овлашно дотиче.
Савским праљама тесно је на свету, 10
гледају у лету косове и ласте,
звоно се чује из далеких самоћа.

Све задихане, жене и девојке
перу данима, недељама и годинама,
уморне, без песме, ступају кроз мрак. 15
Косови су узлетели горе на дрвеће,
кашљице сваки са крила стреса,
а тело им је као облак у води.

Мост се у даљини замишљено извија,
воз иде њиме, једва се назире, 20
у даху магле према граду иде тих:
у послу повијене над косим даскама
с обале гледају за њим ко кипови,
песма вода само шуми мимо њих.

У СПОМЕН ТОМАЖА БИЗИЉА

Заспао си нам заувек,
Томажу Бизиљу.
Твој живот скроман, убог
зашао нам је светао заувек
онамо да тражи свој последњи циљ: 5
јер збиља живети више не вреди,
Томажу Бизиљу.

Ко ће сад уз пећ с гостима последњим
у гостионици „Чекрк“ увече
као с другог света ћутке их гледати 10
ни око чега укоштац ухваћене?

Присео си тихо, отишао још тише,
завирио у трем, кухињу и подрум:
као да већ ниси домаћин те куће
и није ти стало до тог света, 15
био си свуда и ниси био нигде.

Поглед ти је био као суза прикривена
и твој осмех као уздах ноћи без сјаја
кад би угледао Нушку – најмлађу кћер.
Живот је ударао повоздан о окно 20
као музика у ветру, док су људи ишли плочником,
залуд сам у њима тражио срца ударе,
чак на сунцу вребали су један другог.

- У полумрачном трему пријатељи нетрезни,
седали смо у отсјају светлих душа: 25
Матевж, Франце и Павел, каткад и Јуш,
међ' њима ја, удаљен од свега,
пијан од вина и љубави жалосне
- према свим људима и свем лепом свету.
На зиду под старинским луковима, 30
изрезан још давно од дрвета,
висио је анђео благ с мртвачком главом у руци,
ножицом сломљеном о зид ослоњен;
а ја под њим – као слепи миш у пукотини –
пио сам и пио све потиштенији: 35
на смрт.
- Заспао бих и ја заувек,
Томажу Бизиљу.
А пре него што умрем на пуштен и убог,
волео бих видети да сви људи заувек 40
на земљи нађу свој последњи циљ:
тад ће опет бити вредно живети,
Томажу Бизиљу.

ПОДСЕЋАЊЕ НА АЛФРЕДА ШЕРКА

- Остали смо сами без твоје шале
и без оштро наоружане речи
која нам је довикивала из наше средине
лажи и ропске заблуде земље мале;
и кад се врата увече отворе, 5
сви знамо да те више никад неће бити.
- Отворен и ведар у животу си махнито
тражио истину, мислио о вечности
кад си гледао у крви убијену човечност.
Све је пролазно, ништавно и празно: 10
родимо се, боримо, у ноћ идемо,
меко нас земља огрће тамом.
- Дигнем чашу и сам себи кажем:
Та још међ' нама шали се и виче
и сав се вије, смеје се и пије – 15
да ли да му живом ил' мртвом наздравим?
Кад врата се утом наједном отворе,
сви знамо да те више никад неће бити.

Ућутимо се, погледамо се немо,
тамно одзвањају чаше у души: 20
ко ће се први од нас за њим срушити
и коме дана ни часа тог не знамо?
Родимо се, боримо, у ноћ идемо
и све нас земља огрће тамом.

Дванаести час

Улица ћути без ветра, празна, пуста,
часовници свих цркава дванаест су били;
онемело је у граду стотине уста,
последње се завесе спустиле у прозорима.

Улица ћути оловним, немим ћутањем, 5
ни пас не тражи више стопа човека:
кад ће је отворити време незнаној светини
да слије се у њу као пролећна река?

Наши дани су већ изношени капути,
душа што прозеба нема ту уточишта; 10
по предграђима куће – црне вучје рупе:
улица ћути као гробница столећа.

Само један корак плочником у мрак пузи:
можда далеки знак је скривен у облак ноћи?
први сјај упаљен да свет се дигне у зрак? 15
динамит духа који ће мук света ослободити?

Улица ћути, вреба из дна nelaгодности,
пророк наших дана пролази из мука у мук:
крај прозора где је човек легао у гроб
двоје иде очију изгладнела вука. 20

Силвестарска здравица

Можда смо се последњи пут ноћас нашли,
другови без куће на обали:
зашто нико за растанак не запева?
Нека се време располути и преполови:
а пре него што нас зајаше вихор света, 5
налијмо до врха последње чаше.

На Далеком Истоку и на Пацифику
погажен гине човек на узмаку,

- у поноћ у Теруелу не звони.
Живи ли још тај свет или болно сања? 10
Ноћас нек жалост срца нам прободe,
другови ми смо једнаке судбине.
- Као родно новогодишње звоно у туђини
срце нека глас умирућих чује;
нека нам се отворе мисли у живе ране 15
што трпе за све незнане гомиле,
смрт у Теруелу, страх од ње у Кантону,
њој чаше дигнимо за свет – на заласку.
- Другови, поноћни часовник избија,
сабласна, немирна привиђења ми ствара: 20
у ноћ крај нас при тужном звуку удараца
дванаест иде месеци – самртничких старца
и смрт на кљусету за њима јаше.
До дна испијмо погребне чаше ове –
- и за судбину новог света 25
разбијмо их о тле!

МИРАН ЈАРЦ

МОДРЕ ДАЉИНЕ

Ноћ се распевала, да бих ископнео!
 Песма младића у даљине се разлеже...
 Чудна ме туга обузима свега...
 О, да ми се самом од себе отети!

Сва огромност неутешности 5
 у срце ми се дивље засеца.
 У немоћи бих крикнуо до неба
 у страшни свемир: спаса, спаса!

У бесконачности чежње се лију...
 О, да их захватим у тешком звуку! 10
 Ах, као дрво сам у које ветрови бију,
 а оно се кида у своје неизрецивости плачу.

ВРТЕШКА

У дрским линијама, луковима развратним
 врте се у круговима што дивље расту,
 у круговима што се мењају стално
 дете, девојка, луталица, војник...
 Опojност небеска им вршти на лицима 5
 без речи... само смех, крици из дубина...
 Обртање, обртање, обртање, сви једно.
 Хватају се у круговима што дивље расту,
 у круговима што се мењају стално:
 свезаборав... свезаборав... 10

Сад си само човек који јури...
 у дивљем заносу очи му горе,
 узлетео би у даљине у правом узмаху,
 свирка на путу ка небеском своду
 милује га, грли... земље већ нема... 15
 само напред, напред... међа нема више...
 само обртање, свезаборав, обртање, обртање...

А оковани се у кругове стално враћају,
 натраг и опет поново напред покрај нас,
 о, убоги у круговима што дивље расту, 20
 у круговима што се мењају стално,
 само у кругове вас мами мелодија чудесна.

А човек загонетно се смејући
ручицу свирачке справе врти
и премирно посматра
необичних заробљеника игру. 25

Где си, где си, титане,
ком бих се у лице грохотом насмејао
и скочио у лудом скоку из круга
у пространство.

ПЕСМА

Дошла си ми плашљиво сад опет у сећање
као мртав мирис што дахне из давнина.

Између прошлости и будућности си била
опојност сужњу мртвога века.

Зашли смо у чудан свет измишљених снова,
растали смо се туђинци, без речи... 5

Сад знам: била си ми само ветар
који зајеца између неба и земље

и дотакне ли се само снажних грана,
већ се уплаши и отшуми даље... 10

НЕМИ ГРАД

Недељно мртве куће у тешку сунцу
које узалуд прихватају кестенови
посечених грана... Бела сненост
пузи уз стражара, уз болесну старицу,
уз луталицу, и лено гамиже 5
по плиткој реци у масне кругове.

Пред таблом са застарелим плакатима
стоји служавка. „Тајна Лондона“,
„Љубав на планинама“, „Хендлов трио“,
„Сапун Елида“, „Распродаја ципела“... 10
Негде у близини буде клавир
руке које вену... Неко пева...

На великом часовнику жутог звоника
у непокретност су казаљке приковане

- и показују устајалост живота. 15
 Само из мрачног дворишта искаче
 на пут лопта... Вриска деце из предграђа,
 коју су родитељи препустили улици.
- Сав свет је сад утонуо у злу осаму
 што је на дну бучних радних дана 20
 залуд вребала кад ће прострет над градом
 сплеткарски мук. Ствари разголићују
 сву безнадежност – као лик мртваца –
 од које се човек спасава у свирку.
- Изнад стрмог крова птић прелеће,
 Како је узак правоугаоник плави 25
 над улицом. О, далеко су пространства...
 Птић је отшумео... Пљусак живота... Далеко,
 о, далеко је отпловио птић снова...
 Ни слутња се чак не усућује за њим. 30
- Негде миришу предели свежи, свежи...
 негде живе људи као по баштама...
 О, а можда је и тамо пусто – привиђење
 и можда и тамо смрт једино вреба...
 и пространства су јоште туробнија... 35
 Живот је једино – песма из срцаца.

ПОГЛЕД УНАТРАГ

- О, моја млада лета! Пеликан
 био сам што рањен пије своју крв,
 нем као слепац који само у себе зури
 и не зна више кад је ноћ, кад дан.
- Пигмалион, заљубљивао сам се у смрт, 5
 у жену, бога, које сам стварао сам,
 у привидима сам само осећао да сам жив,
 и још кад сам са собом био завађен.
- Предуго сам пио своју отровну крв
 и нисам знао да је по тешку цену 10
 уштеђена ми била горчина
- сазнања која те човеком чини
 када те рано баци у срце света.
 Погледао сам – већ је прошла младост.

СЕЈАЧ У ЗИМИ

Право је тако: са земљом смо сад сами,
ни птица нема преко бела поља.

Свет је леден. Та и ваздух већ се мрзне.
Одавде је данас далеко до људи

и близу земљи као никад досад... 5
Шта да тражим у свету после још?

Као зрно сам што у мртво време зри.
Нов ће косац доћи, све нас покосити.

СОНЕТ ОЧАЈАЊА

Ко би у ту ноћ без звезда још могао спати,
кад су као лишће душе нам без теже,
кад чујемо судбине лепршање
над собом... О, шта ако нас зграби облак

вихора што негде државе мрви... 5
Тамо народ клечећи камени се...
Још пре него што се из грозе пробуде,
већ су некакве грозе хапсеници.

Чему за слепи род ноћи пробдевене, 10
чему очекивања векови црни?
Последњу варницу у мрачну срцу угаси!

Та корење још није ишчупано.
О, да би, као змије испод земље,
убризгало отров у пету туђину.

СОНЕТ КРАЈА

Зар збиља не смемо волети никад више?
Зар су давне песме већ само ветар празни?
Затисни ухо да не заглухнеш,
и у јами буди скривен као троглодити.

А све је залуд, свуд те већ захвати, 5
у теби већ је век који рже,
Не очекуј да ће те бекство спасти,
зато живи као пахуље без теже.

Не можеш? Онда буди само хроничар
који пре но полуди зајеца сав скрушен:
о, Боже, нек тих догађаја буде већ последњи лист! 10

Још си прежив? Зашто онда оклеваш,
чему у врућици сагореваш вас?
Срце откриј. Узми мач наоштрен.

АНИЦА ЧЕРНЕЈЕВА

НЕЗГОДА

– Мамице, видиш незгоду?
Месец је пао у воду!

Да ли ко пливати зна,
да спасе га отуда?

– Пепице, не квари сан,
не брини ми се за њ!

5

Месец плашљивац није,
сиш'о је у воду да пије.

Кад стигне на реку дан,
извадиће га ван!

10

ДОРА ГРУДЕН

МЕЂУ НАМА

Тиха даљина међу нама,
у њој душа не нађе мир ни сан,
и промиче мрачан за даном дан,
док чекам замишљена, сама.

У живљење ти загњури 5
сан мој учмали, да се јави лист,
у сан мој упри ти свој поглед чист –
жури, путниче, пожури!

Тама што ћутање нише 10
застрће ми твоја уста,
са чежњом чекана уста та,
да речи милоште чујем ја,
кроз та сумрачја пуста.

Тешки путници облаци 15
дан гасну, заливају влагом крај;
ветровит, хладан расцвета се мај;
без воље се вуку, чаме
мисли – уморни тежаци.

Извуци ми сунце из магле! 20
Поживи наде и жеље ми те –
шта је васиона без тебе!

Та простори су међ нама 25
и мутан и хладан сваки дан.
Ти, даљни, знаш ли, ни мир ни сан
немам, замишљена, сама.

УСАМЉЕНО ДРВО

Усамљено дрво,
тамо под гором,
у безнадежни час поднева, зли,
док пашњака те голих стеже пас,
претешку тугу будиш мени ти, 5
довикује ми чак отуд твој глас.

Усамљено дрво,
ту под гором,
ја мати себи сам, дете и брат,
у загрљај испружам руку сто 10
празнини неба до у недохват,
изданак сваки ми без гнезда је, го.

Усамљено дрво,
ту под гором,
ој, сам у бури, сам мој стоји лик, 15
тишине ме не плаши задњи кат,
брат мој у ноћи је месец самотник,
а сунце ми је сапатник богат.

Усамљено дрво,
ту под гором, 20
ја увис стремим до лепота свих,
гледајући у звезда топли жар,
ја самотник сам невесео, тих,
самоме себи сужањ и владар.

ТОНЕ СЕЛИШКАР

И ТАКО СИ САД ПРЕД НАМА!

*Друѓу Ђуру Салају њоводом 65-годишњице рођења
ујуишио је књижевник Тоне Селишкар ђесму-честииику
(орииинал на словеначком објављен у „Делавској
еиоииносии“, од 9. аирилла о. и.)*

Живота твога стоји преда мном књига жива,
путању пратим ти сваку, стопу и путоказ,
кад речима си и руком кидао мишљења крива,
издвајао из заблуда раднику истине млаз.

Кад кињио те је мајстор, срчаност је зрела, 5
и патње шегртске су ти створиле чврсту цест;
а када је у штрајку расла гомила врела,
пролетерска ти жарка у срцу јачала свест.

Прожелo ти се срце свим што мори човека, 10
ти лицемерним си с лица бацо маску на тле;
крoз гомиле се вио ко силна плодна река,
твој поклич борбен крoз ковачнице звони све.

На прозору тамничком гвоздени крст и реза,
под небом ласта слободна... Ој, тамо ћемо, ој!
Зар овде ко од бајонета жандарског преза! 15
Ми сунце ћемо с неба под кров скинути свој!

Сад човек си зрео, борац! Хоће ли довести
до смирења међу људима преседа твоја влас?
Већ често смо се нашли на заједничкој цести,
а на ово ми узвраћа твој бунтовнички глас: 20

Смирења нема! Зар не видиш буне и дима“
Ту пушкама се бију, тамо затежу лук!
Ко сме скрстити руке, догод на земљи има
прождрљиваца и бедних, и буне се диже хук!

*(Године 1889, 10. аирилла,
рођен је друѓу Ђуро Салај)*

СЕДМОРО РОЂЕНИХ

Распукле се колибе и гледао сам
лепе часове и грозне:

- Кад је зачет био први син,
одлазила је мати у дивни свет
под дрво цветало успаванке певати сину. 5
- Кад је добио брацу први син,
од радости се отац напио
и својој жени захвално помиловао лице.
- Кад је заплакао трећи син,
допузио је из незнатих дубина
мали црвић у њено срце. 10
- Кад се родио четврти крик,
био је отац ко болесник губав
крвавим жуљевима покривен.

- Кад је био зачет седми син, 15
проклео га је отац пијанац.

- Гледам и бројим и не могу
седморо рођених пребројати.
- Над убоге и посрнуле наднела се глад,
под суморнима понор зија, 20
пред лудацима се вије празан друм
у живот празан,
- Жалосно сам погледао Христа на Клечци:
О, Христе, кад ће то велико време
да мати при сваком рођењу пође у дивни свет 25
под дрво цветало успаванке певати сину? –

РАСПЕВАНИ РУДАРИ

- Светиљке горе по брдима, праве светле сестрице,
као да су се звезде спустиле у тај црни крај;
тамне куће спавају и дремају творнице
под таласавим покривачем црне чађи.
- Понекад песме рудара у ноћи задрхте, 5
песме пијане – и све, веселе и тужне, једнаке су
и наједном су свуда; на прозорима, под таваницом –
најзад се малим канцицама укотве у облаке,
- где звоне још другу, затим трећу ноћ
међу уздасима мршавих сирота и породиља што
крваве. 10

међ' дрхтајима очајних удова и поцрнелих девојака
као настрадалих морнара прежалосни дозив.

Колико пута сам пожелело:

Ако је то песма, о, распевани рудари,
нека би бар жалосна била! Али то и није песма! 15
То је шумљење, само благо шумљење
трансмисија спроведених око ваших срца.

СТАКЛАНА

Као да сам зашао у паклене вртове с пламеним
цвећем, чинило ми се; кад сам ступио у стаклану:
Свуда упаљен кремен у бокалима,
црвене сенке разбацане по огорелим зидовима
и живи мртваци у голим костурима: 5
Упаљени стаклари!

У стакланама цвета пламено цвеће
и црвена ружа расте и расте из тела у тело:
Црноме старцу иде пламен у лице, у очи,
белом младићу продире жарење у мозак и крв, 10
кошчате жене се порађају уз бесно праскање буктиња.
Упаљени стаклари,
вртари пламених цветова!

У стакланама цвета огњено цвеће и кристална чаша је
црвена, црвена као ужарена крв, 15
и у чаши је душа, зној, дрхтај и крик:

Свуда упаљен кремен у пламеним бокалима,
пламена мисао букти подивљала кроз огореле зидове
у златне дворе
где моћник напија вавилонској блудници 20
из тих кристалних суза.

УЦВЕТАЛИ КАКТУС

Пишао сам по тамном тавану
и кад сам се једва снашао
у том чудном свету изукрштаних греда, сандука,
крпа, даске и црепа,
угледам на другом крају врата 5
и закуцам.

- Мали собичак. Штедњак, постеља и сто.
Напукли зид, слика Магдалене Покајнице
без оквира и нигде живе душе.
- Кашљем, лупам о сто, чекам и гледам 10
у записник: Јелена Шкржат –
ах, да, сећам се, вратар ми је причао
о њој да је још млада и да се
с мушкињем, де, вуцара,
пропала жена, на срамоту куће, 15
и да полиција тога не види!
- Чекам, али ње нема.
Тад спазим крај прозора, који сам хтео
отворити, кактус у цвету.
Двадесет тамноцрвених цветова на игластим
ступчићима! 20
- Као да су се тога трена расцветали.
Поставим га на сто и свега стане нестајати:
Напукли зидови су се избрисали и некако сунчано
било је сад у том собичку
- и тако пријатно – ах, тã било је у свој прљавој 25
беди двадесет пламених цветова.
- Преда мном је стајала Јелена Шкржат
и била је лепа и чиста као цвет.
- Из „Дневника комесара
за Јојис сјановнишијва“*

ИСЦЕПАНА ПОПИСНИЦА

- Још само до највишег спрата морам,
затим ћу завршити у овој кући.
Добићу још две пописнице,
само мати и њено дете
станују на мансарди. 5
- Мати је скоро још девојка. Шваља је
и на дрвеном моделу виси свилена хаљина
коју је преконоћ сашила,
и у духу гледам жену
што ће бити одевена у ту лепоту. 10
- Лице мансардне станарке је бледо
и по кухињи је разливен свечан мирис свећа...

Тајанствено мирно је као у цркви.
Негде звецка ситно звоно и грлица
на ормару је тужно оборила главу. 15

Врата у собу су широм отворена
и међу ружама лежи њено дете
затворених очију.
Мајка му милује коврџаву косу
а дете једнако ћути 20
и никад више неће отворити очију.

Дрхтавим прстима сам поцепао пописницу.

*Из „Дневника комесара
за њојис сѣановнишиѣва“*

ТАМНОЦРВЕНИ БОЖУР

Посвећен оцу и мајци

Муње су пролетале крај прозора и блесци
су осветљавали оца и мајку који су
у дубоком сну лежали покрај мене.
Сав радознао придигао сам се на колена
и погледао их својим јединим оком. 5

Тамноцрвени божур се зажарио над њима,
тамноцрвен као да је латице потопио
у крв срца – а корење је допирало у његово
и њено срце.

Као шарен лептир се 10
моја душа упила у ту тамноцрвену ружу
из које је мирисао страшно леп живот
као још никад незаписана бајка – – –

Змија се обавила око оца и матере 15
(није то била змија из Светога писма)
и сисала млеко и крв за вас намењену –
а ви сте умирали у мајчином наручју
као ружа у пресухој земљи – јер
у ваше отворене кљунове падале су само
ретке кашље
из гадне губице – – – 20

Расплакао сам се при тој страшнолепој бајци.
Открио сам материнска недра и предобро

видео отиске зимске губице на белој кожи;
открио сам оцу врат – и запазио црне мрље
на збораној кожи; 25
Пристиупио сам огледалу и видео у њему
свој бледи лик с бескрвним уснама.

Муње су пролетале крај прозора, а ја сам плакао
под покривачем због тог престрашног сазнања
којим је одисао ваш тамноцрвени божур. 30

Мој отац

Дивовска локомотива јури као побеснела по шинама
и залеће се на узбрдицу и грми мимо пећина
и риче као звер на стрмим обалама река.

Мој отац стоји на њој и држи за рукунице и гледа
у празнину што је гута железно под собом, 5
и страшно је леп у том свом ставу,
у жару светлости која му удара у лице
из отворене пећи
и огњен шлем варница му витла над главом
па су локомотива и он као јахач 10
који језди у зажареном облаку.

Кад сам био дете, стао бих крај пруге
и махао му у поздрав кад мимо мене мине,
А он би ми бацио огњен пољубац
и прелазио би милион километара 15
и мислио на мене.

Сад сам ја човек, а мој отац је старац.
Осамдесет година.
А још је увек ковач и кује гвожђе!
И док седимо у врту, он сав чађав 20
и челичан и мало погрбљен прича ми
и мек је као суза и још увек ватрен
као пећ.

То није право, мој сине!

Ја знам и врео сам као упорност
његових речи и све ми је јасно: 25
милион километара је ушло у његову младост,
милион лопата угља је пекло његову крв
и осморо деце је целивао.

То није право, мој сине!

Гледамо се у очи као тада кад је 30
 јурио мимо мене у жару као небески јахач
 и нечувено горка пукотина прска у нама
 док оба знамо:
 Стајаћу крај пруге, а он се неће више
 вра ти ти. 35

ЛИЦЕ У ЈУТАРЊОЈ СВЕЛОСТИ

Кроз прве зраке јутарње светлости
 видео сам твоје лице.
 Неко је полако, полако скидао засторе ноћи.
 Бескрајно ћутање је лежало у буђењу
 као да су земља, све шуме, 5
 ветар и биљке ослушнули
 тајанствену песму успамтелих срца која су се склонила
 под плашт ноћи и ћутања.

Како је бесконачно леп лик у јутарњој светлости!
 Сав обујмљен девичанским сјајем 10
 као сама је истина,
 и сав живот ноћи у њему је садржан:
 све што човек мисли, сања –
 све, све је нацртано и очи говоре и уста
 и сваки осмех је песма коју је ноћ писала 15
 кроз твој живот.

И тако би се вечно нагињао над твој лик
 да ми је дано!

О, да ми је дано!
 Све више тонем у силне жеље – бити варварин! 20
 Бити варварин!

Једним јединим животињским криком
 погазити све те песме,
 све те речи, речи, речи,
 дићи тај лик на своје голо раме 25
 и однети га на сред степе
 међу курјаке и јастребе
 и лежати крај њега на земљи
 као два семена дивљих ружа
 које је ветар по стени развејао. 30

АНТОН ВОДНИК

СЕЂАЊЕ

У лакој модрини
искрим се
на златном јастуку
вечерњег сунца.

Срце ко воде млаз 5
звони у тишини.

О, скакавци у трави,
што са зрикавцима зуји из тла,
као вас гледам зачуђеним
дечјим очима 10
као кође прозранозелене
с невидљивим јахачима.

Сунчане руже по брезима
верно су се окренуле
ка тихом осоју. 15

Угасиће се брзо
прве креснице и росе.

Студенци у помрчини
хладни су ко мртве рибе.

Твоје прси, о предрага, 20
као грлице су топле!

У тами загрићеш ме –
на огњишту
последња ће жишка
ко на жртвенику тињати 25
и чак у сну зрачити теби...

ДЕВОЈКА С ЦВЕТОМ

Ако усред дана у сновима уздахнеш:
месечина –
и зачује те девојка у ходу,
из белих руку цвет ће јој испасати,
тако ће јој бурно срце задрхтати. 5

Заспаће и у лепом сну
руке ће подићи као свештеница...
А ти ћеш сањати дуго, дуго
како из белих руку
испао јој је цвет. 10

ЈЕЦАЈУЋИ ЗВУЦИ

Моје руке расплакане
на твоје жалосне миришу косе...
Ућутала се свирала распевана,
само руже још негде миришу...

Где је одјекнуо звона глас? 5
Као да је у тами зајечало...
Стотину браће с љутом раном у срцу
под туђим небом је ничице пало.

Чудно земља сија као да већ није наша. 10
У далеким облацима јеца светлост...
Како је чудна моја соба –
у далеким облацима јеца светлост.

Коме смо срце предали?
Где нам је, рањенима, дом?
Негде нас чека наша мати,
у рукама јој трепти свећа... 15

Умиремо ли у самотној долини?
До нас не допире утешни длан сестара...
И ко зна куд иде горко леп анђео,
сјај плавети у руху носећи. 20

Неко се убого осмехнуо,
притиснуо уснама свиралу –
и одмах је неутешно заплакао,
молећи к невидљивим ногама пао...

ТУЖБА

Ја сам празан, претаман,
невидљив Богу и стварима,
свима је предалеко до мене
као да сам слеп и нем.

Моја молитва је птица усред хладних олуја која рањена тражи твој златни кров.	5
Моја молитва је ватра на запуштеном огњишту, плач заборављен у тами иза затворених врата.	10
Моја молитва је снег што пада на голе гране, цвеће које пада на моје уморне руке.	15
Нека ми рукѝ не окваси више суза твојих очију – ја сам празан, претаман, ја сам само ветар сред ноћи.	20

ПРОЛЕЋНА ПЕСМА

Неке ноћи – као да је сребрна птица прелетела мрак сводова – тргнуће нас шум потока, међ' врбама и јовама што хитају с ветром и облацима у светлији нови свет – –	5
Као да не можемо веровати полако ћемо отворити очи и осмехнути се ко загрњени у давном сну.	10
Сама ће се отворити врата, као што се отворе сужњима: пред нама ће бити шуме и ливаде и стара топола иза села...	
Почећемо тихо певати и ићи као деца напред и напред преко поља, вртова и сенокоса, тада – пред нама ће засветлети мирисни снег с цветних грана – –	15

ПРОЛЕЋЕ У ГРОБУ

Док дубоко, тамно спавам,
од самих светлих снова горим...
У давним звуцима оргуља, виолина
пролеће долази к мени
као драго сећање које пече. 5

Лежим у земљи влажној, црној,
као дете у шумској маховини
које у незаном, слатком страху
ослушкује далеки шум долина...
Ах, сви извори скривени и сребрни 10
звоне ми из дубина.

Жури, жури, жури ми се, пролеће,
похитај, дођи као пастирица
коју је ватри дотерала прва студен,
од мога врелог дозива 15
збуњена као птица
што тешко лети преко понора.

Дојури, пролеће, као девојче младо
што с маглицама око рамена
игра сред златних зидова јутра 20
и носи у рукама ватрен плод,
а не види га као да је слепа.
О, ти моја далека, лепа младости!

Ветри, зашумите,
замиришите, кестени, липе, 25
драге, слатке птице, прелетите
преко мог самотног лежаја,
ах, све што имам
те црне земље је прегршт...

Од самих светлих снова горим 30
а ипак, драга, чини ми се
да ми глас
никога више неће стићи.

ЗАШТО СЕ ВРАЋАМ

Зашто се увек у сновима враћам
у село завичајно кад вече гори

у даљини, кад се отвара
као златне двери –
кад насред села мирише дим, 5
кад у мраку вода жубори,
кад се у дрвећу ветар стиша
и цвеће трешања
на пут ми веје...

Зашто се увек у сновима враћам 10
завичајним пољима куда спролећа
са свих страна ветрови стижу,
шаторе вишњеве разапињу –
иза јаблана на мокрој ливаде
са дивним ружама које ме у срцу тиште 15
као осмеси жалосних анђела –
модрим изворима
у којима се
незаборавно облаци огледају.

Зашто се опет у сновима враћам 20
домаћем дворишту, међу житнице и стаје.
где марва одано дише у тами –
затим се као кришом
ставим у ваш неми круг,
дедови мртви. Испрегли сте коње и волове 25
и сред неке јесење ноћи
постајали све тежи и тежи
и као плод легли
у божје оставе и подруме – –

КАО ЗРНО

Спустили смо весло –
може нас занети
у модру струју ноћи
која, све светлија,
ври испод златних хриди. 5

Као сенке тамнимо
у заливу вечера
са првом звездом у оку.
Последњи сунца цвет
као бисер 10
жари нам се у дланима.

- С руком над челом
гледамо у земљу дана
који над нама догорева,
журне облаке обасјава, 15
боји их маком, различком,
зимзеленом и љутићем,
нашега срца језгрицом...
Можда смо још давно некад
у трбушастим чуновима 20
цвећа, плодова, вина пуни
као сватови се возили овуд,
просањали пролеће и зиму
и дугин сјај –
- Док дубље још у сребрне таме 25
нестрпљиво нас носе једра –
можда је рујни лептир
разапео прозирна крила? –
светли ветар, наш верни крмар,
понекад их лагано окрене, 30
да у даљини гора као олтар
засија у звезданом светлуцању.
- Као у полусну
проблесне у нама сећање...
Под златним мостовима 35
Млечног Пута,
Влашића, маглина,
нагнемо се над бездан
дубина јасних –
наједном 40
без снова и болова.
У том кристалном трену
тихо, претихо зримо
као зрно у класу,
као плод 45
под појасом трудне жене...

НА СВЕТЛОМ ПРАГУ

Куд год идеш, свуд ти се отвара
пречудно знањ, драги пут
до последњег вечера што се жари
где у растреситој земљи спи твој род.

- На родном, топлу прагу
ко уморан путник из туђине
ћутке застанеш као у сну –
празних руку, без дарова. 5
- Ишао си, с тобом су ишли мили снови
кроз дубине и модрине 10
које су те свега ражариле,
кроз давне храмове
чије слике
као муња су те ослепљивале
и једва кад 15
обазро си се за собом...
- Изненада
земља ти замирише
па ослушнеш ветар
што кроз све вртове 20
из даљине шуми – –
- Као стара рана
љубав те затишти:
никога немаш више...
Међу детелину и хељду 25
кришом се врати,
побожно се ближи
бунару сред села
и тихо сачекај
да се по собама светлост упали. 30
- На рубу шуме
тад ће се зауставити срне –
сред поља
прва ће се звезда угасити.

ВИДА ТАУФЕР

ВЕЧЕ

Већ дах глицинија пуни зрак,
и све ниже се земљи слива,
и мек је као сив облак.

Још тиши је његов корак,
у цветно жбуње дубље сеже
и завија га у меки мрак. 5

Завејава колиби кров,
тихо на црну груду леже,
звонећи као сребрн зов.

Још тамнија је њему моћ,
у сан се спушта сива њива,
на земљу ступа мајска ноћ. 10

СМЕХ

Месец је расуо свој зелени смех.
Врба се до воде сагнула.
У уском торњу је заплакала бронза.
Стари часовник је поноћ избио.

Са шалом који је сркао мирис нарциса
потајно сам у врт пролећни ступила. 5
Ладолеж је обвио ноге дугих столова,
дивља лоза је ограду сакрила.

Позади су горе као тешке мрље
пиле крајичак ледена неба; 10
бледа ноћ је тихо, све тише
ткала стазу до мога срца.

ПРЕЗРЕНО ПИСМО

Збиља не знам
зашто сам му писала;
на срцу ми је сад тако тешко.

Кад бих могла,
горко бих заплакала,
добро скрила рањену руку. 5

У августу сам у недељу писала,
гореле су ми жалосне очи
и трипут затим сам писмо прочитала,
и собом га носила три дуга дана. 10

Мразовче мој,
сад смо сами остали.
Само ти знаш како ми је тешко.
Збиља не знам
зашто сам му писала,
зашто сад носим рањену руку. 15

ХЕЉДА

Крај њиве идем где се хеља расцветава,
огрће ме, не могу из ње никуд,
таласи нежних стабљика су као сан,
у сребрно ружичасто море сам заробљена.

Вршчићи се преливају у струје, 5
сагибају се непрестано.
Кад ветар пљусне у њих сваки пут,
заљуља као таласе све цветове.

Залутам у својих мисли сребро,
дотакне ме се сав мирисни сјај. 10
Сребрно море, скриј ме у себе, скриј,
у срцу моме болове ублажи!

Пауци

Дугоноги пауци ткају мреже
и гледају бодљикавим очима.
С убилачким нагоном јурну из заседе,
док им се поглед на жртви укочи.

Сабласно грабе што који дохвати,
ухваћени плен им никад не умакне. 5
У борби свака жртва им подлеже,
докрајче је, исрчу јој крв.

Што бисмо онда стрепели за тренутке,
трпели муке жалосних људи,
искали себи утехе и љубави?

10

Невидљиви паук преде и вреба.
Пре него што будемо сав јад искусили,
јурнуће изненада и уморити нас.

СРЕЧКО КОСОВЕЛ

БАЛАДА

У јесење тихо време
долети дрозд
на Крас.

Напољу
већ никога нема, 5
само она
преко пропланка
лети.
И само ловац
њу гони... 10

Пуцањ у тишину;
танак млаз крви;
Дрозд се
сруши, сруши.

ВЕТАР

Ветар се зауставио пред вратима;
празно, мирно; све спава.
Само ветар не може заспати
у поноћ.

Само црни кипарис још шуми, 5
на белом гробу анђео клечи;
у полумраку тамне куће
усред крашког села.

Мирно све: између живота и смрти
само једно дрво на пропланку шуми; 10
путем неко иде душе сатрвене,
као да му у онај свет гледају очи.

СТАРИЦА КРАЈ СЕЛА

Гладна деца леже на сену,
бура витла кроз прозорче

под ниским, сивим челом куће –
ноћ је покрила равницу.

Мали сања: кромпирић, 5
не један – пуна здела. –
Тихо корача крај тамног села
исцепана, седокоса Беда.

Други сања: кромпирић неољуштен 10
огрејаће ручице хладне. –
Мирно корача иза кућа
и тек се ледено насмеје.

Трећи, четврти и пети, и сви –
хиљаду и више – не могу да спавам. 15
Ничега немам и опет мислим:
све, о, све бих вам морао дати!

Борови

Борови, борови у мирној грози,
борови, борови у немој грози,
борови, борови, борови!

Борови, борови, тамни борови, 5
као стражари над гором,
преко каменита пропланка
тешко, уморно шапћу.

Кад се тужна душа нагне 10
у јасној ноћи врх планина,
притајене чујем звуке
и не могу да заспим више.

„Уморно уснули борови,
да ли ми умиру браћа,
да ли ми умире мати,
да ли ме мој отац зове?“ 15

Без одговора шуме
као у уморним, убијеним снима,
као да ми умире мати,
као да ме мој отац зове,
као да су ми браћа болна. 20

ВЕЧЕ ПОД ЦРВЕНИМ ПРУДОМ

- Густога мрака модре завесе
дрхтећи се спуштају са неба;
ућутали се борови за тренутак
као што путник застане сред поља.
- За бродом се тихо село смрачило 5
и оживеле стрме стазе;
дубина под прудом је замирисала
од земље. Звоник на брду ћути.
- Тамни обриси, потмули кораци,
косци силазе низ глиновити пут; 10
марва тешка се на барама напаја,
осврће се кад зачује мукли топот.
- Тополе шуме и повијају круне,
као у сивим узглављима звезда блесне;
кошчев корак, марва утоне у таму, 15
иза тешког облака се месец зажари.
- Сав Крас је мек – као да јеца –
из капеле светлост и глас оргуља плови;
трен – и као искидано лице
занеми у месечини камена пустиња. 20

ДРВЕЋЕ У ДОЛИНИ

- Ја, вихор, ноћас ћу вас сатрти
кад дође пролеће на мојим крилима,
беснећу кроз поље и кроз гору
и славити дивљу слободу и ницање.
- И ломићу круне и цвеће брати 5
које се не буде скривало у пупољцима,
те ће сок који се у њима преливао
шумно потећи кроз долину.
- Ја сам мало, мало дрво,
кад ветар дође, игра се са мнош, 10
и ако, вихоре, у бој ме позовеш,
како да се борим – како? –
- Вихор плави поља и шуме –
како, како ти је, мало дрво? –
Слободно је руке раширило дрво 15
и расте с вихором до небеса.

СОНЕТ СМРТИ

И све је ништа. Те сомотске очи
као туга су загладана у простор сури,
њихов тамни сјај продире у тишину
као звук што се у шумору изгуби.

Те тихе, црне, сомотске очи 5
тамним својим блеском ми и милином
љубе ову сиву тугу
што ми душу сваки дан све више гуши.

Те тихе, црне, сомотске очи 10
као црно су сомотско небо
над оштром раном Краса разапето,
као светлост су што душу смирује;
кад се угаси над пределом искиданим,
у меку таму душа утоне.

КРАТАК ЈЕ ЖИВОТ

Страшно је носити у срцу смрт
па ипак, драга, тебе љубити;
ах, драга, хајде да све заборавимо,
тешко живи ко је сатрвен!

Ако је свет таман, суров и таман, 5
зар ће нас клонулоост од њега сачувати?
Ах, засмејаћу се кад буде најтеже,
махнит ће бити тај смех, пијан од бола.

Вино ће крвавити из чаше 10
и вином бола ћу ти наздравити:
Кратак је наш живот, драга,
ко би тужио за њим и љутио се?
Само тај ко га још не познаје,
само тај ће се од бола савијати.

СРЕД НОЋИ

Сред ноћи кад борови шуме,
кад се дрвеће из снова пробуди,
кад ветар иде преко поља,
пробуди се моје срце.

Међу месечином поље се светлуца
топола, јаблан и јасика
тихо шапућу преко поља
с неким с друге стране света. 5

Собице вечности све су отворене,
душе наше нису клонуле више,
златни отсјаји долазе к нама,
осећаш да ниси више сам! 10

ЛАБУДОВА ПЕСМА

Тихо је савио свој бели врат
у луку над водом,
у води жбуње, торањ и замак,
затворио је око.

И сред језера није могао утонути,
то је страشان удес био,
живети, трпети, гледати стално у разбијени
свој лик. 5

У тугу која не пролази никада, никада,
и као у огледало вода
у себе стално гледати (живети против своје воље)
са болом усред срца. 10

ПРЕДСМРТНИЦА

Сви ће постићи свој циљ,
само га ја нећу постићи...
Пун ватре, пун снаге
неистрошен ћу у вечни мир лећи.

Ватра ће ме пећи у прсима
и неће ме моћи изгорети,
неуморен спавао бих радо
тада, и нећу моћи спавати. 5

Ниси ти

Ниси ти тај што ће свет заузети
и тихо се стопити уједно с временом,

напукнуо ћеш чезнути,
разгорео, у болу, храпава гласа.

Као што Крас, док ветар још врео 5
ужиже те борове шуме,
прожеже таму – и твој корак
узалуд иде да тражи мир у помрчини.

Ниси ти тај који ћеш је загрлити 10
кад ноћ тамна буде пала на њу,
ти ћеш сањати и чезнути
и смрт ће ти отети снове.

САМО ЈЕДНА ЈЕ ГРОЗА

Само једна је гроза, та гроза је бити
усред хаоса, усред ноћи,
тражити излаза и слутити
да спаса нема и нема.

Понекад се међу рањене стене 5
тихо разлије златна светлост
зоре – ишао би даље,
а већ осећаш да си убијен.

Као да се зора озледи 10
када разгрне свој вео,
када разлије успламтеле слапове
и викне ти под планином: Устани,
гледај, већ горе скидане планине! –
Ти их осећаш и не верујеш у њих.

АЛИЛУЈА

Свуд је тихо пролећно клијање,
мирна је каменита природа,
а моју душу гура у пропаст
туга у помрчини скривена.

Погледам је: то је сломљени вршак 5
моје сатрвене животне снаге,
али још дубље је пуна младост,
зелене страсти би је пиле...

Видим још дубље: црни расцеп, 10
грађевина порушена у темељу;

пита се: хоћу ли бити довољно јак
кад се освестим у болном тренутку?

О, како бих радо стао усред трава,
дрво што осећа у соковима
да долази пролеће, да би листало,
да би се згусло у врховима. 15

Усред зелених роса као ватрен
тражим лепоту, а сва ми је туђа,
ваздух је стао, ветар је стаклен –
па ипак, пролеће, алилуја. 20

ВЕЧЕ ПРЕД ЗИМУ

Ваздух је прозрочан као крила
вила на коњица,
безвремена празнина легла је на пут
јесењег вечера.

На улици још самује натпис 5
и јасноцрвене плакате,
кроз таму осенчена прилика,
кроз празнину кораца.

Простор је празан, ваздух сув,
тежак као да је олово у небу; 10
клонуо је слободољубиви дух,
као крв пада вода у жлебу.

Ваздух је прозрочан, тако гледа мртвац.
јој, да ми је срести човека!
Из тихе празнине расте Ништа. 15
Вода у жлебу отиче.

ПРОЛЕЋНА СВИРКА

Моје срце прогони свирка
што нас чека на црвеној обали,
човече, о, човече, у светлој се свирци
слутња (будући човек) огледа.

Као на острвима, полуострвима 5
и на континентима црвени мостови,
браћа из Индије, Персије, Африке,
браћа ће нам бити, бити другови.

О, пустите у море све лађе!
 Нек излете сви аероплани! 10
 О, нека запевају златне сирене
 у срце човека: „Човече, устани!“
 У сунцу се блистају бајонети.
 Али где: и они ће пасти;
 моје срце прогони свирка 15
 што нас очекује на црвеној обали.

ЕКСТАЗА СМРТИ

Све је екстаза, екстаза смрти!
 Златни торњевци западне Европе,
 куполе беле – (све је екстаза!)
 све тоне у жежену, црвену мору;
 сунце залази и у њему се опаја 5
 хиљаду пута мртви европски човек.
 – Све је екстаза, екстаза смрти. –

Лепа, о, лепа ће бити смрт Европе;
 као раскошна краљица у злату
 лећи ће у мртвачки сандук тамних столећа 10
 тихо ће умрети као кад затвара
 стара краљица златне очи.
 – Све је екстаза, екстаза смрти. –

Ах, из облака, вечерњега (последњег
 весника који доноси Европи још светлости) 15
 лије крв у моје уморно срце,
 јој, ни воде већ нема у Европи
 и ми људи пијемо крв,
 крв из вечерњих слатких облака.
 – Све је екстаза, екстаза смрти. – 20

Тек рођен већ гориш у огњу вечера,
 сва мора су црвена, сва мора
 пуна крви, сва језера, и воде нема,
 воде нема да опере своју кривицу,
 да опере своје срце тај човек, 25
 воде нема да погаси њоме
 – жељу за тихом, зеленом јутарњом природом.

И све је вече и јутра неће бити
 док не помремо ми што носимо
 грех због умирања, док не помремо 30
 последњи...

Јој, у тај предео, чак у тај зелени,
росно зелени предео, чак у то
сунце вечерње, хоћеш ли засјати
жеженим зрацима? Чак у тај? 35

Море плави зелене пољане,
море вечерње крви која жеже,
и спаса нема и нема
док не паднемо ја и ти,
док не попадамо ја и сви, 40
док не помремо под тежином крви.

Златним зрацима сијаће сунце
на нас, европске мртваце.

* * *

Хладан је, хладан океан,
ако ти је тесно, загази у њега!
Довољно је дубока хладна тама,
попиће твоју тугу до дна.

Ко си? – Ја! 5

Шта је ја? Ко је ја?
Ја ћу му уништити лице,
моје лице је тама,
тама, тама,
не та тама, тама срца 10
која добро чини,
она што допире од горе до горе,
од мора до мора.

Ја не штедим најлепше снове,
мој гроб је широк, мој гроб је таман, 15
и ко има своје лице,
растргнућу му га ја, океан.

Трагедија на океану, I

* * *

О, на, морнару, те лепе руже,
те лепе руже, преслатке руже,
о, тихо легни у свој чун,
лепо, лепо ће те сан занети.

Отровне су па се не бој, 5
 после њих одмор је тако сладак,
 затвориш очи, заспиш лепо,
 заборавиш све и онемиш.

О, шта, шта та виолина пева,
 да ме на обали чека неко? 10
 Где, скоро не чујем ничега више,
 уморан сам, уморан; а те руже
 миришу тако слатко, слатко.

Трагедија на океану, II

* * *

Бићеш биљка, међу слојем слој
 и кроз тебе ће кипети клијање,
 бићеш невидљив и непознат,
 бићеш у дну свих жртвовања.

Можда ће ти тесно бити када 5
 земљу осветли мај,
 над тобом ће се све зеленети,
 цветаће све, живеће. –

И ти ћеш бити уза саме слојеве,
 земљу ће ти очи просијати 10
 и твоје ће очи расти у свет,
 над њима исток и запад биће спојени.

Над земљом плаво, плаво небо
 као да све мртве очи у њему сјаје,
 и с руком у руци невидљиви сви, 15
 у живом кораку мртви корак звони.

Трагедија на океану, III

* * *

Лајаном водом, ѿамном водом,
 плови младић мртав и леп, леп
 је, о, леп је његов лик, као да је
 из цвећа устао блед, устао и
 сам процвето у цвет. 5

Водом плови мртав човек млад.

Зашто се дигао на води тој?

Да није довојевао

сав страсти бој,

сав људски бој

10

и сад не може више на дно?

Над таму пада тамни Бог.

Траједија на океану, VII

* * *

За двадесет хиљада година можда,

кад устану та острва из тла,

стићи ће у планину с паличицом у руци

геолог и стаће да истражује.

Тражиће праисконске људе

5

и гледаће упорно његове очи,

али залуд, залуд, залуд

ће се трудити да упозна океан.

Тај океан страхотно отворен,

потомцима живот, нама смрт,

10

то искуство, навала и страст,

страшна пропаст за ново рашћење.

Геолог ће учити: упоредни слојеви,

ту никакве борбе није било,

ту је тихо покрило море

15

долине, поља и планине.

Траједија на океану, VIII

* * *

Четири веслача иду у ноћ,

у ноћ иду, страшно певају

и бију веслима у талас тамни

и вичу: Дођи, дођи, краљу!

Четири веслача иду кроз ноћ:

5

Дођи у помоћ, вичу га,

или ослободи у Европи нас,

или нас у страхоту потоци!

Али спасоносне звезде нема,
у њиним очима већ очију нема, 10
у њиним очима само још ватра гори,
убија и у смрт гони људе.

Четири веслача иду у ноћ,
у ноћ иду, страшно певају
и бију, зову га узалуд. 15
Тих је над мртвима океан.

Трагедија на океану, IX

ЕДВАРД КОЦБЕК

НОЋ СЕБАЊА

Бос као некад ступам
из роднога дома на тихи трем
по ноћи, док је месечина
још коса, и уздржавам дах.
Зелено сновање је сребром заливено, 5
под ћилибарне таме плаштом.
Све је као некад,
за тајну сам пробуђен
и сигуран ко месечар. 10
Кроз мрак огромни слушам
таласе вечнога трајања
и страсни шум жуборења снова.
У трену ево ме на давнашњем мору
и наједном стојим пред домом
ко верни крманош на крову лађе 15
и више не могу с ње.
И већ путујем њом и раскорачен
обема рукама управљам крмилом,
ја усучем га, оно послуша сместа:
кад зачујем лахоре у воћњаку, 20
заокренем на лево, и рузмарина жбун
занише се, а кад зашуми под брдом
где ноћ тиче окомиту шуму,
обрнем на лево, да бих пресекò таласе,
а кад високи орах над кућом 25
одједном спласне као тамно једро
и лађа часом потоне у плиму
и стресе се, зидови стари зашкрише
и кроз прозорак зачујем
уздах капетана стара, 30
оца свог у сну.

* * *

На прозору се играју два голуба,
затим одлете под кестење.
И кад се у зраку осунчани поветарац стиша,
засија вода сред увалица.

Predméti tiho kličejo spremljávce 5
 крила шапућу у јатима.
 Љуљашка се увек све више зауставља,
 не знам се више са собом играти.

* * *

Ноћас истеже дрвеће своје гране,
 у олуји неко мрежасте сенке сеје.
 У шџму дрвећа скривени Бог јури,
 бежим, бежим да ме не стигне.

По свој долини таман мрак се спушта, 5
 већ ме дохвата ловац са замкама.
 Већ топли крици вриште иза мене,
 сад ширим намучен рану свога срца.

Поход нараста кроз поље и шуму,
 свуда ме прате гонича гомиле, 10
 у пресеку светлом падам у очи,
 како сва земља мирише сад, мирише.

У шџму дрвећа скривени Бог јури,
 ноћас смо робови његови ми сви. 15
 Из куће у гај, из гаја опет натраг,
 свуда је кружење од памтивека.

* * *

Жене иду с поља и између њива се
 пењу на брдо. У празном се вечеру
 мичу, као стадо марве, и шире
 ноздрве. Кад се ближе шуми, наједном 5
 запевају развучену песму као момци,
 и кад најзад њихов отегнути
 глас снажно се затегне и сместа ућути,
 чини се да чујемо на ливади њине босе
 стопе као потмулу усамљеност.

По свима јесењим богазима иду жене 10
 с посла, њино певање одјекује по шумама,
 и горку земљу бих стављао у уста од туге
 док их слушам.

* * *

У тамном простору две свеће горе,
позно зеленило увело мирише,
дуг човек под белим чаршавом лежи,
крајеви ногу црно му се помаљају.

Тврд, улегнут, до краја упоран, 5
очи је увукао у свој сан,
непокретан је сад и непознат,
старе зидине се ћутке спајају.

Сунце, стара играчка, малаксава, 10
увече ће се у месец прелити,
земљу пробудити из светлог спавања.
Тада ће мртвац отворити очи.

Песмице, V

* * *

Светиљке горе, сад ћу ступити
под земљу где почињу
наши звуци, не могу без њих
и без њихове дивље топлоте.

Већ седим међу вама где је 5
најтешње, око врата смо се
загрлили, светлост се њише, неко
говори и сви дубоко дахћемо.

Зидови су пуни знакова, чак 10
једнооки их виде, у мутном
сви смо напрегнути, на раменима нам
лежи бремене, ускоро ћемо заурлати.

Још мало времена ћемо просипати вино 15
и бродити по тамном чекању,
затим ће неко ударити по светиљци
и подземни бубњеви ће забубњати.

МИЛЕ КЛОПЧИЧ

МЕРИ СЕ ПРЕДСТАВЉА

- Ти одвећ никад не питај,
У Детроиту живим, 14 имам пролећа,
и зовем се Мери. Ако се добро сећам,
крај Саве негде мене мати пови.
Туђ и далек је то за мене крај, 5
а ти га ипак тако некако зови.
- Кад бисте хтели да речем још што,
помела бих се, признајем.
Свој дом откад смо напустили,
ми деца смо га заборавили. 10
Какав је био, не знам вам то,
ја не познајем земље те.
- А мати прича беше то леп крај,
да кућа нам је била у долини,
сред насеља малог под гором. 15
На падини пуно сунчаних њива,
на води ноћ и дан мтели су млини
и хук се чуо и вејање млива.
- За малим окном цветало је цвеће:
воденике, карамфили, мученице. 20
Крај куће у врту окопане леје,
на њима руже, шимшир и божури.
Из далека већ мирис резеде веје,
а са цвета на цвет журно пчела полеће.
- Премало само било нам је поље, 25
и отац преко мора оде чак.
Кад стиже писмо: „... и то да се зна,
у Америци је нешто мало боље...“,
продали смо и пошли за њим.
- Отад прође много година. 30
И још: Мати понекад зашапуће:
„Шта мислиш, стоји ли још тамо млин
и под брдом зидови наше куће?“
А отац мрк ништа не вели.
Била сам Марица. Тога се још сећам, 35
а сад се зовем Сустерсич Мери.

МАТИ МИ ПИШЕ

- Драги,
 како то да већ више месеци ћутиш?
 Ја сам у мислима с тобом сваки дан,
 сваки дан на прагу тужна стојим
 и надам се: сад ће стићи писмо. 5
- А у нашу кућу писмоноше нема.
 Затворим се у собу на кришом јецам.
 Реци, јесмо ли још своји или нисмо?
 И, ако живиш, дете, како живиш?
- Некад си се много лепше понашао према мени. 10
 Ако би отишао некуд само на дан,
 већ си дописницу са сликом кући слао.
 Тако си добар тада био, љубазан,
 чак сам у шетњу смела с тобом.
 Сад, кад нам је кућа мирна и празна 15
 отац ћути као што је увек ћутао –
 сад и дописницу чекам узалуд.
- Некад си био дете и бојао се.
 Тако ми је као да је то било јуче
 и да нисам имала никаквих брига. 20
 Откад си отишао, све сам у бризи за тебе.
 Само за тебе стрепим свуд и увек
 откако тако велики постао си, сине,
 откако не верујеш у бога и грех.
 Сад ми се срце за тебе боји. 25
- Кад си отишао, обећао си ми
 да ћеш остати увек исти према нама,
 И кад год бих те се само сетила,
 надала сам се: сад скоро ће доћи време.
 сад је читав човек и ускоро ће се оженити. 30
 А ти као намерно срљаш у пропаст:
 јуче су жандарми питали за тебе –
 за бога милога, шта то треба да значи?
- Нисам ти рекла: да се опаметиш!
 Паметан си ти. И то није право. 35
 Додуше, ти најбоље знаш како ћеш.
 Познајем те, већ ћеш се јако љутити
 што пишем овакво писмо, овакав поздрав.
 Ћутала бих, а претешко ми је,
 мада зацело знам да ниси крив. 40
 Зато се нипошто на мене не љути!

С нама не ваља. А како си ти?
 Сви смо просјаци, ништа друго нисмо.
 Нико не зна шта нам се још спрема.
 Богу захвали што си млад и здрав. 45
 А ја? Шта ћу и куд ћу под старе дане?
 Завршавам. Писмо је већ дуго.
 Не буди љут и прими леп поздрав
 од своје маме.
 (На ивици:) Пиши ми одмах! 50
Најомена: У овој ђесми ми је ђомајала мајми.

СВЕТИЉКА КРАЈ РОВА

Ја сам светиљка крај рова
 у старом зарђалом окову.
 Године и године већ гледам и све их познајем.
 Гледам како иду погрбљени у рудник
 и како клецјају уморни и мрки из јаме, 5
 како се повијају под дрветом
 што га носе жени кући да наложи,
 да буде топлије и да се лакше
 мало подуже с породицом за столом поседи.
 Познајем онога што је дошао са села 10
 и још добро памтим какав му је био корак.
 Ходио је као да ступа измеђ' жита,
 с погледом с каквим излазе јутром на праг,
 с руком над очима освртао се пољем,
 погледао у небо и мислио: Биће, биће! 15
 А није било.
 И сад је сасвим друкчије, сав је наш,
 сав сјај је изгубило његово око,
 једва га у гомили још распознајем,
 кад на посао и с посла иду, 20
 само секиру још грчевито у руци држи,
 а у потаји очајава: Никад, никад неће бити
 Године и године већ гледам и све их познајем,
 ослушкивала сам њихове псовке,
 ослушкивала бриге и жеље 25
 и знам какве су им мисли и снови,
 какви болови и мржња је у сваком њиховом уздаху

- и да је опасно њихово страшно ћутање.
Сећања умарају и одузимају ми вид.
- Како је оно било онда? 30
Јесењи дан у маглу и мрак завијен,
људи под земљом и жене по вртовима
копали су, гребли... за породицу...
Наједном сва се земља занихала,
потрес је прелетео свом долином, 35
из шахтова су сукнули црвени језици,
из рова куљао дим.
- Затим су донели њих пет или шест,
пет или шест остатака људских тела,
пет или шест који су још домалочас постојали, 40
пет или шест – сад су их закуцали у сандук.
- И док су их затим носили да сахране
и свирачи им свирали жалосну корачницу,
ишли су крај мене и ја сам им осветљавала мрак –
и видела сам како им је корак клецао, 45
како су се под црним ковчезима спотицали
као да из рова долазе и да се савијају под дрветом
што га носе жени кући да заложу,
да буде топлије и да се лакше
мало подуже с породицом за столом поседи. 50
- Ја сам светлела крај рова
у старом зарђалом окуву.
Ускоро ћу око изгубити,
ускоро ћу се угасити.

ПОГРЕБ

- И опет су блатњави путеви и брда,
јесен је ту и време поплава.
Већ опет погреб иде долином
и свирачи, веле, свирају му на растанку.
- Можда га је у јами убио усов, 5
можда га је гас угушио,
можда је поклекнуо од старости –
свеједно, сада носе га долином.
- Био је рудар; за ковчегом иду рудари,
иду као да сакати газе кроз снег. 10

- Тако се из колоније пратња вије у долину.
и из долине вије се на супротни брег.
- И опет на прагу мајке стоје.
Деца су им се отела из руку,
сад око музиканата јуре, 15
међу њима је луди Франц, велики међу децом.
- Рудари музиканти тужно свирају
окорелим рукама песме тужбалице.
Пажљиво их луди Франц слуша,
пажљиво слуша све отегнуте одјеке. 20
- Може се догодити да једанпут јурне;
истргне свирачу флауту из руку
и чврсто својим рукама је стисне
и стане с махнитим осмехом сред деце.
- Људи ће спустити мртвачки ковчег у прашину, 25
пратња уплашена с грозом ће застати
а мајка ће на прагу зајецати
кад луди Франц буде у фрулу засвирао.

НЕКОМЕ ТЕК ОНАКО

Посебно писмо из предграђа

- Незнанче мој, не мисли да имам новости;
ништа се ново није десило а и неће.
Све је већ старо: земља, човек и правда.
Зато ти пишем ово писмо тек онако.
- Станујеш ли и ти тако на искрају града 5
где су међ' кућама усахле, прашљиве леје?
Станујеш ли и ти између цркве, фабрике и гостионице
крај пута којим корак по благу гаца?
- Јесу ли и тамо људи тако на искрају,
да куну бога, човека и ђавола? 10
Ништа више не чују до каткад увече
како тамо ван града у пољу зрикавци зричу.
- Нигде за њих нису отворена врата
сем у свом дому, у приземним кућама крај канала.
У њима је тесно, из њих на пут беже 15
и тамо стоје – с главом под стрехом – на углу.

Долазили су овамо и имали дрску мисао:
још мало па ћемо се у град преселити.
А преконоћ би им зауставили корак.
И тај заустављени корак стоји над сваким путем. 20

Тако врљамо по тим путевима
као лопов-хапсеник по дворишту под стражом.
Пред нама и за нама су мириси,
затварају се врата крчми, цркава и фабрика.

А земља се у асфалт преодева; 25
зацело ће и нашу улицу поплочати.
Хоћеш ли после корачати тврђе, брате? Надаш ли се
да ће се некад пружити наш заустављени корак?

КИШОВИТО ПРОЛЕЋЕ 1933

Тамна је ноћ и сваку ноћ тамнија,
и сив је дан и сваким даном сивљи.
Бесни олуја и лије киша на кишу,
као да се ко убио ове ноћи.

У сивим данима тим и тамним тим ноћима 5
у цвеће улази зло, у навику злочин,
у очај иде кћи, очеви у смрт,
од мајке у ланце и затворе син.

Људи су пси, људи су плен, 10
целати су, жртве и још блудници.
Путеви потоцљени, ливаде баруштине
и ваздух је пун убилачке куге.

Сад свакоме се и почесто деси 15
да тражи где би охладно чело,
куд би се део, да би побегао
и да би свој очај и тугу сакрио.

Ту не помажу ни клетве ни молитве.
Нашли смо се у таквих дана времену
кад смех је плач, а гласан плач угушен,
и када земља мења своје лице. 20

Тамна је ноћ и сваку ноћ тамнија,
и сив је дан и сваким даном сивљи.
И лије киша, да јарак је тешко гута,
одвећ је блата и прејак је пљусак.

БОЖО ВОДУШЕК

ДАР ДРАГОЈ

Кад буду жита златна потамнела,
исплешћу венац мали од кукоља
и пшенице и мака рујног с поља
за драгу што је срце ми узела.

Ту круну од корова и жита зрела 5
гледаће сприкрајка сељанке сетне,
сва срећна у улози краљице цветне
у лицу плануће гордо драга цела.

И не морам се нимало бојати 10
што драгој немам ништа друго дати,
јер тешко је време, тешки дани;

и шта би друго могло пристојати
њој што смеха не уме одагнати
него цвеће и класови сунчани.

ПРОЛЕЋНИ ВЕТАР

О, свепродирући
снажни пролећни ветре,
устани да очистиш
небо и земљу!

Где, земља је гола, 5
преплављена густим
маглама, покривена свелим,
изумрлим стварима.

А ти носиш у себи 10
свеживотворну,
свеплавећу
снагу ватре и воде.

Већ расте у твојој олуји 15
бубњање незауоставних
усова, већ се ближи
потрес далеких планина.

- Кора зиме се цепа!
Већ шуме у теби
ослобођене струје,
већ избија пожар – 20
- О, свепродирући
снажни пролећни ветре,
баци своје пламене
језике на нас!
- Твоје снажне воде 25
нека сплаве навлаку,
победоносно развеј
иструлеле кости.
- Твоје чисте воде 30
нека сперу трулеж,
умор тела,
умор духа.
- О, свеобухватни,
када будеш међу нама,
у општем ћемо ускићењу 35
постати нови људи.
- На устима неће више бити
трагова мртвих пољубаца,
нестаће оскрнављености
бесциљних руку. 40
- Свуда разлепршало
зеленило по шумама,
чисти откуцаји
оживелих срца.
- О, свепродирући 45
снажни пролећни ветре,
устану да очистиш
земљу и небо!
- О, снажни ветре,
послани да препорађаш, 50
загри нас,
дуни над нама!
- Жене и богови,
са свим што постоји, остаре,
само ти долазиш нов 55
сваког пролећа.

ЗАЧАРАНИ КРУГ

- Ко мрзи и ко воли
има свог суиграча,
оштри ударци, слатки пољупци,
крв лију у суборце.
- А ко сам себе воли 5
живи од рођене крви,
у уживању се предаје пропасти
као свећа која сама себе сагорева.
- А ко сам себе мрзи 10
живи од рођене крви,
болоче не утоли
ко сам удара и сам трпи.
- Ко сам себе мрзи и воли 15
не зна никада да је жив:
оштри ударци, слатки пољупци
у свету су где одјека нема.

ПЕСМА О РАСТАНКУ

- Пригушен плач у грлу ме дави
кад знам да ћемо се разићи;
нити више пркосне појаве
страсти могу скрити зла;
нишан више чаму времена не заустави, 5
о, драга, после слатке забаве
стигли смо до горкога дна.
- Та у априлу су сами цветови
тражили нестрпљиве руке;
високо жито лети 10
свијало се до наших ногу;
сјесени су нежни дрхтаји
пуштали срце да дрхти
као лишће околу расуто.
- Нас живих око, жељно 15
чулне оштрине тренутка,
огледало је у својој површини
сав свет и звездано небо;
угасила су се светла сећања,
у немилосрдном зимском сивилу 20
нашли смо само гола тела.

О, драга, узми то тело,
та осећаш још струјање крви;
ишибај га пољупцима, загрљајима,
опет до свевидовите сласти; 25
можда је ипак иза тих тренутака
који су тако неми
негде пут који не видимо.

МРТВА ПРИРОДА

С висине је пала кроз млечна окна
тиха светлост на сто, врч, ногаре,
слике, књиге, руже и застали
старински сат који је истекао.

Напола одгрнут покривач је 5
у дну собе, како га је оставила
непозната станарка кад је стушила
ујутру из постеље пред огледало.

Гле, ружичаста хаљина која се вуче 10
по земљи чини се да је управо сад склизнула
с рамена јој кад се изазивачки свукла;

јер још сад шуми дрхтава свила
и видиш бели блесак што га срамежљива
површина огледала прикрива.

УРЕЧЕНИ БОЛЕСНИК

Отворила си ми у спавању леву страну,
разголетила срце, утисла у њега пољубац,
жељна да владаш, неизбрисив пољубац,
помешала у сукрвицу смртни отров.

Спала ми је кожа пуна губе 5
као празан мех, од грознице труп
као лонац жеравицом ижежен,
набрекле су ми жиле у мрежу рана.

А још је само пожуднија крв, 10
тело све више дрхти сваким даном
за твојим загрљајима, победнице;

и нек ме цинични гласници науке
што влада светом увере у то
да си привиђење, лепото, да те нема!

КОНЦЕРТ У ПОЉУ

Лети сам више пута ишао на пољану,
мачка би одмах појурила за мном
а с њом свих петоро мачића,
пут под ноге па на концерт ситних птица.

Тамо напољу сам ја седао на бели 5
камен међаш а они су око мене чучали;
тако смо слушали без улазница
и притом нам свима расле зазубице:

мени од зависти према тим бескућницама 10
што не мисле да је свет ништаван
и циче само зато што могу живети;

а мачке, конкретнијег мишљења,
потпуно занете од жудње,
хтеле су за опкладу са њима певати.

БАЛАДА О ПИЈАНИЦИ

Пијаница, жртва ноћне свађе,
који једва осећа да су га премлатили,
сав се крвав и прљав батрга
по путу, пада и опет се диже.

Сваки угао га сажаливо подупире 5
и месец у бари се љубазно шали:
Ех, какве су те то птице искљувале?
Комарци, вели, и не зна да умире.

Ти, моја мало раздешена лиро, 10
гле, твојим жицама правога јунака
нашао сам у њему што славу одбија.

Тај што шаљиво рупчић у крв умаче
и мисли да је киша, не осврће се
на то зашто је текла, шта га чека.

ЗЛАТНО ТЕЛЕ

Идолопоклоници златна телета
тебе су, моћно жезло, тебе, света
митро, украли, ругајући се судбини
опасали се мачем војсковођа,

обукли као за покладе мантију судија, 5
без мрље блистави плашт лекара,
обесили о раме, да би мера
срамоте била пуна, тебе, слатка лиро;

сад се тискају око онога коме избија 10
из губице и нечиста трбуха
новац помешан са блатом и крви,

на све четири пузе, рију телом
као гладне свиње, с ненаситим бесом
све што се може дограбити ждеру.

ЛОВ

Страх је скочио и за страхом време,
за уздрхталим зецом сиви хрт,
у наглом лову кроз врт рајски
земље, а гледалац сам био ја.

Непомично је са мноштем лик 5
неме судбине био на лов уперен,
читао сам с њега да је крај смрт
и да хрт јури по њеној заповести.

Читао сам да сам се узалуд лагао 10
кад сам се на жртву што бежи кладио
и рекао себи да сам само гледалац:

већ је неуморни гонилац
мене самога у бекству гонио
к њеним ногама да ме задави.

МАСЛИНОВ ВРТ

Међу маслине у врт, слабо осветљен
ретким звездама облачнога неба,

склонио се човек, прешуштен
слабости клонулога срца.

С лицем ка земљи, зна да је изгубљен, 5
као слепо дојенче згрчен подрхтава
пред зверским дахом смрти, остављен
од некада свемоћнога Бога.

Шта је његова смрт за глуви свет 10
за који га је послао да умре без победе
лажни Бог из рођених жеља рођен.

Граја целата. У том трену је појмио
да га није издао Јуда ни палмов цвет,
Висок је приступио њима, неоружан.

ЈЕСЕЊЕ ВЕЧЕ

До црних подножја видик су сакриле
rožgěšne megle, vse nebo preprégle
већ се хватају дана који вене
и уски трг су nelaгодом испуниле.

Пркосно сад очима тражим побегле 5
златне пчеле које су ми се ројиле
некад око чела, тихо зовем виле
чије су ме беле руке двориле.

Тако седим сам у соби за завесом,
и премда слеп у том густом, тешком мраку, 10
силом жеља јелисејским просторима

ближим се који се на сунчаном облаку
иза таме шире, и надземаљским хоровима;
већ сам међу њима разиграна корака.

ВАЗДУШНИ НАПАД

Наједном су звона и сирене
почели тући, урликати са дивљом буком
и између њих разабирале се челичне
огромне бубе по шумном зујању.

Људи су на-врат-на-нос у смешном трку 5
јурили да се скрију међу Хераклитове зидине

- јер су бубе већ засипале ватреним
отпацама преплашени свемир.
- На оближњим брежуљцима је појурило
сто малих глувих рафала према небу 10
носећи над мртвим градом гласе
о неком давном крсту и погребу.
- Док је трескало, по улицама су левци
зјапили, сладуњаво црвенило
мрљама је зидове прскало, 15
врцали су раскомадани војници.
- Целом панорамом су се у белој
вијузи дигли лагани димови,
са звоника, кровова су прхнули весели
пламенови увис, у сунчану, бледу зиму. 20
- Отвориле су се гараже по болницама,
аутомобили са крстовима су појурили,
с Магирусовим лествама су хитали
пожарници тамо где пламен букне.
- Псоглави гњурци су јурнули 25
на пут и газили по лепљивом
отровном глибу и по земљи
бео прах као по мршавој њиви.
- Челичне бубе су се тад с правом
лакоћом по сивој небеској равни 30
окретале и у незаборавном
достојанству нестало их у даљини.

ЈОЖЕ УДОВИЧ

ИГРАЧИЦА

Кроз велове суморне светлости
вечерњемодре, ноћносиве,
лети, лети и тражи
и све више осећа како не носи само
уздахе своје 5
на свештеничкој руци.

Ослободи се! – виче уплашен одјек
рогова и гусала и осамљених ствари,
и чаробница зове у помоћ своју чар:
прсти јој букну у огњу белом 10
и њима зажиже
хладно време.

Покретима тајним
чар скида с уклетих окамелина,
и мртве душе су опет ласте, 15
и погашене мисли се буде
па као рој свитаца слећу
у глухих срца пепељасте мрак.

Лаган покрет – и земља је носи
мимо сазвежђа: Девица се смешка, 20
замамним гласом јавља јој се Лира,
Теразије мере небо и земљу,
Лабуд се купа, у мору Међзвезђа
тајанствени је стрелац
у срце циља. 25

Немирна чаробнице, ти све си кадра,
па ипак ниси што би радо била,
ниси Дијана и ниси Дафне,
већ си као повели богови сви
вечни човек пред оком жалосним. 30

Играш од руба пешчаног дана
до руба, о који пљуска
мртвачки црна ноћ,
крај судбоносних сазвежђа,
још корак ступиш ли само, 35
вреба незнано.

Кретње ти певају: сви смо исто,
сви смо исто: земља и светлост.
Светлост згасне – и још смо само
успомена.

40

БОГОМИЛ ФАТУР

ВЕТАР

Иде ветар, као светли плуг
иде ветар преко земље,
реже, руши, оре, узима
груду као да гнете хлеб.

Носи ветар мирис цвећа, 5
њим нам жетве оплођава,
носи сока и бујања
на рукама и благослов.

Ветар иде, наш друг светли, 10
у све груди рану урезује
када дође до срца,
пољуби га, скитница!

СЕРЕНАДА

Кроз ноћ иде месец жут и млад,
почуј ме, драга, последњи пут,
над мрачним понорима путености
послушај ми речцу искрену 5
ову ноћ док умире месец млад.

Једном ћу у пољану лећи блед,
за мношће се сваки угасити траг,
и моје срце заборављено,
ненаљубљено, неистрошено 10
свенуће као свеж узабран цвет.

Ти не расипај туге ни у што
кад ти у сећање мртав дођем –
послушај, послушај веселога
срца шта са другог света 15
ветар шуцње по сву ноћ гуче:

Није тебе волео момчић млад,
волео је сестру – лепоту пролећа,
волео је у зори траве распаљене,
не твоје усне, дојке наге, 20
облак му је за жеђ и глад био плод.

Послушај, драга, изнад свега,
љубављу којој смрти нема
волео је усамљене јабланове,
голе љубимце, нагнуте
сад над њим све дане и ноћи све. 25

* * *

Сав свет је срцу био бескрајно драг,
од нежних открића увек нов,
над њим се лио благослов божји
као у руменилу над оазом облак златан.

Куд год ме је пратио њен корак, 5
са племените земље се ронио усов цвећа,
са сваке гранчице, из свих вртова,
жарио се у сунчаној слави сладак плод.

Сад је ту милу светлост угасио мрак,
сав свет је као првог дана пуст и го, 10
и пред порталом сам стидно наг,

прогнан у таму, ни у што сигуран,
узалуд загледан преко неприступачног прага
у проћерданог раја срећни кров.

* * *

Студенац сам ком је било усахнуло
и најстрашнија му прети тама,
јер исцрпеноме све до дна
плата ће само бити пљуванац и презирање.

Ниједна биљка, ниједна дивља звер. 5
ниједна божја звезда са неба,
нико од свих људи не познаје га
као да их није појио никад, нигде.

Отвори му опет била живу жицу
да би му се срце напунило 10
пречистим соком најдубљег тла –

из тебе сву је своју сркао снагу,
из твојега ока му је росило
кристално сунце у блато и глиб.

* * *

С тобом се рвем као птић с вихором,
као чун са запењеном речном струјом,
и падам са страшном, неизбежном нуждом,
страсти која мном витла не могу да се спасем.

С тобом се рвем као с незнаном туђом 5
исконском прасилом, дарујем јој се,
спајам се с њом, топим, преображавам,
и осећам поврх сласти бол још гори.

Нада мном си као песница неба у непогоди, 10
бију ме у душу и преко лица црне
витице кише, да сав се гушим у плачу.

Нада мном си као маљ обложен трњем
што ми се ближи у смртоносном витлању.
Пашћу као звер која се опружи без крика.

ЦЕНЕ ВИПОТНИК

ПОНОРНИЦА

Благо сунце ступа из ноћне стаје
и јутро пуни кршевити свет,
ја падам у мрак где земља лежај даје.

Подмукли час ме бацио на тле,
понижења тамних хрпа руши у мени
већ давно гниле скитничке ми сне. 5

У мукло дно са зеленога слапа
прљава вода клокоће тужно,
док падам у њу, срце се растапа.

Лишен сунца што из лаких ветрова
пролећних ружини га пупољци пију,
у ковчегу почивам тих, без снова. 10

У бури вечности су ме сама
среди небо и блато: никад сита
опседа ме немилосрдна тама. 15

У мрачни завичај каткад хук дана
врати ми душу удахнуту у кречњак:
тад тамница ми осване обасјана.

Благо сунце ступа из ноћне стаје
и јутро пуни кршевити свет,
ја падам у мрак где земља лежај даје. 20

ИВАН МИНАТИ

Из варијација „Забрањене теме“

О, јаблани вити на ветру
и руке топле две,
о, црвен цвете до цвета
и ви, реке сребрне,
о, собо у коју се слива 5
с неба октобарски дан,
о, с албумом на колену,
ти, госпо, што те хвата сан!..

Где, моју самотну стазу
изгубио је вид: 10
ту уличицу глуху
што међи је камен зид,
на који је уклесао живот
суров питања знак –
а ти не можеш мимо 15
ни на исти можеш траг...

(Да, чудан је живот. Граби,
а никад да пружи што,
док год не легнеш на одар
испијен мртвац, го.) 20
О, све је то заплетено!
Ил, ми се чини бар.
То велика је каткад,
а каткад бедна ствар.

Нек буде како хоће... 25
већ и јесен је ту.
У сутонској тишини
кô клицање да се чу –
кô клицање без одјека...
Трепери срце и длан: 30
Кад ћу те пољубити,
ти, госпо, што те хвата сан?

ЛОЈЗЕ КРАКАР

БЕЛЕ ИГРАЧИЦЕ

Као виле, као птице, краљице у белој свили, ко лептири лакокрили, да не чујеш њин корак, као сестре какве бајке,	5
погубиле пут кроз мрак, и лутају сад окол све у сребру и белини, лаконоге, па се чини да се неће већ никада стопалима таћи тла – и мраком тако тихо, лако, светлије од неба дна, без накита и украса	10
свака игра и беласа без починка и без сна.	15
Ветар им свира и поје, ветар што уз њих стиже кроз жице и честу грања и слаже им песме своје	20
једва чујне ко сећања, разумљиве њима само, белим, нежним сестрицама, да би уз њих оне снежне одиграле беле, нежне, светле снове из повести, о краљици, тој невести, из времена стара, древна, а из земље које нема.	25
А кад се умори ветар распрште се сестре многе, лепотице лаконоге, далеко кроз земљу сву: прва се уморна маши гранчице из башта наших, друга заборави на тлу	30
	35

на сестрице и неба сјај,
трећа у руци човека
буде суза ситна, мека, 40
и жалосно загледа се
ко у спомен, у ноћни крај.

Можда би била рада
да живи и кад сване дан
ситна лепотица млада, 45
девојче што га роди сан –
можда јој је жао што с ветром
још није играла те ноћи,
што загрљена неће моћи
с њим даље лепршати, 50
а можда је у тој сузи
што сјајна на длан слеће
и траг минуне среће
из сваког нам бела сна.

ПЕСНИКОВО ДРВО У ЛОГОРУ СМРТИ

*Сред нацистичкој лојора Бухенвалд расло је
снажно старо дрво под којим је некад њисао Гете.*

Међ костурима душе јада пуне
и једва живе, сред мука с дана у дан,
за потсмех животу, за спомен жалостан,
разрасло се дрво зелене круне.

Ту некада је песник великан 5
замишљен седео, приче смо распрели,
и њима што свет су сад на крст распели
о љубави певао одан јој и сам.

Је л' знао да ће се тисућглави змај 10
кад дићи из оних у чије срце уне
све чему сада су учинили крај?

Не, да је тада за данашња зла знао
тог народа коме је све дао,
проклео би га као што га куне
на умору раја пала у очај. 15

О, СВЕТИ МИХАЕЛО ТАМО ДОЛЕ ПОД СЕЛОМ

О, свети Михаело тамо доле под селом
где као деца смо некад се играли
о ужад вешали се твојих звона,
гулили малтер са старих икона,
богomoљкама се у цркви смејали, 5
о, свети Михаело тамо доле под селом!

Ти више, о, свети Михаело под селом,
за наших душа не знаш невине грехе.
По свету смо се разишли, и нико
не свраћа теби да тражи утехе. 10
Тек понекад још поглед се прокраде
на те и дрвеће липово велико
где осећамо спавају нам године младе.
О, свети Михаело тамо доле под селом!

ТЕРЦИНЕ

Како је зачудо сив и таман, о, како,
тај добри стари свет откад те нема,
круг вечити да се покрене никако
откад си отишла, зора се не спрема 5
и време уклето зури и ја тако
за срећом гледам које више нема.

Нема те више. Тек каткад још кад крене
уморном душом вихор сећања црни
и зајечи срце и бол што већ трне
у њему као ледена змија се прене, 10
тренутно тада даљина те врене,
дах тренутно тад застане у мене.

Застане као уморан путник у ноћи
кад звер пред њега стане и трен који
мисли да смрт избећи неће моћи, 15
застане као дете што се боји,
згасне као сунчани часовник по ноћи
кад време, и сунце и свет и све стоји.

Неверној али незаборавној жени
у срцу крст сам поставио давно, 20
а ти све дубље ту живиш у мени.

- О, кажи, драга, избави ме таме,
што си све гласнија откад се скамени,
што кад те нема, више си уза ме?
- Да ли те увредих? Као светлост зене 25
волео сам те, знам ово једино,
као младице у трње заплетене
- срце у болу самртном ми гине
и сунце ми је у сузи угашено
заувек откад те однеше даљине. 30
- У поноћ, гле, врата ти и прозор засух
звездама што бдију, тај звездани мост
и Млечни пут у том самотном часу
- само тебе чека, драги гост –
о, дођи у тај олуј у овом тамном часу 35
да ми вратиш сунце, срећу и младост!

ПОДНЕ

- Отворих прозор и од злата
светлости зажмурих слец,
гле, сунце већ високо жеже у врата
и сјај му је чудесно леп;
у том јутру раном, у том часу 5
грознице и пијана сна,
ах, колико је дан већ порастао
и ето већ поднева.
- Већ косци у тишину осенчену
полегали су свуд ливадом, 10
за чудним гостима сам у том трену
уморно затворио дом,
и не чујем више да птице
шумарком певају, само тихо
над водом зује мушице 15
ко у глави што зуји.
- Ослушнем: ко с далека острвца
да зазвони, учини се тек,
учини се глас је који грца
и учини се благи неки лек. 20
Као мир после свег тог бучног мира
те тешке ноћи... и као одмор

- по свем том олујном немиру
срце блажи сад.
- О, мало је остало за вама, 25
пријатељи моје ноћи сви,
тек хрпа крњадака под ногама
опомиње да сте ту седели
и да ми се никад неће вратити
изгубљено јутро... о, никада 30
ни ласте ни росе неће бити
више у животу мом.
- И никад више, чујем тишину,
не врати се час изгубљен,
гле, мало јоште и подне мину, 35
још премало и вечери ће сен.
У мучном том миру као трудан
крај друма путник ја слуша
како неки звоник увек будан
одзвања моје подне... 40

СТАНИЧНИ РЕСТОРАН

- Ту последња је станица Љубљане,
кад пролуташ ноћи стазе све,
ту нађеш загрљене топло и пијане
песнике, дроље, угледне грађане,
ту ко у паклу у том часу су збране 5
душе изгубљене.
- Међ њима ко анђео у белом
погледа дремљива мува се конобар,
у куту за столом лика пребледела
уморан човек, пијан као ствар, 10
а дроља иде са старцем дебелим,
срећну заљубљенку... очију сузних
посматра млад путник и жели
те беле прси од вина пијан.
- У куту спи Чарго*. Крај њег се препире 15
песника дружина од јуче увече,
на сто наслоњен понеко студира
шта је уствари време, свемир наш,

* Чарго – словеначки сликар у Љубљани.

- а други кришом по џепу пребира
последњу ситнину за пиво и гулаш. 20
- Јутро шуми на пробуђеном перону
и људи поново на рад иду.
Ми ко у тамном сточном фургону
тужни хапсеници у незнан идемо,
Чистачица нас псује, псује конобар, 25
избацују нас заједно са смећем,
та кога се тиче зашто тај Кракар
у том чудном часу још кући неће.
- Кога да се тиче, ни возова ни људи,
вриштећи возови настављају пут. 30
Што се кога тичу пропали и људи
што не знају више ни камо ни куд.
Ми никуда отуд већ немамо жеље,
наш воз ко да већ никуд не вози,
на шинама једном све ће да нас смеље 35
живота точак смртно уморне.

КРАЈ ФЕБРУАРА

- Још сунце није упалило свећа
пред прозорима пуним ружа далеких,
још долази касно и рано иде лећи
и чини се бледо ко мртвац сред свећа,
те каткад мислиш: мртво је навеки. 5
- Још стално птице иду да просјаче
мрвице што их оскудно делимо,
и сви смо, о, боже, са њима просјаци
за прамен топлоте пред ту хладну зиму
и мада су још покладе, тужни седимо 10
и надамо се да ће бити другаче.
- Још непрестано је ко да нигде никад
ни пролећа, ни цвећа, ни сунца не беше,
ко занавек да све звезде помреше
и ко да млад не би нико нигде, 15
ко да никада нису се љубиле
те мртве птице што чаме ту саме
тако далеко од топлих родних гнезда.
- О тешко оном ко је сам на свету,
ко у свом кућу ко просјак мрве 20

сећања мрви да живи од њих
и леди га јаче од леда, од зебња свих
страх да сам ће доживети и лето.

О, тешко том ко сад је сам на самрти,
а смрти нема; тешко том ко се узбоји 25
у тамници од јутра јоште за вечера,
у ком живота светлост трне, трне вера
у спасење што још далеко стоји.

Отеците зато ви суморни часи
и дигни се сунце да твој зрак ужеже 30
те мртве свеће – о, станите часи
и муке том ко у тамници мре,
и птица нека ускоро спази на цвету
веломе семе и црва у земљи свежој
и ко је сад сам и жалостан на свету 35
нек понада се опет да пролази све.

ХВАЛА, ДРАГА

На дну тамнице живео сам дуго,
оградио ме још и чаме зид,
заборавио људску реч и друго
и скоро очни изгубио вид,
посумњао да патње могу да мину, 5
чак за умирање снаге мало би –
и тад наједном у ту помрчину
могиле моје ступила си ти.

Ко игле у очи, већ следе, своје зраке
дан сунчани забо ми је за трен, 10
и као од удара муње јарке
зајечо сам и одгурно те засењен.
Побојаш се да живети опет морам
и прећи све опет, са краја на крај –
ти руку пружи, из тамних простора 15
полако са мном полазећ у сјај.

И где, већ све било је ко некад пре!
А ја сам мислио светлост је умрла
и моја црна ноћ већ давно на све,
на цео свет, крила је распрострла, 20
зауоставих зато поглед испред врата
да погледам збиља човек да ли си –

насмешила си се и у твојим златним
очима ја спазих тад сјај небесни.

То је затим прошло. Ишла си са мном 25
човеку човек кроз тај бели свет.

И то беше доста. Још незнано.

И ноћ је ноћ и дан је, гле, дан опет.

О животу снови велики бише,
а зар жељено ико наћи зна? 30

То што је сад више је. На свету највише –
двају срца срећа тиха, препроста.

КРИК

Заплео сам се својим сновима,
о, боже, тим белим сновима,
високим чак до у свод стрм
ко јелен роговима поносним,
роговима као химна заносним 5
међу света трн и грм,

и нема ко да ме из трња извуче
и жедна ме напоји студеним кључем
пећинским да пијем у сласт,
ти моји снови радосни и бели, 10
та моја снага и понос цели,
биће ми можда пропаст.

СУНЦЕ У КЊИЗИ

Јао-јао, шта је ово?
Сунце у новој, лепој књизи,
пуној зека, лисичица
и медведа и лептира,
патуљака и сеница, 5
сунце које је некад било

лепо као дар небесни,
наједном је сад добило
дугу браду, дуге брке,
и љутите очи мрке, 10
као да му сав свет смета.

Погледајте, за име света!
Ово је збиља чудновато.

Снуждена је ово репа,
а не с неба сунце златно! 15
Шта ћемо сад с овим сунцем.
с овим брцима до увета?

Брзо му испод гра
црту повуците,
направите тело, 20
ноге, руке вите,
нацртајте му дугмета,
а браду и дуге брке
нека гума одмах збрише –
да та уплакана репа 25
не буде сунце више.

Обуците том страшилу
зечји трико, од све муке,
и сукњицу какву било, 30
лутку дајмо му у руке,
и тако ће место сунца
у књизи, за два, три трена,
јогуница бити Мара
кад неће да разговара, –
али ће и нацртано 35
то страшило уплакано
бити држања надувена

Ах

Ах, што су зли на спавање
када ме осуде!
Чини ми се одвећ глупо
што сан мами људе
и што траће у постељи 5
многе сате луде.

Још гори су према мени
када ме пробуде.
Шта бих дао да се мање
око мене труде! 10
Ах, зашто ли тако мало
сан привлачи људе.

ЈАНЕЗ МЕНАРТ

САРАБАНДА МРТВИХ ЉУБАВНИКА

Кад заспиш испод хумчице зелене,
ноћ сваку сен ће моја приспети
у тих час кад се растадосмо ми,
и куцнути на ковчег да те прене.

И тужиће ту до у касно доба 5
због часа кад се растадосмо ми,
и кад се петла песма захори
кроз гробље ће одблудет до свог гроба.

И неће престат немир да је гони 10
у двоје драгих док се не пресели
наш прах, и док се не пољубе они
у тих час кад се растадосмо ми.

КАЈЕТАН КОВИЧ

ДЕТИЊИ ПОГРЕБ

Селом малим, ко где у повести,
ишла пратња жалосна по цести.
Напред крст, а мало иза њега
људи око детињег ковчега.

Тек што су му повоје сашили, 5
тек колица опремили били,
мало дете, тек што на свет пало,
носили кроз поље оснежало.

Ишао сам за пратњом полако, 10
желео јој бити близак тако.
Мислио сам смрт преграде скида,
зближи људе крај гробљанског зида.

Накрај гробља сахранили тамо. 15
Упалили једну свећу само.
И отишли, без плача за њиме.
Украј гроба стојим сам, сред зиме.

HAIIOMEHE

ОПШТЕ НАПОМЕНЕ

Придржавајући се „Начела за критичка издања“ Одељења литературе и језика САНУ, објављених у Београду 1967, у издање *Целокујних дела* Десанке Максимовић укључили смо и њене преводе.

Десанка Максимовић је преводила књижевне текстове из области поезије, прозе и есејистике. Према постојећим библиографијама, преводила је дела из руске, словеначке, бугарске, украјинске, чешке, словачке, пољске, белоруске, јерменске, грузијске, азербџанске, балкарске, јакутске, киргиске, летонске, литванске, норвешке, француске, узбечке и кинеске књижевности. Иако је 1933. свој преводилачки рад обелоданила објављивањем превода прозе (Ф. М. Достојевског), основни ток њеног преводилачког стваралаштва био је посвећен поезији у ужем смислу те речи. С обзиром на то да се превођење поезије и иначе сматра изузетно креативном преводилачком активношћу, у ово издање увршћујемо само преводе поезије. Такво опредељење је уобичајено приликом приређивања академских издања целокупних дела и у другим развијеним светским културама.

Известан број песама из пољске, чешке, словачке, норвешке и француске поезије наша песникиња је превела у коауторству са поузданим познаваоцима тих језика и књижевности (Марија Пјетрусинска, Јара Рибникар, Љубиша Рајић, Дана Милошевић). С обзиром на то да су то, по правилу, дела изузетно значајних словенских и несловенских песника, а у њима је очигледно изузетно висок њен креативни удео, у издање ће бити укључени и ти преводи (разуме се, са податком о коаутору).

Грузијске, јерменске, литванске, летонске и узбекистанске песнике Десанка Максимовић је преводила посредством руских песничких превода и тзв. *йодсйрочника* (дословних превода са описом битних еуфонијских и еуритмијских карактеристика изворника). Без обзира на то што превод са превода, гледано строго са преводилачко-теоријског становишта, није идеално решење, има много разлога да и они буду укључени у издање *Целокујних дела*. Овде ћемо скренути пажњу само на три најбитнија: 1. с обзиром на то да су, по правилу, и прве поетске информације о књижевностима и писцима из нама недовољно познатих култура, ти преводи имају велику културноисторијску вредност; 2. и као песникињин избор и као њена слободна поетска креација, ти преводи могу бити драгоцен материјал за изучавање ширине и садржине културолошких, тематских, поетских интересовања и креативних могућности српске песникиње; 3. пошто су јој за неке преводе појединих истакнутих страних песника „подстрочнике“ правили сами ти песници (као, на пример, грузијска списатељица Медеја Кахидзе), ти преводи су драгоцен грађа о ближој стваралачкој сарадњи Десанке Максимовић са другим писцима са којима је осећала и већи степен сродности (поготово у оним случајевима кад је сарадња била двосмерна, па су и они дела Десанке Максимовић у исто време, пре, или касније преводили на своје језике (опет, рецимо, и као Медеја Кахидзе).

За потврду оваквим оценама значаја књижевног превода, познатим и опште прихваћеним у данашњој науци о књижевности, може нам послужити, поред осталог, опредељење саме Десанке Максимовић да избору својих превода, објављеном поводом деведесете годишњице њеног живота, да наслов *По љраву љубави*.

У овом издању је први пут сакупљено и систематски представљено песничко преводилачко дело Десанке Максимовић. Због тога што не постоји ниједно издање сабраних преводилачких дела у чијем састављању је учествовала и сама песникиња, приређивач превода је, за разлику од приређивача њене оригиналне поезије у *Целокујним*

делима, морао да доноси низ веома деликатних одлука. Покушаћемо да на те одлуке укажемо и укратко их образложимо.

Поставило се, пре свега, питање како у два расположива тома распоредити толико разнородну грађу, која, као што смо констатовали, ипак има и смисао једне самосталне целине у оквиру укупног песникињиног стваралачког опуса. Пада у очи да је Десанка Максимовић преводила у првом реду словенске песнике, као и песнике оних народа који су током историје или у датом тренутку имали непосредне контакте са словенским народима. Њени преводи су објављивани различитим поводима у периодици, у различитим антологијским изборима, као и у посебним издањима преведених дела песника. На основу тога, било је основа да се у издању *Целокујних дела* ти преводи распореде у три оквирна одељка, тако што би у првом биле објављене посебне преводилачке књиге избора из дела појединих песника, у другом – књиге антологијске природе, са избором из дела више песника, а у трећем одељку – преводи песама и песника који су објављени само у периодици (часописима, недељницима, дневним листовима и др.).

Оваквом композицијом биле би прегледно представљене песникињине преводилачке збирке. Међутим, такво приређивачко решење би имало следеће недостатке: 1. доста често би се исти песник појављивао у два или у сва три одељка (у неким случајевима са различитим песмама, често и са истим песмама, које би онда у једном од одељака биле представљене, али у другом, односно другим – изостављане, што би опет нарушавало представу о изворном тексту, дефинисаном као самостална композициона целина); 2. у презентовању песникињиних преводилачких дела предност би се дала целинама које су понекад настајале на основу стицаја тренутних поетскости, а на штету увида у целину и представљања неких дубљих песникињиних поетских, и културолошких опредељења (за пример можемо навести, рецимо, збирку, формирану као *Лейнаесий совјетских њесникиња*, која доноси преводе из дела заправо десет руских, двеју јерменских и по једне украјинске и азербједанске песникиње, при чему није сигурно да ли је и сама Десанка Максимовић тадашњу политичку одредницу „совјетска песникиња“ интимно стављала изнад језичко-културолошке „руска“, „јерменска“, „азербједанска“ и сл., при чему је, такође, велико питање колико је и она сама сматрала да се поезија једне Марине Цветајеве или Ане Ахматове може подвести под одредницу „совјетска“; или пак збирку *Савремена чехословачка њоезија*, у чијем наслову је, према тадашњем политичко-административном називу државе у којој су живели чешки и словачки народ, вештачки спојена поезија писана на два различита словенска језика и развијана у оквиру традиције, истина веома блиских, али посебних националних култура).

Имајући у виду горе побројано, приређивач овог издања се определио да преводе Десанке Максимовић распореди у одељке који означавају припадност преведених песника њиховој широј културној традицији: „Поезија Јужних Словена“, „Поезија Источних Словена“, „Поезија Западних Словена“. У посебан одељак су сврстани преводи песама из књижевности несловенских народа, под насловом „Поезија несловенских народа“. Међутим, како је такође важно којом приликом, када је, колико пута и у оквиру какве целине је песникиња објављивала свој превод – у напомени уз сваку песму дају се и ти подаци.

У оквиру ових одељака издвојени су као посебне целине преводи из појединих националних књижевности. Пошто је Десанка Максимовић, као стваралац, увек у први план истицала песника и његово конкретно поетско дело и, осим у само неколико књига, рађених обично у коауторству (*Бујарске дечје њесме*, *Анџолоија словеначке њоезије*, *Савремена чехословачка њоезија* и *Савремена норвешка лирика*), није показивала амбицију да представља поезију појединих народа у целости, те целине су у овом издању добиле и мање обавезујуће наслове: дакле, не „Грузијска поезија“, него „Грузијски песници“, не „Бугарска поезија“, већ „Бугарски песници“ и тако даље.

У оквиру тако дефинисаних одељака и ужих целина, преводи песама су поређани према следећем редоследу: према години рођења аутора; у оквиру дела једног аутора,

пак, према времену објављивања превода, пошто је управо то време кад одговарајуће дело улази у поетске стваралачке токове Десанке Максимовић (сама Десанка Максимовић је, према сопственим писаним изјавама, преведене песме у оквиру антологијских избора или посебних издања одређених песника, иначе, кад год је имала податак о времену настанка оригинала – распоређивала хронолошки; ми смо од тог редоследа одступали само у оним случајевима кад су њени преводи пре појаве тих издања објављени у периодици, рачунајући да су, можда, ти преводи били и раније сачињени).

У основни текст књига уношена је најпознија публикација превода за песникињина живота, као верзија која у песникињиној штампаној заоставштини изражава песникињину коначну вољу. За поједине случајеве када се поступало другачије образложење је давано у напомени о преводу одговарајуће песме. У напомени се наводе и све варијанте појединих стихова из других публикација превода одређене песме. У случајевима кад постоје толике разлике да се може говорити о другој верзији превода, тај превод је у напомени наведен у целости.

Да би се олакшало даље изучавање преводилачког књижевног рада Десанке Максимовић, у напоменама су навођени и наслови или први стихови оригинала песама које су без наслова. Од тога се одступило само у преводима који су сачињени преко језика-посредника (према песничким преводима или према „подстрочнику“), као и у појединим случајевима кад приређивач, због услова у којима је издање припремано, није успео да дође до одговарајућих оригинала.

Приређивач захваљује на помоћи у проналажењу наслова оригинала дела бугарских песника колеги др Марину Младенову, словеначких песника колегиници др Бојани Стојановић Пантовић, чешких и словачких др Александри Петровић Корди и пољских Мирославу Топићу и др Петру Буњаку, као и драгоценом сараднику у потрази за руским оригиналима по библиотекама Москве гђи Еми Пивоваров.

У стручним и техничким пословима на овом и деветом тому учествовала је и Мирјана Станишић.

Скраћенице

- АВРУК – Александра Вранеш, *Рукописна заоставшћина Десанке Максимовић. Попис и опис, Задужбина Десанке Максимовић – Народна библиотека Србије – Филолошки факултет у Београду (Центар за Источну Азију), Мрљеш д.о.о., Београд, 2001.*
- АСП – *Анџологија словеначке њезије*, т. 1, 2, Нолит, Београд, 1961.
- АСПР – *Анџологија словеначке њезије*, Просвета, Београд, 1968.
- БАГ – *Баџала* (Крушевац)
- БДКЈ – Борис Дубровин, *Од Карпата до Јадрана*, Ново дело, Београд, 1987.
- БДСГД – Борис Дубровин, *Пето јодишње доба*, Баџала, Крушевац, 1976.
- БДП – *Бујарске дечје њесме*, Просвета, Београд, 1946.
- БН – *Београдска недеља* (Београд)
- БР – *Браничево* (Пожаревац)
- БУГП – *Бујарска њезија XX века*, Нолит, Београд, 1969.
- ВЗТР – Vilem Zavada, *Trava na ruševinama*, „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1977.
- ВС – *Весела свеска* (Сарајево)
- Д – *Дуја*
- ДП – *Дечја њезија народа СССР*, Баџала, Крушевац, 1987.
- ЖИД – Отон Жупанчич, *Изабрана дела*, Народна књига, Београд, 1963.
- ЖИЗ – Отон Жупанчич, *Избор*, Свјетлост, Сарајево, 1959.

- ЖОПЈ – Отон Жупанчич, *Одабране њесме*, Народна просвјета, Сарајево, 1954.
 ЖП – Отон Жупанчич, *Песме*, СКЗ, коло LIV, књ. 336, Београд, 1961.
 ЖУЦ – Отон Жупанчич, *Цицибан*, Домаћа лектира 1, Завод за издавање уџбеника Нови Сад, 1980... 1989.
 ЖЦ – Отон Жупанчич, *Цицибан и друје њесме*, Библиотека Просвета, прво коло, књ. 6, Просвета, Београд, 1977, поновљено издање.
 ЖЦИД – Отон Жупанчич, *Цицибан и друје њесме*, Рад, Београд, 1986.
 ЖЦИЦ – Отон Жупанчич, *Цицибан*, Свјетлост, Сарајево, 1989.
 ЖЦНД – Отон Жупанчич, *Цицибан и нешто друје*, Издавачка кућа Драган Лакловић, Сараорци, 1996.
 ЖЧОП – Отон Жупанчич, *Чаша ојоносїи*, Слово љубве, Београд, 1981.
- ЗМ – *Змај* (Београд)
 ПЗП – Борис Пастернак, *Земаљски ѡростор*, „Веселин Маслеша“, Сарајево, 1978.
 ЗР – *Зора* (Сарајево)
- ЈЧЕ – *Јуѡсловенче* (Београд)
- КБЛ – Медеја Кахидзе, *Кад бих дар мало била леїа*, Слово љубве, Београд, 1976.
 КЖ – *Кулїурни живѡї* (Београд)
 КН – *Књижевне новине* (Београд)
 КЊ – *Књижевносїи* (Београд)
 КО – *Кораци* (Крагујевац)
- ЛМС – *Лешїоїис Маїице срїске* (Нови Сад)
 ЛУЛ – Лесја Українка, *Ломикамен*, Браничево, Пожаревац, 1971.
- МГП – Максим Горки, *Приѡвешке*, Култура, кол. Дела, књ. 1, Београд–Загреб, 1946.
 МН – *Мале новине* (Сарајево)
 МОС – Маргарита Алигер, *Можда у сну*, Рад, Београд, 1977.
 МПЗ – Марија Петрових, *Закажи ми сасїанак на овом свешїу*, Експортпрес, Београд, 1989.
 МСИС – Миодраг Сибиновић, *Између свешїова. Нови асїектїи књижевної дела Десанке Максимовић*, Задужбина Десанке Максимовић – Народна библиотека Србије – „Просветни преглед“, Београд, 1999.
- МСТ – *Мосїови* (Београд)
 МШ – *Мала шїшамїа* (Осијек)
- НВ – *Наш весник* (Београд)
 НН – *Народне новине* (Ниш)
- ОКТ – *Окїобар* (Краљево)
 ОП – Антон Ашкерц, *Одабране њесме*, Ново поколење, Београд, 1952.
 ОПЈ – Антон Ашкерц, *Одабране њесме*, Народна просвјета, Сарајево, 1954.
- ПЗД – *Полиїика за децу* (Београд)
 ПА – *Полеїшарац* (Београд)
 ПМР – Мирослав Тошић, Петар Буњак, *Пољски моїиви и рийїови у їранскриїцији Десанке Максимовић*, Задужбина Десанке Максимовић – Народна библиотека Србије – Филолошки факултет, Београд, 2001.
 ПН – (или ПЕНО) *Песничке новине* (Београд)

- ПНР – *Пионери* (Београд)
 ПОЛ – *Полиџика* (Београд)
 ПП – *Песнички њреводи*, Коло Српска књижевност у сто књига, књ. 98, Матица српска – СКЗ, Нови Сад – Београд, 1967.
 ППЉ – *Десанка Максимовић, По њраву љубави*, Ново дело – Звездара, Београд, 1988.
 ПРБ – *Приближавање. Буџарске њесникиње*, Градина, Ниш, 1971.
 ПТ – *Пуџеви* (Бањалука)
 ПСП – *Пејнаесџ совејџских њесникиња*, Нолит, Београд, 1963.
- Р – *Раг* (Београд)
 РАЗ – *Развџџак* (Зајечар)
 РЗП – *Радован Зоговић, Прејјеви, ЦАНУ, Титоград*, 1988.
 РР – *Ријечка ревија* (Ријека)
- САВ – *Савременик* (Београд)
 САВП – *Савременик џлус* (Београд)
 СВ – *Франц Прешерн, Сонейни венац. Избор*, Просвета, Београд, 1968.
 СКГ – *Срџски књижевни џласник* (Београд)
 СНА – *Љубиша Рајџ, Десанка Максимовић, Savremena norveška lirika*, Stražilovo, Novi Sad, 1978.
 СТ – *Сџудениџ* (Београд)
 СТВ – *Сџиварање* (Титоград)
 СТГ – *Сџиџ* (Мало Црниће)
 СТР – *Сџиремљења* (Приштина)
 СУП – *Savremena чехословачка поезија*, Nolit, Beograd, 1962.
 СУС – *Сусреџи* (Цетиње)
- ТБПМ – *Мирослав Тоџић, Петар Буџак, Пољски моџиви и риџмови у џранскриџцији Десанке Максимовић, Задужбина Десанке Максимовић – Народна библиотека Србије – Филолошки факултет, Београд, 2001.*
 ТШК – *Тарас Шевченко, Кодзар* (избор), РаД, Београд, 1969.
- УЗД – *Узданица*

Иза скраћенице назива часописа у Напоменама се наводи број странице, затим број часописа и на крају, у загради, број године када је часопис изашао. Иза скраћенице за књигу наводи се број странице и, у загради, година издања књиге.

ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ

ПОЕЗИЈА ЈУЖНИХ СЛОВЕНА

БУГАРСКИ ПЕСНИЦИ

Свој богат стваралачки рад у области превођења поезије Десанка Максимовић почиње 1934. управо преводима из бугарске поезије. Преводе дела бугарских песника није објављивала једино у периоду између 1952. и 1961, што је без сумње било условљено ванкњижевним, политичким факторима, који су били изван њених моћи. Бугарској поезији се као песник-преводац поново вратила од шездесетих година, објавивши 1971. у Нишу значајну, занимљиву и веома лепу антологијску збирку својих превода бугарских старијих и млађих песникања *Приближавање*. Током шездесетих и седамдесетих година објавила је преводе песама многих бугарских истакнутих песника за децу и за одрасле, да би своје преводилачко интересовање за бугарску поезију крунисала циклусом нових превода из дела Јелисавете Багрјане, објављеним 1983. године у београдским *Песничким новинама*.

Јануара 1972. бугарском слависти, писцу, публицисти и пријатељу Ганчу Савову своју приврженост бугарском народу у интервјуу, објављеном у бугарском листу *Народна младеж*, а много касније (1996), у српскохрватској верзији, и у београдском часопису *Савременик ѝлус*, Д. Максимовић образлаже овако: „Имам утисак да сам ову приврженост донела собом на свет, као и према осталим Словенима. Али, ипак, стварнији одговор ће бити ако кажем да сам Бугаре заволела преко њихове поезије.“ О томе шта је привлачи у бугарској поезији Д. Максимовић на истоме месту наводи: „Допада ми се прво оно за што и нисте заслужни: јамбовски, снажни ритам ваше поезије. Допада ми се њен бунт, горчина, човечност, свест у њој о великој одговорности песниковој пред друштвом, пред својим народом. Допада ми се што се одмах види да је то бугарска поезија, што има свој глас и свој карактер. Допада ми се снага у љубавној поезији ваших песникања, смелост – какву код нас има можда само Весна Парун.“

О свом преводилачком опусу из бугарске поезије Д. Максимовић 1972. Ганчу Савову одговара, по обичају, скромно: „Нисам много превела, али сам с љубављу преводила, најпре све моје пријатељице, ваше песникање, али не зато што су ми пријатељице већ зато што се њиховој поезији дивим. Преводила сам ваше револуционаре Вазова, Ботева, Смирненског, Вапцарова. Од последње тројице целу књигу (чека код 'Нолита' да буде штампана). Преводила сам Пантелејева и објављивала по нашим листовима. Сад преводим, поред Багријане, Доре, Бленике и ваше младе: Благу Димитрову и Станку Пенчеву.“

Морамо напоменути да књигу са преводима Д. Максимовић поезије Ботева, Смирненског и Вапцарова, као ни податак о томе да је књига састављена од песама Ботева, Смирненског и Вапцарова изашла у издању Нолита, или било ког другог издавача нисмо пронашли.

Пејко Славејков

Петко Рачов Славејков (1827–1895), истакнути бугарски писац, препородитељ, фолклориста и публициста.

Звезде (Звезди) – БДП, 47 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Хрисџо Бојџев

Бугарски песник, преводилац, публицист и друштвени радник-револуционар Христо Ботев (1848–1876). Својим не особито обимним поетским делом, инспирисан националним фолклором, оставио значајан траг у бугарској поезији.

Хаџи Димитџар (Хаџи Димитџар) – КЊ, 163–164: 2 (1949).

Са преводом песама „У механи“, „Ђурђев-дан“, „Посланица св. Трновском“ и „Патриот“ објављена под заједничким насловом „Пет песама“.

У механи (В механата) – КЊ, 164–165: 2 (1949).

Са преводом песама „Хаџи Димитар“, „Ђурђев-дан“, „Посланица св. Трновском“ и „Патриот“ објављена под заједничким насловом „Пет песама“.

Ђурђев-дан (Герѓовден) – КЊ, 165–166: 2 (1949).

Са преводом песама „Хаџи Димитар“, „У механи“, „Посланица св. Трновском“ и „Патриот“ објављена под заједничким насловом „Пет песама“.

Мото из песме руског песника А. С. Пушкина (1799–1837) „Слободе сејач усамљени“. Ту је код Ботева у трећем стиху изостављена реч „дары“.

Посланица св. Трновском (Послание до св. Тџрновски) – КЊ, 166: 2 (1949).

Са преводом песама „Хаџи Димитар“, „У механи“, „Ђурђев-дан“ и „Патриот“ објављена под заједничким насловом „Пет песама“.

Пајриот (Патриот) – КЊ, 166–167: 2 (1949).

Са преводом песама „Хаџи Димитар“, „У механи“, „Ђурђев-дан“ и „Посланица св. Трновском“ објављена под заједничким насловом „Пет песама“.

Конџтанџин Величков

Конџтанџин Величков Петков (1855–1907) је бугарски песник, прозни писац и преводилац, који је писао и за децу.

Жџетелачка џесма (Жетварска песен) – БДП, 48 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Крај (Крај на учебната година) – БДП, 36 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Сџојан Појов

Сџојан Михајлов Појов (1865–1939) је бугарски песник за децу, сакупљач народног песничког стваралаштва и преводилац.

Играчка – њлачка (Играчка-плачка) – БДП, 5 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама, То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Мали учитељ (Малкиит учител) – БДП, 25 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Цанко Церковски

Бугарски песник и приповедач Цанко Церковски (1869–1926), чије право име је Цанко Генов Бакалов. У БДП му је погрешно одштампано име: Ценко.

Петлић (Петле) – БДП, 15 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Дедина њрасци (Дидови прасета) – БДП, 20 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Медино руно (Мечкино руно) – БДП, 21 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Сунце њреје (Сљнце грее) – БДП, 43 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Цоњо Калчев

Цоњо Калчев (1870–1942) је бугарски дечји песник, активиста националног препорода у образовању и библиотекарству.

Пачићи (Патета) – БДП, 6 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Први мај (Първи мај) – БДП, 42 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама, То значи да се може

сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Елин Пелин

Елин Пелин (1877–1949), чије је право име Димитар Иванов Стојанов, јесте истакнути бугарски приповедач и писац прозе и поезије за децу.

Зрикавац (Шуреџ) – БДП, 12 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама, То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Врайчево писмо (Писмо на врабчето) – ЈЧЕ, 13: 5 (1935); БДП, 16 (1946).

Иако своје прозне преводе објављује још од 1933, Десанка Максимовић је као преводилац поезије наступила 1934. преводима по једне песме Доре Габе („Пст“) и Калине Малине („Свирац“), и 1935. управо преводом ове песме, уз следеће: Јана Јазова, „Јуни“; Љуба Касарова, „Косидаба“; Јордан Стубел, „Миши ученици“, „За столом деда сеђаше“, „Добро дошла“; Лучезар Станчев, „Хор коледара“; Симон Јенко, „Мати“.

На почетку књиге БДП као преводиоци су наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова, Међутим, превод ове песме Десанка Максимовић је у ЈЧЕ објавила под својим именом.

Ко? (Кои) – БДП, 41 (1946).

На почетку књиге као преводиоци су наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Јесен златокоса (Есен златокоса) – БДП, 52 (1946).

На почетку књиге као преводиоци су наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Збојом, њиичице! (Збогом, птички!) – БДП, 53 (1946).

На почетку књиге као преводиоци су наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Кирил Христџов

Кирил Христов (1875–1944) је бугарски песник и преводилац. У БДП презиме му је грешком измењено у: Кристов.

Над колевком (Над лголката) – БДП, 31 (1946).

На почетку књиге као преводиоци наведени су Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Јордан Стубел

Јордан Стубел (1879–1952) је лирски песник и један од најбољих бугарских песника за децу. Право име му је, иначе, Јордан Иванов Бакалов.

Добро дошла (Добре дошла) – ИД, 4: 28 (1935).

Иако своје прозне преводе објављује још од 1933, Десанка Максимовић је као преводилац поезије наступила 1934. преводима по једне песме Доре Габе („Пст“) и Калине Малине („Свирац“), и 1935. управо преводом ове песме, уз следеће: Јана Јазова, „Јуни“; Љуба Касарова, „Косидба“; Јордан Стубел, „Миши ученици“, „За столом деда сеђаше“; Елин Пелин, „Врапчево писмо“; Лучезар Станчев, „Хор коледара“; Симон Јенко, „Мати“.

Испод текста овог превода, потписаног са: „С бугарског Д. М.“, одвојен само вињетом, стоји оглас Уредништва: „Идеје’ раде на зближењу балканских књижевности.“

Фебруар (Февруари) – ЈЧЕ, 2: 6 (1936).

Прела маца (Преде коте) – ЈЧЕ, 10: 9 (1936).

Кос и мечо (Кос и мече) – ЈЧЕ, 10: 9 (1936); БДП, 8 (1946).

На почетку књиге као преводиоци наведени су Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова. Међутим, превод ове песме Десанка Максимовић је у ЈЧЕ објавила под својим именом.

Варијанте, ЈЧЕ:

- 2   Где то идеш? – Кос се јави.
- 5   Косићу, Босићу, зар не чу?
- 6   Откотрља се лешник ту
- 9   Браћу росом орошене
- 10   слатке јагоде црвене,

Родина колевка (Щъркова люлчица) – ЈЧЕ, 13: 10 (1936); БДП, 9 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова. Међутим, превод ове песме Десанка Максимовић је у ЈЧЕ објавила под својим именом.

Варијанте, ЈЧЕ:

- 8   две-три мале жабе,
- 9   докле јадне стоје
- 10   13 као ала зија,
- 17   Бого, звезде благе,
- 24   па сад гладна ходи <умесѿо ѿоследња два сѿиха:
па да она гладна
после пољем хода.>

Миши ученици (Мишки-ученици) – ЈЧЕ, 3: 5 (1935); БДП, 14 (1946).

Иако своје прозне преводе објављује још од 1933, Десанка Максимовић је као преводилац поезије наступила 1934. преводима по једне песме Доре Габе („Пст“) и Калине Малине („Свирац“), и 1935. управо преводом ове песме, уз следеће: Јана Јазова, „Јуни“; Љуба Касарова, „Косидба“; Јордан Стубел, „За столом деда сеђаше“, „Добро дошла“; Елин Пелин, „Врапчево писмо“; Лучезар Станчев, „Хор коледара“; Симон Јенко, „Мати“.

На почетку књиге БДП су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова. Међутим, превод ове песме Десанка Максимовић је у ЈЧЕ објавила под својим именом.

Варијанте, ЈЧЕ:

- 11 читају, и лаке
- 17 а још мање знају
- 21 Ако ђаци граје,
- 22 када им предаје,
- 28 мациних бркова

Иза 28. стиха – размак за нову строфу.

За столом гедга сеђаше (На стол си дједи седеше) – БДП, 22 (1946).

Иако своје прозне преводе објављује још од 1933, Десанка Максимовић је као преводилац поезије наступила 1934. преводима по једне песме Доре Габе („Пст“) и Калине Малине („Свирац“), и 1935. управо преводом ове песме, уз следеће: Јана Јазова, „Јуни“; Љуба Касарова, „Косидба“; Јордан Стубел, „Миши ученици“, „Добро дошла“; Елин Пелин, „Врапчево писмо“; Лучезар Станчев, „Хор коледара“; Симон Јенко, „Мати“.

На почетку књиге БДП су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова. Међутим, превод ове песме Десанка Максимовић је у ЈЧЕ објавила под својим именом.

Варијанте, ЈЧЕ:

- 14 од дренка слатке ракије.

Птичица-кукавица (Птиче-кукавиче) – БДП, 7 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Мравак кућу њрадио (Мравка кња градила) – БДП, 10 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Кад се жени... (Кога се жени...) – БДП, 13 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Дете и зец (Дете и заек) – БДП, 17 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Лења Неда (Ленива Неда) – БДП, 28 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може

сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Деда Мраз (Дядо Мраз) – БДП, 30 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Ђурђевдан (Гергьовден) – БДП, 39 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Димитџар Бабев

Димитар Георгијев Бабев (1880–1945) је бугарски песник, драмски писац и преводилац.

Киша (Дтџжа) – БДП, 50 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Васил Сџојанов

Васил Иванов Стојанов (1880–1962) је истакнути бугарски дечји песник.

Змај (Хвџрчило) – БДП, 29 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Сџилијан Чилинџиров

Сџилијан Хаџидобрев Чилинџиров (1881–1962) је бугарски песник и романописац. Писао је и песме за децу.

Прела баба (Преде баба) – ЈЧЕ, 11: 7 (1936); БДП, 19 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова. Међутим, Десанка Максимовић је у књизи БДП превод ове песме објавила под својим именом.

Сџојан Дринов

Стојан Пејев Дринов (1883–1922) је бугарски дечји песник и преводилац поезије. Са великим успехом је преводио и поезију Ј. Ј. Змаја.

Шафране, браће (Мензухаре, братко) – БДП, 40 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може

сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Ран Босиљак

Ран Босиљак (Ран Босилек) је псеудоним Генча Станчева Негенцова (1886–1958), истакнутог бугарског дечјег песника и приповедача, који се бавио и прерађивањем народних прича из светског и бугарског фолклора.

Блаја година (Блага година) – БДП, 33 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Порука (Пожелание) – БДП, 54 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Трајко Симеонов

Трајко Симеонов је псеудоним бугарског дечјег песника Трифона Стојанова Симеонова (1886–1965).

Злајни облачићи (Златни облачета) – БДП, 49 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Дора Габе

У КН 1965, уз превод песникињиних стихова, Десанка Максимовић даје следећу белешку: „Песникиња Дора Габе је рођена у Добруци. Школовала се у Француској. Ученица је песника Јаворова. Издала је збирке песама: 'Земаљски пут', 'Месечарке', 'Немирно време', 'Нове песме', поему 'Вела' и друго. Издала је, такође, око двадесет књига, песама и поема за малу децу од три до пет година, а осим тога романе и приче за децу, преведене на руски, француски, грчки, пољски, арапски и на друге језике. Преводила је много пољских и других словенских класичних и савремених песника. Песме су јој превођене на многе језике.“

У ПРБ 1971. Д. Максимовић истиче следеће: „Рођена у Добруци (Толбухин) 1882. године. Школовала се у Француској. Носи име народног песника од 1969. Има орден 'Георги Димитров'. Пише поезију и прозу. Збирке песама: 'Љубичице' 1908, 'Земаљски пут' 1928, 'Месечарка' 1933, 'Вела' 1946, 1952, 'Немирно време' 1957, 'Изабрана дела' 1958, 'Нове песме' 1963, 'Поеме' 1946, 1965, 1967, 'Лирика' 1966, 'Почекај, сунце' 1967, 'Невидљиве очи' 1970. Збирка прича 'Некада' 1924, роман 'Бућљиви херој' 1934.

Објавила је више књига песама за децу. Њени романи и приче за децу превођени су на више језика. И њене књиге песама за одрасле су преведене на стране језике. И она сама је много преводила са пољског и других словенских језика класичне и савремене песнике.“ <ПРБ, 8 (1971)>

О сопственим везама са бугарском културом у свом тексту „Писмо уметницима“ Д. Максимовић 1972. саопштава: „Пријатељство с бугарским народом почело је преко пријатељства с њиховим књижевницима негде у времену између два рата кад су Дора

Габе и Јелисавета Багрјана, 'прве ласте', што рекао покојни Милан Богдановић, дошле у Београд после дугог ћутања између наше две земље, пробивши се кроз бодљикаве жице злопамћења."

Дора Габе је преминула 1983.

Пст̄ – ПОЛ, 896: 9350 (1934).

Ово је, уз превод песме бугарске песникиње Калине Малине „Свирац“, први објављен превод Д. Максимовић поезије за децу. Штампан је у додатку *Полиџика за децу*.

Амин (Амин) – СКГ, 17: 1 (1937); Пп, 152 (1967).

Судба (Съдба) – СКГ, 18: 1 (1937); Пп, 153 (1967).

Сусреш̄ (Срешта) – БДП, 11 (1946).

Јунак (Юнак) – БДП, 26 (1946).

Песмица (Песенчица) – БДП, 32 (1946).

Бајка (Приказка) – БДП, 35 (1946).

Радос̄и (Радост) – БДП, 44 (1946).

Сунце (Слънце) – БДП, 46 (1946).

Бушање (Мълчание) – КН, 10: 262 (1965).

Интимно (Интимно) – КН, 10: 262 (1965); ПРБ, 25–26 (1971).

Варијанте, КН:

29 О, моје ствари

Не ма по де ле на стро фе.

Тишина (Ти ши на) – КН, 10: 262 (1965); ПРБ, 21–22 (1971).

Варијанте, КН:

12 моје ћутање – схвати:

15 јер тражим чаролију

16 која би претворила

19 која би их створила птицама,

Телџаџија (Телепатия) – ЛМС, 77: 1 (1966); ПРБ, 23–24 (1971).

Варијанте, ЛМС:

7 Свакако ће је открити наука,

После 9. стиха није одвојена нова строфа.

Мој час (Мой час) – ЛМС, 78–79: 1 (1966).

Невидљиве очи (Невиди ми очи) – БАГ, 18: 144 (1971).

У БАГ објављена под заједничким насловом „Четири бугарске песникиње“ са: Јелисавета Багрјана, „Бисер“; Блага Димитрова, „Бугарска крв“; Станка Пенчева, „Моја власт“.

Варијанте, БАГ:

5 кроз прозор угледам

Није издвојен размаком 18. стих.

Судбина (Съдба) – НН, 1711 (1972); ПРБ, 12 (1971).

У НН песникињино презиме погрешно штампано: Гоба.

Варијанте, НН:

17 никада ти неће одлакнути

- Враћање** (Врџчане) – ПРБ, 9 (1971).
Признање (Признание) – ПРБ, 10 (1971).
Тајна (Тайна) – ПРБ, 11 (1971).
Пишање (Въпрос) – ПРБ, 13 (1971).
Звук (Звук) – ПРБ, 14–15 (1971).
Жалба (Жалба) – ПРБ, 16–17 (1971).
Окџобар (Ок том бри) – ПРБ, 18 (1971).
Дозив (Зов) – ПРБ, 29 (1971).
Воља – ПРБ, 30 (1971).
Мимојредно (Мимоходом) – ПРБ, 31 (1971).
Расџојања (Далечнина) – ПРБ, 32 (1971).

Јелисавеџа Бајрјана

Јелисавета Багрјана (1894–1992) једна је од страних песникиња које су несумњиво у пољу истинског стваралачког интересовања Десанке Максимовић: први превод из дела ове истакнуте бугарске ауторке објавила је 1937, а последњи – 1987. године (у међувремену, само педесетих година није истушила ни са једним преводом Багрјане, што је, вероватно, после резолуције ИВ, проузроковано ванкњижевним факторима).

Уз публикације превода, оставила је о овој бугарској песникињи, која јој је, очито, била поетски блиска, и више својих записа. Те записе наводимо по хронолошком реду њиховог објављивања.

„Елизабета Багрјана, рођена у западној Бугарској. Поред писања бавила се наставничким радом.

Једина бугарска песникиња која носи назив народног песника што се у Бугарској сматра највишом књижевном чашћу.

Издаала је неколико збирки песама, 'Вечна и света', 'Поморчева звезда', 'Људско срце', 'Пет звезда' и пре три године низ песама донетих с пута по Бразилији.

Објавила је десет књига, песама за децу, а између њих и 'Звездице', 'Чудна јелка', 'Сретни детињи дани', 'Мајско јутро', 'Авион за Москву'.

Превођена је на многе језике, ушла у многе антологије.“ <БР, 5: 6 (1965)>

Под насловом „Четири бугарске песникиње“: „Четири бугарске песникиње које смо у овом броју посвећеном женама писцима представили са по једном песмом спадају у најпопуларније, Елизабета Багрјана и Дора Габе су код нас превођене још пре рата, а Блага Димитрова и Станка Пенчева, од њих млађе, прелазе већ и саме границе своје земље. Десанка Максимовић“ <БАГ, 18: 144 (1971)>

У предговору за свој антологијски избор поезије бугарских песникиња ПРБ, Д. Максимовић, поред осталог, пише:

„Добра половина ових дела превођена је и на стране језике; Багрјана и Дора Габе предњаче у броју преведених књига. Њих две су славу све бугарске савремене поезије, не само своју, пронеле широм словенских народа као и германских и романских.“ <ПРБ, 5 (1971)>

У дневном листу *Полиџика* 14. маја 1983. под насловом „Деведесета годишњица Јелисавете Багрјане“ саопштава: „У Бугарској је ових дана свечано обележен деведесети рођендан велике песникиње Јелисавете Багрјане. Председник Државног савета Тодор Живков лично јој је уручио Орден – златну звезду хероја Народне Републике Бугарске,

истичући њену заслугу за бугарску књижевност, пожртвовани друштвени рад и велику љубав према отаџбини.

Сви бугарски листови донели су пригодне текстове посвећене Багрјани, а особито 'Култура' и 'Литературен фронт'. Под насловом 'Мед и вино', Љубомир Делчев подсећа на песникињине речи да је бугарска песма за њу мед и вино. Песник Камен Зидаров посвећује јој песму коју завршава стиховима: 'Песме ће ти славити народ, док је дана, остаћеш у родне земље Пантеону с једним јединим именом – Багрјана'. Едвард Моженко, професор универзитета у Алберти (Канада) пише како су већ први Багрјанини стихови, штампани у 'Савременој мисли' пожњели нечувени успех. Напомиње да су они још били потписани њеним породичним именом Белчева.

Багрјана не само да спада у највеће лиричаре света, него је топао духовит песник за децу и изванредан преводилац. Зна се да су њена песничка љубав Ана Ахматова и Марина Цветајева. Поред њих преводила је многе друге песнике па и наше. Долазила је са Дором Габе у посету нашим књижевницима у Београд где има велики број поштовалаца. Десанка Максимовић.

Са назнаком „Текст Десанка Максимовић“, под насловом „Белешка уз песме Јелисавете Багрјане“ те исте године је, уз превод стихова бугарске ауторке, наша песникиња такође написала: „Велика бугарска и светска песникиња Јелисавета Багрјана славила је крајем априла ове године свој деведесети рођендан. Том приликом ју је председник Државног савета, Тодор Живков, одликовао орденом 'Народног хероја Републике Бугарске'.

Багрјани не би ни требало да се приређују јубилеји. Бугарском народу се чини да је она постојала откако и сам народ постоји и да ће живети докле буде самог народа. Уз њено име не треба стављати никакве датуме као што га у Литви уз <име> њихове славне омиљене песникиње Саломеје Нерис не стављају, сем у документима, зовући је 'Литванским славујем'. Багрјану наравно не можемо звати славујем, јер песме наше балканске песникиње имају други звук, дубљи и горчи.

Јелисавета Багрјана је изучавала словенску филологију на Софијском универзитету. Лауреат је Димитровске награде, 1950, носи име Народног песника и културног радника од 1963, Херој је социјалистичког рада од 1967. Те године је добила и орден 'Георги Димитров', а затим поново 1968, а од ове године носи име и Народног хероја Републике Бугарске.

Багрјана је издала низ збирки песама на великој уметничкој висини, убедљивих, смело искрених. Почела је штампати 1915. Прва збирка јој је 'Вечна и света', 1927. Затим се нижу 'Поморчева звезда', 1932, 'Пет звезда', 1953, 'Људско срце', 1963, 'Изабране песме', 1955, 1964. и 1968.

Ове године, 1983, објавила је збирку 'На обали времена' и свечану збирку 'Рукописна антологија'.

Издала је више збирки песама за децу.

Багрјана је превођена на много језика. Ушла је у многе антологије света и има више засебних збирки на страним језицима.

Песме које доносимо у овом броју узете су из јубиларне 'Рукописне антологије' и поменуте овогодишње збирке 'На обали времена'. Обе ове збирке су пропраћене поговорима. 'Рукописну антологију' је представио Стефан Памуков који је уз анализу песама дао и неке податке о настанку неких песама, с цитирањем извесних песникињиних мисли о животу и поезији. Ти цитати потврђују и мишљење критике да је Јелисавета Багрјана песник оптимистичан, да се ништа мистично и тајанствено није дотакло њеног дела, да је песникиња одана животу и поред свих патњи које он доноси. Сама она изјављује, како наводи Стефан Памуков у свом поговору, да, мада живот одлази, он остаје у њој као лепа мисао.

Поред поменутих књига и одликовања, песникињин јубилеј је пропраћен низом пригодних чланака у Бугарској и иностранству. Песници јој посвећују песме. Доносимо овде једну Камена Зидарова.

Ово кратко обавештење закључићемо речима Љубена Георгијева: 'Велико дело Јелисавете Багрјане ушло је трајно у бугарску поезију оцртавајући висок уметнички домет и служи као образац будућим нараштајима.' И затим: 'Багрјана је блиставо ушла у бугарску поезију још првом својом збирком, а низ њених песама из каснијег времена не заостају за чувеним песмама из првих збирки.' <ПН, стр. 8>

Десанка Максимовић 1972. године о сопственим везама са бугарском културом саопштава у свом тексту „Писмо уметницима“: „Пријатељство с бугарским народом почело је преко пријатељства с њиховим књижевницима негде у времену између два рата кад су Дора Габе и Јелисавета Багрјана, 'прве ласте', што рекао покојни Милан Богдановић, дошле у Београд после дугог ћутања између наше две земље, пробивши се кроз бодљикаве жице злопамћења.“ Иако то директно не помиње, вероватно је имала на уму и дубоку романтичну везу бугарске песникиње са српским песником Р. Драинцем, о којој је наша штампа (као и бугарска) почетком тридесетих година писала са знатном дозом сензационализма. Свакако је имала у виду и изузетно афирмативан приказ поезије Јелисавете Багрјане који је Раде Драинац објавио 1. јуна 1930. у београдском листу *Правда*.

Име Јелисавете Багрјане је у неким ранијим публикацијама транскрибовано и као: Елисавета.

Јелисавета Багрјана је заједно са Димитром Пантелејевом 1963. превела на бугарски језик књигу песама Десанке Максимовић *Мирис земље*.

Изнаник (Изгнаник) – СКГ, 16: 1 (1937).

Сусрет („Дошакле се чаше и зазвониле“) Срећа („Докоснаха се чашите и звгннаха“) – СКГ, 17: 1 (1937).

Јесен (Есен) – БДЦ, 51 (1946).

Као дете које... (Като дете, което...) – БР, 3: 6 (1965); БУГЦ, 168 (1969); ПРБ, 51 (1971).

Варијанте, БР:

- 6 ићи ћу да се помешам и да збацам муку своју паклену, –
7 под милионе људских сурових немилосрдних ногу,

Судбина (Съдба) – БР, 4: 6 (1965); ПРБ, 50 (1971).

Requiem – БР, 4: 6 (1965); ПРБ, 36 (1971).

Ово је заправо превод друге песме из циклуса *Requiem*. Она је без наслова, а први стих јој гласи: „Не плача, задето безрадостен, пуст и прекършен“. У БР је наслов погрешан („Requiem“), али је римским бројем обележено да је преведена песма друга из циклуса.

Говорим с њобом (Говоря с тебе) – БР, 5: 6 (1965).

Зов (Вик) – САВ, 72: 1 (1966); ЛМС, 74: 1 (1966); ПРБ, 48 (1971).

Љубав (Љубов) – САВ, 72–73: 1 (1966); БУГЦ, 165 (1969); ПРБ, 46 (1971).

Варијанте, САВ:

Прва четири стиха песме су издвојена у посебну строфу.

Плавоока (Синеоката) – САВ, 73: 1 (1966); БУГЦ, 163 (1969); ПРБ, 37 (1971).

Поштомак (Потомка) – САВ, 74: 1 (1966); БУГЦ, 164 (1969); ПРБ, 38 (1971).

Варијанте, САВ:

12 занео је какав страни, светли кан.

23 ја сам само твоја ћерка права, Варијанте, БУГЦ:

Песма је подељена на само две строфе: од 1. до 16. и од 17. стиха до краја.

Вечна (Вечната) – САВ, 74–75: 1 (1966); ПРБ, 39 (1971).

Моја песма (Моята песен) – САВ, 75–76: 1 (1966); БУГП, 171–172 (1969); ПРБ, 40–41 (1971); РАЗ, 52: 4/5 (1987).

У основном тексту је у 23. стиху песме, исправљена штампарска грешка: „Црни“, уместо „црни“.

Варијанте, БГП:

18   нигде ниси чуо, а можда је нигде и нема,

Кућа у Бојани (Къща в Бояна) – САВ, 76–77: 1 (1966); ПРБ, 52 (1971).

Варијанте, САВ:

4   јужњак јој оков леден раскива, <мада ће ово пре бити штампарска грешка, јер нови стих почиње великим словом, а у песми су велика слова, иначе, писана само на почетку нових реченица>

Шака снеја (Шена сняг) – САВ, 77–78: 1 (1966); ПРБ, 54–55 (1971).

Пламено дрво (Пламтешто дърво) – САВ, 78–79: 1 (1966); ПРБ, 56 (1971).

Освеџа (Отмъщение) – ЛМС, 75: 1 (1966); ПРБ, 49 (1971).

Занос (Унес) – ЛМС, 74–75: 1 (1966); БУГП, 166 (1969); ПРБ, 47 (1971); САВП, 54–55: 41–42–43 (1996).

Варијанте, БУГП:

9   Онамо где ћемо, у самоћи,
10   два пламичка слити се опојно
13   Не знаш? Ни ја. Ниједно не знамо,

Вече (Вечер) – ЛМС, 75–76: 1 (1966).

Дозив мора (Зовът на морето) – ЛМС, 76–77: 1 (1966); БУГП, 169–170 (1969); ПРБ, 42–43 (1971).

Ово је заправо само једна од песама из циклуса *Дозив мора*. Она је без наслова, а њен први стих у оригиналу гласи: „Ако не бях жена“. У БУГП је арапском цифром обележено да је то четврта песма у циклусу.

Варијанте, БУГП:

2   кренула бих, оставивши овде све,
26   Наздрављала бих морнарима, како који свраћа,
28   као да су ми пријатељи или браћа –

Бисер (Бисер) – БАГ, 18: 144 (1971); ПРБ, 57–58 (1971).

У БАГ објављена под заједничким насловом „Четири бугарске песникиње“ са: Блага Димитрова, „Бугарска крв“; Дора Габе, „Невидљиве очи“; Станка Пенчева, „Моја власт“.

Бреџања (Бретан) – ПРБ, 35 (1971).

Intérieur – БУГП, 167 (1969); ПРБ, 44–45 (1971); САВП, 54–41: 42–43 (1996).

Варијанте, БУГП:

22   као у мутном хипнотисаном стању.
24   понижена, у горкоме покајању.

Индустрија (Индустрија) – БУГП, 173–174 (1969).

Не замени ње нико (Не те измести никой) – БУГП, 175 (1969); ПРБ, 53 (1971).

Варијанте, БУГП:

23   Нико те у кући овој не замени,

Монолої (Мо но лог) – ПРБ, 59–60 (1971).

Пре 13. века (През 13 века) – ПН, 8: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Славосїев (Славослов) – ПН, 8: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

На дан свођења рачуна (В дени за равно сметка) – ПН, 8: 4–6 (1983)

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Невесїа (Невяста) – ПН, 9: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Нейознаїи човек (Непознат човек) – ПН, Потписано 9: 4–6 (1983).

са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Вали (Вълани) – ПН, 9: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Између јесени и зиме (Между есента и зимата) – ПН, 11: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Аїрил (Април) – ПН, 9: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Књїа (Книга) – ПН, 9: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Точак (Колело) – ПН, 9: 4–6 (1983).

Ово је прва песма из циклуса *Точак*. Она је без наслова, а први њен стих гласи: „Върти се, втърти“.

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Тежак час (Тежък час) – ПН, 9: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Песма се у оригиналу састоји од два дела. Ово је превод само првог дела.

Хоризонїи (Хо ри зон ти) – ПН, 10: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Не знам и знам (Не знам и знам) – ПН, 10: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Трийїих на сїоїодишњицу Бојана Пенева (Тришїих на 100-годишњи рожденден на Боян Пенев) – ПН, 10: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Вечерња ѡесма (Вечерна песем) – ПН, 10: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Друга строфа је штампана са размаком који би могао означавати и нову песму.

Детїе (Детето) – ПН, 10: 4–6 (1983).

Потписано са: „Препев и превод Десанка Максимовић“.

Асен Расцветїников

Асен Расцветников је псеудоним Асена Петкова Коларова (1897–1951), истакнутог бугарског песника и преводаиоца, познатог и по песмама за децу.

Вујо и лија (Вълчо и ласана) – БДП, 18 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Река (Река) – БДП, 45 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Калина Малина

Калина Малина је псеудоним Рајне Иванове Радеве-Митове (1898), бугарског песника и романописца.

Свирац (Свирџц) – ПОЛ, 896: 9350 (1934).

Ово је, уз превод песме Доре Габе „Пст“, први објављен превод Десанке Максимовић поезије за децу. Штампан је у додатку *Полиџика за децу*.

Лалка (Лалка) – БДП, 27 (1946).

На почетку књиге су као преводиоци наведени Десанка Максимовић и Сергије Сластиков, без података о томе ко је преводилац појединих песама. То значи да се може сматрати да су сви преводи у књизи рађени у коауторству Десанке Максимовић и Сергија Сластикова.

Бленика

Бленика је псеудоним бугарске песникиње чије је име Пенка Денева-Нанева. О њој Десанка Максимовић у ПРБ пише: „Родила се у граду Тутракану 1899. Гимназију је учила у Трнову, а славенску филологију завршила на Софијском универзитету. Десет година је предавала у гимназији.

Штампала је први пут 1920. Збирке песама су јој 'Обале' 1933, 'Бела птица' 1937, 'Сребрне руке' 1943, 'На стражи' 1952, 'Лирика' 1960, 'Пут ка звездама', родолубива поема 1969.

Пише и прозу. Преводи са руског, чешког, српскохрватског и пољског.“ <стр. 62>

За антологију *Српски њесници (Срџбски њоџи)*, објављену у Софији 1946. године, превела је на бугарски језик четири песме Д. Максимовић.

Земља (Земја) – СКГ, 18–19: 1 (1937).

Туђинац (Странник) – ПРБ, 63–64 (1971).

„**Свеједно осећаш ли љубав њрема мени**“ („Все едно да ли ти ме обичаш, или не“) – ПРБ, 65 (1971).

Писма (Писма) – ПРБ, 66 (1971).

Ово је, у ствари, превод треће песме из циклуса *Писма*.

Љубав (Љубов) – ПРБ, 67 (1971).

Блајо (Сџкрочише) – ПРБ, 68 (1971).

Дџе (Дете) – ПРБ, 69 (1971).

„*Сирмим сѝазама идеш ѝи, младосѝи*“ – ПРБ, 70 (1971).

Са податком који преводилац даје у загради на крају превода: „Из поеме ‘Пут ка звездама’ (‘Птѣт кѣм звездите’)“.

„*Каквим словима иѝторија ѝреба да зайише*“ – ПРБ, 70 (1971).

Са податком који преводилац даје у загради на крају превода: „Из поеме ‘Пут ка звездама’ (‘Птѣт кѣм звездите’)“.

Маѝда Пеѝканова

О овој бугарској песникињи Десанка Максимовић у ПРБ пише: „Рођена у селу Стамову, Старозагорски округ, 1900. Умрла 1970. Носилац ордена од 1960. ‘Кирил и Методиј’ 1. степен.

Збирке песама: ‘Македонске песме’ 1927, ‘Изгубљени камен’ 1933, ‘Гајде свирају’ 1939, ‘Девојачки сан’ 1944, ‘Нови дани’ 1945, ‘Песме’ 1958.

Писала је и позоришне комаде у стиховима. Међу њима се истичу ‘Царица Теодора’ 1947, ‘Бунтовна земља’ 1956, ‘Једна од нас’ 1956, ‘Апостол слободе’ 1963.“ <стр. 72>

За антологију *Срѝски ѝесници (Срѣдски ѝоешѝи)*, објављену у Софији 1946. године, превела је једну песму Д. Максимовић на бугарски језик.

Туђи ѝрад (Чуждијат град) – ПРБ, 73 (1971).

Раѝ се сврѝио (Воината свѣрши) – ПРБ, 74 (1971).

Девојачка ѝесма (Момина песен) – ПРБ, 75 (1971).

Печалбарске ѝесме (Гурбетчийски песни) – ПРБ, 76 (1971).

Град (Град) – ПРБ, 77 (1971).

Заљубљени (Вљублени) – ПРБ, 78 (1971).

Вучица (Вљчица) – ПРБ, 79 (1971).

Писмо (Писмо) – ПРБ, 80–81 (1971).

Марија Грубешлијева

О овој бугарској песникињи Десанка Максимовић у ПРБ пише: „Рођена у Бустендилу, 1900, умрла је пре две године, 1969. Младост и детињство провела у Софији, где је добила средње образовање. Рано се определила за ангажовану, антифашистичку поезију.

Збирке песама: ‘Хлеб и вино’ 1930, ‘Незнабожачке песме’ 1933, ‘Стреле’ 1936, ‘Мост’ 1937, ‘Улица’ 1942, ‘Песме’ 1945, ‘Заставе’ 1959, ‘Изабрана дела’ 1953.

Написала је и низ збирки за децу, неколико књига приповедака и један роман као и путопис „Како сам видеала Шпанију“. (Шпанију је посетила 1937. са својим мужем књижевником Људмилом Стојановим за време Међународног конгреса писаца за заштиту мира).“ <стр. 84>

У ПРБ транскрипција песникињиног презимена није била усклађена са нашим правописом: Грубешлијева.

Домовина (Родина) – ПРБ, 85–86 (1971).

Роман без лажѝ (Роман без лѣжи) – ПРБ, 87–90 (1971).

Бура (Буря) – ПРБ, 91–92 (1971).

Први зраци (Пѣрви лѣчи) – ПРБ, 93 (1971).

Скице (Скици) – ПРБ, 94 (1971).

Виринеја Вихра

О овој бугарској песникињи Десанка Максимовић у ПРБ пише: „Рођена 1901. у Софији. Завршила словенску филологију и књижевност на Софијском универзитету. Била дуго професор у гимназији. Сарађивала у прогресивним листовима још пре 1944.

Збирке песама: 'Полисти', 1963, 'Двобој', 1945, 'Рад и мир', 1952, 'Љубав', 1961.

Поеме: 'Росстрој' (Руска изградња), 1947, 'Јорданка Чанкова', 1949. У штампи зборник 'Изабрана лирика.' <ПРБ, стр. 96>

Како је чудно (Как е чудно) – ПРБ, 97 (1971).

Зимска њесма (Зимна песен) – ПРБ, 98 (1971).

Ошкриће (Открытие) – ПРБ, 99 (1971).

Љуба Касарова

Косидба (Коситба) – ИД, 3: 11 (1935).

Иако своје прозне преводе објављује још од 1933, Десанка Максимовић је као преводилац поезије наступила 1934. преводима по једне песме Доре Габе („Пст“) и Калине Малине („Свирац“), и 1935. управо преводом ове песме, уз следеће: Јана Јазова, „Јуни“; Јордан Стубел, „Миши ученици“, „За столом деда сеђаше“, „Добро дошла“; Елин Пелин, „Врапчево писмо“; Лучезар Станчев, „Хор коледара“; Симон Јенко, „Мати“.

Димитар Пантелејев

Димитар Пантелејев Менкацијев (1901) пише песме за одрасле и децу. Преводилац је словенске поезије. на бугарски језик. За антологију *Српски њесници (Српски њоети)*, објављену 1946. у Софији, појавио се као преводилац и поезије Десанке Максимовић (превео је три песме наше песникиње). Заједно са Јелисаветом Багрјаном 1963. превео је и књигу песама Десанке Максимовић *Мири земље*. За ту књигу је написао предговор под насловом „Поезија Десанке Максимовић“.

Десанка Максимовић у ЗМ 1966. о њему пише: „Бугарски песник Димитар Пантелејев јавио се у књижевности 1919. године. Од тог доба издао је неколико збирки песама, од којих су важније: 'Стрелац' (1924), 'Косач се враћа са косидбе' (1959), 'Јесењи грозд' (1962), 'Ватре под снегом' (1963), избор из свих песама 'Лирика' (1963). Истакао се као преводилац поезије. С љубављу и са успехом преводи с наших језика.“ <Стр. 209>

Исте године, у СТР даје следећу белешку о писцу: „Бугарски песник Димитар Пантелејев јавио се у књижевности 1919. године. Издао је неколико збирки песама, од којих су му познатије 'Стрелац' 1924, 'Косач се враћа са косидбе' 1959, 'Јесењи грозд' 1962. и 'Ватра под снегом' 1963. године. Избор песама под насловом 'Лирика' издао му је 1963. године издавачко предузеће 'Бугарски писатељ'. Песник се истакао и као преводилац, особито с језика југословенских народа.“ <Стр. 326>

Косач се враћа са косидбе (Косачът се връща от коситба) – ЗМ, 209: 8–9 (1966).

Превод је употпису окарактерисан као „препев“.

Неисплатени дуи (Неисплатен дълг) – ЗМ, 209: 8–9 (1966).

Превод је у потпису окарактерисан као „препев“.

Ждралови (Жерави) – СТР, 323–324: 4 (1966).

Превод је у потпису окарактерисан као „препев“.

Аушодуска сџаница (Ав то бу сна спир ка) – СТР, 324–325: 4 (1966).

Превод је у потпису окарактерисан као „препев“.

Пијаница (Пинница) – СТР, 325 4 (1966).

Превод је у потпису окарактерисан као „прешев“.

Пойодневни одмор (Обедна почивка) – СТР, 325–326: 4 (1966).

Превод је у потпису окарактерисан као „прешев“.

Камен Зидаров

Камен Зидаров је псеудоним бугарског песника и драмског писца Тодора Сабева Манева (1902), који песме објављује од 1918, а прву збирку (*Тишина*) издаје 1936. године.

Јелисавейи Бајрјани Зидаров Камен (На Елисавета Багрна от Зидаров Камен) – ПН, 8: 4–6 (1983).

Паулина Сџанчева

Паулина Станчева је псеудоним бугарске списатељице Калиопе Костове Балакове-Станчеве. О њој Десанка Максимовић у ПРБ саопштава: „Рођена у Бургасу 1907.

Још као ученица гимназије заносила се есперантом и прве песме написала тим језиком.

Збирка песама: 'Дани и ноћи' 1934, 'Затишје' 1937, 'Младост' 1949.

Пише и прозу и песме за децу. Збирке дечјих песама 'Горска школа' 1949, 'Маријкина хаљина' 1953.“ <Стр. 102>

На булевару (На булеварда) – ПРБ, 103 (1971).

Лежи у пијану најлејша музика (В пианото сии најхубавата музика) – ПРБ, 104 (1971).

Лучезар Сџанчев

Лучезар Станчев (1908) је бугарски писац песама и прозе за децу и омладину.

Хор коледара – ЈЧЕ, 11: 4 (1935).

Иако своје прозне преводе објављује још од 1933, Десанка Максимовић је као преводилац поезије наступила 1934. преводима по једне песме Доре Габе („Пст“) и Калине Малине („Свирац“), и 1935. управо преводом ове песме, уз следеће: Јана Јазова, „Јуни“; Љуба Касарова, „Косидба“; Јордан Стубел, „Миши ученици“, „За столом деда сеђаше“, „Добро дошла“; Елин Пелин, „Врапчево писмо“; Симон Јенко, „Мати“.

Јана Јазова

Јана Јазова (1912–1974) је једна од најпознатијих бугарских песникиња двадесетог века.

Јуни (Јуни) – ИД, 3: 11 (1935).

Иако своје прозне преводе објављује још од 1933, Десанка Максимовић је као преводилац поезије наступила 1934. преводима по једне песме Доре Габе („Пст“) и Калине Малине („Свирац“), и 1935. управо преводом ове песме, уз следеће: Љуба Касарова, „Косидба“; Јордан Стубел, „Миши ученици“, „За столом деда сеђаше“, „Добро дошла“; Елин Пелин, „Врапчево писмо“; Лучезар Станчев, „Хор коледара“; Симон Јенко, „Мати“.

Иван Рудников

Иван Рудников је псеудоним бугарског писца за децу, омладину и одрасле. Ивана Стефанова Тодорова (1921). У ОКТ 1967. Д. Максимовић о њему пише: „Песник Иван Рудников је рођен 13. септембра 1921. у Михаиловграду у Бугарској. Мајка му је била Сркиња

родом из Браничева где је служила као учитељица кад се удала за Бугарина, Стефана Тодорова, адвоката, пријатеља Југословена, школованог у Загребу. Дед песников по мајци, Радован Пантић, био је једно време учитељ у Београду.

Иван Рудников активно пише и штампа у књижевним листовима и часописима, као и у листовима за децу и омладину. <Овде је у штампању, вероватно техничком грешком, део текста испуштен. Ми белешку и даље преносимо дословно онако како је штампана> Редован <иза ове речи, у следећем ретку стоји: > ској. Касније узима учешћа у антифашистичком покрету отпора. Године 1945. одлази као добровољац, војни дописник 23. пешадијског пука са Првом бугарском армијом у Мађарску.

Иван Рудников активно пише и штампа у књижевним листовима и часописима, као и у листовима за децу и омладину. Редован је члан Савеза бугарских писаца. Издао је ове књиге: 'У име мира', песме (1951), 'На широком фронту', песме (1953), 'Пут у живот', песме за омладину (1953), 'Коњаник кроз пустињу', песме (1957), 'Звезде над Копрившицом' (1962), 'Једрилице крај Китена', песме (1964), 'Гора славуја', песме (1966), 'Два гусла-ра', проза (1966), 'Разбијени бункери', песме (1967).

Рудников је напредан песник, поборник зближења међу свима Јужним Словенима.“ <Стр. 9>

Те исте године, у ЗМ наша песникиња објављује следећу белешку: „Песник Иван Рудников је рођен 13. септембра 1921. у Михаиловграду у Бугарској. Мајка му је била Српкиња, родом из Браничева.

Завршио је правни факултет у Софији. Још од ране младости припада напредном омладинском покрету у Бугарској.

Иван Рудников активно пише и штампа у књижевним листовима и часописима, као и у листовима за децу и омладину. Редован је члан Савеза бугарских писаца.

Рудников је напредан песник, поборник зближења међу свима Јужним Словенима.“ <Стр. 143>

До нас је, захваљујући љубазности професора Филолошког факултета у пензији др Пере Половине, дошло још једно сведочанство о лепом односу наше песникиње према овом бугарском писцу. Реч је о „Изјави“ коју је Д. Максимовић предала др Пери Половини, тадашњем продекану Филолошког факултета у Београду, ради регулисања наплате школарине за држављанина Бугарске, сина Ивана Рудникова. Тај текст гласи: „Отац Стефана Рудникова, студента Филолошког факултета у Београду, бугарски песник Иван Рудников, пише и на српскохрватском језику, јер му је мати Српкиња, родом из пожаревачког краја. Иван Рудников је неке прозне текстове на нашем језику објављивао у 'Нину' и 'Илустрованој политици'. Неке песме, које увек пише на бугарском, преводила сам и махом објавила у Браничеву, пожаревачком часопису, а дечје у 'Малим новинама' из Сарајева.

Иван Рудников ужива углед, као песник, у својој земљи.

30. IX 1972.

Десанка Максимовић

у Београду

Генерала Жданова 16/1“ <Факсимил предат на чување Задужбини Десанке Максимовић, односно Народној библиотеци у Београду>

Мулен Руж (Му лен Руж) – ОКТ, 9: 13 (1967).

Неизбежност (Неизбежно) – ОКТ, 9: 13 (1967).

Телеграм (Телеграма) – БРАН, 55: 2/3 (1967).

Песниково презиме погрешно штампано: Рудиков.

Мумија (Му мин та) – БРАН, 55–56 (1967).

Песниково презиме погрешно штампано: Рудиков.

Харфа (Арфа) – БРАН, 57–58 (1967).

Песниково презиме погрешно штампано: Рудиков.

Графика (Гра фи ка) – БРАН, 58–59 (1967).

Песниково презиме погрешно штампано: Рудиков.

Певачева судба (Съдбата на певеца) – ЗМ, 143: 5 (1967).

Пролетно виђење (Пролетно видение) – ЗМ, 143: 5 (1967).

Мали родољуб (Малкиа родољубец) – МШ, 1: 167 (1967).

Рибарске мреже (Рибарски мрежи) – МШ, 1: 167 (1967).

На кеју (На кея) – МШ, 12: 169 (1967).

Чудноватио дрвце (Волшебно дървче) – ВС, 16: 6 (1972).

Вошебник (Чаробник) – МН, 7: 846 (1972).

Блаја Димићрова

У ПРБ Десанка Максимовић о бугарској списатељици пише: „Рођена у Белој Слатини 1922. Завршила славенску филологију на Софијском универзитету, касније стиче виши степен образовања у институту ’Максим Горки’ у Москви. Последњих година двапут је посетила Демократску републику Вијетнам што је оставило дубоког и лепог трага у њеном стваралаштву.

Збирка песама: ’Песме за вожда’ 1950, ’Песме домовини’ 1954, ’Под отвореним небом’ 1956, ’До јутра’ 1959, 1960, ’Свет у шаци’ 1962, поеме ’Љиљана’ 1959, 1964, 1967, ’Експедиција у сутрашњи дан’, ’Обратно време’ 1966, ’Осуђени на љубав’ 1967, ’Тренуци’ 1968, ’Страшни суд’ 1969, песме о Вијетнаму.

Пише и прозу. Романи су јој ’Путање к себи’ и ’Заокрет’.

Превођена је на стране језике.“ <Стр. 106>

Дозив (Вик) – ПРБ, 107 (1971).

Једна реч (Една дума) – ПРБ, 108 (1971).

Рањеник (Ранен) – ПРБ, 109 (1971).

Љубав (Любов) – ПРБ, 110 (1971).

Цунила (Джунгла) – ПРБ, 111 (1971).

Трудна жена (Бременна жена) – ПРБ, 112 (1971).

Светлећи млаз (Светеца струя) – ПРБ, 113 (1971).

Ars poetica – ПРБ, 114 (1971).

Над ѿиинулим младућем (Към загиналия младеж) – ПРБ, 115 (1971).

Майеринсѿво (Майчинство) – ПРБ, 116 (1971).

Виет-нам (Виет-Нам) – ПРБ, 117 (1971).

Кининова ѿилула (Хининов хап) – ПРБ, 118 (1971).

Кошаричар (Кошничар) – ПРБ, 221 (1971).

Виетнамски рай (Виетнамската война) – ПРБ, 120 (1971).

Над новорођенчеѿом (Към новороденото) – ПРБ, 121 (1971).

Бугарска крв (Българска кръв) – БАГ, 19: 144 (1971); ПРБ, 122 (1971).

У БАГ објављена под заједничким насловом „Четири бугарске песникиње“ са: Јелисавета Баграна, „Бисер“; Дора Габе, „Невидљиве очи“; Станка Пенчева, „Моја власт“.

Заирљај (Прегрџака) – ПРБ, 123 (1971).

Свом оцу (На ба ща ми) – ПРБ, 124 (1971).

Невена Сџефанова

У ПРБ Десанка Максимовић о бугарској списатељици пише: „Рођена у Софији 1923.

Збирке песама су јој: 'Без имена', поема 1945, 'Песме' 1948, 'Лето у пустињи' 1951, 'Штит мира', поема, 1952, 'Гласови равнице' 1954, 'Песме' 1957, 'Нове песме' 1963, 'Писма и песме' 1967, 'Поезија' 1968.“ <Стр. 126>

На обали (На брега) – ПРБ, 127 (1971).

Киша над Паризом (Дџд над Париж) – ПРБ, 128 (1971).

Балон (Балонче) – ПРБ, 129 (1971).

Мајеринство (Мајчинство) – ПРБ, 130–131 (1971).

Свакоме од нас (Кџм всеки от нас) – ПРБ, 127 (1971).

Људмила Исајева

У ПРБ Десанка Максимовић о бугарској списатељици пише: „Рођена у Шумену 1926. године.

Збирке песама: 'Срце говори' 1957, 'Лирска биографија' 1963, 'Истина' 1967, 'Не дозволите свету да остари.“ <Стр. 134>

Пробуђење (Овбуждане) – ПРБ, 135 (1971).

Седми континент (Седмиит континент) – ПРБ, 136 (1971).

Предосећање (Предчувствие) – ПРБ, 137 (1971).

Друга (Другата) – ПРБ, 138 (1971).

Женски одговор (Женскиит отговор) – ПРБ, 139 (1971).

Прелудиј (Прелудий) – ПРБ, 140 (1971).

Лијана Даскалова

У ПРБ Десанка Максимовић о бугарској списатељици пише: „Рођена у Перушчици 1927. Гимназију завршила у Пернику (Димитрову), а право у Софији.

Почела је штампати године 1948. Збирке песама: 'Када се маште остваре' 1953, 'Белајата' 1954, 'Признање' 1957, 'Песме за тебе' 1959, 'Нити' 1961, 'Волим овај град' 1964, 'Трачанка' 1964, 'У огледалу' 1966, 'И нацрта њезин осмех' 1967, 'Прстење' 1968, 'Романтични портрети' 1968, 'Руже' 1969.

Објавила је и две збирке песама за децу.“ <Стр. 142>

У ПРБ транскрипција песникињиног имена није била усклађена са нашим правописом: Лиана.

Песма у лила (Стихотворение в лилаво) – ПРБ, 143–144 (1971).

„*Ја сам земна. Као со*“ („Аз съм земна. Кгъто сол“) – ПРБ, 145 (1971).

Срце (Сърце) – ПРБ, 146–147 (1971).

Мајка (Майка) – ПРБ, 148 (1971).

Портрети бабин (Портрет на баба) – ПРБ, 149–150 (1971).

Сџанка Пенчева

У ПРБ Десанка Максимовић о бугарској списатељици пише: „Рођена у Сливну 1929.

Збирке песама: 'Пунолетност' 1951, 'Затегнута струна' 1957, 'Птичји кладенац' 1960, 'Васељена' 1964, 'Земља ватре' 1965, 'Горка битка' 1966, 'Јабучар' 1967, 'Јесењи сјај' 1968, 'Моја власт' 1970.“ <Стр. 152>

Моја власт (Моята власт) – БАГ, 18: 144(1971); ПРБ, 153 (1971).

У БАГ објављена под заједничким насловом „Четири бугарске песникиње“ са: Јелисавета Багрјана, „Бисер“; Блага Димитрова, „Бугарска крв“; Дора Габе, „Невидљиве очи“.

Јесења ѓрича (Есенна приказка) – ПРБ, 154–155 (1971).

Редов (Редник) – ПРБ, 156 (1971).

Жене (Жени) – ПРБ, 157 (1971).

Глад (Глад) – ПРБ, 158 (1971).

Рука (Рџцете) – ПРБ, 159–160 (1971).

Мајтеринсџво (Мајчинство) – ПРБ, 161 (1971).

Бесмртно жиџо (Безсмъртно жито) – ПРБ, 162 (1971).

„*Дејо је да се све сврши на време*“ („Хубаво е да се свърши на време“) – ПРБ, 163 (1971).

„*Кара-Танасе, хайдучино црна*“ („Кара-Танас, хайдучино черен“) – ПРБ, 164 (1971).

Светљешти ѓејео (Светџшта пепел) – ПРБ, 165 (1971).

Љиљана Сџефанова

У ПРБ Десанка Максимовић о бугарској списатељици пише: „Рођена у Софији 1929.

Збирке песама: 'У Москви' 1952, 'Када нам је двадесет година' 1956, 'Свет који волим' 1958, 'К вама идем' 1961, 'С тобом у поход' 1961, 'Не одлази, дане' 1965, 'Љубав и патња' 1967, 'Сунце ме целива' 1970.

Избор песама јој је преведен на руски.“ <Стр. 168>

И ѓраје лејо (Продџлажава лятото) – ПРБ, 169 (1971).

Хоџу да верујем (Аз искам да ти вярвам) – ПРБ, 170 (1971).

Закаснела размишљања (Закъснели расџждения) – ПРБ, 171–172 (1971).

Реке (Реки) – ПРБ, 173–174 (1971).

Не одлази, дане (Неси отивай, ден!) – ПРБ, 175–176 (1971).

Две ѓо две (Две по две) – ПРБ, 177–179 (1971).

Вања Петкова

Вања Петкова је псеудоним Ваље Садик. У ПРБ Десанка Максимовић о бугарској песникињи пише: „Рођена у Софији 1942. г. На Софијском универзитету завршила бугарску филологију.

Збирке стихова су јој: 'Славни ветрови' 1965, 'Куршуми у песку' 1967, 'Привлачност' 1967, 'Грешница' 1969, 'Предсказање' 1970. Превела је Антологију арапске поезије и издала је.

Песме које преводимо узете су из последње књиге и зборника 'Поезија' за 1961. и 1968. годину и из збирки које се сад штампају.“ <Стр. 188>

Случајности нема (Нјама случајност) – ПРБ, 189 (1971).

Кристал (Кристал) – ПРБ, 190 (1971).

Воли ме ипак... (Обичај ме така) – ПРБ, 191 (1971).

Сириус (Сириус) – ПРБ, 192–193 (1971).

Жеља (Желание) – ПРБ, 194–195 (1971).

На очевом гробу (На башиния гроб) – ПРБ, 196–197 (1971).

Моја земља и бол (Моята земя и болка) – ПРБ, 198–199 (1971).

Легенда о Ройошаму и лејош (Легенда за Ропотао и красотата) – ПРБ, 201–202 (1971).

Надја Кехлидарева

У ПРБ Десанка Максимовић о бугарској песникињи пише: „Рођена 1933. у Софији, али је детињство провела у Варни. Завршила је француску и руску филологију на Софијском универзитету. Радила као професор гимназије. Сад је редактор <уредник> за поезију у издавачком предузећу 'Бугарски писац', у Софији.

Збирке песама: 'Моје море' 1960, 'Остани, љубави' 1965, 'Планина моћних' 1965, 'Ветрови над заливом' 1970, 'Немири трају дуго' 1970. Две књиге за децу, 'Шарени стаклићи' и 'Глобус прича' наградио Централни комитет Савеза Димитровске народне омладине.“

„Стоји девојчица на њеску“ („Стои момиче на пясъка“) – ПРБ, 183 (1971).

Домовина (Родина) – ПРБ, 184–185 (1971).

СЛОВЕНАЧКИ ПЕСНИЦИ

С обзиром на то да је словеначка књижевност била део наставних програма из матерњег језика и књижевности и у школама Србије и Црне Горе, песници које је Десанка Максимовић преводила су махом познати и нашој најширој читалачкој публици. Због тога не би било рационално о њима давати кратке биографске информације какве се дају о песницима из страних књижевности.

Из фундаменталних посебних издања дела појединих писаца и из већих антологијских избора словеначке поезије у многим школским издањима, у читанкама и различитим приручницима за ученике и наставнике прештампавани су и преводи Десанке Максимовић. Пошто немају посебног текстолошког значаја, из техничких разлога, подаци о њима у Напоменама по правилу нису укључивани.

Кад је једно издање више пута понављано, а притом нису вршене никакве текстолошке измене, у Напоменама се наводи само једанпут (по правилу, прво и последње издање за песникињина живота).

Преводи Десанке Максимовић из словеначке поезије су по неким својим карактеристикама особени у односу на већину њених осталих песничких превода. Та особеност је проистигла, пре свега, из чињенице да је словеначка књижевност била део књижевности народа у оно време заједничке државе, а испољавала се како у избору дела и фреквентности издања појединих писаца (оних који су били укључени у школске наставне програме), тако и у начину превођења. Ово последње се svelo на то да се веома често, нарочито у издањима која су приређивали стручњаци из Словеније – сужавају поетско-уметнички захтеви преводиоцу. Из следећа два цитата може се разјаснити о чему је заправо реч. Наиме, у напомени на крају књиге својих превода Жупанчичеве поезије, објављене 1961. у издању Српске књижевне задруге (у сарадњи са Јосипом Видмаром), Десанка Максимовић саопштава: „За ово издање, у договору са састављачем, преводилац је Жупанчичеве песме преводио ритмованом прозом, како би се пажња нашег читаоца што је могуће више обратила на оригинални текст.“ У Просветином избору из Прешернове поезије 1968, сачињеном од превода Десанке Максимовић, у напомени на крају књиге је објашњено: „Препеване су све оне песме које у препеву нису губиле тачност мисли и израза. Остале (‘Сонетни венац’, ‘Сонети несреће’ и друге) дате су (због немогућности тачног прпева) у тачном поетском преводу који је истакао лепоту мисли великог песника, а сву лепоту песничког израза читалац ће осетити у акцендованом оригиналу.“

Могло би се рећи да је најинтензивније и најплодоносније бављење Д. Максимовић словеначком поезијом протицало током педесетих и, нарочито, шездесетих година XX века. Веома су значајна њена преводилачка остварења у посебним издањима на нашем језику поезије Ф. Прешерна, А. Ашкерца, О. Жупанчича, и нарочито њен превод двотомне *Антологије словеначке поезије*, објављене 1961. године у издању Српске књижевне задруге (огроман је њен удео и у школском Просветином једнотомном издању *Антологије словеначке поезије* из 1968. године). То су књиге из којих су се са словеначком поезијом упознавале генерације и генерације југословенских средњошколаца, студентата књижевности, као и писаца са целокупног српскохрватског језичког подручја.

Валентин Водник

Валентин Водник (1758–1919).

Вршац. Највиши њечер после Триглава (Vršac. Najviši snežnik za Triglavom) – АСП, књ. 1, 19–21 (1961); АСППР, 32–35 (1968).

Д. Максимовић је непостојано а у локативу од Вршац, вероватно, намерно задржала, да би избегла забуну због имена војвођанског града Вршца.

Франце Прешерн

Преводи Десанке Максимовић из поезије Франца Прешерна (1800–1849), с обзиром на то да је Прешерн у време када је она стварала био већ добро познати класик југословенских књижевности, објављивани су пре свега у антологијским изборима и у књигама његових изабраних дела.

С обзиром на то да су у већини тих издања аутори избора и приређивачи били други, може се претпоставити да су многи песникињини преводи Прешернових дела рађени и по наруџбини, што, разуме се, никако не искључује и песникињину личну заинтересованост за Прешернову поезију.

Војничка (Soldaška) – ПОЛ, 1949, 3: 13153 (1949); СВ, 45–47 (1968). У ПОЛ је друга верзија превода, која гласи овако:

ВОЈНИЧКА ПЕСМА

Виши ја сам од стопа пет;
адијо, драга, стари,
збогом и ви, другари!
Напунио сам деветнаест,
виши ја сам од стопа пет,
и пун сам снаге клете
од главе до пете.

Очински доме! Здрав остај ту!
Ко није за што друго,
школе нек учи дуго,
нека седи жени уз скут!
Јунака мами бој љут,
перо му нема чари,
за плуг не мари.

Учених ред је запостављан,
бриге, од горих горе,
јадног сељака море;
војнички сталеж свуд је знана:
војник живи с дана у дан;
јер цесар му да шћ хлеба,
и што још треба.

Дома нема, свуд му је дом,
обилази земље лице,
због њега девојчице
и женице начине лом,
откле оде, у дому том
многа се не смеје више,
сузице брише.

Само једној драгој срце да,
тој драгој ч а с т је име,
та иде у бој с њиме,
гором где пут се једва зна,
и преко тврдих зидина,
куд смрт јунака брата
зове за свата.

Та, знам сваки мора умрет',
наћи ће свак смрт коју
у постељи или боју,
сломљена старост, млади цвет. –
Виши ја сам од стопа пет,
весело ћу живети,
јуначки – умрети.

„Песма моја је сасуд твоја имена“ („Pesem moja je posoda tvojeга imena“) – АСП, књ. 1, 25 (1961); СВ, 129 (1968); СВСН, 81 (1973,1985). Из циклуса *Газеле*.

„Коме је неизнајна жалосна истина да је волим“ („Žalostna komu neznana je resnica, de jo ljubim“) – АСП, књ. 1, 27 (1961); СВ, 131 (1968) СВСН, 83(1973, 1985).
Из циклуса *Газеле*.

„С децом си се, драга, играла лане, – време јури“ („Med otroci si igrala, draga! lani čas hiti“) – АСП, књ. 1, 29 (1961); СВ, 133 (1968); СВСН, 85 (1973, 1985).

Из циклуса *Газеле*.

Нарастанку (K slovesu) – АСП, књ. 1, 31 (1961); СВ, 37 (1968); СВСН, 139 (1973, 1985).

Моћ сећања (Sila spomina) – АСП, књ. 1, 33 (1961); СВ, 39 (1968); АСППР, 44–45 (1968).

Рибар (Ribič) – АСП, књ. 1, 37–39 (1961); СВ, 93–95 (1968); АСППР, 41–43 (1968); СВСН, 135–137 (1973, 1985).

Варијанте, АСППР:

37 Страдаће, потонуће ја се бојим;

Ориуљаш (Orglar) – АСП, књ. 1, 41–43 (1961); СВ, 97–99 (1968).

Глоса (Glosa) – АСП, књ. 1, 45–47 (1961); СВДП, 123–125 (1968); СВСН, 43–45 (1973, 1985).

Расјанак од младости (Slovo od mladosti) – АСП, књ. 1, 49–51 (1961); СВ, 119–121 (1968); СВСН, 25–27 (1973, 1985).

Сонетни несреће (Sonetje nesreče) – АСП, књ. 1, 53–62 (1961); СВ, 177–188 (1968); АСППР, 46–51 (1968); СВСН, 29–40 (1973, 1985).

Врба – Прешерново родно село.

Песнику (Pevcu) – АСП, књ. 1, 65 (1961); СВ, 65 (1968); АСППР, 38–39 (1968); СВСН, 47 (1985).

Варијанте, АСП:

12 у прсима носити или пакао или небо?

Куда? (Kam?) – АСП, књ. 1, 67 (1961); СВ, 35 (1968); СВСН, 125 (1973, 1985).

Сонетни венац (Sonetni venec) – АСП, књ. 1, 69–97 (1961); СВ, 137–165 (1968); СВСН, 89–117 (1973, 1985).

Леонора Естијанка – несрећна љубав Торквата Таса.

Хем – стари назив за планину Балкан.

Само – кнез који је у VII веку ујединио Словенце и Чехе. Држава му је обухватала простор од Чешке Горе до Јадранског мора. Супротставио се Германима.

Пипин – франачки краљ (714–768). Са германским Баварцима освојио и поробио Словенију, што представља почетак њеног ропства под Францима, односно Немцима.

Витовец – као насилник изузетне снаге Пегам, познати и у словеначком фолклору командант војске породице Нељаси, потом војсковођа Хабзбурговаца Јан Витовец, који је у династичким борбама ових породица харао Словенијом. Пореклом је Чех.

„Било је, Мојсије, теби поверено“ („Bilo je, Mojsye! tebi naročeno“) – АСП, књ. 1, 99 (1961); СВ, 167 (1968); АСППР, 52–53 (1968).

У АСППР као део ове песме објављен је и превод песме „Када ученост лекара докучи“.

„Очи су ми на њој у девојака колу“ („Oči bile pri nji v deklet so sredi“) – АСП, књ. 1, 101 (1961); СВ, 169 (1968).

„Када ученост лекара докучи“ („Kadar predvidi učenost zdravnika“) – АСП, књ. 1, 103 (1961); СВ, 171 (1968); АСППР, 52–53 (1968).

У АСППР објављена као други део превода песме „Било је, Мојсије, теби поверено“.

„Ошвориће се небо о судњем дану“ („Odrplo bo nebo po sodnem dnevi“) – АСП, књ. 1, 105 (1961); СВ, 173 (1968).

Сйомен на Андреја Смолеа (V spomin Andreja Smoleta) – АСП, књ. 1, 107 (1961); СВ, 53 (1968).

Здравџица (Zdravljica) – АСП, књ. 1, 111–113 (1961); СВ, 49–51 (1968).

Кришћење на Савици. Увод. (Krst pri Savici. Uvod) – АСП, књ. 1, 114–119 (1961); СВ, 193–197 (1968); АСППР, 54–59 (Увод).

Варијанте, АСП, СВ:

29   могле, никако, глад непобедива

Сџрунама (Strunam) – СВ, 33 (1968); СВСН, 57 (1973, 1985).

Морнар (Mornar) – СВ, 41–43 (1968).

Железничка џруџа (Od železne ceste) – СВ, 57–61 (1968).

Невенчана маџи (Nezakonska mati) – СВ, 63 (1968).

Јеврејка (Judovsko deklet) – СВ, 69–71 (1968); СВСН, 149–151 (1973, 1985).

Љубавни лек (Zdravilo ljubezni) – СВ, 73–77 (1968).

Водени дух (Povodni mož) – СВ, 79–83 (1968).

Поновна сахрана (Prekor) – СВ, 85–87 (1968); СВСН, 127–129 (1973, 1985).

Неисџрунуло срце (Neiztrohnjeno srce) – СВ, 89–91 (1968); СВСН, 131–133 (1973, 1985).

Чиџачи звезда (Zvezdogledom) – СВ, 103–105 (1968).

Ново сџисаџељсџво (Nova pisarija) – СВ, 107–117 (1968); СВСН, 65–75 (1973, 1985).

Memento mori – СВ, 189 (1968); СВСН, 41 (1973, 1985).

Фран Левсџик

Поезију Франа Левстика (1831–1887) Десанка Максимовић је, осим једне дечје песме, преводила само за АСП.

У библиографији се наводи и песникињин превод Левстикове песме „Сеничина жалопојка“ („Siničja tožba“), објављене у часопису (или листу) *Мај* 1956. (бр. 5, стр. 27). Међутим, такве публикације нема у пописима наше периодике, нити, разуме се, у фондovima наших водећих библиотека. Због тога тај превод засад није укључен у издање *Целокујних дела* Десанке Максимовић.

Сеничина жалопојка – ЗМ, 27: 5 (1956).

Када деџе хваџа месец и звезде (Kadar otrok lovi luno in zvezde) – АСП, књ. 1, 123–125 (1961).

Живи цвеџ (Živa cvetica) – АСП, књ. 1, 127 (1961).

Први џољубац (Prvi poljub) – АСП, књ. 1, 129 (1961); АСППР, 62–63 (1968).

Уздисаји (Vzdihljaji) – АСП, књ. 1, 131 (1961).

Две уџве (Dve otvi) – АСП, књ. 1, 133 (1961).

Краљ у дексџву (Ubežni kralj) – АСП, књ. 1, 135–137 (1961).

Нейријашељима (Sovražnikom) – АСП, књ. 1, 139–141 (1961).

У шуми (V gozdu) – АСП, књ. 1, 143 (1961).

Разни јласови (Razni glasovi) – АСП, књ. 1, 145 (1961).

Симон Јенко

Симон Јенко (1835–1869) је један од песника коме је Десанка Максимовић међу првима посветила своју преводилачку нажњу: превод његове песме „Мати“ објавила је још 1935. године. Међутим, све остале његове песме превела је за АСП.

Матии (Mati) – ЈЧЕ, 8: 10 (1935).

Иако своје прозне преводе објављује још од 1933, Десанка Максимовић је као преводилац поезије наступила 1934. преводима по једне песме Доре Габе („Пст“) и Калине Малине („Свирац“), и 1935. управо преводом ове песме, уз следеће: Јана Јазова, „Јуни“; Љуба Касарова, „Косидба“; Јордан Стубел, „Миши ученици“, „За столом деда сеђаше“, „Добро дошла“; Елин Пелин, „Врапчево писмо“; Лучезар Станчев, „Хор колеџара“.

Ово је, дакле, према досад познатим подацима, први објављени превод Десанке Максимовић из словеначке поезије.

Позив (Vabilo) – АСП, књ. 1, 149 (1961).

„*Искојао сам дубоку јаму*“ („Skopal sem globoko jamo“) – АСП, књ. 1, 151 (1961).

„*Слабо је жмиркала свећа*“ („Slabo sveča je breła“) – АСП, књ. 1, 153 (1961).

„*Мирно си ми десну дала*“ („Mirno desno si mi dala“) – АСП, књ. 1, 155 (1961).

„*Гледај звезде како блешће*“ („Glej jih, zvezde, kak bleščio“) – АСП, књ. 1, 157 (1961).

Слика (Obrazi) – АСП, књ. 1, 159–161 (1961).

По расјанку (Po slovesu) – АСП, књ. 1, 163 (1961); АСППР, 68–69 (1998).

Увод (Uvod) – АСП, књ. 1, 165 (1961); АСППР, 66–67 (1998).

Слике (Obrazi) – АСП, књ. 1, 167 (1961).

„*Кад се сунце родило*“ („Ko je sonce vstalo“) – АСП, књ. 1, 169 (1961).

„*Зелен-маховина обрасја*“ („Zelen mah obrasta“) – АСП, књ. 1, 171 (1961).

„*Кад засјим у смрти*“ („Ko zaspal bom v smrti“) – АСП, књ. 1, 173 (1961).

„*Лежи поље равнo*“ („Leži polje ravno“) – АСП, књ. 1, 175 (1961).

На јрoдовима (Na grobeh) – АСП, књ. 1, 177 (1961); АСППР, 72–73 (1998).

Тросјрука несрећа (Trojno gorje) – АСП, књ. 1, 179 (1961).

Моје сузе (Моје solze) – АСП, књ. 1, 181 (1961).

Словеначка историја (Slovenska zgodovina) – АСП, књ. 1, 183 (1961).

На избор (Na zbiranje) – АСП, књ. 1, 185 (1961); АСППР, 75 (1998).

Варијанте, АСП:

12 мало над земљом кућу ћеш стећи.

Гори (Gôri) – АСП, књ. 1, 187 (1961).

Јосип Сирџар

Поезију Јосипа Стритара (1836–1923) Д. Максимовић је преводила само за АСП.

„Уз њрозор смо ћушке били ослоњени“ („Pri oknu sva molče slonela“) – АСП, књ. 1, 191 (1961).

„Људи, зашто седимо ту покојно?“ („Možje, zakaj sedimo tu pokojno“) – АСП, књ. 1, 193 (1961).

„Ви ми хоћете хришћани да будете?“ („Vi hočete mi biti kristijani?“) – АСП, књ. 1, 195 (1961).

„Тмине њо мојим сјазама су њале“ („Teme po potih mojih su nestale“) – АСП, књ. 1, 197 (1961).

„Света је некад била, сад њразна је реч њријатељ“ (Sveto je bilo negdaj, zdaj prazno ime je prijatelj) – АСП, књ. 1, 199 (1961).

Симон Грејорчич

Поезију Симона Грејорчича (1844–1906) Д. Максимовић је, осим песме „Сочи“, преводила само за АСП. У Змају 1956, уз превод Грејорчичеве песме, у белешци она саопштава: „Симон Грејорчич је словеначки песник из доба романтизма, када је Словенија била под Аустријом. У песми 'Соча' он на сликовит начин прориче да ће доћи једном дан слободе, и устанак народа пореди с набујалом Сочом, која се излива из корита и уништава непријатеља.“ <Стр. 7>

Сочи (Soči) – ЗМ, 1956, 7: 3 (1956); АСП, књ. 1, 219–221 (1961).

У основни текст књиге укључујемо старију публикацију, која, додуше, носи наслов „Соча“, али је као превод оригинала комплетнија. Тај превод је потписан као „препев“.

Прозни превод из АСП гласи:

Сочи

Дивна си, бистра планинска кћери,
у чедној, природној лепоти,
када ти прозрених дубина
олује мрачне бес не мути,
дивна си, планинска кћери!
Твој ток је живахан и лак
као ход девојака с планине;
јасна си као горски зрак,
и звониш као песма снажна
планинске омладине, –
дивна си, планинска кћери!
Волим да ти гледам таласе бодре,
таласе те зеленомодре:
тамно зеленило планинских трава,
и ведро висина плаветнило
слило се лепо у њима;
са росе плавога неба,
са росе зелених планина
ту си лепоту пила, –

дивна си, планинска кћери!
Ти си ми познаница предрага:
кад с горских дошумиш дубрава,
од куће ми се послана чиниш,
да донесеш ми многи поздрав мио, –
Бог те примио ту сред равница!...
Тако гласно, мило шумиш,
како чврсто, крепко скакућеш
докле кроз горе још пут те води!
А када дохучиш у равнице,
зашто те жива радост мине?
Што пужеш уморно и полако,
зашто су сетни моји гласи?
Да ли се растајеш тешко од брда,
од колевке својих таласа?
Или знаш да течеш крај гробова,
гробова словеначких станишта?
Зато двоструко ваљда патиш!
У томе болу сетна и спора,
огромна ми се суза чиниш,
али и као суза – дивна!
Дивна си, бистра планинска кћери,
у чедној, природној лепоти,
када ти прозрених дубина
дивље олује бес не мути!
Али, ах, сиротој теби прети
вихор грозан, вихор страшан;
дохујаће с топлога југа,
беснеће преко плодне равни
коју брзаци твоји поје, –
јаој, далеко није тај дан!
Над тобом биће јасан свод,
а око тебе оловни град
и дажд крвав и суза поток
и муња и гром – ох, битка врела!
Туда ће сећи оштар челик,
и ти ћеш ми крвава тећи:
крв наша ће те појити,
непријатељска мутити!
Тада се сети, бистра Сочо,
што топло срце ти поручује:
Што буде причуване воде
у облацима твога неба,
што је у горама твојим буде,
што буде у цветним равницама,
изручи тада све на дан,
нарасти, ускини у страшан ток!
Не стискај се у обала меће,
срдита преко уставе прећи
и туђинце земље нам гладне потоши
на дно узаврелих таласа!

Најрај у њланински рај (Nazaj v planinski raj) – АСП, књ. 1, 205–207 (1961); ЗМ, 205–207: 10 (1967).

Паралелно са оригиналом, превод је у ЗМ објављен у рубрици „Учимо словеначки“.

Превод је у потпису окарактерисан као „прешев“.

Варијанте, АСП:

24 Натраг у планински рај! <ово је вероватно техничка грешка у штампању, јер је у оригиналу, с леве стране штампан паралелан стих: Ne vprašajte za kaj!>

Њеја нема! (Njega ni!) – АСП, књ. 1, 203 (1961).

Свадба њрироде (Narave svatba) – АСП, књ. 1, 209 (1961).

Ти мени сунце светило!... (Ti meni svetlo sonce!...) – АСП, књ. 1, 211 (1961).

„Дивна ноћ“ (Divna nič) – АСП, књ. 1, 213 (1961).

Разведри му звезде њамне! (Zjasni zvezde mu temne!) – АСП, књ. 1, 217 (1961).

Покајничка ноћ (V repelnični noči!) – АСП, књ. 1, 223–229 (1961); АСППР, 82–87 (1998).

На обали (Na bregu) – АСП, књ. 1, 231 (1961).

За олује (O ne vih ti) – АСП, књ. 1, 233–235 (1961).

Мој црни њлашић (Moj črni plašč) – АСП, књ. 1, 237–239 (1961).

Човека никад! (Člo ve ka ni kar!) – АСП, књ. 1, 241–243 (1961); АСП ПР, 88–91 (1998).

Анџон Ашкерц

Преводе из поезије Антона Ашкерца (1856–1912) Д. Максимовић је објављивала пре АСП у београдском (1952) и сарајевском (1954) издању Ашкерчевих песама: ОП и ОПЈ.

Моја муза (Moja muza) – ОП, 33 (1952); ОШ, 3 (1954).

Три њућника (Tri je ropotniki) – ОП, 37 (1952).

Бродар (Brodnik) – ОП, 38–39 (1952); ОШ, 4–5 (1954).

Пролећу (Pomladi) – ОП, 40 (1952).

Ми устајемо (Mi vstajamo) – ОП, 41 (1952).

Винска бајка (Vinska bajka) – ОП, 42–43 (1952).

Словеначка лејенда (Slovenska legenda) – ОП, 49–52(1952); ОПЈ, 28–31 (1954).

У основни текст књиге укључили смо старију публикацију, јер је сматрамо бољом.

Варијанте, ОПЈ:

5 „Ти, душо божја, ко си“ пита ветар

27 пред званице неба, небески ветар

35 Зар данашњег тек он премину дне?

38 раширио вражје мреже;

73 И анђели златни летају у круг,

Аџила и словеначка краљица (Atila in slovenska kraljica) – ОП, 53–54 (1952).

На Калемејдану (Na Kalemegdanu) – ОП, 65 (1952); ОШ, 18–19 (1954).

Камен међаш (Mejnik) – ОП, 115–116 (1952); АСП, књ. 1, 263–265 (1961); АСППР, 94–97 (1998).

У ОП и АСППР наслов превода је „Међаш“.

- Последња сџража* (Poslednja straža) – ОИ, 117–118 (1952).
- Сџари град* (Stari grad) – ОИ, 119–120 (1952); ОИЈ, 6–7 (1954).
- Бајрамска лејнда* (Bajramska legenda) – ОИ, 121–122 (1952); ОИЈ, 38–40 (1954).
- Светицица* (Svetinja) – ОИ, 123–124 (1952).
- Свадба у лујовима* (Savatba v logeh) – ОИ, 125–127 (1952); ОИЈ, 22–24 (1954).
- „Бођу за леђима“ – ОИ, 128–131 (1952).
- Радникова песма о ујљу* (Delavčeva pesem o premogu) – ОИ, 132–135 (1952).
- Зимска романса* (Zimska romanca) – ОИ, 139–140 (1952); ОИЈ, 35–36 (1954).
- Грешник* (Grešnik) – ОИ, 146–148 (1952).
- Ја* (Jaz) – ОИ, 149–151 (1952).
- Чаша бесмртносџи* (Čaša nesmrtnosti) – ОИ, 152–155 (1952).
- Бреме* (Breme) – ОИ, 156–157 (1952).
- Сликарева смрт* (Slikarjeva smrt) – ОИ, 160–161 (1952).
- Мирза* (Mirza) – ОИ, 170–173 (1952).
- Буда у браманској књијници* (Budha v brahmanski knji њ) – ОИ, 174–175 (1952).
- Херкулов кий* – ОИ, 189–190 (1952).
- Пејаз и мајарац* (Pegaz in osel) – ОИ, 191–192 (1952).
- Руско село* (Roska vas) – ОИ, 199 (1952).
- Украјинска сџейа* (Ukrajinska duma) – ОИ, 200–201 (1952).
- У куйеу* (V kupeju) – ОИ, 202–203 (1952).
- У јондоли* (V gondoli) – ОИ, 204–205 (1952).
- У крчми ѓредјрађа* (V premestni krčmi) – ОИ, 207–208 (1952).
- Ноћ на мору* (Noč na morju) – ОИ, 209 (1952).
- Јујро на лајунама* (Jutro na lagunah) – ОИ, 209 (1952); АСИ, књ. 1, 253 (1961).
Пошто је у ОИ превод, у складу са оригиналом, римован, док је у АСИ, као двојезичном издању, дат само дослован, неримован превод, у основном тексту нашег издања објављујемо овај први превод, иако је штампан пре. Верзија из АСИ гласи:

ЈУТРО НА ЛАГУНАМА

Између Градежа и Оглеја

Све тихо широм и широм... Лагуна спава...

О, како далеко допиру очи,

преда мном море непокретно лежи...

Као бели галеб наша лађа плови...

Рибари још полугласно говоре.

И притом покаже ко ћутке преко крова:

онамо је увек обилат лов.
Да не пробуде лагуну, боје се...

Прозрачно танка магла је покрива,
одева је као невестински вео;
под њим лагуна лик сакрива свој
и јутарње чаробне снове снива.

Свеж поветарац однекле подувкује тихо...
И жудно срчем мирисе соли;
живахније жилама потече крв,
и груди се слободније шире, дишу.

Све тихо... Тамо с острва, из честе
сад излете птица нека.
Писком тренутно узнемири ваздух
и опет је неста чак негде у даљини.

Ај, шта то букти тамо на видику!
Иза таласа се крвав диже жар;
по неизмерној равни одсјај ми трепти...
Окупан се диже дана светли цар...
како му се златна круна пресијава,
а он победоносан гледа по сињем мору...

Свуда ме срећта (Povsod me srečava) – ОР, 212–213 (1952).

Облаку (Oblaku) – ОП, 216 (1952); АСП, књ. 1, 249 (1961).

Пошто је у ОП превод, у складу са оригиналом, римован, док је у АСП, као двојезичном издању, дат само дослован, неримован превод, у основном тексту нашег издања објављујемо овај први превод, иако је штампан пре. Верзија из АСП гласи:

ОБЛАКУ

Под небом иде облак,
облак као птица лак;
над гором, над долином
гони га северац јак.

Облачићу бели мој!
Пловићеш и над селом
у долини дубокој тамо...
Постој над њом, постој!

На кућу усред села
са висине се обазри!
Зацело да пред кућом
тамо сад седи неко.

Ако угледаш лице
у оквиру златне косе, –
знај у души сам га носио,
лик тај, некада ја.

Зора (Zarja) – ОП, 217 (1952).

Коса (Kosa) – АСП, књ. 1, 247 (1961).

Последњи зраци (Poslednji zraki) – АСП, књ. 1, 251 (1961).

О, море!... (O morje!...) – АСП, књ. 1, 255–257 (1961).

Подоћна љућница (Ponočna potnica) – АСП, књ. 1, 259–261 (1961).

Крунисање у Зајребу (Koronanje v Zagrebu) – АСП, књ. 1, 267–273 (1961); АСППР, 98–103 (1998).

Анка (Anka) – АСП, књ. 1, 275–277 (1961).

Кришна (Krišna) – АСП, књ. 1, 279–281 (1961).

Иван Цанкар

Поезију Ивана Цанкара (1876–1918) Д. Максимовић је преводила само за АСП.

„Из моје усамљене, јорке младосѝи“ („Iz moje samotne, grenke mladosti“) – АСП, књ. 1, 285 (1961); АСППР, 106–107 (1998).

„Прошла си мимо моја живоѝа“ („Šla si momo mojega življenja“) – АСП, књ. 1, 286 (1961).

„Мој љућ не љосѝај мирисним ружама“ („Na mojo pot ne troši rož dišečnih“) – АСП, књ. 1, 288 (1961).

„И диже се и шири врели видик“ („In dviga in širi se vroče obzorje“) – АСП, књ. 1, 291 (1961).

„У боѝаѝим кочијама се возе“ („V bogatih kočija se vozijo“) – АСП, књ. 1, 292–294 (1961).

„Од улице до улице крѝарим ѝрадом“ („Od ulic do ulic križem po mestu“) – АСП, књ. 1, 296 (1961).

„Куда, о, куда оде моја младосѝ?“ („Kam, o kam je šla moja mladost“) – АСП, књ. 1, 299 (1961).

„Младић је видео ружу чудоѝворку“ („Fant je videl rožo čudotvorno“) – АСП, књ. 1, 300 (1961).

Драѝоѝин Кеѝе

Драготин Кете (1876–1899) је постао предмет преводилачког интересовања Д. Максимовић поводом припремања АСП.

Зимска идила (Zimska idila) – АСП, књ. 1, 305 (1961).

Затворени су њени ѝрозорци (Zaprta su njena okenca) – АСП, књ. 1, 307 (1961).

Лаокон (Laokoont) – АСП, књ. 1, 309 (1961).

„Тамно је данас, ах, ѝако ѝамно“ („Temno je dane, ah, tako temno“) – АСП, књ. 1, 311 (1961).

„Како се вијеш ѝихо, лако око ѝрада“ („Kak tiho viješ se, lahno, krog mesta“) – АСП, књ. 1, 313 (1961).

„Како ѝе волим, мој анѝеле, како“ („Kako te ljubim, angel moj, kako“) – АСП, књ. 1, 315 (1961).

На ѝрѝу (Na trgu) – АСП, књ. 1, 317–319 (1961); АСППР, 114–117 (1998).

Повраїѿак (Vrnitev) – АСП, књ. 1, 321 (1961).

„**Као лабуд белоїруди ѿлако**“ („Kako labud belogrudi počasi“) – АСП, књ. 1, 323 (1961); АСППР, 112–113 (1998).

„**А ти ѿек...** ’Али нисам моїао“ („In Ńel si ti... ’Toda nisam mogel“) – АСП, књ. 1, 325 (1961).

„**У тику самоћу се краду, сијају**“ („V tiho samoto se kradejo, sijajo“) – АСП, књ. 1, (1961).

Меланхоличне мисли (Melanholične misli) – АСП, књ. 1, 329 (1961); АСППР, 118–119 (1998).

„**Кад дође ноћ, друїарица машиће**“ („Ko pride noć, sodruga fantazije“) – АСП, књ. 1, 331 (1961); АСППР, 120–121 (1998).

„**О Боже свеїлосїи, ѿворче хармоније**“ („O Bog svetlove, stvarnik harmonije“) – АСП, књ. 1, 333 (1961).

Јосиї Мурн

Јосипа Мурна (1879–1901) Десанка Максимовић је преводила за АСП.

Сајам (Semenj) – АСП, књ. 1, 337 (1961).

Власи (Vlahi) – АСП, књ. 1, 339 (1961); АСППР, 140–141 (1998)..

Ко у тиу безїласну ноћ (Gdo v bezglasno to noć) – АСП, књ. 1, 341 (1961); АСППР, 136–137 (1998).

Снеї (Sneg) – АСП, књ. 1, 343 (1961); АСППР, 134–135 (1998).

Песма („Прелеїа ноћ, ѿролећна ноћ“) Pesem („Prelepa noć, pomladna noć“) – АСП, књ. 1, 345 (1961).

Ах, ти борови (Ah, ti bori) – АСП, књ. 1, 347 (1961).

Кад се дубраве мраче (Ko dobrave se mraće) – АСП, књ. 1, 349 (1961); АСППР, 124–125 (1998).

„**Срце је жалосно и болно од сїрейње**“ („Srce je žalostno in bolno od tesnove“) – АСП, књ. 1, 351 (1961).

Пелен (Pelin) – АСП, књ. 1, 353 (1961).

Е, нећу вам ѿреко ѿљана (Pa ne pojdem prek poljan) – АСП, књ. 1, 355 (1961); АСППР, 138–139 (1998).

Срїањ (Srpan) – АСП, књ. 1, 357 (1961).

Исїа (Enaka) – АСП, књ. 1, 359 (1961); АСППР, 126–127 (1998).

Песма („Као ружа на ѿљани“) Pesem („Kako roža na poljani“) – АСП, књ. 1, 361 (1961).

Чежња за невестїом (Źelja po nevesti) – АСП, књ. 1, 363–365 (1961); АСППР, 130–131 (1998).

Ивањдан (Šentjanževo) – АСП, књ. 1, 367 (1961); АСППР, 128–129 (1998).

Песма о хельди (Pesem o ajdi) – АСП, књ. 1, 369–371 (1961); АСППР, 132–133 (1998).

Ту је јесен и ми свадбујемо (Tu je jesen i mi se ženimo) – АСП, књ. 1, 373 (1961).

Зима (Zima) – АСП, књ. 1, 375 (1961).

Дошло је време око Божића (Prišel čas je krog Božiča) – АСП, књ. 1, 377 (1961).

Мислио сам на прошле дане (Mislil sem na prošle dni) – АСП, књ. 1, 379 (1961).

Што иако жалосџан, ћуиљив и замишљен (Kaj tak žalosten, tih i zamišljen) – АСП, књ. 1, 381 (1961).

Ойон Жујанчич

Поезији Отона Жупанчича (1878–1949) Д. Максимовић је као преводилац посветила велику пажњу. Своје преводе Жупанчичеве поезије објављивала је у периодици, у АСП, као и у више посебних издања избора из дела великог словеначког песника.

Песниче, дужности знаш? (Veš, poet, svoj dolg?) – КЖ, 81: 3/4 (1949); ЖОПЈ, 32–33 (1954); ЖП, 217–219 (1961); ЖИД, 178–179 (1963); АСППР, 172–173 (1968); ЖЦ, 113 (1977); ЖЦИЦ, 67 (1989).

Варијанте, КЖ:

- 2 Зар немаш ни једну реч?
- 8 кад се отме грла звук
- 27 вучји чопор, урлик

Варијанте, ЖОПЈ:

Наслов: Песниче, знаш ли свој дуг

- 1 Песниче, да ли свој дуг знаш?
- 10 зарезати ко вук сам,
- 27 вучји чопор, урлик

Варијанте, ЖЦ:

- 8 кад се отме из грла звук,
- 12 зарезати између пећина.
- 15 чуће Блегаш, одјекнут Крим
- 27 вучји чопор, урлик,

Пошто је у свим варијантама у 27. стиху иза речи „чопор“ запета, што је и према правилима интерпункције, вероватно, боље – може се претпоставити да је у тексту који смо узели за основни на том месту запета изостављена штампарском грешком. Међутим, како тај стих, у коме се, због прepeва, иначе, оригинални словеначки текст не преноси дословно, може гласити и овако како гласи, приређивач је сматрао да у овом случају нема потребе за редакторском интервенцијом.

У ЖП, чији је састављач избора био Јосип Видмар, Десанка Максимовић на крају књиге саопштава: „За ово издање, у договору са састављачем, преводилац је Жупанчичеве песме преводио ритмованом прозом, како би се пажња нашег читаоца што је могуће више обратила на оригинални текст.“

Верзија у „ритмованој прози“ из ЖП гласи:

ЗНАШ ЛИ, ПЕСНИЧЕ, СВОЈУ ДУЖНОСТ?

Знаш ли, песниче, своју дужност?
Зар немаш ниједне речи?
Баци песму у свет,
песму за данашњицу,
ми ћемо је певати за тобом.

Знам, о знам своју дужност,
ту, у прсима, ме пече;
нека ми се грло отвори,

завићу као вук,
побауљке стаћу врх планина,
шкргутаћу и режати између пећина...

Врх Можакље ћу стати,
урликнућу своју песму,
чуће је Блегаш,
одјекнуће њом Крим;
у све ветрове ћу је вргнути,
један ће је однети на Похорје.

Шумо и планино пој,
силни дижимо хук,
убога рајо, скупљај се,
скупљај се, скупљај се, уза ме,
стару правду у мрак урличимо,
да ову зиму проурламо.

Биће пролећа још кад,
освитаће јоште зоре,
тад ће вучји чопор
поћи ловце да коље:
хитај низ Саву, плови низ Драву –
зуб за зуб, главу за главу.

У свом реферату на симпозијуму поводом стогодишњице рођења, одржаном у Љубљани 1978. године „Zadrega pri prevajanju Otona Župančiča v srbohrvaščino“ Д. Максимовић саопштава да је ову Жупанчичеву песму преводила три пута (како из реферата проистиче, трећи њен превод, који би могао бити и трећа верзија, није објављен). Из тог превода цитирала је прву строфу. Она гласи:

Песнице, знаш ли свој дуг?
Зашто постаде нем?
Зашто потону у мук?
Довикни свету свем
реч надахнуту овим добом,
ми ћемо је певати са тобом.

Види песникињин коментар поводом превода ове песме (у нашем издању под насловом „Zadrega pri prevajanju Otona Župančiča v srbohrvaščino“).

Зелени Ђурђе (Zeleni Jurij) – ЖОПЈ, 42–43 (1954); ЖИЗ, 115 (1959); ЖИД, 209 (1963).
Варијанте, ЖОПЈ:

4 Главом климне – мрава се дигне (очигледно, штампарска грешка)

18 налето опет бићу код вас.

У издању су преводи названи „прешевима“.

Језеро (Jezero) – АСП, књ. 2, 39 (1961); ЗМ, 321: 10 (1963).
Верзија у „ритмованој прози“ из АСП:

ЈЕЗЕРО

Све часе дана који сводом журе
одблескује огледало те воде,
све зоре у њу потапају крило,
све звезде у њој бележе пут.

Све што постоји у језеру има слику:
горе, дрво и острво и звоник,
облак и птица, пребеглице висина,
све удвостручено из дубина гледа.

И језеро се игра са блеском тим,
прелива светлост и сенке,
и оку вечно је чудо; и док их гледамо,
уплели смо себе у чар им снова...

Дума (Duma) – ЖП, 129–143 (1961); ЗМ, 204: 8–9 (1966); ЖЧОП, 123 (1981); ЖЦИД, 74–81 (1986).

У ЗМ је објављен само одломак из „Думе“ – под насловом „Домовино, где си“, и то напоредо са словеначким текстом, у рубрици „Учимо словеначки“.

Види песникињи́н коментар поводом превода ове песме (у нашем издању под насловом „Zadrede pri prevajanju Otona Zupančiča v srbohrvaščino“).

Усјаванка (Uspavanka) – АСП, књ. 2, 13 (1961); ЗМ, 348: 10 (1967).

Пролећна лађа (Pomladna ladja) – АСП, књ. 2, 9–11 (1961).

Бреза и храсић (Breza in hrast) – АСП, књ. 2, 15 (1961).

Прво пролеће (Prva pomlad) – АСП, књ. 2, 17 (1961).

Подне (Poldan) – АСП, књ. 2, 19 (1961); ЖП, 35 (1961); ЖИД, 71 (1963); ЖЧОП, 45 (1981).

Верзија у АСП гласи:

ПОДНЕ

дај мојој десници левицу и стас,
дај мојој левици десницу
повешћу те, вољену робињу,
у мирно подне где се нише клас,
где мак вихори слободно,
и ветар, као по води,
кроз умаласан броди лан...
Усред небеса, на божји длан,
на блистави мишар је сео,
тамо трепти и не може никуд...
О, голубице бела,
у спарном буктању врелих поља,
ухваћена у врелу мрежу омаме,
куда, куда би хтела?...

Тихо, без речи (Tiho, brez besed) – АСП, књ. 2, 21–23 (1961); ЖП, 31–33 (1961); АСППР, 148–149 (1968); ЖЧОП, 39 (1981).

Варијанте, ЖЛ:

- 3 крај људи;
- 6 мај мојој души еј а...
- 11 што у поноћ.
- 14 пун чезнућа
- 19 рекао му: брате.
- 27 Не знам за њу ја!

- 30 Њега ја не знам!
31 Знам само своју срећу

Љубавна њесма (Ljubavna pesem) – АСП, књ. 2, 25 (1961); ЖП, 29 (1961); ЖЧОП, 65 (1981).

Варијанте, АСП:

- 3 преко меке ледине лебди,
6 лет над огледалом воде;
13 тајна је мисао, гле,
16 а ипак све земље

Пољуби ме, зајрли ме (Poljubi me, objemi me) – АСП, књ. 2, 27 (1961); АСППР, 146–147 (1968).

У души ми је избледела јасна слика (V moji duši je jasna podoba zbledela) – АСП, књ. 2, 29 (1961); ЖП, 43–45 (1961); ЖИД, 81–82 (1963).

У АСП је друга верзија превода ове песме, која гласи овако:

У ДУШИ МИ ЈЕ ИЗБЛЕДЕЛА ЈАСНА СЛИКА

у души ми је избледела јасна слика:
ти си избрисала из ње свој лик;
а у ритмовима ћеш ми таласавим живети,
гле, песма те је собом у будућност понела,
гле, песма с тобом победила је време.

Биће заборављене све твоје вршњакиње:
цветала си, свени, судбина је ружа;
остаће, сијаће само твоје лице,
непрекидно младо како га гледах ја.

Знала си и сама? Ко дијамант усред злата
душом си младом обгрљена била;
Ја с тобом, ти са мнош – мишљах – богати смо,

лабуда два – мишљах – заједно веслају,
истом љубављу – мишљах – осветљени.

О, прстене мој златни, сада си без ока!
Дијамант ми је сјао, сада је тама;
лабуд с лабудицом је хтео у небеса,
лабуд без лабудице пао је на тле.

Пут се дели. Срце ће бити без друга,
усамљено ће тражити стазе нове,
ко што се међ крашким стењем вије река,
обузме ли га радост, задеси ли га туга,
одсада све ће мирно подносити.

Пут се дели. Што срце сања
нек ти се испуни – греј се у љубави,
и када те доба негдаће позове,
скриј се за спомен, и ко ја се засмеј...

Сусрећ (Srečanje) – АСП, књ. 2, 31 (1961).

Меланхолија (Melanholija) – АСП, књ. 2, 33 (1961); ЖП, 55 (1961); АСППР, 150–151 (1968); ЖЧОП, 61 (1981); ЖЦИД, 63 (1986).

С вечери (Zvečer) – АСП, књ. 2, 35 (1961); ЖП, 47 (1961); АСППР, 144–145 (1968); ЖЧОП, 51 (1981).

Пошто су обе публикације превода из исте године, у основни текст књиге увршћујемо онај из ЖП, јер нам се чини за нијансу бољим. Варијанте, АСП:

- 11 у вечерњи мир дунуо
- 14 ишла преко гробова драгих
- 16 Или из далеких самоћа
- 17 дошла је песма сирота

Варијанте АСППР:

Наслов: Свечера

Тихо долази мрак (Tiho prihaja mrak) – АСП, књ. 2, 37 (1961); ЖП, 57 (1961); ЖЧОП, 59 (1981).

Ноћна мелодија (Noćna melodija) – ЖЧОП, 35 (1981).

„Гробови урлају...“ („Grobovi tulijo...“) – АСП, књ. 2, 41–43 (1961); АСППР, 160–161 (1968).

„Тихо њреко њоља“ („Tiho čez polje“) – АСП, књ. 2, 45 (1961).

„Сав свет њздихује“ („Ves svet vzdihuje“) – АСП, књ. 2, 47–49 (1961).

„Шта си? Фантом? Изродак фанџазије?“ („Kaj si? Fantom? Izrodek domišljije?“) – АСП, књ. 2, 51–53 (1961).

Месечина (Mesečina) – АСП, књ. 2, 55–57 (1961); ЖП, 177–179 (1961); АСППР, 156–157 (1968).

У основни текст књиге увршћујемо онај из ЖП, јер нам се чини за нијансу бољим.

Варијанте, АСП:

- 4 као слат слешен што ћути.
- 8 сагибање у шумској чести.

Ноћни ѡсалам (Noćni psalem) – АСП, књ. 2, 59 (1961); ЖП, 85 (1961); ЖИД, 101–102 (1963); АСППР, 154–155 (1968); ЖЧОП, 63 (1981).

Варијанте, АСП:

- 1 Звезде журе кроз високу поноћ.
- 2 тихе, златне;
- 7 тамо је цвеће:
- 9 Упути још једном звездама око:
- 10 светла цеста
- 11 у бујне градове,
- 12 тамо чежње душа певају.
- 13 Слушај доле: племена дрвећа
- 16 певају химну низина до небеса.
- 18 дах тајне:
- 19 ни радости,
- 24 бићеш харфа на којој Господ свира.

Само ову ноћ (Samo to noć) – АСП, књ. 2, 61 (1961); ЖП, 193 (1961); ЖЦИД, 87 (1986).

Вечерња ѡсма (Večerna) – АСП, књ. 2, 63 (1961); ЖП, 63 (1961); ЖИД, 80 (1963); ЖЧОП, 81 (1981).

Варијанте, АСП:

- 1 О, шумови вода свечера
- 2 из даљине непрекидни!

3 О, песмо слапова складна
 4 до у звездани задивљени мир!
 6 сводови и сводови...
 11 за једноставни склад звука
 12 боре се без страсти.
 13 Неистецив је извор,
 14 ам се из себе храни...
 15 О, песмо слапова складна
 16 из даљине свако вече!

Крај Кварнера (Ob Kvarnera) – АСП, књ. 2, 65–67 (1961); ЖП, 97–99 (1961); ЖИД, 76–77 (1963); АСППР, 162–165 (1968).

У АСП је посебна верзија превода, која гласи:

КРАЈ КВАРНЕРА

угљари су скинули капе,
 погли главе и молили се:
 на врху цесте дизао се крст
 високо и широко
 из каменитог крашког тла,
 а доле иза њега као опал што се пресијава
 стојало је море... и теби, море,
 скинуо сам капу ја.

Ти, море, још си лепше него свети крст!
 Још шире лежиш, још више стојиш,
 ти грлиш земљу, ти љубиш небо
 и твоји таласи из даљине шуме,
 као сребро крила
 узлетелих птица
 поздрављају дрхтећи
 путника из даљине...

Ти, море, старије си него свети крст!
 Све седе косе и браду имаш,
 све дрхтиш као старац, и кад заспиш,
 као старац у сну шапћеш...
 Страх људи те није створио,
 лицемерје ти није поклонило величанство,
 ти си од прадавнина.

Ти, море, јаче си него свети крст!
 Ти не желиш верних крвника,
 без помоћника одушевљених
 ти само у своје име мориш.

Ковачка (Žebljarska) – АСП, књ. 2, 69–71 (1961).

Види песникињин коментар поводом превода ове песме (у нашем издању под насловом „Zadrega pri prevajanju Otona Zupančiča v srbohrvaščino“).

Зимска (Zimska) – АСП, књ. 2, 73 (1961).

Dies irae – АСП, књ. 2, 75–77 (1961); ЖП, 145–147(1961); ЖИД, 125–127 (1963); АСППР, 166–169 (1968); ЖЧОП, 139 (1981).

Варијанте, АСП:

- 1 Црква
 16 згрнути у црн буран облак,
 19 Сиви покајници, ћелави пророци
 24 свак стоји, на вечност укована прилика:

Варијанте, ЖП:

- 16 згрнути у црн буран облак,

Зелени шлем (Zelena čelada) – АСП, књ. 2, 79 (1961); ЖП, 167 (1961); ЖИД, 139–140 (1963).

У тексту из последњег издања (ЖИД), који доносимо као основни, исправљена је, према истоветном тексту из публикације ЖП, једна штампарска грешка у 14. стиху – уместо: код, сада је: кад (према словеначком: kdaј).

Варијанте, АСП:

- 20 преко мртве земље језди спас...
 21 И треснуо је о тле зелени шлем,

Наша реч (Naša beseda) – АСП, књ. 2, 81–85 (1961); ЖП, 167 (1961); ЖИД, 141–144 (1963); ЖЦИД, 89–91 (1986).

У тексту из последњег издања (ЖИД), који доносимо у књизи као основни, према истоветном тексту публикације из књиге ЖП, исправљене су три штампарске грешке – у 21. стиху, уместо: и једва смо знали да је откуцај срца, сада је: и једва смо знали да ли је откуцај срца (према словеначком оригиналу: in komaj vedeli, če vtrip srca); у 38. стиху, уместо: чити, сада је: чита; у 55. стиху, уместо: праведних дивних снова што их је сањао дед, сада је: прадавних дивних снова што их је сањао дед, (према словеначком: pravadnih, divnih sanj, ki ih je sanjal ded,).

Варијанте, АСП:

- 21 и једва смо знали да ли је откуцај срца
 31 Осуђени на мук у савету народа
 36 развеј нас – плеву – што ме брига! –
 37 Био је међ’ нама човек као зрно једар и здрав;
 39 тако се задубио у тајну нарав
 40 нашега човека, да ли је отисак
 46 о правди и слободи златни сан;
 56 прадавних дивних снова што их је сањао дед,

Варијанте, ЖП:

- 21 и једва смо знали да ли је откуцај срца
 36 развеј нас – плеву – што ме брига! –
 46 о правди и слободи златни сан
 56 прадавних дивних снова што их је сањао дед,

У тишини (V tišino) – АСП, књ. 2, 87–89 (1961); ЖП, 195–197 (1961); ЖИД, 165–166 (1963).

Варијанте, АСП:

- наслов: У тишину
 24 да кренем за тобом, јасна, чиста, верна.
 31 коју сам у словеначкој крутој робији изгубио –

Варијанте, ЖП:

- наслов: У тишину

Очајање (Obup) – АСП, књ. 2, 91–93 (1961); ЖП, 209–211 (1961); ЖИД, (1963); АСППР, 179–171 (1968); ЖЧОП, 85 (1981).

Разговор у џами (Pogovor v temnini) – АСП, књ. 2, 97–97 (1961); ЖП, 201–203 (1961); ЖИД, 168–169 (1963); АСППР, 152–153 (1968).

Варијанте, АСП:

Испред 2, 5, 6. и 7. строфе – по једна звездица и размак од претходне строфе.

3 разговор тихи је однекуд долазио
15 ти, у себе погружен, стално осећаш

Јерала: Инџермецо, Треће поглавље (Jerala: Intermezzo, Tretje poglavje) – АСП, књ. 2, 87–89 (1961); ЖП, 195–197 (1961).

У АСП је објављен само превод „Трећег поглавља“, са ознаком у поднаслову да је то одломак. Да не би дошло до забуне у обележавању стихова, пошто и иначе има варијаната у преко двадесет стихова, овај превод ћемо овде донети у целини:

ЈЕРАЛА
ОДЛОМАК
ТРЕЋЕ ПОГЛАВЉЕ

А ђаво је рекао овако:
„Јерала, стој и гледај и чуј
шта двојица доле говоре!“

Глас живога
Стигли смо дубоко
у ровове под земљом;
ко си да си, дај, и руку.

Глас мртвога
Дубље, још дубље!
докгод ти је дух
горђе пун таме,
док ти не продре
у дубине слух,
да ти отвори земља
своја звонка чуда –
дубље, дубље још!

Глас живога
Шта то као у сновима у мени жубори?

Глас мртвога
По невидљивим пукотинама,
материнским коритима
прво зачеће вода.
Ми ту доле,
лежеће, тихо племе,
ми ништа више за себе не кушамо:
положени без жеља,
сред семенки и изданака,
без жеља слушамо
дуге године и године и године
звонко обнављање света
по невидљивим пукотинама,
материнским коритима
прво зачеће вода.
По рунама се мрачним муче,
по тесним процепима се точе,
по стрним преливима плачу,

у незнане поноре се бацају,
кроз стене-пећине се довикују,
кристално звецкајући:
будуће Саве и Драве и Соче
и Волге и свети Гангови и Нилови –
наслућују се, осећају се,
траже се на све стране,
око нас, преко нас и кроз нас,
сестра сестри звонећи
у тајним звуцима
пре него што у млазу и потоку,
и врелу, слапу, велереци
припевају до вас...
А ми који за себе више ништа не кушамо
лежимо без жеља, ми их слушамо
дуге године и године и године,
сан животни нас звуцима преплиће
непрестано
да нам је лакши мртви сан...

Глас живога
У мени пева звук
тајанствених вода...
као сестра душа
у мени је жубор...
У мени је страх и туга,
у мени је слат и страст,
нада и чуђење
хиљада душа...
једна тражи другу
у мени... ја сам корито
хиљадама душа...

Глас мртвога
У теби је зачетак...
У теби је...

Ђаво
Јерала, чујеш ли још?

Јерала
Видим само то
да још говоре,
а не чујем.

Теби (Tebi) – ЖП, 195–197 (1961); ЖИД, 87 (1963).

Вихор („Погледао јој је у очи“) Vihar („Pogledal ji je v oči“) – ЖП, 37–39 (1961).
Види песникињин коментар поводом превода ове песме (у нашем издању под насловом „Zadrega pri prevajanju Otona Zupančiča v srbohrvaščino“).

Ко у љубави... (Kdo v ljubezni...) – ЖП, 41 (1961); ЖИД, 64 (1963); ЖЧОП, 37 (1981).

Мотто (Motto) – ЖП, 49 (1961); ЖИД, 83 (1963).
Мото из циклуса *Разговори са самим собом*.

- „Тражио сам своје младе дане“** („Iskal sem svojih mladih dni“) – ЖП, 51 (1961).
- Одох на њрело** (Poјdem na preјо) – ЖП, 53 (1961).
- Затворени њарк** (Zaprti park) – ЖП, 59–61 (1961); ЖИД, 88–89 (1963); ЖЧОП, 55 (1981).
- Песнику** (Poetu) – ЖП, 67 (1961); ЖИД, 92 (1963).
- „По бојазама“** („Po stranskih potih“) – ЖП, 65 (1961).
- Свеж дах са њланина** (Sveж dih od gora) – ЖП, 67 (1961); ЖИД, 92 (1963).
- Здравица** (Zdravica) – ЖП, 71 (1961); ЖИД, 119 (1963).
- Глоса** (Glosa) – ЖП, 73–75 (1961).
- Божињна здравица** (Boжићna здравica) – ЖП, 77 (1961).
- „Пуна светлих снови“** („Polna svetlih sanј“) – ЖП, 79 (1961).
- Зов ноћи** (Kliч noчи) – ЖП, 81–83 (1961); ЖИД, 93–94 (1963); ЖЧОП, 47 (1981).
- Сени Јосипа Мурна-Александрова** (Manom Josipa Murna-Aleksandrova) – ЖП, 87–89 (1961).
- Визија** (Vizija) – ЖП, 91–95 (1961); ЖЧОП, 105 (1981).
- Буђење** (Prebujenје) – ЖП, 101–105 (1961); ЖИД, 97–100 (1963); ЖЧОП, 111 (1981).
- На Бледу** (Na Bledu) – ЖП, 119–121 (1961); ЖИД, 157–158 (1963); ЖЦ, 87 (1986); ЖЦИД, 65 (1986).
- Возом** (Z vlakom) – ЖП, 123–127 (1961); ЖЦ, 91 (1986); ЖЧОП, 117 (1981); ЖЦИД, 71–73 (1986).
- Географска карџа** (Zemljevid) – ЖП, 149 (1961); ЖИД, 133 (1963); ЖЦ, 99 (1986); ЖЦИД, 82 (1986).
- Варијанте, ЖЛ:
 12 ти, роде овдашњи, хоћеш бити чврст?
 Види песникињин коментар поводом превода ове песме (у нашем издању под насловом „Zadреge pri prevajanјu Otona Županчића v srbohrvašчини“).
- Пишња** (Vprašanја) – ЖП, 151 (1961); ЖЦ, 101 (1986); ЖЦИД, 83 (1986)..
- Песма ковача** (Kovaška) – ЖП, 153–155 (1961); ЖЦ, 103 (1986); ЖЦИД, 84–85 (1986).
- Види песникињин коментар поводом превода ове песме (у нашем издању под насловом „Zadреge pri prevajanјu Otona Županчића v srbohrvašчини“).
- Наше њисмо** (Naše pismo) – ЖП, 157–161 (1961); ЖИД, 136–138 (1963).
- Варијанте, ЖП:
 28 О, вино прокисло!
 29 О, напукли крчази!
- Горичким изјаницима** (Gorišким izgnancem) – ЖП, 163–165 (1961); ЖИД, 131–132 (1963).
- У сйомен Јожеју Берцетју** (Joži Bercetu v spomin) – ЖП, 169 (1961); ЖИД, 148–149 (1963); ЖЧОП, 83 (1981).

Вихор („Ветар иде“) Vihar („Veter gre“) – ЖП, 181–183 (1961); ЖИД, 150–151 (1963); ЖЧОП, 75 (1981).

Покајничка песма (Spokoma pesem) – ЖП, 185–187 (1961).

Ипра је шумела... (Ples je šumel) – ЖП, 189 (1961).

Гледам... (Gledam...) – ЖП, 191 (1961); ЖЦ, 107 (1986); ЖЧОП, 73 (1981); ЖЦИД, 86 (1986).

Снежник (Snežnik) – ЖП, 199 (1961); ЖИД, 167 (1963); ЖЦ, 111 (1986); ЖЦИД, 88 (1986).

Обрачун (Обрачун) – ЖП, 205–207 (1961); ЖИД, 170–171 (1963); ЖЧОП, 89 (1981).

Учасу очајања (Ob uri brezupa) – ЖП, 213 (1961); ЖИД, 183 (1963); ЖЧОП, 93 (1981).
Варијанте, ЖП, ЖИД:
Наслов: У часу очаја.

Несаница (Nespečnost) – ЖП, 215 (1961); ЖИД, 182 (1963).

Шта је мейал (Kar je kovina) – ЖП, 221 (1961); ЖИД, 189 (1963); АСППР, 174–175 (1968); ЖЦ, 117 (1986).

Варијанте, ЖП:

2	збиља то ми се вредношћу не чини
9	Само што и дише, чезне, и љуби,
11	што, док се раздаје, у радости сија:
14	о, цвеће мило телеса наших,

Изјава (Izjava) – ЖП, 223 (1961); ЖИД, 186 (1963); ЖЦ, 119 (1986).

У безгласношћу (V bezglasje) – ЖП, 225 (1961).

Онамо ћемо наћи њуи... (Tja bomo našli pot...) – ЖП, 227–231 (1961).

Пролећни њоздрав (Pomladni pozdrav) – ЖП, 233–235 (1961); ЖИД, 197 (1963); ЖЦ, 125 (1986).

Види песникињин коментар поводом превода ове песме (у нашем издању под насловом „Zadrega pri prevajanju Otona Zupančiča v srbohrvaščino“).

Расјанак (Slovo) – ЖП, 237 (1961); ЖИД, 197 (1963); ЖЦ, 125 (1986).

Овај превод има верзију која је, и према оцени саме песникиње боља, и објављена је у оквиру њеног реферата о проблемима превођења Жупанчичеве поезије на српско-хрватски језик, одржаног и објављеног у Љубљани поводом стогодишњице рођења О. Жупанчича, под насловом „Zadrega pri prevajanju Otona Zupančiča v srbohrvaščino“. Међутим, тако „скривену“ приређивачи потоњих издања Жупанчичеве поезије, објављиваних за песникињина живота, очигледно је нису уочили. Она гласи:

РАСТАНАК

Сад мисли су ми лепо уређене
као руде и драго камење пода мном
и као златни цртеж звезда нада мном,
и као зрелих жита одежа око мене
и усред домовине положене чекају одано
да под њима се бусен тихо разгрне
и да се опет тихо над њима згрне,
да их за будућност у дубине склони

међу клице што из семена гоне,
да с њима кад за то откуца час,
другови, зазелене између вас.

Види песникињин коментар поводом превода ове песме (у нашем издању под насловом „Zadregе pri prevajanju Otona Zupančičа v srbohrvaščino“).

„*Како бих дисао, слушао, њлегао радо*“ („Kako bih dihal, poslušal, gledal“) –ЖП, 239 (1961); ЖЦ, 127 (1986).

Веверица – ПК, 7: 44 (1964); ЖЦ, 69 (1968).

Из података у издању ЖЦ проистиче да је ово превод уредника Боре Ћосића (на насловној страни стоји да је „Ћицибан“ превео Б. Ћосић, а „Друге песме“ – Д. Максимовић, а ова песма припада одељку „Ћицибан“) . Међутим, исти текст превода две године раније у ПК је објављен под именом преводиоца Д. Максимовић.

Стари меда (Stari medo) – ПК, 7: 44 (1964); ЖЦ, 59 (1986).

Варијанте, ПК:

Наслов: Стари медо.

Из података у издању ЖЦ проистиче да је ово превод уредника Боре Ћосића (на насловној страни стоји да је „Ћицибан“ превео Б. Ћосић, а „Друге песме“ – Д. Максимовић, а ова песма припада одељку „Ћицибан“) . Међутим, исти текст превода две године раније у ПК је објављен под именом преводиоца Д. Максимовић.

Гесло (Geslo) – ЖЦ, 82 (1986); ЖЦИЦ, 7 (1989).

Заспали Ћицибан (Ciciban zaspi) – ЖУЦ, 16 (1980... 1989); ЖЦНД, 7 (1996).

Превод који је у ЖЦ објављен као превод уредника Боре Ћосића аутор избора у издању ЖЦНД Драгутин Огњановић објављује као превод Д. Максимовић. Он не наводи извор податка о имену преводиоца. У усменом разговору са приређивачем издања превода у *Целокујним делима*, указивао је на то да му није познато да је Б. Ћосић, иначе, преводио са словеначког, а да је, и на основу тога што се у тим преводима осећа специфичан стил и рима Д. Максимовић, он и даље уверен да је ову и још седам песама, објављених у Просвети под именом Б. Ћосића, превела Д. Максимовић. Морамо приметити да су неке од тих песама за живота Д. Максимовић у појединим изборима објављиване такође под именом Б. Ћосића као преводиоца, а нисмо наишли на трагове било каквих исправки у вези са ауторством превода од стране Д. Максимовић или Б. Ћосића.

Што се тиче ове песме, примећујемо да у песникињином тексту „Zadregе pri prevajanju Otona Zupančičа v srbohrvaščino“ има неких подударности из навођених примера преводилачких решења која би се могла узети као доказ о ауторству „спорног“ превода, али има у тим примерима и разлика од текста у ЖЦ, односно у ЖЦНД. Међутим, у избору Владимира Миларића за издање „Ћицибана“ у оквиру новосадске едиције „Домаћа лектира 1“ пронашли смо превод са потписом Д. Максимовић, који одговара примерима из песникињиног текста „Zadregе pri prevajanju Otona Zupančičа v srbohrvaščino“, превод објављиван 1980, 1982, 1987. и 1989, као и у новосадској едицији „Школска лектира 2“, штампаној 1984. године – дакле све за песникињина живота. Због тога у основни текст нашег издања уносимо тај превод, а у напоменама наводим и верзију превода, раније познату као превод Б. Ћосића, а у Огњановићевом избору приписан Д. Максимовић. Та верзија из ЖЦНД гласи:

ЗАСПАЛИ ЋИЦИБАН

Ћицибан
тоне у сан.
Дајте му и постељу неку –

маховину меку;
 још кад би покривке било –
 јабуково крило.
 Ветар с гора дуне,
 јабуке разгрне,
 гране њене свије,
 Цицибана скрије,
 а лишће се оспе,
 па га цвећем поспе.

Чини нам се да је најозбиљнији аргумент да се не искључи могућност да је Д. Максимовић аутор овог и осам других „спорних“ превода чињеница што је преводе песама „Веверица“ и „Стари меда“, сврстане у Просветином издању такође у преводе Б. Ћосића, песникиња сама, две године пре тога, објавила као своје преводе.

Имајући у виду све побројане аргументе, превод песама: „Заспали Цицибан“, „Кад Цицибан плаче“, „Деца пуштају мехуриће“, „Цицибан и пчела“, „Цицибан-Цицифуј“, „Наше светлости“, „Звона“, „Жабе“ и „Лисица“, на основу издања ЖЦНД, уносимо у *Целокуйна дела* Д. Максимовић, али само условно, дакле са резервом – у нади да ће се једног дана, можда, доћи до поузданих података за решење садашње непознанице.

Кад Цицибан њлаче (Kadar Ciciban joče) – ЖЦНД, 8 (1996).

Види напомену о песми „Заспали Цицибан“.

Деца њушњају мехуриће (Otroci spruščajo mehurčike) – ЖЦНД, 9 (1996).

Види напомену о песми „Заспали Цицибан“.

Цицибан и њчела (Ciciban in čebela) – ЖЦНД, 12 (1996).

Види напомену о песми „Заспали Цицибан“.

Цицибан-Цицифуј (Ciciban-Cicifuj) – ЖЦНД, 15 (1996).

Види напомену о песми „Заспали Цицибан“.

Наше свейлосџи (Naše svetlosti) – ЖЦНД, 16 (1996).

Види напомену о песми „Заспали Цицибан“.

Звона (Zvonovi) – ЖЦНД, 22 (1996).

Види напомену о песми „Заспали Цицибан“.

Жабе (Žabe) – ЖЦНД, 23 (1996).

Види напомену о песми „Заспали Цицибан“.

Лисица – ЖЦНД, 25 (1996).

Види напомену о песми „Заспали Цицибан“.

Алојз Градник

Осим једног превода из 1954. године, објављеног у КН у оквиру избора „Савремена словеначка поезија“, Д. Максимовић је Алојза Градника (1882–1967) преводила за АСП.

У КН 1954. даје следећу белешку: „Рођен 1882. у Медани у Горишким Брдима. Студирао у Горици и у Бечу. Сада живи у Љубљани. Збирке песама 'Падајоче звезде' (1916), 'Пот болести' (1922), 'De profundis' (1926), 'Светле самоте' (избор, 1932), 'Вечни студенци' (1938), 'Злате левте' (1940), 'Песми о Маји' (1944), 'Појоча кри' (1944). Много преводио, нарочито песме: 'Китајска лирика' (1928), 'Италијанска лирика' (1940), 'Модерна шпанска лирика' (1943), Његошев 'Горски вијенац', Мажуранићев 'Смрт Смаил-аге Ченгића' и др.“ <Стр. 8>

У *йуђини* (V tujini) – КН, 8: 17–18 (1954); АСП, књ. 2, 125 (1961); АСППР, 188–189 (1968).

Превод објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Кајетан Кович, „Детићи погреб“; Антон Водник, „Сећање“; Цене Вишотник, „Понорница“; Жоке Удович, „Играчица“; Вида Тауфер, „Вече“; Иван Минати, „Из варијација ’Забрањене теме“; Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“.

Верзија превода у ритмизованој прози ове песме у АСП гласи:

У туђини

о, како далеко, далеко си, Медана,
ти моје тихо, драго родно село!
Док мислим на те, скривам своје лице
и знам тада како је суза слана.

На брежуљку си, по виноградима расејана,
пред тобом у сунцу море, сиви Крас,
Раван фурланска, златни појас Соче
и далеко иза тебе два дива,

Триглав и Крн, још даље Доломити:
тако те видим и око тебе Брда
и тражим за тебе слатке речи.

И најслађа реч ми је претврда
и језик је не може растопити
и као камен у срцу ми лежи.

De profundis – АСП, књ. 2, 107–113(1961).

Очекивање (Pričakovanje) – АСП, књ. 2, 115(1961).

Уомами (V omami) – АСП, књ. 2, 117 (1961); АСППР, 178–179 (1968).

Меланхолија (Melanholija) – АСП, књ. 2, 119 (1961).

Eros – Tanatos – АСП, књ. 2, 121 (1961).

„Из срца дубине *йајноџамне*“ („Iz srca tajnotemne globočine“) – АСП, књ. 2, 123 (1961).

„Угасле звезде у ноћи су као *злајни*“ („Ugasle zvezde v noči so ko zlati“) – АСП, књ. 2, 127 (1961).

Задушнице у брдима (Vsi Sveti v brdih) – АСП, књ. 2, 129431 (1961).

Пред Гуйчевом главом (Pred Gubčevo glavo) – АСП, књ. 2, 133–137 (1961).

Наша реч (Naša beseda) – АСП, књ. 2, 1139 (1961).

Часови ћушања (Molčeče ure) – АСП, књ. 2, 141 (1961).

Бунар (Vodnik) – АСП, књ. 2, 143 (1961); АСППР, 186–187 (1968).

Фонџана и водени млаз (Fontana in vodnu curek) – АСП, књ. 2, 145 (1961).

Зима (Zima) – АСП, књ. 2, 147 (1961); АСППР, 184–185 (1968).

Мој живоји (Моје življenje) – АСП, књ. 2, 149 (1961).

Вечерње сенке (Večerne sence) – АСП, књ. 2, 151 (1961).

Последњи јосић (Poslednji gost) – АСП, књ. 2, 153 (1961).

У дозревајућој јесени (V zoreči jeseni) – АСП, књ. 2, 155–157 (1961); АСППР, 183 (1968).

У АСППР је објављена само I песма, под насловом, према првом стиху, „Из цвета си ме у плод претворио“ („Iz cveta si me izpremenil v plod“).

Лили Нови

Поезију Лили Нови (1885–1957) Д. Максимовић је преводила само за АСП.

Викерче (Vikerče) – АСП, књ. 2, 161–163 (1961).

Мрљвац (Mrlič) – АСП, књ. 2, 165 (1961).

Умреџи (Umreti) – АСП, књ. 2, 167 (1961).

Муње (Bliskavice) – АСП, књ. 2, 169 (1961).

Пред олују (Pred nevihto) – АСП, књ. 2, 171 (1961).

Павел Голија

Поезију Павела Голије (1887–1959) Д. Максимовић је, осим једне песме у КН, преводила само за АСП.

Уз превод у КН дата је следећа белешка писцу: „Рођен 1887. у Требњем. Гимназија у Новом Месту, онда активни официр. За време Првог светског рата пада у руско заробљеништво, прелази у руску војску, живи у Москви и студира руско позориште. 1919. враћа се у Љубљану, постаје драматург и директор Дrame и остаје на том месту све до 1943. Дела: збирке песама: 'Песми о златоласкама' (1921), 'Вечерна песмарица' (1921), 'Избране песми' (1921).“ П. Голија је и један од преводилаца Д. Максимовић на словеначки језик.

Ојојно миришу цвећови (Orojno dehtijo cvetlice) – АСП, књ. 2, 175 (1961).

„Тајанствени народ у касне часе“ („Tajinstven narod v uri pozni“) – АСП, књ. 2, 177 (1961).

„И ово је молитва тих несрећних улица“ („In to je teh ulic nesrečnih molitev“) – АСП, књ. 2, 179 (1961).

О, Естер – о, Рене (O Ester – o René) – АСП, књ. 2, 181–183 (1961).

Познајем руку (Poznam roko) – АСП, књ. 2, 185 (1961); АСП ПР, 196–197 (1968).

Кајање (Kes) – АСП, књ. 2, 187 (1961).

Ридице (Ri bi ce) – АСП, књ. 2, 189–191 (1961); АСП ПР, 198–201 (1968).

Манифест (Ma ni fest) – АСП, књ. 2, 193–195 (1961); АСП ПР, 202–205 (1968).

*Marche Funèr*e – АСП, књ. 2, 197–199 (1961).

Педесетојодишњица (Pedesetletnica) – КН, 8: 17–18 (1954); АСП, књ. 2, 201–203 (1961). Превод је у КН објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“: Алојз Градник, „У туђини“; Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Антон Водник, „Сећање“;

Цене Випотник, „Понорница“; Жоже Удович, „Играчица“; Вида Тауфер, „Вече“; Иван Минати, „Из варијација ’Забрањене теме“; Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“.

Верзија превода у ритмизованој прози ове песме у АСП гласи:

ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА

пет десетлећа минуло је брзо,
видик је био дивно олујан,
небо нада мном ретко када бистро,
непогодама увек преиздашно.
И увек ме још вуче што је бурно,
и досадно ми је све мирно, безбедно
и досад још не сазнах шта управо
по бурама и вртлозима тражио сам.

Одвећ сам јурио и можда сам зато
презро збиља које благо украј пута,
а како сам је ко у гомили неће,
сродну душу нађе у свакоме граду.
Ах, драге још увек воли врело
ваш витез заблудели, а до гроба верни.
Срце нестално и немирна крв
од племените су, драгоцене грађе.

Мој круг сада је с дана на дан тешњи.
И косе моје почињу да седе.
Зуби из десни излазе режећи,
дуги, пожутели и без блеска,
бели лук ми препоручују лекари,
дијету мир, угљеничне бање.
То знам за педесети рођендан
насамарен сам и преварен.

И где су успеси, где резултати
док се епоха славна закључује?
Ако што знадох, знадох стих ковати.
Ни пас их у Словенији више не поњуши.
Тако при жетви тој небогатој
Весели слављеник се иза уха чеше
и страшно се брине кад сегне у џеп:
Бог зна има ли, кад умре, за погреб.

А крајем другог педесетлећа
кад настаним се у кристалној палати,
спролећа и лети усред цвећа
јурнуће руља (присталице, ласкавци)
моја тиха открића хвалећ'
гласно, не би ли само ушла к мени.
Ал коморник мој ће их све удаљити:
Пст! Не прима се, екселенца спава.

Канаринац и њесник (Kanačec in poet) – АСП, књ. 2, 205–207 (1961).

Фран Албрехт

Поезију Франа Албрехта (1889–1963) Д. Максимовић је преводила само за АСП.

Шейња њо снеју – АСП, књ. 2, 211 (1961).

Отаџбина. 1914 (Domovina. 1914) – АСП, књ. 2, 213 (1961).

Где је? (Кје је?) – АСП, књ. 2, 215 (1961).

„Раширимо, албајросе, крила“ („Razpniiva krila, albatros“) – АСП, књ. 2, 217 (1961).

Франце Бевк

Франце Бевк (1890–1970).

Прсти – ЗМ, 10: 1 (1954).

Иго Груден

У НВ, уз свој превод из поезије Ига Грудена (1893–1948), 1954. прилаже следећу белешку: „Словеначки песник Иго Груден родио се 1893. године 13. априла у Набрежини код Трста. Основну школу је завршио у Набрежини, а приправницу у Трсту. Матурирао је 1912. у Горници, која је тада била под Аустријом. Још исте године уписао је права у Бечу и прекинуо је студије 1914. године због рата.

На Сочи је тешко рањен од гранате у леву руку и као инвалид враћен је с фронта. После рата је наставио студије у Грацу и на чешким Карловим Универзита постао је доктор права.

Једно време је био адвокат у Љубљани. За време окупације прошао је у тој истој Љубљани кроз све могуће затворе да би на крају био интерниран у Падову.

У Љубљани је издао 1920. године прву књигу песама 'Нарцис'. Одмах затим 'Приморске песме'. Године 1939. издао је књигу песама са социјалним мотивима 'Дванаеста ура'. После рата издао је књигу 'В прегнанство' и збирку 'Песниково срце'.

Умро је у Општој државној болници после операције прева 29. новембра 1948. године.“ <Стр. 6>

У ЗМ 1957, такође уз песникаџин превод, читамо следећу белешку: „Иго Груден рођен је 1893. у Словеначком Приморју, у Набрежини, код Трста. Већ у првим разредима гимназије објављивао је дечје песме. Био је велик родољуб. Кад је његов родни крај пао под Италију (1918. г.), много је патио због тога и написао је низ родољубивих песама за одрасле и за децу. За време Народноослободилачке борбе био је у логору, али је успео и тада да пише изражавајући патње свога народа под фашизмом. Из тога времена је и песма 'Другово писмо сину', чији превод доносимо; посветио ју је сину свога пријатеља, сапатника у Фурланском логору. Она се прво појавила у збирци 'У изгнанству', коју је издао одмах по ослобођењу. Умро је 1948. године.“ <Стр. 104>

Посланица Драгиши Васићу (Poslanica Dragiši Vasicu) – СКГ, 347–348: 5 (1938).

Јожа има кућицу (Joža ima hišico) – ЗМ, 21: 1 (1954).

Превод је потписан као „препев“.

Камнишке елеије (Kamniške elegije) – НВ, 6: 39 (1954).

Превод је објављен са наднасловом „Из југословенске међуратне поезије“. Уз превод су дата и објашњења:

Жале – гробље у Љубљани

Мекиње, Страње, Самотни Млин, Хомец, Тунце, Тухињ – места око Камника.

Друјово писмо сину (Pismo tovariša sinu) – ЗМ, 104: 4 (1957).

О песми вид. белешку која је цитирана у оквиру уводних података о песнику.

„*О, чини ми се да слушам твоје снове*“ („O, zdi se mi, da slišim tvoje sanje“) – АСП, књ. 2, 221 (1961).

„*У јасћуцима је осћао мирис твоје косе*“ („V blazinah vonj ostal je tvojih las“) – АСП, књ. 2, 223 (1961).

Занейосћ (Zasanjanost) – АСП, књ. 2, 225 (1961).

Јујро на мору (Jutro na morju) – АСП, књ. 2, 227 (1961).

Барковље (Barkovlje) – АСП, књ. 2, 229 (1961).

Пролећни ветар (Pomladni veter) – АСП, књ. 2, 231–133 (1961).

Праље на Сави (Perice na Savi) – АСП, књ. 2, 235 (1961); АСППР, 208–209 (1968).

У сјомен Томажа Бизилја (V spomin Tomaža Bizilja) – АСП, књ. 2, 237–239 (1961).

Подсећање на Алфреда Шерка (V spombo Alfredu Šerku) – АСП, књ. 2, 241 (1961).

Дванаестии час (Dvanajsta ura) – АСП, књ. 2, 243 (1961) АСППР, 212–213 (1968).

Силвестјарска здравица (Silvestrova zdravica) – АСП, књ. 2, 245 (1961).

Миран Јарц

Поезију Мирана Јарца (1900–1942) Д. Максимовић је преводила за АСП.

Модре даљине (Modre dalje) – АСП, књ. 2, 249 (1961); АСППР, 216–217 (1968).

Вртешка (Vrtiljak) – АСП, књ. 2, 251 (1961).

Песма (Pesem) – АСП, књ. 2, 253 (1961).

Неми ірад (Nemo mesto) – АСП, књ. 2, 255–257 (1961).

Поілед унајтраі (Pogled nazaj) – АСП, књ. 2, 259 (1961).

Сејач у зими (Sejalec v zimi) – АСП, књ. 2, 261 (1961); АСППР, 218–219 (1968).

Соней очајања (Sonet obupa) – АСП, књ. 2, 263 (1961).

Соней краја (Sonet konca) – АСП, књ. 2, 265 (1961).

Аница Чернејева

Аница Чернејева (1900–1970).

Незіода – ЗМ, 10: 1 (1954). Овај превод је означен као „препев“.

Дора Груден

Уз превод у КН, дата је следећа белешка о словеначкој песникињи: „Рођена у Небрежини код Трста 1900. године, школовала се у Грацу, Трсту и Љубљани. Пре рата издала збирку песама 'Црвене камелије'. После рата сарађивала у већем броју листова и часописа. Преводила је и са српско-хрватског.“ <Стр. 9>

Међу нама (Med nami) – ЗР, 8: 76 (1951).

Усамљено дрво (Samotno drevo) – КН, 9: 17–18 (1954).

Превод објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Алојз Градник, „У туђини“; Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Антон Водник, „Сећање“; Цене Випотник, „Понорница“; Жоже Удович, „Играчица“; Вида Тауфер, „Вече“; Иван Минати, „Из варијација ’Забрањене теме‘; Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“.

Тоне Селишкар

Осим поезије, Десанка Максимовић је преводила и прозу Тонета Селишкара (1900–1969).

И шакав си сад њрег нама – Р, 9: 7 (1954).

Превод је објављен са напоменом испод наслова (ту напомену је, можда, дало и Уредништво новина): „Другу Ђуру Салају поводом 65-годишњице рођења упутио је књижевник Тоне Селишкар песму-честитку (оригинал на словеначком објављену у ’Delavskoj enotnosti’ од 9. априла о. г.“

Седморо рођених (Sedmorojenčki) – АСП, књ. 2, 269–271 (1961); АСППР, 222–223 (1968).

Расйевани рудари (Ројоџи рударји) – АСП, књ. 2, 273 (1961).

Сџаклана (Glažuta) – АСП, књ. 2, 275 (1961).

Уцевџали какџус (Cvetoča kakteja) – АСП, књ. 2, 277–279 (1961); АСППР, 224–225 (1968).

Исцейана њојисница (Pretrgana popisnica) – АСП, књ. 2, 281 (1961).

Тамноцрвени божур (Temnordeča potonika) – АСП, књ. 2, 283–285 (1961).

Мој оџац (Мој оџе) – АСП, књ. 2, 287–289 (1961).

Лице у јуџарњој свейлосџи (Obraz v jutrenji svetlobi) – АСП, књ. 2, 291 (1961).

Анџон Водник

О Антону Воднику (1901–1965), уз превод његове песме стоји следећа белешка: „Рођен 1901. у Подугику код Љубљане. Радио у разним редакцијама. Књиге песама ’Жалостне роке’ (1922), ’Вигилије’ (1923), ’Скози вртове’ (1941), ’Сребрни рог’ (1948), ’Злати кроги’ (1952). Уређивао ревију ’Криж на гори’ (1924–1927). Одабрао и уредио антологију ’Словенска содобна лирика’ (1938),“ <Стр. 8>

Сећање (Spomin) – КН, 8: 17–18 (1954).

Превод је у КН објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Алојз Градник, „У туђини“; Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Цене Випотник, „Понорница“; Жоже Удович, „Играчица“; Вида Тауфер, „Вече“; Иван Минати, „Из варијација ’Забрањене теме‘; Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“.

Девојка с цвейџом (Deklica s cvrtlico) – АСП, књ. 2, 295 (1961).

Јецајуџи звуци (Diteči zvoki) – АСП, књ. 2, 297 (1961).

Тужба (Tožba) – АСП, књ. 2, 297 (1961).

Пролећна њесма (Pomladna pesem) – АСП, књ. 2, 301 (1961).

Пролеће у гробу (Pomlad v grobi) – АСП, књ. 2, 303–304 (1961).

Зашио се враћам (Čemu se vračam) – АСП, књ. 2, 307 (1961).

Као зрно (Kakor zrno) – АСП, књ. 2, 309–311 (1961).

На светлом њрају (Na svetlem pragu) – АСП, књ. 2, 313–315 (1961).

Вида Тауфер

У КН 1954, уз превод стихова Виде Тауфер (1903–1966), Д. Максимовић даје следећу белешку: „Рођена 1903. у Топлицама код Загорја. Учитељица. Збирке песама: 'Веје з ветру' (1938), 'Крижев пот' (1941), 'Избрани листи' (1949).“ <Стр. 8>

Вече (Večer) – КН, 8: 17–18 (1954).

Превод је у КН објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Алојз Градник, „У туђини“; Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Антон Водник, „Сећање“; Џене Випотник, „Понорница“; Жоје Удович, „Играчица“; Иван Минати, „Из варијација 'Забрањене теме'“; Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“.

Смех (Smeh) – АСП, књ. 2, 319 (1961); АСППР, 236–237 (1968).

Презрено њисмо (Zavrženo pismo) – АСП, књ. 2, 321 (1961).

Хељда (Ajda) – АСП, књ. 2, 323 (1961).

Пауци (Pajki) – АСП, књ. 2, 325 (1961).

Сречко Косовел

Поезију Сречка Косовела (1904–1926) Д. Максимовић је преводила за АСП.

Балада (Balada) – АСП, књ. 2, 329 (1961); АСППР, 240–241 (1968).

Вешар (Veter) – АСП, књ. 2, 331 (1961).

Стјарица крај села (Starka za vasjo) – АСП, књ. 2, 333 (1961); АСППР, 242–243 (1968).

Борови (Bori) – АСП, књ. 2, 335 (1961).

Вече њод црвеним њрудом (Večer pod rdečo sipino) – АСП, књ. 2, 337 (1961).

Древеће у долини (Drevesa v dolini) – АСП, књ. 2, 339 (1961).

Сонет њ смрти (Sonet smrti) – АСП, књ. 2, 343 (1961).

Краћак је живој (Kratko življenje je) – АСП, књ. 2, 341 (1961).

Сред ноћи (Sred noči) – АСП, књ. 2, 345 (1961).

Лабудова њесма (Labodja pesem) – АСП, књ. 2, 347 (1961); АСППР, 244–245 (1968).

Предсмртница (Predsmrtnica) – АСП, књ. 2, 349 (1961).

Ниси ти (Ti nisi) – АСП, књ. 2, 351 (1961).

- Само једна је гроза* (Ena je groza) – АСП, књ. 2, 353 (1961); АСППР, 250–251 (1968).
- Алилуја* (Aleluja) – АСП, књ. 2, 355 (1961).
- Вече њред зиму* (Večer pred zimo) – АСП, књ. 2, 357 (1961); АСППР, 246–247 (1968).
- Пролећна свирка* (Godba pomladi) – АСП, књ. 2, 359 (1961).
- Екстаза смрти* (Ekstaza smrti) – АСП, књ. 2, 361–363 (1961); АСППР, 252–253 (1968).
- „Хладан је, хладан океан“* („Mrzel, mrzel je ocean“) – АСП, књ. 2, 365 (1961).
- „О, на, морнару, ње лепе руже“* („О, на, mornar, teh lepih rož“) – АСП, књ. 2, 367 (1961).
- „Бићеш диљка, међу слојем слој“* („Ti boš rastlina med plastjo plast“) – АСП, књ. 2, 369 (1961); АСППР, 254–257 (1968).
У АСППР под заједничким насловом „Трагедија на океану“.
- „Датаном водом, тамном водом“* („Po tihi vodi, temni vodi“) – АСППР, 255 (1968); АСППР, 254–257 (1968).
У АСППР под заједничким насловом „Трагедија на океану“.
- „За двадесет хиљада година можда“* („Čez dvajset tisoč let mogoče“) – АСП, књ. 2, 371 (1961); АСППР, 254–257 (1968).
У АСППР под заједничким насловом „Трагедија на океану“.
- „Четири веслача иду у ноћ“* („Štirje veslači v noč gredo“) – АСП, књ. 2, 373 (1961); АСППР, 254–257 (1968).
У АСППР под заједничким насловом „Трагедија на океану“.

Едвард Коцбек

У КН 1954. белешка уз превод Десанке Максимовић гласи: „Рођен 1904. у Св. Јурију об Шчавници. Студирао романистику у Љубљани и Паризу. Збирка песама 'Земља' (1934). Мемоарско дело из доба Народноослободилачке борбе Товаришија' (1949). Новеле 'Страх ин погум' (1951).“ <Стр. 8>

Ноћ сећања (Noč spomina) – КН, 8: 17–18 (1954).

Превод је у КН објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Алојз Градник, „У туђини“; Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Антон Водник, „Сећање“; Цене Випотник, „Понорница“; Јоже Удович, „Играчица“; Иван Минати, „Из варијација 'Забрањене теме'“; Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Вида Тауфер, „Вече“.

„На њрозору се играју два голуба“ („Na oknu se igrata dva goloba“) – АСП, књ. 2, 377 (1961).

„Ноћас испеже дрвјеће своје гране“ („Nocoj isteza drevje svoje veje“) – АСП, књ. 2, 379 (1961).

„Жене иду сиоља и између њива се“ („Žne gredo z dela in se med njivami“) – АСП, књ. 2, 381 (1961).

„У тамном ѡпростору две свеће ѡре“ („V temnem prostom dve sveci gorita“) – АСП, књ. 2, 383 (1961).

„Светиљке ѡре, сад ћу сћуићи“ („Luči gorijo, zdaj bom stopil“) – АСП, књ. 2, 385 (1961).

Миле Клојчич

У КН 1954. белешка уз превод Д. Максимовић гласи: „Рођен 1905. као син словеначког рударара у Лотарингији (L'Horital). Револуционарно ради већ као ђак. Збирке песама 'Пламтећи окови' (1924), 'Препросте песми' (1934, друго издање 1951). Доста преводио из страних књижевности, нарочито Пушкина. Неки песнички преводи сабрани у књизи 'Дивљи грм' (1952).“ <Стр. 8>

Миле Клојчич је преводио и поезију Десанке Максимовић.

Мери се њредсџавља (Ma gy se pred sta vi) – КН, 8: 17–18 (1954); АСП, књ. 2, 401–403 (1961).

Превод је у КН објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Алојз Градник, „У туђини“; Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Антон Водник, „Сећање“; Цене Випотник, „Понорница“; Јоже Удович, „Играчица“; Иван Минати, „Из варијација 'Забрањене теме'“; Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Вида Тауфер, „Вече“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“.

У основни текст укључујемо, као ближи оригиналу, старији превод. Верзија из АСП гласи:

МЕРИ СЕ ПРЕДСТАВЉА

немој сувише питати.
Из Детроита сам, имам четрнаест година,
зовем се Мери. Ако ме сећање не вара,
била сам рођена негде крај Саве.
А не знам збиља како се крај зове,
тако ми је далек и потпуно туђ.

Ако бисте хтели да вам још што кажем,
збунили бисте ме, признајем вам.
Откад смо дом свој напустили,
ми деца смо га заборавили.
Како је било, не знам више
и родних крајева не познајем.

А мати каже да је тамо лепо,
да смо становали у долини,
у насељу малом под планином.
Са страна у сунцу њиве су лежале,
на води ноћ и дан млинови млели
и ступе су до зоре тукле.

На малим прозорима цветало је цвеће:
поточице, каранфил, шебоји и трнови венци.
Крај кућице у врту имали смо леје,
у њима вртне руже, шимшир и божуре.
Издајека чак мамио је мирис резеде,
с цвета опет на цвет журиле су пчеле.

Само премало смо имали земље,
и отац је отишао преко мора у свет.
Дошло је писмо „... и поручујем вам
у Америци је једва мало боље...“
Продали смо и отишли за њим.
Отада је већ много година.

Још ово: Оца понекад мати упита:
„Шта велиш, да ли тамо још стоји млин
и стоји ли још под брдом наша кућица?“
А отац смркнут не каже ништа.
Била сам Марица, то је све што памтим,
а овде се зовем Мери Сустерсич.

Маји ми пише (Mati mi piše) – АСП, књ. 2, 393–395 (1961); ЗМ, 236: 10 (1966).

У ЗМ је објављен само превод одломка песме, напоредо са оригиналом – у рубрици „Учимо словеначки“.

Светиљка крај рова (Svetilka ob rovu) – АСП, књ. 2, 389–391 (1961).

Појреб (Pogreb) – АСП, књ. 2, 397–399 (1961).

Некоме њек онако (Nekomu kar tako) – АСП, књ. 2, 405–407 (1961).

Кишовићо њролеће 1933 (Deževna pomlad 1933) – АСП, књ. 2, 409 (1961); АСППР, 274–275 (1968).

Божо Водушек

У КН 1954. са преводом Д. Максимовић објављена је и следећа белешка: „Рођен 1905. у Љубљани. Довршио филозофски и правни факултет у Љубљани. Данас сарадник Академије за знаност и уметност у Љубљани. Збирка песама 'Очарани свет' (1939). Студија о Ивану Цанкару (1937). Много преводио из страних језика. ДЗС издаће његов превод Гетеова 'Фауста'.“

Дар грајој (Darilo ljubi) – КН, 4: 19 (1954).

С наднасловом „Савремена словеначка поезија“.

Пролећни ветар (Pomladni veter) – АСП, књ. 2, 413–415 (1961); АСППР, 278–281 (1968).

Зачарани круј (Začarani krog) – АСП, књ. 2, 417 (1961); АСППР, 282–283 (1968).

Песма о расијанку (Pesem ob ločitvi) – АСП, књ. 2, 419 (1961).

Мртва њприрода (Tihozitje) – АСП, књ. 2, 417 (1961).

Уречени болесник (Uročeni bolnik) – АСП, књ. 2, 423 (1961).

Концерт у њољу (Koncert na polju) – АСП, књ. 2, 425 (1961).

Балада о њијаници (Balada o pijancu) – АСП, књ. 2, 427 (1961).

Злајно њтеле (Zlato tele) – АСП, књ. 2, 429 (1961).

Лов (Lov) – АСП, књ. 2, 431 (1961); АСППР, 284–285 (1968).

Маслинов врћ (Oljčni vrt) – АСП, књ. 2, 433 (1961).

Јесење вече (Jesenski večer) – АСП, књ. 2, 435 (1961).

Ваздушни њапаг (Zračni napad) – АСП, књ. 2, 437–9 (1961).

Јоже Удович

Уз превод у КН, дата је и следећа белешка о словеначком песнику: „Рођен 1912. у Старом Тргу при Ложу. Филозофски факултет у Љубљани. Објављивао песме и новеле већ

пре рата, нарочито у ревији 'Дејање'. После рата објављује песме у 'Новом свету' и 'Нашој содобности.' <Стр. 8>

Играчица (Plesalka) – КН, 8: 17–18 (1954).

Превод објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Антон Водник, „Сећање“; Цене Випотник, „Понорница“; Вида Тауфер, „Вече“; Иван Минати, „Из варијација 'Забрањене теме'“; Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“.

Бојомил Фајур

Богомила Фатура (1914) Д. Максимовић је преводила за АСП.

Вешар (Veter) – АСП, књ. 2, 443 (1961).

Серенада (Serenada) – АСП, књ. 2, 445 (1961).

„Сав свети је срцу био бескрајно драг“ („Ves svet je srcu bil neskončno drag“) – АСП, књ. 2, 447 (1961).

„Студенац сам ком је било усахнуло“ („Studenec sem, ki mu je usahnil vir“) – АСП, књ. 2, 449 (1961).

„С тобом се рвем као њић с вихором“ („S teboj se rujem kakor ptič z viharjem“) – АСП, књ. 2, 451 (1961).

Цене Вийојник

Уз превод у КН, дата је следећа белешка о словеначком песнику: „Рођен 1914. у Загорју об Сави. Завршио филозофски факултет у Љубљани. Песме објављивао у разним словеначким часописима. Припрема збирку песама.“ <Стр. 8>

Понорница (Ponornica) – КН, 8: 17–18 (1954).

Превод објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Алојз Градник, „У туђини“; Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Антон Водник, „Сећање“; Јоже Удович, „Играчица“; Вида Тауфер, „Вече“; Иван Минати, „Из варијација 'Забрањене теме'“; Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“.

Иван Минати

Уз превод у КН, дата је следећа белешка о словеначком песнику: „Рођен 1924. у Словенским Коњицама. Свршио филозофски факултет у Љубљани. Објављивао песме у разним часописима. Збирка песама 'С поти' (1947).“ <Стр. 9>

Иван Минати од 1952. године постаје и преводилац Десанке Максимовић на словеначки језик. Године 1956. објавио је и књигу својих превода њених песама „Ветрова успаванка“.

Из варијација „Забрањене теме“ (Prepovedane teme) – КН, 9: 17–18 (1954).

Превод објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Алојз Градник, „У туђини“; Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Антон Водник, „Сећање“; Јоже Удович, „Играчица“; Вида Тауфер, „Вече“; Цене Випотник, „Понорница“;

Јанез Менарт, „Сарабанда мртвих љубавника“; Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“.

Лојзе Кракар

Уз превод песама Лојзе Кракара (1926), 1963. је у БН објављена и следећа белешка: „Лојзе Кракар је један од најистакнутијих словеначких песника прве послератне генерације. Овај изразити лирик не би се могао похвалити бројем књига колико вредношћу онога што је дао. Објавио је две књиге 'У успону младости' (1949) и 'Цвет пелина', за коју је добио и награду Прешерновог фонда. Његови најбољи стихови намењени вама објављени су у збирци 'Сунце у књизи' за коју је добио Левстикову награду. Кракар се афирмисао и као врсан преводац са пољског језика. Као резултат дугогодишњег рада недавно се појавила у његовом избору и преводу 'Антологија пољске лирике XX века', књига са око 400 страна, у којој је заступљено 55 песника.

На питање о 'Сунцу у књизи', ево шта нам је Кракар рекао:

– Песме за децу почео сам писати једноставно из жеље да младим читаоцима, тој најзахвалнијој публици, кажем на неки леп и приступачан начин оно што сам сâм доживљавао у младости или касније кад сам долазио у додир са децом. Збирка 'Сунце у књизи' представља избор из мојих дечјих песама, објављиваних по разним словеначким дечјим листовима и часописима и у радио-емисијама. Те песме сам писао некако између 1951. и 1961. године...“ Уобичајено је да уредници листова и часописа, кад објављују превод, белешке о аутору оригинала наручују од самих преводаца. Ова белешка, међутим, објављена под насловом „Уместо деце пита Иван Цековић“, чије је питање било; „Јесте ли Ви измислили 'Сунце у књизи?'“ – вероватно припада песнику Ивану Цековићу.

Лојзе Кракар се од 1951. године јављао и као преводац Десанке Максимовић на словеначки.

Беле иџрачнице (Bele plesalke) – ЗМ, 75: 3 (1957).

Песниково дрво у логору смрти (Pesnikovo drevo v taborišču smrti) – КЊ, 558: 12 (1959).

Превод је објављен под заједничким насловом „Осам песама“ са преводом још следећих Кракарових дела: „Крик“, „О, свети Михаело тамо доле под селом“, „Крај фебруара“, „Хвала, драга“, „Подне“, „Терцине“, „Станични ресторан“.

Испод песме је дат податак да је написана 1945. године.

О, свети Михаело тамо доле под селом (О, sveti Mihael tam spodaj za vaši) – КЊ, 559: 12 (1959).

Превод је објављен под заједничким насловом „Осам песама“ са преводом још следећих Кракарових дела: „Песниково дрво у логору смрти“, „Крик“, „Крај фебруара“, „Хвала, драга“, „Подне“, „Терцине“, „Станични ресторан“.

Испод песме је дат податак да је написана 1947. године.

Терцине (Tercine) – КЊ, 562–563: 12 (1959).

Превод је објављен под заједничким насловом „Осам песама“ са преводом још и следећих Кракарових дела: „Песниково дрво у логору смрти“, „Крик“, „О, свети Михаело тамо доле под селом“, „Крај фебруара“, „Хвала, драга“, „Подне“, „Станични ресторан“.

Испод песме је дат податак да је написана 1954. године.

Подне (Poldan) – КЊ, 561–562: 12 (1959).

Превод је објављен под заједничким насловом „Осам песама“ са преводом још следећих Кракарових дела: „Песниково дрво у логору смрти“, „Крик“, „О, свети Михаело тамо доле под селом“, „Крај фебруара“, „Хвала, драга“, „Терцине“, „Станични ресторан“.

Испод песме је дат податак да је написана 1955. године.

Стјанични ресторан (Kolodvorska restavracija) – КН, 563–564: 12 (1959).

Превод је објављен под заједничким насловом „Осам песама“ са преводом још следећих Кракарових дела: „Песниково дрво у логору смрти“, „Крик“, „О, свети Михаело тамо доле под селом“, „Крај фебруара“, „Хвала, драга“, „Подне“, „Терцине“. Испод песме је дат податак да је написана 1956. године.

Крај фебруара (Konec februarja) – КН, 559–560: 12 (1959).

Превод је објављен под заједничким насловом „Осам песама“ са преводом још следећих Кракарових дела: „Песниково дрво у логору смрти“, „Крик“, „О, свети Михаело тамо доле под селом“, „Хвала, драга“, „Подне“, „Терцине“, „Станични ресторан“. Испод песме је дат податак да је написана 1953. године.

Хвала, драга (Hvala, draga) – КН, 560–561: 12 (1959).

Превод је објављен под заједничким насловом „Осам песама“ са преводом још следећих Кракарових дела: „Песниково дрво у логору смрти“, „Крик“, „О, свети Михаело тамо доле под селом“, „Крај фебруара“, „Подне“, „Терцине“, „Станични ресторан“. Испод песме је дат податак да је написана 1957. године.

Крик (Krik) – КН, 558–559: 12 (1959).

Превод је објављен под заједничким насловом „Осам песама“ са преводом још следећих Кракарових дела: „Песниково дрво у логору смрти“, „О, свети Михаело тамо доле под селом“, „Крај фебруара“, „Хвала, драга“, „Подне“, „Терцине“, „Станични ресторан“. Испод песме је дат податак да је написана 1958. године.

Сунце у књижи (Solnce v knjigi) – БН, 12: 99 (1963).

Ах (Ah) – БН, 12: 99 (1963).

Јанез Менарџ

Уз превод у КН 1954. стоји следећа белешка: „Рођен 1929. у Марибору. Студент славистике у Лубљани. Песме у ’Беседи’, ’Нашој содобности’ и друге. Избор песама у збирци ’Песми штирих’. Доста преводи стране песнике.“ <Стр. 9>

Сарабанда мртвих љубавника (Sharabanda mrtvih ljubimcev) – КН, 9: 17–18 (1954).

Превод објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Алојз Градник, „У туђини“; Кајетан Кович, „Детињи погреб“; Антон Водник, „Сећање“; Јоже Удович, „Играчица“; Вида Тауфер, „Вече“; Цене Випотник, „Понорница“; Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“; Иван Минати, „Из варијација ’Забрањене теме“.

Кајетан Кович

Уз превод његове песме у КН је 1954. дата следећа белешка: „Рођен 1931. у Марибору. Студент љубљанског универзитета. Песме објављује по часописима, нарочито у ’Беседи’. Један од четворице, који су објавили песме заједно у ’Песми штирих’, 1953.“ <Стр. 9>

Детињи погреб (Otroški prekop) – КН, 9: 17–18 (1954).

Превод објављен под заједничким насловом „Савремена словеначка поезија“ са: Алојз Градник, „У туђини“; Јанез Менарџ, „Сарабанда мртвих љубавника“; Антон Водник, „Сећање“; Јоже Удович, „Играчица“; Вида Тауфер, „Вече“; Цене Випотник, „Понорница“; Павел Голија, „Педесетогодишњица“; Дора Груден, „Усамљено дрво“; Миле Клопчич, „Мери се представља“; Едвард Коцбек, „Ноћ сећања“; Иван Минати, „Из варијација ’Забрањене теме“.

САДРЖАЈ

ПОЕЗИЈА ЈУЖНИХ СЛОВЕНА

БУГАРСКИ ПЕСНИЦИ

Пејко Славејков

Звезде ≈ 9

Хрисџо Бојев

Хаџи Димитар ≈ 10

У механи ≈ 11

Ђурђево-дан ≈ 12

Посланица св. Трновском ≈ 13

Патриот ≈ 13

Константин Величков

Жетелачка песма ≈ 15

Крај ≈ 15

Својан Пойов

Играчка – плачка ≈ 16

Мали учитељ ≈ 16

Цанко Церковски

Петлић ≈ 17

Дедини прасци ≈ 17

Медино руно ≈ 17

Сунце греје ≈ 18

Цоњо Калчев

Пачићи ≈ 19

Први мај ≈ 19

Елин Пелин

Зрикавац ≈ 21

Врагчево писмо ≈ 21

Ко? ≈ 22

Јесен златокоса ≈ 22

Збогом, птичице! ≈ 23

Кирил Хрисџов

Над колевком ≈ 24

Јордан Сџубел

- Добро дошла ≈ 25
Фебруар ≈ 25
Прела маца ≈ 26
Кос и меџо ≈ 26
Родина колевка ≈ 27
Миши ученици ≈ 27
За столом деџа сеђаше ≈ 28
Птичица-кукавица ≈ 29
Мравак куђу граџио ≈ 29
Каџ се жени... ≈ 30
Дете и зеџ ≈ 30
Леђа Неџа ≈ 31
Деџа Мраџ ≈ 32
Ђурђевџан ≈ 32

Димитђар Баџев

- Киша ≈ 34

Васил Сџојанов

- Змај ≈ 35

Сџилијан Чилинџиров

- Прела баба ≈ 36

Сџојан Дринов

- Шафране, братаџе ≈ 37

Ран Ёосиљак

- Блага година ≈ 38
Порука ≈ 38

Трајко Симеонов

- Златни облачиђи ≈ 39

Дора Гаџе

- Пст... ≈ 40
Амин ≈ 40
Судба ≈ 40
Сусрет ≈ 41
Јунак ≈ 42
Песмица ≈ 42
Бајка ≈ 42
Раџост ≈ 43
Сунџе ≈ 44
Ђутађе ≈ 44
Инџимно ≈ 45
Тишина ≈ 46
Телепатија ≈ 47
Мој час ≈ 47

Невидљиве очи	≈ 48
Судбина	≈ 49
Враћање	≈ 50
Признање	≈ 50
Тајна	≈ 51
Питање	≈ 51
Звук	≈ 52
Жалба	≈ 53
Октобар	≈ 53
Дозив	≈ 54
Воља	≈ 55
Мимогредно	≈ 55
Растојања	≈ 56

Јелисавета Бајрјана

Изгнаник	≈ 57
Сусрет („Дотакле се чаше и зазвониле“)	≈ 58
Јесен	≈ 58
Као дете које...	≈ 59
Судбина	≈ 59
Requiem	≈ 59
Говорим с тобом	≈ 60
Зов	≈ 60
Љубав	≈ 61
Плавоока	≈ 61
Потомак	≈ 62
Вечна	≈ 63
Моја песма	≈ 63
Кућа у Бојани	≈ 64
Шака снега	≈ 65
Пламено дрво	≈ 66
Освета	≈ 66
Занос	≈ 67
Вече	≈ 67
Дозив мора	≈ 68
Бисер	≈ 69
Бретања	≈ 70
Intérieur	≈ 70
Индустрија	≈ 71
Не замени те нико	≈ 72
Монолог	≈ 72
Пре 13. века	≈ 73
Славоспев	≈ 73
На дан свођења рачуна	≈ 74
Невеста	≈ 75
Непознати човек	≈ 75
Вали	≈ 76
Између јесени и зиме	≈ 76
Април	≈ 77
Књига	≈ 77

- Точак ≈ 77
Тежак час ≈ 78
Хоризонти ≈ 78
Не знам и знам ≈ 79
Триптих на стогодишњицу Бојана Пенева ≈ 80
Вечерња песма ≈ 81
Дете ≈ 81

Асен Расцвейников

- Вујо и лија ≈ 83
Река ≈ 83

Калина Малина

- Свирац ≈ 84
Лалка ≈ 84

Бленика

- Земља ≈ 86
Туђинац ≈ 87
„Свеједно осећаш ли љубав према мени“ ≈ 88
Писма ≈ 88
Љубав ≈ 89
Благо ≈ 89
Дете ≈ 89
„Стрним стазама идеш ти, младости“ ≈ 90
„Каквим словима историја треба да запише“ ≈ 90

Мајда Пејканова

- Туђи град ≈ 91
Рат се свршио ≈ 91
Девојачка песма ≈ 91
Печалбарске песме ≈ 92
Град ≈ 92
Заљубљени ≈ 93
Вучица ≈ 93
Писмо ≈ 94

Марија Грубешлијева

- Домовина ≈ 96
Роман без лажи ≈ 97
Бура ≈ 99
Први зраци ≈ 100
Скице ≈ 101

Виринеја Вихра

- Како је чудно ≈ 102
Зимска песма ≈ 102
Откриће ≈ 103

Љуба Касарова

- Косидба ≈ 104

Димитијар Панићелејев

- Косач се враћа са косидбе ≈ 105
 Неисплаћени дуг ≈ 105
 Ждралови ≈ 106
 Аутобуска станица ≈ 107
 Пијаница ≈ 108
 Поподневни одмор ≈ 108

Камен Зидаров

- Јелисавети Багрјани Зидаров Камен ≈ 110

Паулина Сџанчева

- На булевару ≈ 111
 Лежи у пијану најлепша музика ≈ 111

Лучезар Сџанчев

- Хор коледара ≈ 112

Јана Јазова

- Јуни ≈ 113

Иван Рудников

- Мулен Руж ≈ 114
 Неизбежност ≈ 115
 Телеграм ≈ 116
 Мумија ≈ 116
 Харфа ≈ 117
 Графика ≈ 118
 Певачева судба ≈ 119
 Пролећно виђење ≈ 120
 Мали родољуб ≈ 121
 Рибарске мреже ≈ 122
 На кеју ≈ 122
 Чудновато дрвце ≈ 123
 Волшебник ≈ 123

Блага Димитрова

- Дозив ≈ 125
 Једна реч ≈ 125
 Рањеник ≈ 126
 Љубав ≈ 126
 Џунгла ≈ 127
 Трудна жена ≈ 127
 Светлећи млаз ≈ 127
 Ars poetica ≈ 128
 Над погинулим младићем ≈ 128
 Материнство ≈ 129
 Виет-нам ≈ 129
 Кининова пишула ≈ 130
 Котаричар ≈ 130
 Виетнамски рат ≈ 130

Над новорођенчетом ≈ 131
Бугарска крв ≈ 131
Загрљај ≈ 131
Свом оцу ≈ 132

Невена Сћефанова

На обали ≈ 133
Киша над Паризом ≈ 133
Балон ≈ 134
Материнство ≈ 134
Свакоме од нас ≈ 135

Људмила Исајева

Пробуђење ≈ 136
Седми континент ≈ 136
Предосећање ≈ 137
Друга ≈ 138
Женски одговор ≈ 138
Прелудиј ≈ 139

Лијана Даскалова

Песма у лила ≈ 140
„Ја сам земна. Као со“ ≈ 141
Срце ≈ 141
Мајка ≈ 142
Портрет бабин ≈ 142

Сјанка Пенчева

Моја власт ≈ 144
Јесења прича ≈ 144
Редов ≈ 146
Жене ≈ 146
Глад ≈ 147
Рука ≈ 147
Материнство ≈ 148
Бесмртно жито ≈ 148
„Лепо је да се све сврши на време“ ≈ 149
„Кара-Танасе, хајдучино црна“ ≈ 149
Светлећи пепео ≈ 150

Љиљана Сћефанова

И траје лето ≈ 151
Хоћу да верујем ≈ 151
Закаснала размишљања ≈ 152
Реке ≈ 153
Не одлази, дане ≈ 154
Две по две ≈ 155

Вања Пејкова

Случајности нема ≈ 157
Кристал ≈ 157

Воли ме тако...	≈ 158
Сириус	≈ 158
Жеља	≈ 159
На очевом гробу	≈ 160
Моја земља и бол	≈ 161
Легенда о Ропотаму и лепоти	≈ 162

Надја Кехлибарева

„Стоји девојчица на песку“	≈ 163
Домовина	≈ 163

СЛОВЕНАЧКИ ПЕСНИЦИ

Валентијин Водник

Вршац. Највиши глечер после Триглава	≈ 167
--------------------------------------	-------

Франце Прешерн

Војничка	≈ 169
„Песма моја је сасуд твога имена“	≈ 170
„Коме је непозната жалосна истина да је волим“	≈ 170
„С децом си се, драга, играла лане, – време јури“	≈ 170
На растанку	≈ 171
Моћ сећања	≈ 172
Рибар	≈ 172
Оргуљаш	≈ 173
Глоса	≈ 175
Растанак од младости	≈ 176
Сонети несреће	≈ 177
Песнику	≈ 179
Куда?	≈ 180
Сонетни венац	≈ 180
„Било је, Мојсије, теби поверено“	≈ 186
„Очи су ми на њој у девојака колу“	≈ 186
„Када ученост лекара докучи“	≈ 187
„Отвориће се небо о судњем дану“	≈ 187
Спомен на Андреја Смолеа	≈ 188
Здравица	≈ 189
Крштење на Савици. Увод	≈ 190
Струнама	≈ 192
Морнар	≈ 193
Железничка пруга	≈ 194
Невенчана мати	≈ 196
Јеврејка	≈ 197
Љубавни лек	≈ 198
Водени дух	≈ 199
Поновна сахрана	≈ 201
Неиструнуло срце	≈ 202
Читачи звезда	≈ 204

Ново списатељство ≈ 204
Memento mori ≈ 209

Фран Левсѝик

Сеничина жалопојка ≈ 210
Када дете хвата месец и звезде ≈ 210
Живи цвет ≈ 211
Први пољубац ≈ 211
Уздисаји ≈ 212
Две утве ≈ 212
Краљ у бекству ≈ 213
Непријатељима ≈ 214
У шуми ≈ 215
Разни гласови ≈ 215

Симон Јенко

Мати ≈ 217
Позив ≈ 217
„Ископао сам дубоку јаму“ ≈ 217
„Слабо је жмиркала свећа“ ≈ 218
„Мирно си ми десну дала“ ≈ 219
„Гледај звезде како блеште“ ≈ 219
Слика ≈ 219
По расанку ≈ 220
Увод ≈ 220
Слике ≈ 221
„Кад се сунце родило“ ≈ 221
„Зелен-маховина обраста“ ≈ 222
„Кад заспим у смрти“ ≈ 222
„Лежи поље равно“ ≈ 222
На гробовима ≈ 223
Трострука несрећа ≈ 223
Моје сузе ≈ 224
Словеначка историја ≈ 224
На избор ≈ 225
Гори ≈ 225

Јосиѝ Сѝирѝиѝар

„Уз прозор смо ћутке били ослоњени“ ≈ 227
„Људи, зашто седимо ту спокојно?“ ≈ 227
„Ви ми хоћете хришћани да будете?“ ≈ 228
„Тмине по мојим стазама су пале“ ≈ 228
„Света је некад била, сад празна је реч пријатељ“ ≈ 229

Симон Греѝорчѝиѝ

Сочи ≈ 230
Натраг у планински рај ≈ 231
Њега нема! ≈ 232
Свадба природе ≈ 233
Ти мени сунце светло!... ≈ 233
„Дивна ноћ“ ≈ 234

Разведри му звезде тамне!	≈ 235
Покајничка ноћ	≈ 236
На обали	≈ 238
За олује	≈ 239
Мој црни плашт	≈ 240
Човека никад	≈ 241

Анџон Ашкерџи

Моја муза	≈ 243
Три путника	≈ 243
Бродар	≈ 244
Пролећу	≈ 245
Ми устајемо	≈ 245
Винска бајка	≈ 246
Словеначка легенда	≈ 247
Атила и словеначка краљица	≈ 250
На Калемегдану	≈ 251
Камен међаш	≈ 252
Последња стража	≈ 253
Стари град	≈ 254
Бајрамска легенда	≈ 256
Светица	≈ 257
Свадба у луговима	≈ 259
„Богу за леђима“	≈ 260
Радникова песма о угљу	≈ 263
Зимска романса	≈ 266
Грешник	≈ 267
Ја	≈ 269
Чаша бесмртности	≈ 271
Бреме	≈ 274
Сликарева смрт	≈ 275
Мирза	≈ 276
Буда у браманској књијници	≈ 278
Херкулов кип	≈ 280
Пегаз и магарац	≈ 281
Руско село	≈ 283
Украјинска степа	≈ 283
У кулеу	≈ 284
У гондоли	≈ 285
У крчми предграђа	≈ 287
Ноћ на мору	≈ 287
Јутро на лагунама	≈ 288
Свуда ме срета	≈ 289
Облаку	≈ 290
Зора	≈ 290
Коса	≈ 290
Последњи зраци	≈ 291
О, море!...	≈ 291
Поноћна путница	≈ 292
Крунисање у Загребу	≈ 293

Анка ≈ 295
Кришна ≈ 297

Иван Цанкар

„Из моје усамљене, горке младости“ ≈ 299
„Прошла си мимо мога живота“ ≈ 299
„Мој пут не посипај мирисним ружама“ ≈ 300
„И диже се и шири врели видик“ ≈ 300
„У богатим кочијама се возе“ ≈ 301
„Од улице до улице крстарим градом“ ≈ 302
„Куда, о, куда оде моја младост?“ ≈ 302
„Младић је видео ружу чудотворку“ ≈ 303

Драјојин Кејсе

Зимска идила ≈ 304
Затворени су њени прозорци ≈ 304
Лаокон ≈ 305
„Тамно је данас, ах, тако тамно“ ≈ 305
„Како се вијеш тихо, лако око града“ ≈ 306
„Како те волим, мој анђеле, како“ ≈ 306
На тргу ≈ 307
Повратак ≈ 308
„Као лабуд белогруди полако“ ≈ 308
„А ти тек... Али нисам могао“ ≈ 309
„У тиху самоћу се краду, сијају“ ≈ 309
Меланхоличне мисли ≈ 310
„Кад дође ноћ, другарица маште“ ≈ 310
„О Боже светлости, творче хармоније“ ≈ 311

Јосип Мурн

Сајам ≈ 312
Власи ≈ 312
Ко у ту безгласну ноћ ≈ 313
Снег ≈ 313
Песма („Прелепа ноћ, пролећна ноћ“) ≈ 313
Ах, ти борови ≈ 314
Кад се дубраве мроче ≈ 314
„Срце је жалосно и болно од стрешње“ ≈ 315
Пелен ≈ 315
Е, нећу вам преко пољана ≈ 315
Срнањ ≈ 316
Иста ≈ 316
Песма („Као ружа на пољани“) ≈ 317
Чежња за невестом ≈ 317
Ивањдан ≈ 318
Песма о хељди ≈ 318
Ту је јесен и ми свадбујемо ≈ 319
Зима ≈ 320
Дошло је време око Божића ≈ 321
Мислио сам на прошле дане ≈ 321
Што тако жалостан, ћутљив и замишљен ≈ 322

Ойон Жујанчич

- Песниче, дужност знаш? ≈ 323
 Зелени Ђурђе ≈ 323
 Језеро ≈ 324
 Дума ≈ 324
 Успаванка ≈ 330
 Пролећна лађа ≈ 331
 Бреза и храст ≈ 331
 Прво пролеће ≈ 332
 Подне ≈ 332
 Тихо, без речи ≈ 333
 Љубавна песма ≈ 334
 Пољуби ме, загрли ме ≈ 334
 У души ми је избледела јасна слика ≈ 335
 Сусрет ≈ 336
 Меланхолија ≈ 336
 С вечери ≈ 336
 Тихо долази мрак ≈ 337
 Ноћна мелодија ≈ 337
 „Грбови урлају...“ ≈ 338
 „Тихо преко поља“ ≈ 339
 „Сав свет уздише“ ≈ 340
 „Шта си? Фантом? Изданак фантазије?“ ≈ 341
 Месечина ≈ 342
 Ноћни псалам ≈ 344
 Само ову ноћ ≈ 344
 Вечерња песма ≈ 345
 Крај Кварнера ≈ 345
 Ковачка ≈ 346
 Зимска ≈ 347
 Dies irae ≈ 348
 Зелени шлем ≈ 349
 Наша реч ≈ 350
 У тишини ≈ 352
 Очајање ≈ 353
 Разговор у тами ≈ 354
 Јерала: Интермецо, Треће поглавље ≈ 354
 Теби ≈ 358
 Вихор ≈ 359
 Ко у љубави... ≈ 359
 Мото ≈ 360
 „Тражио сам своје младе дане“ ≈ 360
 Одох на прело ≈ 361
 Затворени парк ≈ 361
 Песнику ≈ 362
 „По богазима“ ≈ 363
 Свеж дах са планина ≈ 363
 Здравница ≈ 364
 Глоса ≈ 365
 Божићна здравница ≈ 366

- „Пуна светлих снова“ ≈ 366
 Зов ноћи ≈ 367
 Сени Јосипа Мурна-Александрова ≈ 368
 Визија ≈ 369
 Буђење ≈ 371
 На Бледу ≈ 372
 Возом ≈ 373
 Географска карта ≈ 376
 Питања ≈ 376
 Песма ковача ≈ 377
 Наше писмо ≈ 377
 Горичким изгнаницима ≈ 379
 У спомен Јожи Берцету ≈ 380
 Вихор ≈ 381
 Покајничка песма ≈ 382
 Игра је шумела... ≈ 383
 Гледам... ≈ 383
 Снежник ≈ 384
 Обрачун ≈ 384
 У часу очаја ≈ 385
 Несаница ≈ 385
 Шта је метал ≈ 386
 Изјава ≈ 387
 У безгласност ≈ 387
 Онамо ћемо наћи пут... ≈ 388
 Пролећни поздрав ≈ 389
 Растанак ≈ 390
 „Како бих дисао, слушао, гледао радо“ ≈ 391
 Веверица ≈ 391
 Стари меда ≈ 392
 Гесло ≈ 392
 Заспали Цицибан ≈ 392
 Кад Цицибан плаче ≈ 392
 Деца пуштају мехуриће ≈ 393
 Цицибан и пчела ≈ 393
 Цицибан-Цицифуј ≈ 394
 Наше светлости ≈ 395
 Звона ≈ 396
 Жабе ≈ 396
 Лисица ≈ 397

Алојз Градник

- У туђини ≈ 398
 De profundis ≈ 398
 Очекивање ≈ 401
 У омами ≈ 401
 Меланхолија ≈ 402
 Eros – Tanatos ≈ 402
 „Из срца дубине тајнотамне“ ≈ 402
 „Угасле звезде у ноћи су као златни“ ≈ 403

Задушнице у брдима	≈ 403
Пред Гупчевом главом	≈ 404
Наша реч	≈ 406
Часови ћутања	≈ 406
Бунар	≈ 407
Фонтана и водени млаз	≈ 407
Зима	≈ 408
Мој живот	≈ 408
Вечерње сенке	≈ 409
Последњи гост	≈ 409
У дозревајућој јесени	≈ 410

Дили Нови

Викерче	≈ 411
Мртавца	≈ 412
Умрети	≈ 412
Муње	≈ 413
Пред олују	≈ 413

Павел Голија

Опојно миришу цветови	≈ 415
„Тајанствен народ у касне часе“	≈ 415
„И ово је молитва тих несрећних улица“	≈ 416
О, Естер – о, Рене	≈ 416
Познајем руку	≈ 417
Кајање	≈ 418
Рибице	≈ 418
Манифест	≈ 419
Marche Funèbre	≈ 421
Педесетогодишњица	≈ 422
Канаринац и песник	≈ 423

Фран Албрехт

Шегња по снегу	≈ 425
Отаџбина. 1914.	≈ 425
Где је?	≈ 426
„Раширимо, албатросе, крила“	≈ 426

Франце Бевк

Прсти	≈ 428
-------	-------

Ито Груден

Посланица Драгиши Васићу	≈ 429
Јожа има кућицу	≈ 430
Камнишке елџије	≈ 430
Другово писмо сину	≈ 432
„О, чини ми се да слушах твоје снове“	≈ 433
„У јастуцима је остао мирис твоје косе“	≈ 434
Занетост	≈ 434
Јутро на мору	≈ 435

- Барковље ≈ 435
Пролећни ветар ≈ 435
Праље на Сави ≈ 436
У спомен Томажа Бизиља ≈ 437
Подсећање на Алфреда Шерка ≈ 438
Дванаести час ≈ 439
Силвестарска здравица ≈ 439

Миран Јарц

- Модре даљине ≈ 441
Вртешка ≈ 441
Песма ≈ 442
Неми град ≈ 442
Поглед унатраг ≈ 443
Сејач у зими ≈ 444
Сонет очајања ≈ 444
Сонет краја ≈ 444

Аница Чернејева

- Незгода ≈ 446

Дора Груден

- Међу нама ≈ 447
Усамљено дрво ≈ 447

Тоне Селишкар

- И тако си сад пред нама ≈ 449
Седморо рођених ≈ 449
Распевани рудари ≈ 450
Стаклана ≈ 451
Уцветали кактус ≈ 451
Исцепана пописница ≈ 452
Тамно црвени божур ≈ 453
Мој отац ≈ 454
Лице у јутарњој светлости ≈ 455

Аниџон Водник

- Сећање ≈ 456
Девојка с цветом ≈ 456
Јецатући звуци ≈ 457
Тужба ≈ 457
Пролећна песма ≈ 458
Пролеће у гробу ≈ 459
Зашто се враћам ≈ 459
Као зрно ≈ 460
На светлом прагу ≈ 461

Вида Тауфер

- Вече ≈ 463
Смех ≈ 463

Презрено писмо	≈ 463
Хељда	≈ 464
Пауци	≈ 464

Сречко Косовел

Балада	≈ 466
Ветар	≈ 466
Старица крај села	≈ 466
Борови	≈ 467
Вече под црвеним прудом	≈ 468
Дрвеће у долини	≈ 468
Сонет смрти	≈ 469
Кратак је живот	≈ 469
Сред ноћи	≈ 469
Лабудова песма	≈ 470
Предсмртница	≈ 470
Ниси ти	≈ 470
Само једна је гроза	≈ 471
Алилуја	≈ 471
Вече пред зиму	≈ 472
Пролећна свирка	≈ 472
Екстаза смрти	≈ 473
„Хладан је, хладан океан“	≈ 474
„О, на, морнару, те лепе руже“	≈ 474
„Бићеш биљка, међу слојем слој“	≈ 475
„Лаганом водом, тамном водом“	≈ 475
„За двадесет хиљада година можда“	≈ 476
„Четири веслача иду у ноћ“	≈ 476

Едвард Коцбек

Ноћ сећања	≈ 478
„На прозору се играју два голуба“	≈ 478
„Ноћас истеже дрвеће своје гране“	≈ 479
„Жене иду с поља и између њива се“	≈ 479
„У тамном простору две свеће горе“	≈ 480
„Светиљке горе, сад ћу ступити“	≈ 480

Миле Клойчич

Мери се представља	≈ 481
Мати ми пише	≈ 482
Светиљка крај рова	≈ 483
Погреб	≈ 484
Неко ме тек онако	≈ 485
Кишовито пролеће 1933.	≈ 486

Божо Водушек

Дар драгој	≈ 487
Пролећни ветар	≈ 487
Зачарани круг	≈ 489
Песма о растанку	≈ 489

Мртва природа	≈ 490
Уречени болесник	≈ 490
Концерт у пољу	≈ 491
Балада о пијаници	≈ 491
Златно теле	≈ 492
Лов	≈ 492
Маслинов врт	≈ 492
Јесење вече	≈ 493
Ваздушни напад	≈ 493

Јоже Удович

Играчица	≈ 495
----------	-------

Бојомил Фајур

Ветар	≈ 497
Серенада	≈ 497
„Сав свет је срцу био бескрајно драг“	≈ 498
„Студенац сам ком је било усахнуло“	≈ 498
„С тобом се рвем као птић с вихором“	≈ 499

Цене Виђојник

Понорница	≈ 500
-----------	-------

Иван Минајки

Из варијација „Забрањене теме“	≈ 501
--------------------------------	-------

Лојзе Кракар

Беле играчице	≈ 502
Песниково дрво у логору смрти	≈ 503
О, свети Михаело тамо доле под селом	≈ 504
Терцине	≈ 504
Подне	≈ 505
Станични ресторан	≈ 506
Крај фебруара	≈ 507
Хвала, драга	≈ 508
Крик	≈ 509
Сунце у књизи	≈ 509
Ах	≈ 510

Јанез Менарки

Сарабанда мртвих љубавника	≈ 511
----------------------------	-------

Кајејан Кович

Детињи погреб	≈ 512
---------------	-------

НАПОМЕНЕ

Опште напомене	≈ 515
Посебне напомене	≈ 521

Концепција *Целокујних дела* Десанке Максимовић у највећој могућој мери ослоњена је на решења која је применила сама песникиња учествујући у приређивању својих *Сабраних дела* која су у издању Нолита изашла у седам књига 1969. године, те *Сабраних њесма* које су код истог издавача објављене у шест издања, 1980. и 1982. године у пет, а 1985, 1987, 1988. и 1990. године у шест књига. С обзиром на то да су критеријуми у *Сабраним њесмама* преузети из *Сабраних дела*, као основа за израду *Целокујних дела* узете су *Сабране њесме*. У складу с тим *Целокујна дела* компонована су по хронолошком редоследу изласка појединих збирки, с тим да су песме из истог периода које су остале ван збирки унесене на крају сваке књиге онако како их је песникиња уобличила у *Сабраним њесмама*, а исти критеријум примењен је и на збирке изашле након тога.

Целокујна дела рађена су као научно издање при чему су, у мери у којој је било могуће, коришћена упутства која је за такву врсту издања направила САНУ.

Издање се заснива на последњој верзији сваког текста Десанке Максимовић ауторизованој за њеног живота, при чему је пут до његовог коначног облика контролисан на четири битна пункта ауторизације, почев од аутографа (уколико га има), преко верзије први пут објављене у периодичној публикацији и верзије први пут објављене у збирци до верзије у *Сабраним њесмама*. Разлике у односу на коначну верзију, уочене на тим пунктима, у научној апаратури детаљно су евидентирани као варијанте.

Целокујна дела садрже све на поуздан начин ауторизоване текстове и преводе Десанке Максимовић до којих је на садашњем нивоу истражености њеног дела било могуће доћи.

I том ПЕСМЕ

- Књига прва • Збирке *Песме* (1924), *Зелени виџез* (1930), *Гозба на ливади* (1932), *Нове њесме* (1936) • *Песме ван збирки* (1920–1936).
- Књига друга • Збирке *Песник и завичај* (1946), *Ослобођење Цвџе Андрић* (1945), *Оџаџбина у џрвомајској џоворци* (1949) и *Оџаџдино, џу сам* (1951) • *Песме ван збирки* (1936–1951).

II том ПЕСМЕ

- Књига прва • Збирке *Изабране њесме* (1950), *Мирис земље* (1955), *Заробљеник снови* (1960), *Говори џихо* (1961), *Тражим џомиловање* (1964) • *Песме ван збирки* (1951–1969).
- Књига друга • Збирке *Немам више времена* (1973), *Летџоџис Перунових џоџомака* (1976), *Песме из Норвешке* (1976), *Ничија земља* (1979) • *Песме ван збирки* (1969–1979).

III том ПЕСМЕ

- Књига прва • Збирке *Слово о љубави* (1983), *Међаши сећања* (1983), *Сајам речи* (1987), *Михољско лето* (1987), *Памџићу све* (1988), *Небески раздој* (1991) и *Зовина свирала* (1992) • *Песме ван збирки* (1979–1993).
- Књига друга • *Хаџку џоезија* (1988–1993).

IV том ПРОЗА

- Књига прва • Романи *Ойворен њрозор* (1954), *Бунџован разред* (1960), *Не заборавији* (1969).
- Књига друга • Збирке приповедака *Лудило срца* (1931), *Како они живе* (1935), *Сѣрашна иѣра* (1954) • *Приповеѣке ван збирки*.

V том ПРОЗА

- *Јованка Орлеанка* (1929) • *Путописи Празници љуџовања* (1972), *Снимци из Швајцарске* (1978) • *Разни сѣиси* (1927–1991).

VI том ПЕСМЕ ЗА ДЕЦУ

- Збирке *Врѣй дейѣињсѣива* (1927), *Дечја соба* (1942), *Паукова љуѣашка* (1943), *Заѣонейѣке лаке за ѣрваке ѣаке* (1942), *Шарена ѣордица* (1943), *Река ѣомоћница* (1950), *Вейрова усѣаванка* (1954), *Пролећни сасѣанак* (1954), *Росна руковейѣ* (1955), *Шумска љуѣашка* (1959), *Писма из шуме* (1961), *Чудо у ѣољу* (1961), *Сунчеви ѣоданици* (1962), *Бела врана* (1964), *Пѣице на чесми* (1964), *Злаѣни лейѣир* (1967), *Дейѣе у ѣорди* (1977), *Песме о ѣѣицама* (1988) • *Песме ван збирки*.

VII том ПРОЗА ЗА ДЕЦУ

- Збирке приповедака *Срце луйѣке сѣаваѣке* (1933), *Расѣеване ѣриче* (1938), *Дечја соба* (1942), *Чоданин ѣчела* (1956), *Ако је вероваѣи мојој баки* (1959), *Писма из шуме* (1962), *Краѣковечна* (1964), *Осе мађионичари* (1965), *Хођу да се радујем* (1965), *Неђу овим возом* (1965), *Медведова женидба* (1966), *Ђачко срце* (1967), *Паѣуљкова ѣајна* (1967) • *Приповеѣке ван збирки* • *Прадевојѣица* (1970) • *Шева небесница* (1998).

VIII том ПРЕВОДИ

- *Поезија Јужних Словена* (бугарски и словеначки песници).

IX том ПРЕВОДИ

- *Поезија Исејочних Словена* (руски, украјински и белоруски песници) • *Поезија Заѣадних Словена* (чешки, словачки и пољски песници) • *Поезија несловенских народа* (азербејѣански, балакирски, грузијски, јакутски, јерменски, кабардински, казахски, киргиски, летонски, литвански, норвешки, таѣички, туркменски, узбечки и француски песници).

X том БИОБИБЛИОГРАФИЈА

- *Живоѣоѣис Десанке Максимовић* • *Библѣоѣрафија дела Десанке Максимовић* • *Лиѣературиура о Десанки Максимовић* • *Рукоѣисна заосѣавѣишина Десанке Максимовић*.

Десанка Максимовић ЦЕЛОКУПНА ДЕЛА, том 8 Преводи | Издавачи Задужбина Десанка Максимовић,
ЈП Службени гласник и Завод за уџбенике | За издаваче: Станиша Тутњевић, председник Управног
одбора; Слободан Гавриловић, директор и главни и одговорни уредник; Милољуб Албијанић,
директор и главни уредник | Дизајн Милош Мајсторовић | Извршна уредница Маја Живковић |
Коректура Бранко Христов | Техничко уређење Нина Попов | Београд, 2012

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.3-1(082.2)
821.163.6-1(082.2)

ПРЕВОДИ / Десанка Максимовић ; приредио Миодраг
Сибиновић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић :
Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). –
598 стр. ; 24 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 8)

Тираж 500. – Напомене: стр. 515–581.

ISBN 978-86-519-1184-5 (СГ)

1. Максимовић, Десанка [уредник], 1898–1993
2. Сибиновић, Миодраг [уредник]

COBISS.SR-ID 188950796

ГЛАСНИК
ШТАМПАРИЈА

ISBN 978-86-519-1184-5

9 788651 911845 >

Задужбина Десанка Максимовић • ЈП Службени иласник • ЈП Завод за уџбенике